

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK HALK EDEBİYATI UNSURLARININ TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KULLANIMI VE YARATICI YAZMAYA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE YILMAZ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. BEKİR İNCE

HAZİRAN 2019

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TÜRK HALK EDEBİYATI UNSURLARININ TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KULLANIMI VE YARATICI YAZMAYA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE YILMAZ

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. BEKİR İNCE**

HAZİRAN 2019

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

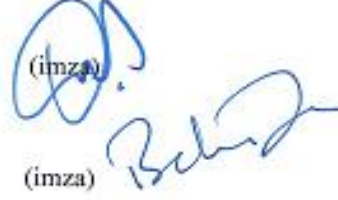
12/06/2019

Merve YILMAZ

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

'Türk Halk Edebiyatı Unsurlarının Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve Yaratıcı Yazmaya Etkisi' başlıklı bu yüksek lisans tezi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Alpaslan OKUR

(imza)

Üye: Doç. Dr. Bekir İNCE (Danışman)

(imza)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR

(imza)

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

23/02/2019

(imza)

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü

İTHAF

ÖN SÖZ

Neden ortaokulda Türk halk edebiyatı ürünü olarak sadece Nasrettin Hoca ve Karagöz-Hacivat'a yer verilir? Öğrencilerin halk hikâyeleriyle tanışması neden lise yıllarına kadar ertelenir? Bu soruların cevabı gösteriyor ki ortaokulda Türk halk edebiyatının eşsiz güzellikleri, Türkçenin gizli kahramanları öğrencilerimizle buluşmıyor. Türkçe öğretmeni olan bizlerin bir sihirli değneği olsaydı onunla öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebilecek, toplumsal sorunlara farklı çözüm yolları bulabilecekleri halk hikâyelerinden yararlanarak ders işlemek, geçmiş zaman hikâyelerinin kahramanlarıyla günümüzü harmanlayıp bunu yaparken de yaratıcı dramanın büyüsunü kullanarak yaratıcı yazılar ortaya çıkarılmasını isterdim. İşte bu çalışma, sihirli değneği gerektirmeyecek yolun ilk adımıdır.

Çalışmamda bana yol gösteren, beni cesaretlendiren, olaylara farklı açılarından bakmamı sağlayan ve öğrenciler için faydalı bir iş yapmanın huzurunu tattıran değerli danışman hocam Doç Dr. Bekir İnce'ye teşekkürü bir borç bilirim. Bu zamana kadar üzerimde emeği geçmiş bütün hocalarıma ve yaratıcı dramayı bize sevdiren, her öğretmenin bir tiyatrocusu olduğunu bizlere yaşatarak öğreten değerli hocam Prof. Dr. Gıyasettin Aytaş ve Gazi Üniversitesinin değerli hocalarına, yüksek lisans dönemimde tanımaktan büyük mutluluğum duyduğum Sakarya Üniversitesinin değerli hocalarına da çok teşekkür ederim.

Uygulamayı yaparken her türlü kolaylığı sağlayan Düzce Mehmet Zahid Kevseri İmam Hatip Ortaokulu idarecilerine ve altı hafta boyunca etkinliklere severek katılan, yazdıklarıyla çalışmama katkı sağlayan 2017-2018 eğitim öğretim yılı 8/K sınıfının birbirinden değerli öğrencilerine çok teşekkür ederim.

Hayat hikâyemin kahramanları, ablalarımın benim eğitimim için her türlü zorluğu kolaylaştıran, sonsuz sevgisiyle bizi her daim kucaklayan canım annem Ayşe CAMCI ve ilkokuldan yüksek lisans sürecine kadar eğitimimle birebir ilgilenip beni destekleyen ilk öğretmenim canım babam Ali CAMCI'ya da her şey için çok teşekkür ederim.

Çalışmamın ilk gününden son anına kadar bana maddi manevi destek olan ve çalışmamın veri analizlerini yapmamda yardımını benden esirgemeyen yol arkadaşım, sevgili eşim Metin YILMAZ'a ve anne karnında başladığı bu yolculukta doğduğu andan itibaren çalışmamla yatıp kalkan, uyuduğu zamanlarda ninni niyetine hikâyemi dinleyen,

oyuncakları kitaplarım olan biricik kızım Yağmur Rüveyda' ma teşekkür ederim. İyi ki varlar.

ÖZET

TÜRK HALK EDEBİYATI UNSURLARININ TÜRKÇE  GRETİMİNDE KULLANIMI VE YARATICI YAZMAYA ETKİSİ

Merve YILMAZ, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Bekir İNCE

Sakarya Üniversitesi, 2019.

Bu araştırma Türk halk edebiyatı unsurlarının Türkçe  ğretiminde kullanımının yaratıcı yazmaya etkisini saptamak amacıyla yapılmıştır. Bu saptamayı yapabilmek için araştırmanın problem cümlesini Türk halk edebiyatı unsurlarının Türkçe  ğretiminde kullanımının yaratıcı yazmaya etkisi nedir?" sorusu oluşturmaktadır.

Araştırma, nitel bir durum çalışmasıdır. Araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu anket formları ile  ğrenci görüşlerine başvurulmuş, ayrıca öğrencilerin uygulama sürecine etkin katılımını sağlamak ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için çalışma kâğıtları hazırlanmıştır.

Araştırmada kullanılan veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Günümüzde içerik analizi, nitel veri analiz eŐitleri arasında sıklıkla baŐvurulan yöntemlerden biridir. Ayrıca, araştırmada günümüzde nitel araştırmalarda sıkça kullanılan NVIVO Pro 12 nitel veri analizi yazılım programı kullanılmıştır. Bu program ile öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar sınıflandırılarak alt problemlerin altında ortaya çıkan tema ve alt temalar belirlenmiştir. Bu tema ve alt temaların içerisine giren  ğrenci ifadelerinin frekansları belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmanın alt problemlerinin altında ortaya çıkan temalarda  ğrenci ifadelerindeki kelime sıklığı analizine bakılarak kelime bulutları oluşturulmuştur. Araştırmanın alıŐma grubunu, Düzce Mehmet Zahid Kevseri İmam Hatip Ortaokulu 8/K sınıfının 24  ğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada uygulanan açık uçlu anket formları sağlıklı cevaplar ele alındığında 12  ğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın alıŐma grubu, akademik ve sosyo-ekonomik açıdan heterojen olmasını sağlamak amacı ile rasgele yöntem ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 24  ğrenci ile altı hafta boyunca "Şirvân Ő h ve Şemâ'il Bânû" adlı Türk halk hikâyesi okunarak hikâye ile

ilgili çalışma kâğıtları hazırlanmış ve dört hafta uygulanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin canlandırma ve yaratıcı yazma becerilerini geliştirmek amacıyla uygulamanın son iki haftasında sadece canlandırma ve öğrencilerin hikâyenin öncesi ve sonrasına ait tahminlerini yazma çalışması yaptırılmıştır.

Araştırmada 8. sınıf Türkçe dersinde Türk halk edebiyatı unsurlarından Türk halk hikâyeleri kullanılarak yaratıcı drama yöntemiyle ders işlenmiş ve bu yöntemin öğrencilerin yaratıcı yazma becerisine etkisi olup olmadığı elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan Türk halk hikâyesi 16. yy'a ait bir metin olduğu için dil ve anlatım özelliği, kültürel ve toplumsal olayların seviyesinden dolayı uygulamanın yapıldığı sınıf kademesi 8. sınıf olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda Türkçe öğretiminde Türk halk edebiyatı unsurları kullanılarak ders işlenişinin öğrencilerin yaratıcı yazma becerisine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan hareketle Türkçe öğretmenlerine, Türkçe derslerinde Türk halk edebiyatı ürünlerine daha çok yer vererek onları çağdaş yaklaşımlarla yeniden yorumlayıp öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecek şekilde günümüze uyarlamalı önerisi getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Türk halk hikâyesi, Yaratıcı drama, Yaratıcı yazma.

ABSTRACT

THE USE OF TURKISH FOLK LITERATURE ELEMENTS IN TURKISH TEACHING AND ITS EFFECT ON CREATIVE WRITING

Merve YILMAZ, Master Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bekir İNCE

Sakarya University, 2019.

The aim of this study is to determine the effect of the use of Turkish folk literature elements in teaching Turkish to creative writing. In order to make this determination, the problem statement of the research creates the question of "What is the effect of the use of Turkish folk literature elements in teaching Turkish to creative writing?".

Research is a qualitative case study. Students' opinions were consulted with open-ended survey forms prepared by the researcher and also working papers were prepared to enable students to participate effectively in the application process and to develop creative thinking skills.

The data used in the research were analyzed with content analysis. Nowadays, content analysis is one of the methods frequently used in qualitative data analysis types. In addition, NVIVO Pro 12 qualitative data analysis software program, which is frequently used in qualitative research, is used in the research. With this program, the answers given by the students were categorized and the themes and sub-themes that emerged under the sub problems were determined. The frequencies of the student expressions entering this theme and sub-themes were determined. Moreover, word clouds were formed by looking at the word frequency analysis in the student expressions in the themes that emerged under the sub problems of the research. The study group consisted of 24 students of the 8/K class of Düzce Mehmet Zahid Kevseri Imam Hatip Secondary School. The open-ended survey forms applied in the study were conducted with 12 students when reasonable answers were considered. The study group was randomly determined to be heterogeneous in terms of academic and socio-economic aspects. During six weeks, 24 students participated in the study and the Turkish folk tale "Şîrvân Şâh ve Şemâ'il Bânû" was read and working papers

were prepared and applied for four weeks. Furthermore, in the last two weeks of the application, only role playing and writing of the students' predictions about the pre- and post-story were made in order to develop the students' role playing and creative writing skills.

In the research, in the 8th grade Turkish lesson, a lesson was given by using creative drama method by using Turkish folk tales which is one of the elements of Turkish folk literature and it was evaluated according to the findings obtained whether this method has an effect on the students' creative writing skills or not. Since the Turkish folk story used in the research is a text from the 16th century, the grade level where the application was made was determined as 8th grade due to its language and narrative characteristics, and the level of cultural and social events.

As a result of the research, it has been found out that using Turkish folk literature elements in Turkish teaching contributes to creative writing skills

As a result of the research, it is revealed that teaching Turkish drama by using creative drama method contributes to the students' creative writing skills. Based on this result, it can be suggested that Turkish teachers should adapt Turkish folk literature products in Turkish courses and re-interpret them with contemporary approaches and adapt them to the present day to develop students' creativity.

Keywords: Turkish folk tale, Creative drama, Creative writing.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	3
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6. Simgeler ve Kısaltmalar.....	6
BÖLÜM II	7

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Türk Halk Edebiyatı.....	7
2.2. Çocuk Edebiyatı.....	9
2.3. Türk Halk Edebiyatının Çocuk Edebiyatına Katkısı.....	13
2.4. Türk Halk Edebiyatının Türkçe Öğretimindeki Yeri.....	15
2.4.1. Türk Halk Hikâyesi ve Türkçe Öğretimindeki Yeri.....	18
2.5. Türk Halk Edebiyatının Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Yeri.....	22
2.6. Türk Halk Edebiyatının Türkçe Ders Kitabındaki Yeri.....	26
2.7. Yaratıcı Drama Yönemi İle Türkçe Öğretimi.....	29
2.7.1.Yaratıcı Dramanın Türkçe Öğretimindeki Yeri.....	31
2.7.2.Yaratıcı Dramanın Türkçe Öğretim Programındaki Yeri.....	35
2.7.3.Yaratıcı Dramanın Türk Halk Edebiyatındaki Yeri.....	37
2.8. Yaratıcı Yazma ve Türkçe Öğretimi.....	39
2.8.1. Yaratıcı Yazmanın Türkçe Öğretimindeki Yeri.....	40
2.8.2.Yaratıcı Yazmanın Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Yeri.....	43
2.8.3.Yaratıcı Yazmanın Türk Halk Edebiyatındaki Yeri.....	44
2.9. İlgili Çalışmalar.....	48
BÖLÜM III	55
YÖNTEM.....	55
3.1. Araştırma Modeli.....	55
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	55

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	56
3.3.1.Açık Uçlu Anket Formu.....	56
3.3.2.“Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” Adlı Türk Halk Hikâyesi.....	57
3.3.2.1.Hikayenin Biçim Özellikleri.....	58
3.3.2.2. Hikayenin İçeriği.....	59
3.3.3.Çalışma Kağıtları.....	61
3.4. Geçerlik ve Güvenilirlik.....	63
3.5. Verilerin Toplanması.....	63
3.6. Verilerin Çözüm ve Analizi.....	64
BÖLÜM IV.....	65
BULGULAR.....	65
4.1. Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Ortaya Çıkan Alt Problemlere İlişkin Bulgular.....	65
4.1.1. Birinci Alt Probleme ve Birinci Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular.....	65
4.1.1.1. Birinci Alt Problemin Birinci Teması.....	65
4.1.1.2. Birinci Alt Problemin İkinci Teması.....	68
4.1.2. İkinci Alt Probleme ve İkinci Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular.....	71
4.1.2.1.İkinci Alt Problemin Birinci Teması.....	71
4.1.2.2. İkinci Alt Problemin İkinci Teması.....	74
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme ve Üçüncü Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular.....	77
4.1.3.1. Üçüncü Alt Problemin Birinci Teması.....	77
4.1.3.2. Üçüncü Alt Problemin İkinci Teması.....	80

4.1.4. Dördüncü Alt Probleme ve Dördüncü Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular...	82
4.1.4.1. Dördüncü Alt Problemin Birinci Teması.....	82
4.1.4.2. Dördüncü Alt Problemin İkinci Teması.....	85
4.1.5. Beşinci Alt Probleme ve Beşinci Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular.....	87
4.1.5.1. Beşinci Alt Problemin Birinci Teması.....	87
4.1.5.2. Beşinci Alt Problemin İkinci Teması.....	90
4.1.6. Altıncı Alt Probleme ve Altıncı Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular.....	92
4.1.6.1. Altıncı Alt Problemin Birinci Teması.....	92
4.1.6.2. Altıncı Alt Problemin İkinci Teması.....	94
4.2. Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû Hikayesinin Grup Çalışmalarına İlişkin Bulgular.....	97
4.2.1. Birinci Hafta Grup Çalışması Bulguları.....	97
4.2.2. İkinci Hafta Grup Çalışması Bulguları.....	99
4.2.3. Üçüncü Hafta Grup Çalışması Bulguları.....	100
4.2.4. Dördüncü Hafta Grup Çalışması Bulguları.....	102
BÖLÜM V.....	104
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	104
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	104
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar.....	104
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar.....	105
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar.....	106
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar.....	107

5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar.....	108
5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar.....	109
5.1.7. “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” Hikâyesinin Grup Çalışmalarının Kelime Bulutlarına İlişkin Sonuçları.....	110
5.1.7.1. Haritacı.....	110
5.1.7.2. Analizci.....	110
5.1.7.3. Bağ Kurucu.....	111
5.1.7.4. Karakter Avcısı.....	111
5.2. Öneriler.....	112
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	112
5.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	114
KAYNAKÇA.....	115
EKLER.....	124
ÖZGEÇMİŞ.....	196

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkçe Derslerinde Halk Hikâyesi Okumaya İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama).....	66
Tablo 2. Türkçe Derslerinde Halk Hikâyesi Okumaya İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama).....	69
Tablo 3. Bu Zamana Kadarki Türkçe Dersleri ile Yaratıcı Drama Uygulaması Arasındaki Farklılıklara İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)	72
Tablo 4. Bu Zamana Kadarki Türkçe Dersleri ile Yaratıcı Drama Uygulaması Arasındaki Farklılıklara İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)	75
Tablo 5. Hikâye Okunurken Yaratıcı Dramadan Yaralanmanın Hikâyenin Anlaşılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama).....	78
Tablo 6. Hikâye Okunurken Yaratıcı Dramadan Yaralanmanın Hikâyenin Anlaşılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması(İkinci Uygulama).....	80
Tablo 7. Hikâye ile İlgili Katılımcılara Verilen Çalışma Kâğıtları ve Görevlerin, Katılımcıların YaratıcıDüşüncelerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama).....	83
Tablo 8. Hikâye ile İlgili Katılımcılara Verilen Çalışma Kâğıtları ve Görevlerin, Katılımcıların Yaratıcı Düşüncelerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama).....	85
Tablo 9. ÇalışmaKâğıtlarına Düşüncelerini Özgürce Yazabilmelerine İlişkin Öğrenci	

Görüşleri Teması (Birinci Uygulama).....	88
Tablo 10. Çalışma Kâğıtlarına Düşüncelerini Özgürce Yazabilmelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması(İkinci Uygulama).....	90
Tablo 11. Türkçe Derslerini Uygulamada Olduğu Gibi İşlemek İstemelerine İlişkin ÖğrenciGörüşleri Teması (Birinci Uygulama).....	92
Tablo 12. Türkçe Derslerini Uygulamada Olduğu Gibi İşlemek İstemelerine İlişkin ÖğrenciGörüşleri Teması (İkinci Uygulama).....	95

ŞEKİLLERLİSTESİ

Şekil 1. Birinci Alt Problemin Birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	68
Şekil 2. Birinci Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	71
Şekil 3. İkinci Alt Problemin Birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	74
Şekil 4. İkinci Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	77
Şekil 5. Üçüncü Alt Problemin Birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	79
Şekil 6. Üçüncü Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	81
Şekil 7. Dördüncü Alt Problemin Birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	84
Şekil 8. Dördüncü Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	87
Şekil 9. Beşinci Alt Problemin Birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	89
Şekil 10. Beşinci Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	91
Şekil 11. Altıncı Alt Problemin Birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	94
Şekil 12. Altıncı Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu.....	96
Şekil 13. Birinci Hafta Grup Çalışması Kelime Bulutları.....	97
Şekil 14. İkinci Hafta Grup Çalışması Kelime Bulutları.....	99
Şekil 15. Üçüncü Hafta Grup Çalışması Kelime Bulutları.....	101
Şekil 16. Dördüncü Hafta Grup Çalışması Kelime Bulutları.....	102

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan topluluklarına millet olma özelliği kazandıran maya dildir. Dil sayesinde kültür aktarımı nesiller boyu devam eder.

Dil, insana millî kimlik, topluluklara millet olma özelliği kazandıran kültürün en önemli unsurudur. Topluların topyekûn yaşama tarzı olan kültürü şekillendiren, geliştiren, ifade eden ve gelecek nesillere aktararak devamını sağlayan dildir (Karakuş, 2000, s. 58).

Kaplan da dil ve kültür ilişkisi içinde dil bilimcinin özelliğini şu sözleriyle açıklar:

Dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse dili tek başına almaz. Zira dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin eden, tarih ve kültürdür. Yunus Emre'nin şiirlerinin dilini, yazıldığı devir ve çevreden ayrı ele alamazsınız. Zira o ağacın kökleri gelenek ile beraber, yetiştiği topraklara sımsıkı bağlıdır. Bu da gösterir ki, filolog sadece dilci değil geniş kültürlü, kafası dil gibi hayatın bütün imkânlarına açık bir insan olmalıdır (Kaplan, 2006, s. 153).

Türk milletinin bütün kültürel değerlerini içine alan, ondan ninniler, masallar, hikâyeler ve daha pek çok ürünle eşsiz güzellikler yaratan Türk halk edebiyatı, kültür taşıyıcılığında çok önemli bir yere sahiptir. Nitekim Elçin (1985, s. 192), toplumların birlik ve beraberliğini temin eden asli unsurların arasında dil, din, âdet, anane, sanat, müzik, spor, oyun, efsane, masal, destan, türkü, ağıt, bilmece, ninni gibi Türk halk edebiyatı ürünlerinin önemli bir yeri olduğunu ifade eder. Geçmişten günümüze, günümüzden de geleceğe giden aydınlık yolumuzda ecdad yadigârı bu tarihi mirasın toplumumuzun çimentosunu teşkil eden değerler olduğunu belirtir. Türk halk edebiyatına ait bu eserlerin öğrencilerle buluşma yeri olan Türkçe dersi, öğrencilerin dil bilinci ve kimliğini kazandığı en temel eğitim basamağıdır. Bu basamakta öğrenciler edebi eserlerle tanıştırılmalıdır.

Günümüzde teknoloji hızlı bir gelişim göstermiştir. Bu hızlı gelişim eğitimde de devam etmiş ve eğitim materyallerinin zenginleşmesini sağlamıştır. Ancak ders kitaplarının önüne hiçbir eğitim araç gereci geçememiştir. Türkçe dersinin en temel işlevlerinden biri olan kültür aktarımı da ders kitapları aracılığı ile verilmektedir.

Yalçın da kültür aktarımının olabilmemesini dile bağlar. "Dil olmadan kültür oluşmamaktadır. Bu nedenle dil; insanlar arasında iletişimin, anlaşmanın, yardımlaşmanın ve paylaşmanın temel unsurudur. Toplumu oluşturan bireylerin bir arada yaşama iradesi de ortak bir dille olmaktadır (Yalçın, 2002, s. 28)."

Kültür aktarımını sağlayacak, geçmişle günümüz arasında köprü kuracak Türk Halk Edebiyatı ürünleri de Türkçe dersi öğretim programında ve ders kitaplarında yerini almalıdır.

Emil (2007), Türk edebiyatı tarihinin kitap ve ders olarak vazifesinin, destanlar çağından günümüze kadar Türk dili ve edebiyatında bin bir şekil ve mana ile tecelli eden bu ruhu gençlerimize, hatta edebiyat kültürünün en önemli kaynağı ve kültüre denk olduğuna göre, aydınlarımıza aşlamak olduğunu belirtir.

Yalçın ve Aytaş'ın (2002) da “Özellikle edebiyatımızda diğer dünya edebiyatları ile karşılaştırılmayacak kadar zengin bir halk edebiyatı ürünü bulunmaktadır. Bu aynı zamanda tür bakımından da başlı başına bir zenginlik ifade etmektedir.” diyerek ortaya koydukları gibi çok zengin bir halk edebiyatımız varken bu kaynağı eğitimde, özellikle de Türkçe eğitiminde yeteri kadar kullanamamaktayız.

Türkçe öğretim programları hazırlanırken kültür aktarımı ve dolayısıyla halk edebiyatı eserlerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Zira Türkçe öğretiminin amacında da kültür aktarımı işlevi vurgulanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımı temel alarak hazırlanmış İlköğretim Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (2015)'nin genel amaçlarına bakıldığında:

“Türkçe öğretiminin amacı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin;

12. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

13. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır.” ifadeleri ile Türkçe dersinin milli değerleri aktarmadaki görevi belirtilmiştir.

Türkçe dersinde öğrencilerin yaratıcı yazma ve sözlü iletişim becerilerine dair yapılan çalışmalar mevcuttur, ancak halk edebiyatı ürünleriyle temel becerilerin ve yaratıcılığın geliştirilmesine dair çalışmalar oldukça yetersizdir (İnce, 2007).

2006 ve 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında “mili kültür” teması altında sadece bir tane halk edebiyatı ürününe rastlanmış olup on dokuz parçadan sadece bir tane halk edebiyatı ürünü bulunmaktadır. Bu durum da göstermektedir ki halk edebiyatı ürünlerini kullanarak temel becerilerin geliştirilmesi yeterli düzeyde değildir. Oysa milli eğitimin genel amaçları arasında öğrencilere milli kültürü öğretmek ve bunu kuşaktan kuşağa

aktarmak vardır. Ancak öğretim programlarında ve Türkçe dersi materyallerinde bu genel amaçla hedeflenen kültür öğretimi ve aktarımı yetersiz kalmaktadır.

İnce (2007), halk edebiyatını içinde barındırdığı kültürel miras nedeniyle dikkatlice korunması, özenle yaşatılması ve yeni nesillere olabildiğince noksansız aktarılması gereken bir hazine olarak görür. Bu hazinenin aktarılmasında birinci görevin, kültürün ana taşıyıcısı durumundaki ana diline ve ana dili eğitimine düştüğünü belirtir. İnce (2007), ana dili eğitiminde vazgeçilmez araçlardan birisinin de ders kitapları olduğunu söyleyerek ders kitaplarının kültür taşıyıcılığında önemine dikkat çeker.

Denilebilir ki; ders kitapları öğretmenlerin yol haritasıdır. Kültürü yeni kuşaklara öğretmek ve kuşaktan kuşağa aktarımını sağlamak hedefinde yol haritasının ders kitapları olduğunu düşündüğümüzde dersin işlenişindeki rolü daha da önem kazanmaktadır.

Artun, halk edebiyatı ürünlerimizin koruma altına alınması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması hususunda günümüz gençliğinin gerektiği şekilde bilinçlendirilmesi için konunun uzmanlarına ve biz eğitimcilere büyük görevler düştüğünü belirtmektedir. Geçmiş kuşakların aldığı kararların gelecek kuşakları doğrudan etkilediğini düşünecek olursak halk kültürü geleneği mirasının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönündeki çalışmaların ve çabaların desteklenmesi gerektiğinin altını çizer (Artun, 2010, s. 371).

1.1. Araştırmanın Problem Cümlesi

Yapılan alanyazın incelemeleri sonucunda bu çalışmanın problem cümlesini; Türk halk edebiyatı unsurlarının Türkçe öğretiminde kullanımının yaratıcı yazmaya etkisi nedir? sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumak eğlenceli midir?
2. Bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile bu uygulama arasında farklılık var mı?

3. Hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanmak hikâyenin anlaşılmasına katkı sağlar mı?
4. Uygulama sırasında öğrencilerin görüşlerine başvurmak onların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir mi?
5. Uygulamaya ait çalışma kâğıtlarına öğrenciler düşüncelerini yazarken kendilerini özgür hissettiler mi?
6. Öğrencilerin Türkçe derslerini yaratıcı drama yöntemiyle işlemeye ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türk halk edebiyatı unsurlarının Türkçe öğretiminde kullanımının yaratıcı yazmaya etkisini araştırmaktır.

Bu çalışma ile Türk halk edebiyatı ürünlerinden faydalanarak öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya koymaları amaçlanmaktadır. Halk edebiyatının çağdaş yöntemlerden yaratıcı drama ve yaratıcı yazma ile birleştirilerek yeniden ele alınması ve işlenmesinin bu alanda çalışma yapacak olan ve bu uygulamaların yürütücüsü olan eğitimcilere halk edebiyatını çocuklarla buluşturmanın yeni yollarını gösterebileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çalışmamızın önemini Banarlı'nın eğitimcilere yönelik şu sözleri çok güzel bir şekilde özetler:

“Halk şiirinin koşmalarını, türkülerini, destanlarını, tazelemek duygusuyla ele alınız. Bunları, bugün, evvelkinden daha üstün olarak nasıl söyleyebiliriz? Yani edebiyatımıza bunlar ses olarak, şekil olarak, duygu ve düşünce olarak, milli motif olarak neler verebilirler? Bu hazinenin kapılarını bir de siz açınız (Banarlı, 2007, s. 12).”

Yüzyıllar öncesine ait metinleri bugünün sesiyle yeni nesillere anlatmak, içlerinde barındırdıkları güzellikleri çocukların anlayacağı dil ve üslupla vermek, çocukların

hizasına inip geçmiş yüzyıllarda onlarla beraber gezinmek araştırmacının en önemli amacıdır.

Masallarımız, çocuk hikâyelerimiz, mizah edebiyatımız, oyunlarımız yönünden eşi bulunmaz zenginlikte bir milletiz. Bir Nasrettin Hoca'yı dünya bir daha yetiştirmemiştir. Dede Korkut, kaynağını milletinden alan usta bir hikâyesi, Köroğlu, Seyit Battal Gazi eşi olmayan birer destan kahramanı, keloğlan zekâsı ve esprileriyle çocukları büyüleyen bir masal çocuğu, Karagöz mizah gücünü hayal perdesine yansıtan yaman oyuncudur. İncili Çavuşlar, Köse Memişler yıllarca Anadolu'yu güldürmüştür. Ninelerimizin anlattıkları bir türlü tadına doyamadığımız o masallar Binbir Gece Masaları da caba (Önder'den aktaran Kantarcıoğlu, 1988, s. 51).

Önder'in de ifade ettiği gibi halk edebiyatında eşi bulunmaz hazinelere sahibiz. Hazinenin kıymetinin anlaşılması için onun bilinmesi gerekmektedir. Yani o hazinenin kapılarını açıp göstermek gerek. Biz eğitimcilere düşen en önemli görev de halk edebiyatını belli kalıplarından sıyrarak günümüz öğrencilerinin anlayacağı ve seveceği şekilde çağdaş yöntemlerle yeniden düzenleyip öğrencilerle buluşturmaktır.

Çalışmanın günümüz çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak yaratıcı drama yöntemiyle yazma çalışmalarının kullanılması bakımından güncel; halk edebiyatı eserlerinin yaratıcı drama yöntemiyle yaratıcı yazmaya katkı sağlaması bakımından da özgün olduğu söylenebilir. Ayrıca ders öğretmenine alternatif etkinlikler sunması bakımından da işlevseldir denebilir.

Türkçe öğretiminde halk edebiyatı ürünlerinin yaratıcı drama yöntemiyle yaratıcı yazmada kullanılıp kullanılmadığı araştırılmış ve alanyazın incelemeleri sonucunda bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan bu çalışma ile alandaki bu ihtiyacın giderileceği belirtilmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ve Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı Düzce ilinde bulunan Mehmet Zahid Kevseri İmam Hatip Ortaokulu 8.sınıflardan bir sınıf ile sınırlıdır.

Araştırma, rasgele yöntem ile seçilen ve bütün mevcudu kız olan 8/K sınıfının 24 öğrencisi ile yapılan uygulamalar ve öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.

Ayrıca araştırma, Türk halk hikâyelerinden “şirvân şh ve şemâ’il Bânû” adlı bir hikâye ile sınırlıdır.

1.6. Simgeler ve Kısaltmalar

ev: Çeviren

f : Frekans

MEB: Milli Eēitim Bakanlıēı

s : Sayfa

T.C: Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

TDP: Türkçe Dersi ēretim Programı

vb : ve benzeri.

vd : ve diēerleri.

yy: yüzyıl

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi sunulmuştur.

2.1. Türk halk edebiyatı

Türk edebiyatı, her devirde, atalarımızın yaşayış tarzını, hayat anlayışını, zevkini, inancını, hayalini ve kıymet hükümlerini yansıtır. Bu edebî yansımaların tarihî bir sıra içinde ele alınması edebiyat tarihini ortaya çıkarır. Edebiyatın malzemesi dildir. Metin dil ile meydana getirilir. Ortaya konan metinler, zevk aldırma, güzellik duygusu geliştirme, heyecan uyandırma yanında bunları gelecek nesillere naklederek mazi ile ati arasında bağ kurma işlevini de üstlenmiştir (Karakuş, 2000, s. 64).

Türk edebiyatının geçmiş ile gelecek arasında kurulan bağın en önemli parçası olan halk edebiyatı, halkın kendi içinde ürettiği yaşama biçiminin edebiyata yansımalarıdır. Türk halkına ait sözlü gelenek yoluyla aktarılan çok zengin bir bilgi hazinesidir. Halk edebiyatının bu zamana kadar çeşitli tarif ve yorumu yapılmış, bu yorumlar Türk halk edebiyat anlayışına ışık tutmuştur.

“Halk Edebiyatı” insanın en eski çağlardan başlayarak meydana getirdiği halk kültürünü inceleyen bir bilim dalıdır. Bir başka ifadeyle XVIII. yüzyıldan itibaren sözlü kaynaklardan derlenmeye başlayan mit, efsane, masal, destan, atasözü, tekerleme, fıkra, ninni vb. tür ve şekillere Halk Edebiyatı adı verilmiştir (Biltekin, 2012).

Tural da insanların aidiyet hissini geliştiren en önemli şeyin halk edebiyatı unsurları olduğunu şu sözleriyle belirtir:

İnsanları bir soya mensup olmanın duyarlılığına, o duyarlılığı da bir bilince dönüştürmeye imkân veren dünya ise bilimlik tarih kitaplarından çok masallar, destanlar, efsaneler, menkıbeler, tiyatro eserleri, romanlar ve hikâyelerdir. Özellikle Türk soylu halklar gibi tarihini yazmakta neredeyse tembellik göstermiş insan toplulukları için edebiyat dünyasına ait sözlü veya yazılı manzum ve nesirli eserler büyük önem kazanıyor (Tural, 1998, s. 78-79).

Halk edebiyatı ile sözlü edebiyat bir tutulmuş ve kültürle içi içe geçmiştir. Levend’in tanımına bakıldığında aynı temel özellikleri vurguladığı görülmektedir.

Halk edebiyatı deyince, önce hatıra gelen, ilk çağlarda söyleyeni bilinmeyen efsaneleşmiş eski destanlar, atasözleri, hikâyeler, masallar, bilmece, tekerlemeler, türküler, maniler, ağıtlar, ilahilerle, Karagöz ve orta oyunu gibi halk temsilleridir. Bunlar birer folklor ürünüdür. Folklor kelimesi, önceleri ‘‘halkiyat’’ ve ‘‘halk bilgisi’’ deyimleriyle karşılanmış, son zamanlarda ise, bu kavramı belirten bir terim olarak yerleşmiştir (Levend, 1968, s. 176).

Levend’in açıklamasından anlaşıldığı üzere folklor, halk bilimi yerine kullanılan bir kavramdır.

Diyebiliriz ki halk edebiyatı, bu coğrafyada yaşayan insanların, yüzlerce yıldır sözlü ve yazılı gelenekte yaşattığı bütün ürünleri kapsamaktadır (İnce ve Köklü, 2009, s. 11).

Milletlerin en eski hayatlarında meydana getirilen eserler, ferdi malı olmaktan çok cemiyetin ürünleridir ve bu ürünler onların zevk ve düşüncelerine tercüman olmuşlardır. Bugün asıl edebiyat sayılan ürünler zaman içinde bu eserlerin tekâmülü ile meydana gelmişlerdir. Sonraki devrelerde ortaya konulan ferdi manzum eserlerin vezin, kafiye, şekil gibi unsurlarda ilk ürünlerin teknik ve geleneğine bağlı kaldığı unutulmamalıdır. Bunu için anonim ve kolektif karakter taşıyan ürünleri, ‘‘halk edebiyatı’’ içinde görmek gerekir (Güzel ve Torun, 2005, s. 110).

Köklügiller, halk edebiyatını şöyle tarif eder: ‘‘Halkın ruhundan doğmuş, atalarımızdan bize aktarılmış edebiyat.’’

Başlıca üç kolu vardır:

1. Ortak (Anonim) halk edebiyatı: Mâni, türkü, bilmece, atasözü, halk hikâyesi,

destan, masal, tekerleme, ninni...gibi yazarı belli olmayan türler.

2. Âşık edebiyatı: Halk şairleri tarafından geliştirilen koşuk, koşma, divan, destan, semaî, kalenderî, varsağı, güzelleme, taşlama, yedekli, ağıt, koçaklama... gibi türler.

3. Tekke (Tasavvuf) edebiyatı: Hikmet, ilahî, nefes, devriye, sathiyeye, deme... gibi dinsel konulu şiirler (Köklügiller, 1974, s. 59).’’

Altunbay’ a göre Türk halk edebiyatı, halkın ortak değerlerinden, inançlarından ve yaşam biçiminden kaynağını alan ve efsane, masal, ninni, tekerleme, bilmece, hikâyeye, türkü vb. gibi çok sayıda manzum ve mensur eseri kendine özgü metotla sınıflandıran, yorumlayan ve değerlendiren bir bilim dalıdır (Altunbay, 2014, s. 12-13).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşıldığı üzere halk edebiyatının kültürle ilişkisi ortaya konulmuş, halkın kendi içinden çıkan bir edebiyat olduğu belirtilmiştir.

Halk edebiyatı ürünlerinin her birinin kendi içerisinde bir birikim taşıdığını belirten Altunbay (2014, s. 13), onun nesilden nesle, kuşaktan kuşağa taşınan bu birikimin, toplumun değerlerinden örülmüş zengin bir hazine olduğunu belirtir. Çünkü binlerce yıllık kültürün izlerini taşıyan bu ürünler, toplumun kimliğini ortaya koymasından bakımından önemlidir.

Boratav (1982, s. 110), halk biliminin arkeoloji ve tarih bilimi kadar önemli olduğuna dikkat çeker. Halk masalları ve benzeri ürünler (halkın içinde oluşan, gelişen türlü gelenekler, görenekler, töreler, inanışlar) bir milletin kültürü dediğimiz bütünün ayrıntılarından biridir. Bu nedenle milletlerin sadece geçmişini öğrenmesi yetmez, onu bilerek gelecek kuşaklara aktarabilmesi gerekir.

Hedef kitlesi çocuklar olan ve halk edebiyatı türlerinden halk hikâyelerinin çocuklara önce öğretmek ardından sevdirmek anlatılmasını amaçlayan araştırmamızda çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarına değinmek yerinde olacaktır.

2.2. Çocuk edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını incelemek için öncelikle çocuğun ne olduğunu bilmek gerektiğini vurgulayan Yalçın ve Aytaş (2002, s. 1) açıklamalarını şöyle yaparlar:

Genellikle çocuk, bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubu için kullanılan temel bir kavramdır. Ancak, bu sınırlamanın her zaman geçerli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, bu dönemi 0-14 yaş grubu olarak almaktadır.

Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlüğünde “1. Küçük yaşta oğlan veya kız. 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat. 3. Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak (TDK, 2009, s.444).”

Çocuk Koruma Kanunu (2005)’nda çocuk, “daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanır. Burada on sekiz yaşın sınır olarak kabul edilmesinin sebebi, çocuğun sadece fiziki gelişiminin değil akıl ve muhakeme yeteneğinin de gelişiminin esas alınmasından kaynaklanır.

Türkçe öğretmenlerinin hedef kitlesi olan ortaokul öğrencileri, her ne kadar yetişkin gibi olmaya çalışsalar da hâlâ çocukluk dönemi içindedirler. İlgî ve zevklerinin yeni yeni oluşmaya başladığı bu dönem pek çok açıdan kritik bir dönemdir. Zira edebiyatımızın seçkin eserleriyle ortaokulda tanışan çocuk, kendine göre dil bilinci ve estetiği kazanacaktır. Ayrıca okuduğu her metin onun hayal dünyasına hitap ederek orada yeniden şekillenecektir. İşte bu aşamada Türkçe öğretmenlerine büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluğun başında; öğrencilerin ilgi ve zevkine hitap edecek, onlara aidiyet hissi verecek, yaratıcılıklarını geliştirecek eserleri seçip öğrencilere sunmak gelir. Eserlerde dikkat edilmesi gereken en önemli husus çocuğa görelîk ve çocuk gerçekliği ilkelerinin göz önünde bulundurulmasıdır. Bunu belirlemenin en iyi yolu da çocukları iyi tanımak ve onların yaşadığı dönemin özelliklerini iyi bilmekten geçer.

Çocukları iyi tanımak için çocukların hayata bakış açılarını anlamaya çalışmak önemlidir. Onların duygu ve hayal dünyalarını daha yakından tanımayı sağlayacak olan bu tutumun yanında onlara hitap eden eserlerin de farklı olması gerekir. Şirin, çocuk edebiyatı kavramının çıkış gerekçesini bu farklılığa dayandırarak şöyle açıklar:

Eğitim psikolojisi alanında ortaya çıkan gelişmeler, çocuk eğitiminin toplumsal anlamda yerini ve önemini ön plana çıkarmış ve çocuk edebiyatındaki arayışlar da insanları, “Çocuk edebiyatı”yla tanıştırmıştır. Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır (Şirin, 1994, s. 83).

Eğitimciler çocuk edebiyatı kavramının daha iyi anlaşılması için onun ilkelerinden olan “çocuğa göre” ve “çocuk gerçekliği” kavramlarına da açıklık getirmişlerdir.

Şirin, “çocuğa göre” ve “çocuk gerçekliği” kavramlarını şu sözleriyle açıklar: “Çocuğa göre ve çocuk gerçekliği birbirini tamamlayıcı iki kavram olarak düşünülmelidir. Çocuk gerçekliği gibi çocuğa görelîk de değişmez değildir ve yaşanan döneme göre değişebilir. Çocuk gerçekliği, çocuğun yetişkinden farklı alımlaması, çocuğa göre’lik ise çocuğa uygun dil, anlatım ve ilgilerini açımlayan iki kavramdır. Çocuk gerçekliği parantezi, çocuk evrenine özgü konu, davranış sorunlarını ve duyarlılıkları içine alır (Şirin, 2007, s. 42).”

Çocuğun düş dünyası yetişkinlerden çok farklıdır. Kendi mantığıyla koşutluk göstermesi nedeniyle çocuklar masalsi olan, olağanüstü, usdışı olayları içeren kitapları okumaktan büyük keyif alırlar Bu bakımdan çocukların düşlere, düş kurmaya yetişkinlerden daha fazla gereksinimi vardır (Dilidüzgün, 2004, s. 37-38).

Çocuklarla yetişkinlerin hayal dünyaları arasında fark olduğunu ve onlar için yazılmış eserlerde çocuğa göre ilkesinden hareket edilmesi gerektiğini savunan Dilidüzgün gibi, Şirin de çocuğa göre ilkesini şöyle açıklamaktadır:

Çocuğa görelik ilkesiyle hareket etmenin ortaya çıkardığı, çocuklar için edebiyat yaklaşımı, çocuğa göre bir edebiyat oluşturması yönünde yenilikçi bakış açısını belirler. Çocuğa özgü bir edebiyat düşüncesi, çocuk edebiyatı yönelişini hızlandırmıştır. Çocuk bilgisi ve çocuk kültürü çocuğa dıştan bakış yanında, içten bakışa da zemin hazırlamıştır. Çocuğun yetişkinler dünyasından farklı, eğilimlerinin öğrenilmesi, çocuksu duyarlılıkların keşfini kolaylaştırmıştır. Günümüzde çocuk psikolojisi ile ilgili yapılan çalışmalar ve ortaya konan bilimsel veriler çocuğun yeniden keşfine imkân sağlamaktadır. Böylece çocuk edebiyatı birçok yazar ve sanatçının ilgi alanına girmiştir (Şirin, 1994, s. 9).

Çocuğa göre ilkesi göz önüne alınmadan yazılan yazıların çocuklara zarar vereceğini ifade eden Sever (2003, s. 11), çocuğun dil ve anlam evrenine uygun olmayan, yapay ve çocuksu bir biçimin kullanıldığı kitapların, anadili sevgisinin ve bilincinin gelişimini engelleyici bir etken olarak görüldüğüne dikkat çeker.

Yalçın ve Aytaş(2002, s. 5)'in, "Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerdir." diyerek tanımladığı çocuk edebiyatını daha iyi anlamak için onun dünyada ve Türkiye'de nasıl ortaya çıktığına kısaca değinmek gerekir.

Türkiye'de çocuk edebiyatının ortaya çıkması, eğitim konusu ile ilgili çalışmaların başladığı Tanzimat dönemine rastlar. Konu hakkında ciddi çalışmaların başlangıcı ise Cumhuriyetin ilânından sonradır. 1979 yılının Dünya ÇocukYılı olarak kabul edilmesiyle birlikte ülkemizde çocuğa yönelik yayınlara eskisinden çok daha fazla önem verilmeye başlanır ve konu araştırmacılar tarafından bilimsel platforma taşınır (Sınar, 2006).

Çocuklar için ilk yazılan eserler genellikle öğretici yanı ağır basan eserlerdi. Orta Çağ'da Latince olarak yazılan ders kitapları uzun yıllar kullanımda kalmıştır. Eğlendirici yönü ağır bulunan eserler çok sonraları, İngiliz yayıncı William Caxton'un Ezop Hikâyeleri'ni 1484 yılında neşretmesiyle ortaya çıkmıştır (Yel, 2007, s. 50).

Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, Türkiye'de çocuk edebiyatı ile ilgili ilk çabaların Tanzimat yıllarından sonra başladığını belirtir. O dönemde Şinasi (1826-1869), Rezaizade M. Ekrem (1847-1914), Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) ve Muallim Naci (1850-1893) gibi dönemin ünlü yazar ve şairlerinin Fransızcadan çevirdikleri bazı kısa manzumeler ile kendilerinin yazdıkları fabl türünden bazı şiirlerin çocuk edebiyatımızın ilk önemli ürünleri arasında yer aldığını söyler. Bu sahadaki ilk örnek, Şinasi'nin La Fontaine'den tercüme ettiği Eşek ile Tilki Hikâyesi'dir. Tanzimattan sonra başlayan tercüme hareketinin ilk eseri, Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Tercüme-i Telemak'tır (1862) (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007, s. 241).

Tanzimat döneminde çocuklar için doğrudan doğruya atılan ilk adım 1859 yılında Kayserili Doktor Rüştü tarafından hazırlanan *Nuhbetü'l-Etfal* adlı alfabedir. *Nuhbetü'l-Etfal*'de çocuklar için yazılmış hikâyelerle birlikte fabl çevirileri yer alır: “Kabak ile Köylünün Hikâyesi”, “Deryaya Giden Balığın Hikâyesi”, “Karınca ile Ağustosböceğinin Hikâyesi”, “Kedi ile Farelerin Hikâyesi”.¹³ Bu hikâyelerin bir kısmı diyaloga dayanır. Metinlerde güldürerek ders verme hedefi güdülmüş ve kitap çocuğa okuma zevki vermek amacıyla yazılmıştır (Sınar, 2006).

Ülkemizde çocuk edebiyatıyla ilgili olarak daha çağdaş bir anlayışın İkinci Meşrutiyetten sonra yaşandığını belirten Gürel ve diğerleri (2007, s. 242), Şirin'in bu dönemde Ali Nusret adında bir yazarımızın ilk kez çocuk edebiyatını konu edinen ve bu edebiyat alanının önemini belirten bir yazısının “Şûra-yı Ümmet” gazetesinde yayımlandığını, aynı tarihlerde tanınmış eğitimcilerimizden Satı Bey'in (1881-1969) de “Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası”nın bir sayısında okul çocukları için yazılmış şiir ve şarkılara büyük ölçüde ihtiyaç duyulduğunu ileri sürdüğünü belirtmektedir. Masal ve hikâye türünde edebiyat ürünlerinin çocuk eğitimi üzerindeki olumlu katkılarının yine bu yıllarda ciddi olarak tartışma konusu yapıldığını söyler (Gürel ve diğerleri, 2007, s. 242).

Çocuk edebiyatı sahasında gerek akademik gerekse tenkit anlamında bir gelişim özellikle 1980 sonrasında artmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında İbrahim Alaatin Gövsa'nın başlattığı bu süreç 1980 sonrası Mustafa Ruhi Şirin, Zeki Gürel, İnci Enginün, Meral Alpay, Nilüfer Tuncer, Fatih Erdoğan, Mehmet Güler, Gülten Dayıoğlu, Erdal Öz, Enise Kantemir, Serpil Ural, Mübeccel Gönen, Selahattin Dilidüzgün, Aytül Akal... gibi isimlerle sürdürülmüştür (Gürel ve diğerleri, 2007, s. 247).

Şirin, çocuk ve gençlik edebiyatının edebiyatın içinde bir geçiş dönemi edebiyatı olduğunu söyler. Zira çocuk ve genç öznenin edebiyatı edebiyat yönü ile bağımsız bir tür değildir. Her iki öznenin yetişkin edebiyatından farkı, çocuğun ve gencin içinde bulunduğu büyüme ve gelişme evresindeki gerçekliği algılama biçiminden kaynaklanmaktadır (Şirin, 2007, s. 40).

Edebiyatın çocuk gerçekliğine göre çocuk edebiyatı olarak adlandırıldığını ifade eden Şirin'in üzerinde durduğu bu konu ülkemizde uzun yıllar tartışılmış, çocuk edebiyatı ismi üzerinde yazarlar farklı görüşlere sahip olmuştur.

Yaşar Kemal, çağımızda çocuklar için yazmak, düşünmek, alışılmış kalıplardan kurtulmak zorluğu yanında, bugüne kadar yapıla gelen çocuk edebiyatını korkunç sözcüğü ile özetliyor. Çocuk-yetişkin ayrımı kabul etmeyenlerin sayısı hiç de az değil. Buna karşılık, Yaşar Kemal, konuya sorun odaklı yaklaşıyor: ‘Bu bir çaba işidir, ustalık işidir, insanlık işidir.’ Cemal Süreya, konuya edebiyat bir bütündür görüşünden hareketle yaklaşıyor: Bırakalım çocuk da yüzmeyi (okuma yazmayı) öğrendikten sonra bizim girdiğimiz denize girsin, diyor. Ülkü Tamer ise çocuklar

için ayrı bir edebiyat olması gerektiğini şöyle savunuyor: yetişkinler için yazarlar kural tanımayabilirsiniz, çocuklar için yazarken bazı kurallara uymak zorundasınız (Şirin, 2007, s. 48).

Yalçın ve Aytaş (2002, s. 6), çocuk edebiyatının niteliklerini belirledikten sonra, nelerin çocuk edebiyatı sayılmayacağı daha rahat tespit edilebileceği görüşündedir. Günümüzde birçok kimsenin, çocuğu konu edinen veya kahramanları çocuk olan eserleri çocuk edebiyatı sayma yanlışlığına düşmekte olduğunu belirtir ve çocuğu ve çocukları anlatan her kitabın çocuk edebiyatı olamayacağını altını çizer.

Artun (2009) da çocuk edebiyatıyla ilgili eserler yazılırken kaynak olarak yüzyıllarca halkın zevkine uygun şekilde işlenerek benimsenmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılmış birçok kültürel özelliği içinde barındıran halk edebiyatı ürünlerinden yararlanılması gerektiğini belirtir.

2.3. Türk halk edebiyatının çocuk edebiyatına katkısı

Kantarcıoğlu, eğitimde edebiyatın, hoş vakit geçirten, eğlendirici bir özellik taşıdığını ifade eder. Edebiyatın ruha canlılık verdiğini, insanı ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırarak yaşama gücünü artırdığını belirtir. Edebiyatın yaratıcı faaliyetleri teşvik ettiğini, çocukların kendi dillerini geliştirmelerine yardımcı bulunduğu için eğitimde büyük önem taşıdığına dikkat çeker (Kantarcıoğlu, 1988, s. 13).

Aytaş (2006), Türk halk edebiyatının çocuk edebiyatı içindeki yerini şöyle ifade eder: Çocuk yayıncılığının bizde ve Batı'da gelişim sürecinin aynı olmaması, Batı'da çocuk kavramının daha önceden fark edilmesiyle izah edilebilir. Edebiyatımızda yazılı ürünlerin yetersiz olmasına rağmen, sözlü geleneğe çocuklar için ve çocuklara göre birçok eserden söz etmek mümkündür. Sadece ninnilerle bu işi sınırlandırmak, diğerlerine haksızlıktır. Masallarımızı, efsanelerimizi; halk hikâyelerinin, atasözü ve deyimlerin önemli bir kısmını çocukların beğenerek dinlediklerini, anladıklarını ve kendine özgü bir biçimde kullanabildiklerini günümüz yazılı geleneği içerisinde daha açık bir şekilde görebilmekteyiz.

Aşılıoğlu (2000), Türkçe öğretiminin başlıca araçlarından biri olan çocuk edebiyatının seçkin örneklerinden, öğretim etkinliklerinde yararlanılmasının, çocuğun anadilini öğrenebilmesi ve gelişim süreci içinde güvenle kullanabilmesi için zengin bir yaşantı geçirme olanağı yaratacağını ve zihinsel yeteneğinin gelişmesine imkân sağlayacağını belirtir.

Karakuş (2000) da çocuğun ilk dil eğitimini aileden aldığını söyler. Ana dili eğitimi yapılırken aynı zamanda kültür öğretiminin de yapıldığına dikkat çeken Karakuş, çocuğa ana dili öğretilirken bir yandan da o dilin de unsuru olduğu kültürü yani toplumun yaşam tarzının da öğretildiğine dikkat çeker.

“Ana dili öğretiminin nihai hedeflerinden biri, belki de en önemlisi öğrencinin sosyalleşmesidir. Sosyalleşme, insanın içinde yaşadığı toplumun değer norm ve davranışlarına uygun hareket eden fertleri gibi davranmayı öğrenmesine ve yaşamasına denir (Karakuş, 2000, s. 138).” diyerek ana dil eğitiminin esas amacının öğrencilerin kültür içinde sosyalleşmesi olduğunu ifade eder.

Temizyürek ana dilin işlevlerinden birinin kültürel değerlerin aktarımı olduğunu söyler ve bu kültür taşıyıcılığının nasıl olacağını şu sözleriyle açıklar:

“Çocuk edebiyatı kavramı içerisinde değerlendirdiğimiz eserler; çocuklara binlerce yıllık tarihî geçmişi olan Türk kültürünün klasik olarak nitelendirebileceğimiz sözlü ve yazılı edebî türlerini öğretmeli, Türk dilini sevdirmeli, kurallarını sezdirmeli, onları Türkçeyi özenle ve güvenle kullanmaya yönelmelidir (Temizyürek, 2003, s. 166).”

Temizyürek’in Türk kültürünün tarihi kişiliklerinden yararlanılması düşüncesine Artun da katılmaktadır. Artun, ulusal kahramanlarımız ve tarihi kişilerimizden çocuk edebiyatı alanında yeterince yararlanılmadığı görüşündedir. Ona göre her edebiyat kendi kökleri üzerine bina edilirse sağlam bir yapı oluşturur (Artun, 2009).

Artun’un bahsettiği sağlam kökler halk edebiyatının kökleridir. Çocuk edebiyatında da bu türden yeterince faydalanmak gerekir. Yalçın ve Aytaş (2002, s. 37) “Çocuk edebiyatının en önemli malzemelerinden biri de halk edebiyatı ürünleridir.” diyerek halk edebiyatının çocuk edebiyatı için önemine dikkat çekmişlerdir.

Gürel ve diğerleri (2007, s. 22) çocukta anlama becerisinin, çevresindeki olayları izleyerek, gözleyerek, yaşayarak en çok da dinleyerek geliştiğine vurgu yapar. Bu sayede çocukta dinleme eğitiminin en geniş manasıyla çocuk edebiyatı türleri içerisinde değerlendirdiğimiz, hikâye ve masal dinlemekle geliştiğini belirtir

Bir dilin sözcüklerini, deyimlerini, söz kalıplarını, özdeyiş ve atasözlerini, dil musikisini çocuklara hikâye, masal gibi halk edebiyatı ürünleri kazandırır (Çevirme, 2004).

Halk edebiyatını dilin temel becerileri kazandırmasına dikkat çeken Çevirme, bu türlerin çocuk edebiyatında kullanımının son derece önemli olduğunu altını çizer.

Ana dil eğitiminde halk edebiyatını yeri oldukça önemlidir. Halk edebiyatının içindeki zengin söz varlığı, çocuklara Türkçe derslerinde en etkili yollarla verilmeli ve çocuklarda dil bilinciyle beraber dil sevgisi de oluşturmalıdır.

2.4. Türk halk edebiyatının Türkçe öğretimindeki yeri

Türk halk edebiyatı türk toplumunu yaşam biçimi, değerleri, inançları gibi birçok yönüyle yansıtdığı için Türkçe öğretiminde yeri çok önemlidir. Özellikle yazınsal metinlere dönüşmüş türk halk edebiyatı ürünlerinin önemi büyüktür.

Türkçe öğretimi genellikle yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerle yapılır. Bu metinler öğretimin temel araçlarıdır. Anadilin akıcılığı, yalınlığı, deyimleme ve mecaz gücü ile duygu ve düşünce zenginliğinin yansıtdığı metinlerle yapılan çalışma ve incelemeler, öğrencilere yaşantı zenginliği kazandırır. İnsan, yaradılışıyla, deneyimleriyle ilgili bu yaşantılar, onların duygu ve düşünce bakımından gelişmiş, dengeli ve sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturmaya önemli katkı sağlar (Sever, 1993, s. 14).

Severi'in ifade ettiği gibi Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin doğru seçimi çok önemlidir. Türkçe dersinde halk edebiyatının inceliklerini yansıtan metinler seçilerek o zengin kültür öğrencilerle tanıştırılmalıdır.

İnce (2007, s. 186), Türk toplumunun yüzyıllar içerisinde oluşmuş ortak tutumlarının, eylemlerinin ve söylemlerinin derinliğini ve zenginliğini taşıyan halk edebiyatı eserlerinin, sadece kültürel kimliğimiz açısından değil aynı zamanda toplumsal kimliğimiz açısından da oldukça önemli olduğunu belirterek o eserlerin gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmasının anadili eğitimine bağlı olduğunu belirtir. Bu durum ancak öğrencilerin halk edebiyatı ürünlerini sevmesi ve onlardan etkilenmesi ile mümkündür. Bunun olabilmesi için de öğrencilerin halk edebiyatı ürünlerini tanıması önemlidir.

Öğüt Eker(2017, s. 400), halk edebiyatının Türk toplumunun zekâsını ortaya koyan, yaratıcılığını geliştiren ve besleyen bir yanının olduğuna dikkat çeker.

Güzel ve Torun (2005, s. 141) Türk Halk Edebiyatı öğretiminin görevlerinin şunlar olduğunu söyler:

“1. Öğrencilerin Türkçe dil becerilerini -okuma, konuşma, yazma, dinleme-, dilbilgisini geliştirmek,

2. Millî birlik ve beraberlik çerçevesinde bilgi ve görgüsünü zenginleştirmek suretiyle kişiliğini geliştirmek.”

Bilkan, masallardaki kültürel motiflerin çocuğun eğitiminde önem taşıdığını belirtir. Nitekim dinî ve millî konular, çocuğa kuru bir nasihat şeklinde değil renkli ve zengin bir üslup içerisinde telkin edilmekte olduğunu söyler. Masalların ana dili öğretiminde ve dilin güzel telaffuzunda da değer malzemeler içerdiğini ve çocuklara ana dili şuurunu kazandırmada ve kitap okumayı sevdirmede masalların öneminin yadsınamayacağını ifade eder (Bilkan, 2001, s. 27).

Özgül, masalların eğlence boyutundan ziyade verdiği mesaja dikkat çekmiştir. Ona göre masallar eğlenerek eğitmenin en önemli araçlarından.

Tarih boyunca masal, hiçbir zaman sırf bir eğlence vasıtası olarak algılanmamış; hele bir çocuk oyuncuğu asla olmamıştır. Hâlâ en makbul, en verimli eğitim ve öğretim metodu olan “eğlendirerek eğitime” –geleneğin tahkiyeli eserleri söz konusu olunca- kendini “kıssadan hisse çıkarma” biçiminde gösterir. Masal da insan eğitime metodunun önemli bir parçası olarak gelenekteki yerini sağlamlaştırmıştır (Özgül, 2007, s. 61).

Yalçın ve Aytaş, çocuğun en zor kazandığı becerilerin yazma ve okuma olduğunu; masalların konuşma ve dinlemeden okuma ve yazmaya geçişte çok büyük kolaylık sağladığını belirtmektedir. Konuşma dilinin bütün özelliklerini içinde taşıyan masalların zengin geçişlerle birbirine bağlı olması çocuğun yazma becerisine geçişinde önemli yararlar sağlayacağını söyler (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 54-55).

Ninnilerin çocuklarda dil becerisini geliştirmeye katkı sağladığını dile getiren Güzel ve Torun, ninninin Türkçe için önemini şu şekilde belirtir:

“Çocukların beyinlerindeki dil ile ilgili merkezlerin gelişmesi diğer bütün bilişsel fonksiyonların gelişmesi gibi uyarıcılar vasıtasıyla olmaktadır. Ninnilerde bebeklerin dil merkezlerinin harekete geçmesinde ve Türkçenin fonetik yapısının oluşmasında büyük öneme sahiptir.... Ninnilerde kendi dilinin ilk kelimelerini, nağmelerini alır, onun gelecekte kullanacağı dilin ilk izleri ile birlikte Türkçenin hususiyetleri bu ninniler aracılığı ile zihinde yer almaya başlar. Ninnilerin çocuktaki dil becerilerinin yerleşmesinde, gelişmesinde önemli katkıları olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Çocuklarımızı büyütürken bu geleneğimizden onları mahrum bırakmamaya özen göstermeliyiz. Ninnilerimizle büyüyen çocuklarımız, hem daha erken konuşmaya başlar, hem de ileride konuşması kusursuz olur (Güzel ve Torun, 2005, s. 536-537).”

Türkçe dersinde çocukların dinleme becerisini geliştiren bir başka tür de türkülerdir.

Türküler sık sık radyo, televizyon, video, CD ve kasetlerde tekrarlanan, kulaklarımızı dolduran bir türdür. Bunların bilinmesi, hiç kuşkusuz çocuğun

dinleme gücünü büyük oranda etkileyecektir. Türkülerimiz çocuğun dil zevkine büyük bir katkıda bulunacaktır. Bu yüzden türküleri, öncelikle çocukluğun ilk çağlarında dinleme becerisini geliştirirken kullanmamız mümkündür (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 122).

Türküler gibi dinleme becerisi geliştiren bir başka tür de hiç kuşkusuz tekerlemelerdir.

Dinleme becerisini gelişmesi için verilen eğitimde, ses ve hece benzerliği olan söz gruplarının yan yana getirilmesi ve ayrıştırılmasının algılamayı geliştirdiği bilinmektedir. Çocukların birbirine yakın seslerden oluşan kelimeleri ve onların taşıdıkları anlamları birbirinden tam ve eksiksiz ayırmalarında bu tekerlemeleri diğer tekerlemelerle birlikte eğitim içinde kullanmamız gerekir (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 62).

Bilmecelerin çocuklara dil becerilerini kazandırmada büyük bir rolü olduğunu söyleyen Yalçın ve Aytaş (2002, s. 117), bir bilgiyi dilin iç mantığına saklamanın ve onun bulunmasının çocuklara önemli bir dil becerisi kazandırdığını ifade eder.

Bilmecelerin bir başka özelliği de, çocukların problem çözme becerilerini geliştirmede eğlenceli bir yol olmasıdır. Dolayısıyla beynin sol üst yarısında bulunan problem çözme becerisi, sözün estetik özellikleri ile birleşerek ilgi çekici bir hale gelmektedir. Pratik bir zekâ ve buluş becerilerinin de gelişmesinde bilmecelerin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu beceri çocuklar için ilginç ve eğlenceli olduğundan günün her saatinde bir eğitici unsur olarak kullanılabilir (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 118).

Edebiyat ve kültür hayatımızın en zengin hazinelerinden biri olan fıkraların içinde milletimizin tarihini, siyasi, dinî, iktisadi, içtimai hayatını, inanç ve fikir mücadelelerini, geleneklerini, dünya görüşünü, hayata bakış tarzını aksettiren bilgiler vardır (D. Yıldırım, 1999, s. 7).

Anlatımdaki coşku ve samimiyetle ortak duyuş, düşünüş oluşturduklarından içinden çıktıkları toplumun dilinin en güzel örnekleri olması nedeniyle toplum içinde anlayış bütünlüğü oluşturur. Destanların ele aldığı konuların bir önemli yanı da tarihle ilgili olmasıdır. Destanlarda anlatılanların tarihsel gerçeklerle çok fazla bir ilgisi olmasa bile, tarihin bilinmeyen dönemleri hakkında ipuçları vermesi, çeşitli göndermelerde bulunması bakımından, destanların tarihsel değerleri de bulunmaktadır. Diğer birçok bilim dalının yararlandığı gibi, tarih bilimi de, destanlarda anlatılanlardan yararlanarak, tarihin karanlık dönemleri ile ilgili ipuçları edinmeye çalışır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 81-82).

Yalçın ve Aytaş (2002, s. 86), destanların yalnızca çocukların hayal gücünü zenginleştirmekle kalmadığını, onlara yaşadıkları toplumun niteliklerini, kendine özgü kimliğini kazandırdığını ifade eder. Bu özellikleri sayesinde çocuklarda paylaşma bilinci, ortak bir duyuş ve düşünüş duygusunu güçlendirdiğine dikkat çeker.

Kantarciođlu (1988, s. 33), geleneđin kuru bir Őekilde anlatılmasına karŐı çıkmaktadır. Geleneđin nesilden nesle aktarılırken kŭltŭrŭ de aktardıđını, o kŭltŭrŭn ićinde milletin kendisi olduđunu sŭyler. O halde, milli kŭltŭrŭ yaŐatmak ićin Őnce onun yaŐanması gerektiđinin altını ćizer. Ona gŖre geleneđe sahip olmak ićin tarih Őuurunun geliŐtirilmesine ihtiyać vardır. Tarih Őuurunun geliŐmesi ićin de sadece “gećmiŐ” in gećmiŐliđini bilmenin deđil, onun “hâl” de de var olduđuna inanmanın Őnemli olduđunu sŭyler.

Halk edebiyatı ćok zengin unsurları ićinde barındırır. Efsane, menkibe, destan, masal, hikâye, fıkra, tŭrkŭ, bilmece, mani, ninni, meddah ve orta oyunu gibi tŭrleri ortaokul Őđrencileri ićin ulaŐılabilir hale getirilmesi ve ćocukların ilgisini ćekmesi gerekir. Bunu yaparken de dilini sadeleŐtirip gŭnŭmŭz koŐullarını da gŖz Őnŭnde bulundurmalıyız. Medya, sinema, yaratıcı drama gibi ćađdaŐ yaklaŐımlarla ćocukların hayatında var olan tablet-bilgisayar-internet gerćeđini olumlu bir Őekilde kullanmalı ve halk edebiyatı eserlerini ćocukların dŭnyasına katmalıyız.

2.4.1. Tŭrk halk hikâyesi ve Tŭrkće Őđretimindeki yeri

Alptekin (2011, s. 18), halk hikâyelerini “GŖćebelikten yerleŐik hayata gećiŐin ilk mahsullerinden olup; aŐk, kahramanlık, vb. gibi konuları iŐleyen; kaynađı Tŭrk, Arap-İslam ve Hint-İran olan, bŭyŭk Őlćŭde âŐıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım-nesir karıŐımı anlatmalar” olarak aćıklar.

Hikâyelerin bir kısmı Tŭrk kaynağından, bir kısmı Arap-İslam kaynağından ve bir kısmı da İnan-Hint kaynağından gelmektedir. Bu hikâyeler nazım ve nesir halinde bulunabilmektedirler (Topćuođlu, 2006).

Halk Őykŭlerinin halkın ortak ũrŭnleri olması, ağızdan ađza sŭylenerek dilin en canlı ve baŐarılı Őrneklerini bir arada buldurması, bir topluma ait Őzgŭn değerler yargılarını, sosyal psikolojik Őzelliklerini ićinde taŐımaları en dikkat ćekici Őzellikleri arasındadır (Gŭzel ve Torun, 2005, s. 39).

Elćin (2005, s. 444)’e gŖre “Tŭrk halk hikâyeleri, zaman seyri ve cođrafya-mekân ićinde ‘efsane, masal, menkibe, destan, vb.’ mahsullerle beslenerek dinî, ićtimaî hadiselerin

potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir.

Albayrak (1993), halk hikâyelerinin günümüzdeki modern hikâyelerden belirgin özellikleriyle ayrıldığını, destan ve masala daha çok benzediğini belirtir.

Kültürümüzün en değerli hazinelerinden olan halk hikâyelerinin konuları çeşitlilik göstermektedir. Ana hatlarıyla ele almak gerekirse Öcal Oğuz, halk hikâyelerini konularına göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

I. Konuları Bakımından Halk Hikâyeleri

1. Aşk hikâyeleri: “Âşık Garip ile Şahsenem”, “Kerem ile Aslı”, “Arzu ile Kamber “ vb.
2. Kahramanlık Hikâyeleri: Köroğlu kolları.
3. Aşk ve kahramanlık hikâyeleri: “Şah İsmail”, “Elif ile Mahmut”, “Âşık Efgan ve Belendihüma”, vb.

II. Konu Kaynakları Bakımından Halk Hikâyeleri

1. Bir âşık/şairin biyografisi,
2. Bir âşık/şairin şiirlerinin musannif tarafından hikâyeleştirilmesi,
3. Destanların hikâyeleştirilmesi,
4. Yaşanmış bir olayın hikâye şeklinde tasnif edilmesi,
5. Eski astral tasavvurların folklorlaşarak hikâyeye konu teşkil etmesi,
6. Masal, efsane, menkıbe, fıkra gibi küçük hacimli fıkra türlerinin hikâye tasnifine ilham vermesi,
7. Yabancı kültürlerde (Arap-İslam, Fars, Hind vd.) teşekkül eden mevzuların halk hikâyesi şekline dönüştürülmesi (1995: 13’ ten akt. Aça, 2017, s. 190-191).

Aça, Ali Berat Alptekin’in çalışmalarından yararlanarak halk hikâyelerinin şekil özelliklerini şu şekilde belirlemiştir:

1. Halk hikâyeleri, nazım- nesir karışımı bir yapıya sahiptir. Bu özellik masal, efsane, menkıbe ve fıkralarda pek görülmez. Hikâyenin anlatım ve tasvir kısmı mensur, duygu ve heyecanı ifade eden bölümler ise manzum olarak söylenir. Anlatıcı hikâyenin mensur kısmında istediği değişikliği yapabilir.
2. Hikâyenin girişinde de tıpkı masalarda olduğu gibi söz kalıpları ifadeler vardır. Ancak sözlü kaynaklardan derlenen hikâyelerin girişi ile yazılı kaynaklardan derlenen hikâyelerin girişi farklılık gösterebilir.

3. Hikâyenin dili sözlü anlatmalarda sade ve anlaşılır olmasına rağmen, yazılı kaynaklarda daha ağırdır.
4. Hikâyelerin özellikle giriş kısmında, hikâyenin konusuyla ilişkisi bulunmayan ve anlatıcı tarafından sonradan ilave edilen parçalara rastlanabilir.
5. Yazma ve matbu hikâyeleri sözlü gelenekten derlenenlere göre daha uzun, şiirleri daha fazladır.
6. Belli kişi ve yerlerin tasvirinde, kahramanların hareketleri, bir yere gidişleri, bir olaydan başka bir olaya geçiş, uzun zamanı ifade etme vb. gibi durumlarda söz kalıplarına veya secili anlatımlara rastlanır.
7. Bir halk hikâyesi metninin içerisinde masal, efsane, fıkra, dua, beddua, deyim, atasözü, bilmece vs. örneklerine rastlanabilir (Aça, 2017, s. 185-186).

Alptekin de halk hikâyelerinin içerik özelliklerini kısaca şu şekilde anlatır:

İçerik açısından incelendiğinde halk hikâyelerinin genellikle aşk ve kahramanlık konularını işlediği görülür. Halk hikâyelerinin bazılarında meydana gelen olaylar gerçek ya da gerçeğe yakındır; bunun bir sonucu olarak da o dönemde yaşanan olaylar metnin içinde bazen aynen yaşandığı gibi bazen de gerçeğe yakın bir biçimde yer alır. Bununla birlikte kahramanların başından geçen olay ve karşılaştıkları bazı durumlarda olağanüstülükler de rastlamak mümkündür. Kahramanların doğumu, âşık olması, ölümsüzlük özellikleri kazanması, çaresiz dertlere şifa bulunması, dua ile yanarak kül olması gibi bazı durumlar halk hikâyelerinde karşılaşılan özel durumlardır (Alptekin, 2011, s. 32).

Halk hikâyelerinde içerik özelliklerinden motif yapısı incelendiğinde, hikâyelerde birçok motifin olağanüstülük taşıdığı görülmektedir. Bunlar özellikle;

1. Mitolojik ve sihirli hayvanlar, insan özelliği gösteren hayvanlar.
2. Sihir (Dönüşümler, sihirli nesnelere, sihirli güçler).
3. Ölümlerin dirilmesi, hayaletler ve hortlaklar.
4. Devler, cadılar, büyücüler.
5. Olağanüstülükler (Diğer dünyalara seyahatler; periler, cinler gibi olağanüstü yerler ve yaratıklar, olağanüstü güce sahip insanlar, nesnelere ve olaylar) (Alptekin, 2011, s. 291-305).

Edebiyatın çocuğun duygularını terbiye eden bir yanı olduğuna değinen Karakuş (2000, s. 118), edebiyat sayesinde çocuğun hayal dünyasının zenginleşeceğini ifade eder. Ayrıca estetik zevki gelişecek olan çocuk, edebiyat sayesinde tarihin süzgecinden süzülüp gelen kendi milletinin kıymet hükümlerini öğrenecek, millî benlik ve millî kimlik kazanacaktır. Türk halk hikâyeleri de öğrencilerde milli benlik ve milli kimlik kazandırması bakımından kuşaklar arası aktarımda çok önemli bir yere sahiptir. Türkçe dersi de bu bağlamda gelecek kuşaklara kültürü en iyi aktaran bir araçtır. Bunun için dersin işlenişinde halk edebiyatı ürünlerine yer verilerek kültür aktarımı sağlanmalıdır.

Yalçın ve Aytaş bu türün eğitimdeki yerini şöyle ortaya koyar: Her ne kadar halk öyküleri teknik olarak kesinlikle bir yetişkinin bakış açısından çıkmış gibi görünse de birçok geleneksel halk öyküsü dinlemiş ve bunlardan hoşlanmış çocuklar kendilerini keşfetmeye başlarlar. Özellikle halk öykülerinin kurucusu ve anlattıkları arasındaki doğrudan ve yalın ilgi, çocuğun gelişiminde, duygu dünyasının oluşmasında büyük yararlar sağlamaktadır. Halk öykülerinin genellikle mutlu sonla bitmesi, iyi ve doğru olanın fiziksel ve ekonomik durumu ne olursa olsun sonunda başarılı ve mutlu olması, çocuğun dünyasında olumlu etkiler yaratan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s.42-43)

Çocukların hayal dünyalarında olumsuzluğa yer yoktur. Hikâyelerin mutlu sonla bitmesinin çocuklarda olumlu etkiler oluşturduğunu ifade eden Yalçın ve Aytaş, halk hikâyesinin ilk keşif çağındaki çocuk için önemine dikkat çekmiştir.

Halk hikâyeleri gerek taşıdığı destansı unsurlarla öğrencilerin hayal dünyalarına hitap etmesi ve düşünme becerilerini geliştirici özellikler taşıması gerekse Türkçenin gramer kurallarına uygun cümle yapıları taşımaları yönüyle öğrencilerin dil edinimleri için önemli birer kaynak olarak da görülmektedirler (Orhan, Bulut ve Gedik, 2012).

Helimoğlu Yavuz(2002, s. 5)da halk hikâyelerinin, gençlerin toplumun ahlaki kurallarını benimsemesini sağlayan anlatılar olduğunu belirtir. Böylece gençler yaptıkları davranışların sorumluluğunu da alacak ve günlük hayata uyum sağlayacaktır.

Aytaş (2006), halk hikâyelerinin, Türk insanını kimi zaman eğitmiş ve eğlendirmiş kimi zaman da bilgiye kavuşturma özelliğine dikkat çeker. Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı derslerinde halk hikâyelerinin tür olarak kavratılmasında ve bu türden gereğince yararlanılmasında dikkat edilecek hususları şu şekilde sıralar:

1. Öncelikle halk edebiyatını ve halk kahramanlarını çocuklarımıza ve gençlerimize tanıtmamızın yollarını araştırmalıyız.
2. Halk hikâyelerinde seçilmiş güzel örnekleri, sınıfın anlama ve algılama düzeyi de dikkate alınarak, kullanılmalı.
3. Çocuklarımız ve gençlerimiz tarafından tanınan ve sevilen roman kahramanları; hikâye kahramanları; çizgi film kahramanları; dizi film kahramanları tespit edilmeli ve sevilme nedenleri araştırılmalıdır.
4. Bu tespitlerin ışığında halk kahramanlarımız halkımızın sevdiği, benimsediği rolleri üstlenerek yeniden canlandırılmalı ve kültürümüze kazandırılmalıdır.

Toplumun hazinesi olan Türk halk edebiyatı ürünlerinin günümüz çocuklarına ulaşmasını nasıl sağlayacağız? Çocukların hayatında medyanın her çeşidinin fazlasıyla yer kapladığı

bir ortamda halk edebiyatı eserlerine nasıl yer açacağız? Bu sorulara cevap verebilmek için öncelikle ana dili programına ve burada halk edebiyatına ayrılan paya bakılmalıdır.

2.5. Türk halk edebiyatının Türkçe dersi öğretim programındaki yeri

Eğitim programı, bir okul ya da eğitim kurumunda yer alan bütün eğitim faaliyetlerini, kurum içi ve kurum dışı eğitim etkinliklerini içine alan bir kavramdır (Varış, 1996, s. 13).

Varış'a göre, öğretim programı ise eğitim programı içinde yer alan ve öğretme – öğrenme süreçleri ile ilgili tüm etkinlikleri kapsar.

Öğretim programı sadece müfredat değil; dersin işlenişine katkı sağlayan bütün unsurları kapsamaktadır.

Bir ülkenin eğitim felsefesi, eğitimdeki öncelikleri, toplumsal ve kültürel hassasiyetleri programlara yansır. Her program, kendi uygulandığı dönemin ihtiyaçlarına göre hazırlanmıştır (Tosunoğlu ve Melanlıoğlu, 2006).

Günümüzün değişen ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan; bilgiyi sadece alan değil onu daha yaratıcı şekillerde kullanan bireylerin yetişmesini hedefleyen 2005 TDÖP hazırlanmış ve 2006 yılından itibaren okullarda okutulmaya başlanmıştır. Öğrencilerin daha etkin olduğu, zihinsel becerileri en üst seviyede işe koşmayı hedefleyen 2005 TDÖP, bu beklentileri karşılayamamış ve programın yeniden düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuştur.

2005 TDÖP'deki çeşitli eksiklikler sebebiyle program 2015 yılında yeniden hazırlanmış ve 2005 yılındaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

Temur (2007), 2006 TDÖP'de köklü değişiklikler yapılmış olduğunu belirtir. Bunun sonucunda program, çağın gereksinimlerine göre kapsamlı bir şekilde yeniden hazırlanmıştır. 2006 programının diğer programlardan farklı bir yaklaşımla oluşturulmuş ve 2015 yılında hazırlanan programın köklü yapılanmasının başlangıcını oluşturduğunu ifade eder. Talim Terbiye Kurulu 2015 yılında Türkçe Dersi Öğretim Programı üzerinde

birtakım değişiklikler yapmış ve yeni program, 2016-2017 eğitim öğretim yılında kademeli olarak uygulamaya geçirmiştir.

2017 Programı, MEB tarafından açılan program tanıtım seminerlerine katılan formatör öğretmenlerce bütün Türkçe öğretmenlerine tanıtılmış ve onların görüş ve önerileriyle yeniden şekillendirileceği bilgisi verilmiştir.

Öğrenme öğretim sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir. Öğrenciler verileri toplama, organize etme ve sınıflamada, elde ettikleri bulguları yazma, düzenleme ve sunmada bilgisayar programlarından yararlanmaları için teşvik edilmelidir (MEB, 2017).

Türkçe öğretim programında yer alan teknolojiyi kullanma sadece akıllı tahtadan ders işlemek olarak algılanmamalı, geçmişimizle geleceğin köprüsünü kuran bir araç olmalıdır. Halk hikâyeleri, masallar, tekerlemeler, ninniler, çocuk şarkıları ve daha pek çok halk edebiyatına ait unsurlar okullardaki teknolojik imkânlar kullanılarak öğrencilerin de aktif olacağı şekilde sunulmalıdır. Bunu yaparken okul kütüphaneleri işe koşulmalı; kütüphaneler uygulamaların merkezinde yer almalıdır.

13 Ocak 2017 tarihinde taslak olarak yayınlanan ilköğretim Türkçe dersi öğretim programı, 2015 yılı içinde yayınlanan ve 2016-2017 öğretim yılında kademeli olarak uygulanan programın gelişmiş halidir. Aydın (2017)'a göre programın düzenlenmesinde en büyük etkenlerden biri, öğrencilerin okuduğunu anlama ve onları yazılı ve sözlü anlatma becerilerini geliştirmedeki eksikliğidir. Bunun için 2015 Türkçe öğretim programında bu becerileri geliştirici maddeler öne çıkarılmıştır:

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır (MEB, 2017).

Eğitim ve öğretim programı da bilimsel gelişmeler doğrultusunda geçmişin geleneklerini de yansıtabilecek şekilde hazırlanmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından en son hazırlanan öğretim programında (2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) yer alan şu ifadeler öğretim programlarının çağının ihtiyacına göre düzenlendiğini açıkça ortaya koymaktadır:

Genel olarak sanatsal, edebî ve kültürel çalışmalar öğrencilerin düzeylerine uygun şekilde eğitime dâhil edilmiştir. Tarihi boyunca değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin en gözde eserlerini hâlâ muhafaza etmekte olan bir ülke olarak bu kültürel varlıkların ancak bilgili ve yaşadığı döneme de belirli bir tarih bilinciyle bakabilen bireylerin yetişmesiyle gelecek nesillere aktarılabilceği düşüncesi gözetilmiştir. Aynı zamanda kendi çağının tanığı olarak insanın, sahip olduğu kültürün dışında farklı kültürlerin özelliklerini ve niteliklerini de öğrenmesi gerektiği, bunun hem kendi kültürümüz açısından hem de genel olarak dünya kültür tarihinin korunması açısından önem taşıdığı düşüncesi dikkate alınmıştır (MEB, 2017).

2017 TDÖP’de milli ve evrensel eserlerin nesilden nesle aktarımı vurgulanmış ancak bu durum Türkçe ders kitaplarına yeteri kadar yansıtılmamıştır.

Türkçe öğretim programları hazırlanırken kültür aktarımı ve dolayısıyla halk edebiyatı eserlerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Zira Türkçe öğretiminin amacında da kültür aktarımı işlevi vurgulanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımı temel alarak hazırlanmış olan İlköğretim Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (2015)’nin genel amaçlarına bakıldığında:

“Türkçe öğretiminin amacı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin;

12. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

13. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır.” ifadeleri ile Türkçe dersinin milli değerleri aktarmadaki görevi belirtilmiştir.

Programın genel amaçlarının 9. ¹maddesinde yer alan “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını.” maddesi Türkçe derslerinin, kültür aktarımı yapmak için en uygun ders olduğunu göstermektedir. Türkçe derslerinde kullanılan metinler, kültür aktarımının en önemli materyalleridir.

Arslan (2001), programların, eğitim ve öğretimin temelini oluşturması ve bu faaliyetlerin hangi çerçevede yürütüleceğini göstermesi bakımından önemli olduğunu belirtmiştir. Milli Eğitim Temel Kanunu’nda ve Türkçe dersi öğretim programlarında kültür unsurlarının genç kuşaklara aktarılması gerektiğine dair ortak ifadeler yer almaktadır.

---

¹2015Türkçe Dersi Öğretim Programında 13. madde, 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programında 9. madde olarak geçtiği için orijinali değiştirilmeden alınmıştır.

Türkçe dersi öğretim programının genel amaçlarına bakıldığında öne çıkan kavramlardan bazılarının üst düzey öğrenme biçimi, metinler arası anlam oluşturma ve zihinsel becerileri kazanma ve kullanma” olduğu görülmektedir.

Kelime hazinesinin gelişimi tesadüfe bırakılmamalı, kelime hazinesinin tespiti çalışması yapılmalı. Böyle bir çalışma yurt dışında 10-15 yıllık bir dönemi kapsamış. Önce kelimeler tanıtılıp sonra metinler işlenmeli. Yazı programı ile ciddi şekilde uğraşılmalı. Bazı harflerin yapımında zorlanmalar var. Ben özellikle ana dil öğretimi yerine Türkçe öğretimi ifadesini kullanıyorum. Çünkü yanlış anlaşılabilir. Türkçenin doğru ve güzel konuşulmadığı yöreler için programda ayrı bir bölüm olmalı. O yörelerin insanları oralarda öğretmenlik yapmamalı. Metinler tutarsız, mesajı yok, dil bilgisi amacıyla kullanılıyor. Oysa metinlerdeki manalar hissedilmeli. Okuma yazma uzmanları olmalı (rehberlik uzmanı gibi). Hedef davranışın iyice sıkıldığını düşünüyorum. 3. sınıfa kadar sırada oturma davranışı var. Duyuşsal hedeflerin yazımı da zor (Akyol, 2003).

Akyol’un yaptığı eleştiriler üzerinde dikkatlice düşünmek gerek. Kelime hazinesinin geliştirilmesinin tesadüfe bırakılmayarak sistemli bir şekilde yapılmasını belirten Akyol, yazma eğitimine de değinerek üzerinde daha ciddi durulması gerektiğini vurgular. Öğretim programlarında yer alan kazanımların tekrara düşmeden her kademedede daha da genişleyerek yazılması gerektiğini belirtir. Böylece öğrenciyi dersin içine katarak, Türkçenin anlam zenginliğinin verileceği görüşündedir.

Ana dili eğitim programları sistemli ve çağın gereklerine göre hazırlanmalıdır. Ayrıca programlarda kazandırılmak istene her davranış ve ulaşılmak istenen hedefler açıkça belli olmalıdır. Okur, Keskin ve Demirtaş (2013)’ın Avusturalya ana dili eğitim programı üzerine yaptığı çalışma konuya örnek olması bakımından önemlidir. Çalışmada Avusturalya ana dili eğitim programı incelenmiş; yazma becerisine yönelik kazanımların “aşamalılık” ilkesine göre hazırlandığı görülmüştür. Programda, sınıf düzeyi arttıkça üst düzey düşünme becerilerinin gerçekleşmesinin amaçlandığını ifade eden araştırmacılar; kazanımlarda yıllara göre gelişen becerilere tek tek yer verildiğini belirtir.

Kültür ve kültür aktarımı, Türkçe dersinin mihenk noktasını oluşturmaktadır. Programda her ne kadar kültürel eserlerin öğrenci seviyesine uygun bir şekilde eğitime dâhil edildiği söylene de bununla ilgili sistemli bir çalışma olmadığı görülmektedir. Mesela programda kültür aktarımı ve halk edebiyatına dair eserlere yeterince ağırlık verilmiş midir? 2015 Türkçe öğretim programı 5.-8. sınıf kazanımlarında halk edebiyatına yer verilmemiştir. Dolayısıyla da hangi kademedede hangi yüzyıla ait eserlerin okutulacağı belli değildir. Bu belirsizlik 2017 Türkçe dersi öğretim programında da giderilmemiş ve metinlere yansıtılmamıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın uygulanması sürecinde her sınıf düzeyinde 8 tema işlenmesi öngörülmüştür. Bu temalardan; “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunludur (MEB, 2017). Her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu tutulan bu temalarla ilgili tarihi sınıflandırılma yapılmamış ve eserler belirtilmeyip sadece konu başlıkları verilmiştir.

Türkçe dersi aynı zamanda beceri dersidir. Türkçe dersinin amacı ana dilini iyi ve doğru kullanan ve kültür taşıyıcılığı yapan bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda Türkçe dersi öğretim programlarını destekleyen en önemli öğretim materyali ders kitaplarıdır.

Epçaçan ve Erzen (2008)'in ders kitaplarının yeterli olmadığına yönelik eleştirileri, yenilenen 2015 programda giderilmeye çalışılmış ve daha nitelikli kitaplar hazırlanmıştır. Ders kitapları eğitim-öğretim faaliyetlerinin en önemli aracıdır. Ders kitapları hazırlanırken bilimsel gelişmeler dikkate alınmalı, onlarda tarih bilinci ve aidiyet şuuru kazandırmalı ve onları gerçek hayata hazırlayan bilgi ve becerileri içermelidir.

Ders kitapları Türkçe dersinin en önemli parçasıdır. Türkçe öğretiminde vazgeçilmez unsur olan ders kitaplarında, kültürün aktarıcısı olan halk edebiyatı ürünleri yer alıyor mu? Edebi türleri aktarmadaki en temel araç olan ders kitaplarında halk hikâyelerine, şiirlerine, masallarına ve daha pek çok ürüne ne kadar yer verilmiş? Bu soruları cevaplayabilmek için Türkçe ders kitaplarına bakmak faydalı olacaktır.

2.6. Türk halk edebiyatının Türkçe ders kitabındaki yeri

Günümüzde hızla gelişen teknoloji eğitim alanında da kendini göstermiştir. EBA, akıllı tahta uygulamaları, tablet kullanımı hemen hemen bütün okullarda yaygınlaşmış ve öğrencilerin sanal ortamdan eğitime ulaşılması sağlanmıştır. Ancak bu gelişmeler ders kitaplarının önüne geçmemiş, kitaplarla birlikte gelişimlerini devam ettirmiştir. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler öğrencilere ana dili zevki verecek, Türk dilinin kurallarını sezdirecek ve dili en güzel şekilde kullanmalarını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Ders kitapları öğrenciler için en temel ders materyalidir. Ayrıca ders kitabının içindeki metinler, edebi türlerin örnekleri olduğu için çok önemlidir. Bu örnek türler aracılığıyla

öğrenci, alımlamalarda bulunacak, metni yeniden yorumlayacak ve temel dil becerilerini geliştirecektir.

Ders kitapları, öğrenim amacıyla kullanılan temel kaynaklar olmakla birlikte eğitimin soyut amaçlarının somut yansımasıdır. Bu nedenle öğretimi belirleyen ve yönlendiren bir eğitim gerecidir (Tosunoğlu ve Arslan, 2001, s. 8).

Halk edebiyatı içinde barındırdığı kültürel miras nedeniyle dikkatlice korunması, özenle yaşatılması ve yeni nesillere olabildiğince noksansız aktarılması gereken bir hazinedir. Bu hazinenin aktarılmasında birinci görev, kültürün ana taşıyıcısı durumundaki ana diline ve ana dili eğitimine düşmektedir. Ana dili eğitiminde vazgeçilmez araçlardan birisi de ders kitaplarıdır (İnce, 2007).

Tarihimizin önemli eserlerinin Türkçe dersinde işlenişinin en önemli adımı, ders kitaplarında o metinlere gerekli yeri vermekten geçer.

Bu sebeple ders kitaplarındaki metinler çok dikkatli bir şekilde seçilmelidir. Öğrencilerin yaş ve seviyesine uygun halk edebiyatı ürünlerine de yer verilmelidir. Ülkemizde ders kitapları, okul eğitiminde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Öğretmenlere rehberlik eden ders kitapları, öğrencilerin de daha sistemli öğrenmesini kolaylaştırmada önemli rol oynamaktadır.

Ders kitaplarında yer alan milli kültür teması, halk edebiyatı unsurlarının en iyi örneklerini sunan metin türleri ile öğrencilere verilmelidir. Metinlerde geçmiş yüzyıllara ait eserlere de yer verilmeli; öğrencilerin halk edebiyatı ürünlerine olan ilgisi ve merakı canlı tutularak geçmişle bugün arasında köprü kurulmalıdır.

Halk edebiyatının bu güçlü yanının kültürün en temel aktarıcısı olan Türkçe dersi öğretim programına yansıtılmaması ciddi bir eksikliklerdir. Programda yer almayan halk edebiyatı, ders kitaplarında sadece “milli kültür” temasında bir parça altında yer almıştır. Ortaokul öğrencilerine geçmiş zamanın önemli eserlerini tanıyarak Türkçenin temel becerileri kazandırmasında ve yaratıcı yazmada önemli bir araç olarak kullanılabilir. Yaratıcı yazmada halk edebiyatı ürünlerinden nasıl faydalanmalıyız? Bu ürünleri seçerken nelere dikkat etmeliyiz? Hangi kademde hangi dönemin özelliklerini öğrencilere vermeliyiz?

Kocasavaş (2009) da “Halk edebiyatına Türkçe ders kitaplarında yeterince yer veriliyor mu?” diye sorarak halk edebiyatının çağdaş eğitimde daha fazla yer alması gerektiğini söyler.

Günümüzde ilköğretim okullarında uygulanmakta olan yapılandırmacı öğretim sistemi, öğrenciyi dersin merkezine koyan bir eğitim anlayışıdır. Derste etkin olan bir öğrenci anlayışı güden bir anadili ve yazın eğitimi sistemine en uygun yazın kuramı da metni yorumlamada okurun etkin olmasını gerektiren alımlama estetiğidir. Bu bağlamda öğrenciyi dersin merkezinde konumlandıran bir eğitim anlayışı, anadili derslerinde okutulacak metinlerin de öğrencilerin alımlama kapasitesine, istek ve beklentilerine uygun olarak hazırlanmasını gerektirir demek hiç de yanlış olmayacaktır (Boztilki, 2012).

Boztilki, dersin işlenişinde öğrencinin aktif rol alması gerektiğini vurgular ve öğrencinin kendi birikimiyle metinleri yeniden yorumlanması gerektiğini ifade eder. Bu da ancak öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerle olacaktır.

Bunun için öğretmen, dersin içeriğine göre en uygun yöntemi seçmeli, bunu yaparken de tek bir yönteme bağlı kalmadan çeşitli yöntemleri birleştirip uygulayabilmelidir.

Çalışmamızda öğrencilerin halk edebiyatı unsurlarını kullanarak yaratıcı drama yöntemi ile yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi amaçlandığından önce yaratıcı drama kavramı ele alınıp ardından yaratıcı yazma konusuna değinilecektir.

Öncelikle yöntem sözcüğünün tanımına bakacak olursak Türkçe Sözlükte “1. Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem.” 2. “Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2009, s. 2196).

Türkçe derslerinde en çok kullanılan yöntemler kısaca şunlardır:

1. Anlatma
2. Soru-cevap
3. Tartışma
4. Çözümleme ve birleşim
5. Tümevarım tümdengelim
6. Gösteri
7. Dramatizasyon (oyunlaştırma)

Dramatizasyon yöntemi (Oyunlaştırma): Herhangi bir ders konusunun taklit veya rol yaparak canlandırılması tekniğidir. Bu teknik göz önünde somut olarak canlandırma özelliğinden dolayı konunun daha kolay anlaşılmasını sağlar. Rol yapma sanatının başarısı oranında da sanatın duyguları etkileme gücünden yararlanır (Cemiloğlu, 2001, s. 101).

Adıgüzel, dramatisasyonu, daha çok metne dayalı, bireylerin öykünme, devinim, dille ifade gibi güçlerine dayanan; doğal, kültürel ve toplumsal tüm olayların yoğun olduğu bir ortamda oynandığı öğrenme yolu olarak tanımlar (Adıgüzel, 2006, s. 260).

Yaratıcı dramının kısa tanımından sonra onun Türkçe öğretimi için önemi ve yerine de bakmak faydalı olacaktır.

2.7. Yaratıcı drama yöntemi ile Türkçe öğretimi

Yaratıcı drama kavramından önce onun temeli olan yaratıcılığı bilmek gerekir. Yaratıcılık, gözlem, bilgi, deneyim veya düşünceleri yeni düşünce ve kavramlar üretecek şekilde ilişkilendirmektir (R. Yıldırım, 1998). Yıldırım'a göre yaratıcı düşünme/fikir üretme süreci şöyledir:

- Hazırlık
- Kuluçka
- Fikrin doğması
- Fikrin geliştirilmesi (R. Yıldırım, 1998, s. 41).

Buzan (2003, s. 12), yaratıcılığı, yeni fikirler geliştirme, sorunları orijinal yollarla çözmeye ve hayal gücü, davranışlar ve verimlilik açısından başkalarından üstün olma yeteneği olarak tanımlar.

Yaratıcılık, daha önce olmayan sıra dışı bağlantılar kurmak, benzerlikleri görmek, düşünceler ve süreçler arasındaki ilişkileri tanımlamaktır. İşte bu yüzden en yaratıcı takımlardan çoğu, disiplinler arasıdır (Robinson, 2003'ten aktaran Uysal, 2014).

Uysal (2014) yaratıcılığı; dramatik çatışmaları çözebilme ve yeni dramatik çatışmalar meydana getirebilme süreci olarak tanımlar. Yaratıcılığın, yeniden yaratmak olmadığını, var olandan hareketle bilişsel, duyuşsal yahut psikomotor olarak yeni bir form meydana getirmek olduğunu belirtir. Yaratıcılık ile oyun kavramlarını birleştirerek oyunun, dramatik çatışmaların belirlenen kurallar çerçevesinde çözümü, özgün kuralları olan bir yaratıcılık eylemi olarak tarif eder.

Hayatın her alanında yaratıcı düşünen ve yaratıcı düşünme becerilerini işe koşan öğrenciler yetiştirmek için yaratıcı drama çalışmaları en etkili yollardan biridir.

Yaratıcı Drama, grup çalışması içerisinde, bireylerin bir yaşantıyı ya da bir olayı kendi deneyimlerini de işin içine katarak eylemlerinde oynayarak canlandırması ve anlamlandırmasıdır (Adıgüzel, 2006, s. 23).

Üstündağ (2000)'a göre yaratıcı drama “Öğrenciyi edilgen bir durumdan kurtaran, bedeni ve duyu organlarını harekete geçiren, konuları canlandırarak yaşanır duruma getirme sürecinde işe koşulan tekniktir.”

Yaşanılan, okunan ve görülen şeylerin kişisel olarak veya kümeler halinde canlandırılıp oynanması (dramatize edilmesi) çocukların hareket etme, yaratma ve canlandırma ihtiyaçlarını etkili bir biçimde karşılar (Oğuzkan, 2001, s. 269).

San, yaratıcı dramanın yaratıcılık özelliğine vurgu yapar ve onun özgün düşüncelerin açığa çıktığı canlandırmalar olduğunu belirtir. “Özellikle ve bilerek önüne yaratıcı sözcüğünü eklediğimiz yaratıcı drama, önceden yazılmış hazır bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceler, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları, doğaçlama canlandırmalardır (San, 2010, s. 19).”

San, yaratıcı dramanın grup çalışması olduğunu ve öğrencilerin eski yaşantılarla yeniyi yeniden düzenleyerek üst düzey zihinsel becerileri kazandıklarını belirtir (San, 2006, s. 113).

Yaratıcı drama yönteminin de kendi içinde kuralları ve yapılandırma süreci vardır. Olay, olgu, yaşantı ve bilgileri yeniden yapılandırılmaya yönelik olan drama çalışmaları belirli bir aşamalılık takip edilerek planlanmakta ve uygulanmaktadır (Aykaç ve Ulubey, 2008, s. 148).

Her yöntemde olduğu gibi yaratıcı drama yönteminin de belli aşamaları vardır. Yalçın ve Aytaş, yaratıcı drama için dört aşama belirlemiş ve onları şu şekilde ele almıştır:

- Isınma Çalışmaları
- Oynama Çalışmaları
- Doğaçlama Çalışmaları
- Oluşumlar (Yalçın ve Aytaş, 2002a, s. 24-25).

Maden (2010), eğitimde drama yönteminin uygulamasında bazı aşamalar izlenerek hedefe ulaşıldığını söyler ve dramanın hedef veya sonuç değil süreç olduğunun altını çizer. Drama sürecinin katmanlarının grubun özelliğine ve liderin konuya uygun öncelik ve seçimlerine

göre değişikliklere ve yaratıcılıklara açık olabilecek esnek bir yapıda olduğunu belirtir. Dolayısıyla kesin hükümlerle belirlenmiş bir zaman dilimiyle sınırlandıramaz. Maden (2010), Yalçın ve Aytaş' tan başlıklar halinde verilen drama sürecinin oluşum aşamalarını aşağıdaki gibi açıklar.

Hazırlanma evresi: (*Isınma ve Rahatlama Çalışmaları*) belirli bir bilgi ve beceri için egzersizler yapıp, alıştırma çalışmalarını içerir.

Eylem: (*Oyun ve Doğaçlama*) Özgürce oyun kurma ve geliştirme. Grupla etkileşim içinde problemi çözmek için oyunlar canlandırılır. Bu aşama rol oynama, pandomim, doğaçlama çalışmalarını içerir.

Oluşum/ürün ve değerlendirme: Asıl eylem oyun safhası aşılmış, grup rahatlama düzenine geçmiştir. Hem zihinsel hem de fiziksel rahatlama yaşanır. Rahatlama aşamasında müzik ve sözlü oyunlara yer verilebilir. Drama çalışmasının aşamalarının her birinin ardından ya da oyun sonunda süreç tartışmayla değerlendirilmelidir.

Dramada öğretim süreci; öğrencilere ipuçları sunmak, onların hayal gücünü harekete geçirmek, bunun için hayal gücünü nelerin tetiklediğini, nelerin engellediğini bilmek ve onlara olanak vermeyi içerir. Öğrenciler gerçek yaşamlarında olduğu gibi, tıpkı oyun oynarken yaşadıkları gerçeklikte, doğaçlama, canlandırma ve rol oynama içinde olmalıdır (Üstündağ, 2007, s. 52).

Yaratıcı dramının uygulama alanı olan Türkçe dersinde yaratıcı dramaya ne kadar yer veriliyor? sorusuna cevap bulabilmek için yaratıcı dramının Türkçe eğitimindeki yerine bakmak gerekir.

2.7.1. Yaratıcı dramının Türkçe öğretimindeki yeri

Türkçe dersi yalnızca bilgi dersi değil aynı zamanda beceri dersidir. Bu becerinin ortaya çıkmasını sağlayan en önemli yöntem de yaratıcı dramadır. Yaratıcı drama sayesinde öğrenci oyun içinde kendini ifade edecek, bilgiyi etkin hale getirecek ve özgün düşünceler üretebilecektir.

Aytaş, yaratıcı dramının birden fazla duyuyu harekete geçirdiği için en etkili öğretim yöntemlerinden biri olduğunu söyler. Özellikle Türkçe derslerinde dil becerilerini geliştirmek, anlama ve anlatmayı daha etkin hâle getirmek için yaratıcı dramaya başvurmak gerektiğini belirtir (Aytaş, 2008, s. 15).

Karadağ ve Çalışkan, bir anlama ve anlatma dersi olan Türkçe dersinde dramının çok önemli bir yöntem olduğunu belirtir(Karadağ ve Çalışkan, 2005, s. 94).

Aykaç'a göre yaratıcı drama çalışmalarının genel amacı, her alanda yaratıcı, kendine yetebilen, kendini tanıyan, çevresiyle iletişim kurabilen ve bunu geliştirebilen, ifade gücü ve biçimleri artmış bireyler yetiştirmektir (Aykaç, 2011,s. 42).

Kara (2000), Türkçe dersinin sadece dil bilgisi kurallarından oluşmuş, değişmez metinlerin ve yazı türlerinin öğrencilere verilmesiyle oluşmuş bir içeriğe sahip olmamalı olduğunu söyler. Öğretme, oynama, konuşma şiir ve hikâye yazma üzerine oynanan dramaya tüm sınıf katılacağı ve böylece öğrencilerin kendilerini rahat hissedeceği bir ortamın oluşacağını belirtir.

Yaratıcı drama, duygusal olgunluk açısından çocuğun büyümesine yardım etmektedir. Çünkü çocuk, yaratıcı drama etkinlikleri sırasında duygularının ayırımına varmaktadır (Ward, 1960'dan aktaran Aykaç, 2011, s. 21).

Yaratıcı drama, öğrencilerin dinleme ve anlama yeteneğini, yaratıcılığını geliştirir ve dil hâkimiyeti ile akıcı konuşmasına olan katkısı ile özgüvenlerini artırır (Demirel ve Yağcı, 1999, s. 71)

Şahbaz (2004, s. 41) da Demirel ve Yağcı gibi yaratıcı dramının çocuğun kelime hazinesine olan katkısına değinmiştir. Yaratıcı drama sanatıyla çocuk yaratıcı dramının kavramlarını ve sürecinde yer alan kelimeleri öğrenirken, yaratıcı dramadaki değişik etkinliklerde rol alarak, duygular ve hareketler yoluyla kelimeler arasında ilişki kurmayı ve birleştirmeyi öğrenir. Böylece çocuğun kelime hazinesinde artma görülür.

Yaratıcı dramının temel dil becerilerine katkısı oldukça fazladır. “Çocuk drama etkinlikleri içinde yer alırken düşünme, konuşma, dinleme, anlatma, yaşlıları ile iletişim kurma becerileri kazanır (Aral, Baran, Erdoğan, Pedük, 2003, s. 84).”

Yaratıcı dramayla hedeflenen yaratıcı düşünme becerisi kazanmış çocukların özelliklerini Uyar şöyle sıralar:

Yaratıcı çocuklar;

1. Karşılarına çıkan olanaklardan yararlanmasını bilirler.

2. Karşılaştıkları problem durumlar için alternatif çözüm yolları bulurlar.
3. Her şeyi merak ederler, sorular sorarlar, tahminlerde bulunurlar.
4. Araştırma ve deney yapmaya eğilimleri fazladır.
5. Hayal güçleri oldukça geniştir.
6. Yeni ve alışılmışın dışında buluşlar ortaya atarlar.
7. Bir konu üzerinde ilgi ve dikkat süreleri oldukça uzundur.
8. Ayrıntılara dikkat ederler, yanlış ve eksiklikleri kolayca fark ederler (Uyar, 1995, s. 8).

Türkçe dersinde de öğrencilerin bu becerilerin ortaya çıkaracak, hayal güçlerini geliştirecek, merak duygularını geliştirecek yeni yöntem ve uygulamalara ihtiyaç vardır.

Yaratıcı dramının işlevsel olma yönüne dikkat çeken Adıgüzel, onun çok yönlü zekâya dönük uygulamalardaki işlevselliği nedeniyle sınıf dışındaki amaçlara uygun her türlü ortamlarda yaşantılara dayalı öğrenmeyi de gerçekleştirmede etkili bir yöntem ve disiplin olduğunu belirtir (Adıgüzel, 2010, s. 258).

Susar Kırmızı, yaratıcı drama yönteminin temel dil becerilerine olan katkısına değinir ve çocukların konuşma becerisini geliştirdiği görüşündedir. Yaratıcı dramının çocukların, dili sınıfta kullanmalarına fırsat yarattığından dolayı, bunu daha geniş sosyal olaylarda kullanmalarını imkân verdiğini belirtir. Böylece konuşma dilinin gelişmesinde önemli bir rol oynadığını ve öğrencilerin, dili çok çeşitli amaçlar için kullanılabildiğini söyler. Örneğin, ikna etme, iddia etme ve yatıştırma gibi. Rol oynamanın aynı zamanda çocukların grupta konuşmasını da gerektirdiğini ifade eder (Susar Kırmızı, 2007, s. 160).

Yaratıcı drama yöntemiyle işlenen metinler yoluyla dil becerileri geliştirilirken eğitsel hedeflere de ulaşmak olanaklıdır (Sönmez, 2006).

Kavcar, yaratıcı dramının Türkçe dersinde kullanılması ile öğrenciye kazandıracağı pek çok faydayı şu sözleriyle ifade eder:

Bu yönetime her bakımdan en uygun derslerin başında Türkçe ve edebiyat gelir. Bu derslerde metinler, olay ve durumlar, metindeki kişiler canlandırılabilir, öğrenciler değişik kimliklere bürünebilir. Böylece kendinde başkasını yaşama olayı ve yaşantı zenginliği gerçekleşir (Kavcar, 2006, s. 24).

Kara (2000), kendini gerçekleştirmiş bireylerin merak duygusunun da gelişeceğini söyler. Biz eğitimcilerin Türkçe ve Edebiyat derslerinde öğrencinin merak duygusunu harekete

geçirmek, ilgiyi çekmek, kendini ifade becerisini geliştirmek, katılımcı ve aktif olabilmesini sağlamak istiyorsak drama yöntemini uygulamamız gerektiğinin altını çizer.

Selvi, yaratıcı dramanın etkili olabilmesi için öğrencilerin üzerlerine düşen görevi tam olarak anlamaları gerektiğini savunur. Selvi'ye göre drama etkinliklerinin işleniş aşaması şöyle olmalıdır:

Drama etkinlikleri sırasında tüm öğrencilerin sürece hem düşünsel hem de fiziksel olarak aktif katılması beklenir. Drama yönteminin etkili biçimde uygulanması için yöntemin öğrenciler tarafından bilinmesi gerekir. Drama uygulaması çoğunlukla ekip çalışması biçiminde gerçekleştiği için, her öğrenci grubun yani ekibin üyesi olur. Drama grubunun drama uygulaması ve ekip çalışması konusunda bilgisi yoksa öğrenciler bu konularda bilgilendirilmelidir. Öğrenciler grup veya birey olarak birbirinin çalışmasını izlemeli, eleştirmeli ve drama etkinliklerini değerlendirmelidir. Öğrenciler drama gruplarının etkinliklerini değerlendirirken nesnel davranmalıdır (Selvi, 2003, s. 185).

Yalçın ve Aytaş (2002, s. 196), çocuk eğitimde oyunun çok önemli bir yeri olduğunu ve çocuğa kazandırılacak birçok davranışın da oyun yoluyla daha etkili bir biçimde verilebileceğini söyler.

Öğrencilerin yaratıcılığını geliştiren, kendilerini tanımasına olanak veren, duygu ve düşüncelerini özgürce anlatabildikleri bir ortamı sunması bakımından yaratıcı dramanın Türkçe derslerinde kullanımı her açıdan oldukça faydalıdır.

Drama, eğitimi öğretmen merkezlikten çıkarıp öğrenci merkezli hâle getiren bir yöntemdir. Yaratıcı drama, öğrencinin yaratıcılığını geliştirerek ona bilgiye ulaşmanın yollarını gösterir (Karadağ ve Çalışkan, 2005,s. 75).

Karadağ ve Çalışkan, dramanın empati yeteneğini geliştirdiğine dikkat çekmiştir. Ortaokul öğrencileri için empati yani kendisini karşısındakinin yerine koyarak ifade etme becerisi çok önemlidir. Zira o yaştaki çocuklar birbirlerine karşı oldukça acımasız olabilirler. Yaratıcı drama ile onlarda bu beceri geliştirilir ve çocuklar, duygularını daha doğru bir şekilde ifade edebilirler.

Maden (2010), Türkçe öğretimi ve drama yöntemi anlayabilme, anlatabilme, etkileşim, sorumluluk, özgüven vb. amaçlarının etrafında öğretim faaliyetlerini gerçekleştirdiğini belirtir. Bu gerekçelerden hareketle Türkçe derslerinde dil becerilerini kazandırmada dramanın kullanımı faydalı olacağını söyler. Dil becerilerini kazandırmak için düzenlenmiş drama etkinlikleri ile anlama ve anlatım becerili ve doğru dil kullanımının uygulamalı

olarak geliştirilebildiğini belirtir. Eleştirel düşünen ve düşündüklerini açık, anlaşılır bir ifadeyle anlatabilen ana dili bilincine sahip bireyler yetiştirme amaçlarına ulaşabilmek için Türkçe dersinde drama yöntemin kullanılmasını gerekli olduğunu vurgular.

Drama etkinliklerinin bireylere yeni yaşantılar kazandırdığını söyleyen Üstündağ (2006), dramada bireylerin, kendi geçmiş yaşantılarında kazandıkları kavramların anlamlarıyla, anladıkları düzeyde etkin olarak karşı karşıya geldiğini belirtir. Bu yüzden, her dramanın etkinliği bireylere yeni yaşantılar ve yeni görüşler sağladığı görüşündedir. Bu çeşit etkinliklerin sonucunda birey, kendini gerçekleştirme imkânı bulabilir.

2.7.2. Yaratıcı dramanın Türkçe öğretim programındaki yeri

Oğuzkan, okullarda öğretim programlarının düzenlenmesinde, çocuklarda doğuştan var olan hareket, yanılısma ve canlandırma güduları göz önünde bulundurulursa, yani dramatisasyon çalışmalarına bir anlatım aracı olarak gereken önem verilirse tüm öğrenmeyi olumlu yönden etkileyecek doğal bir istek ve sürekliliğin de kendiliğinden gerçekleşebileceğini belirterek öğretim programlarında dramaya özel olarak yer vermenin önemine dikkat çeker (Oğuzkan, 2001, s. 270).

Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılında eğitim anlayışını yenileyerek öğretim programlarını ve ders kitaplarını yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlemiştir. Yapılandırmacı öğretimde, öğrencilerin kendi kavramlarını kendilerinin oluşturduğu, problemlere ilişkin çözüm yolları geliştirdiği, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayacak şekilde düzenlenmiş bir öğrenme ortamı esastır. Öğrenciye üstünlük kullanma, öğrendiğini değerlendirme ve yasayarak deneyim kazanma imkânları hazırlanır. Öğretmen, öğrencilerin moral, motivasyonunu devamlı canlı tutar; öğrencilerin özgün, yaratıcı yönlerinin ürünü olan çalışmaları tespit ve takdirde çok titiz davranır (Baş, 2011).

Cemiloğlu, Yapılandırmacı öğrenme kuramının öğrencinin keşfederek ya da çözerek öğrendiği bilgileri daha önce öğrendikleri ile birleştirmesini ve sentezlenen bu bilginin yeni alanlara aktarılmasını öngörmek olduğunu söyler. Öğretmenini görevi böyle bir çalışma sisteminde yol gösterici, buldurucu ve yeni sentezlere izin verici olmalıdır (Cemiloğlu, 2013, s. 36).

Savaş'a göre yapılandırmacılık öğrenmenin nasıl oluştuğuna ilişkin bir kuramdır. Yapılandırmacılıkta birey, kavramları yaşantıları yoluyla oluşturur ve yaşantıları yoluyla bu kavramları yansıtır. Savaş'a göre yapılandırmacıların ortak noktaları şunlardır:

- Öğrenciler sahip oldukları öğrenmeleri işe koştuklarında daha iyi öğrenirler.
- Bireyin bizzat kendisinin çevresi ile etkileşime girerek araştırma ve inceleme yapması kendi yapılarını düzenlemesi veya yeni bir yapı oluşturması ile gerçekleşir.
- Eleştirel düşünme ve problem çözme yeterlikleri etkin öğrenme süreci ile gerçekleşir (Savaş, 2006, s. 21-22).

Aykaç ve Ulubey, İlköğretim Türkçe kitaplarındaki etkinlikler inceleyerek diğer derslere oranla genel olarak drama çalışmalarına daha geniş yer verildiği söyler. Drama etkinliklerinin yanı sıra, dramatizasyon ve rol oynama etkinliklerine de yer verildiğini belirtirler. Ancak Türkiye'de birçok konunun yaratıcı drama yöntemiyle işlenmeye uygun olduğu dikkate alındığında dramaya yeterli oranda yer verilmediğini ifade ederler. Dramanın anlama (dinleme okuma) ve anlatma (konuşma-yazma) becerileri üzerindeki etkisi de düşünüldüğünde, Türkçe programlarında yaratıcı dramaya daha geniş oranda yer verilmesi gerektiğini vurgularlar (Aykaç ve Ulubey, 2008, s. 157- 158)

Kara da Aykaç ve Ulubey gibi Türkçe derslerinde dramaya az yer verildiğini söyler. Bunun sebebini öğretmenlerin bu konudaki yetersizliği ve müfredatta dramaya yöntem olarak yer verilmediğini gerekçe gösterir. Öğrencilerin yaratıcılıklarının ortaya çıkarılması isteniyorsa drama yöntemine daha fazla verilmesi gerektiğini belirtir (Kara, 2000, s. 21).

Üstündağ (1998), günümüz eğitim yaklaşımı olarak nitelendirilen etkinlikler dizgesinde Yaratıcı Drama çalışmalarına yer verilmesinin, örgün eğitimin her basamağında ve yaygın eğitimde giderek daha fazla yaygınlık kazanmakta olduğunu belirtir. Öğrenciyi edilgin bir dinleyici durumundan kurtarabilmek, onu bedeni ve duyu organları ile harekete geçirebilmek ve konulan canlandırarak yaşanır duruma getirebilmenin örgün eğitimde çok önemli bir nokta olduğuna vurgu yapar.

Yaratıcı dramanın, bilgiyi yalnızca tekrarlamayıp, bilinenleri sorgulayan ve kendi bilgisini kendisi üretecek insanın yetiştirilmesinde önemine dikkat çeken Üstündağ (1998), bu amaçla geliştirilen eğitim programında bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerini bir bütün olarak ele almasıyla günümüz insanını yetiştirmede önemli ölçüde katkı getirilebileceğini belirtir.

2.7.3. Yaratıcı dramanın Türk halk edebiyatındaki yeri

Yaratıcı dramanın Türk halk edebiyatıyla kullanım örneklerinin alan taramasında oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu alanda yapılan çalışmalarda yaratıcı drama yöntemiyle halk edebiyatından masal, hikâye ve deyimlerle işleniş örnekleri verilmiştir. Halk edebiyatında yaratıcı dramanın kullanımı güncel bir konudur. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar da çok azdır.

Bu başlıkta drama yöntemiyle öykülerin canlandırılması ele alınmıştır. Çalışmamızın da alandaki bu eksiklikten hareketle yapıldığını belirterek öykü canlandırmalarındaki uygulamaları, yaratıcı dramanın halk edebiyatına uygulanışına örnek olarak vereceğiz. Nitekim çalışmamızda kullanılan Türk halk edebiyatına ait bir öyküdür.

Öykünün çocuğu hayatta daha başarılı kılacağını vurgulayan Aksoy Tokgöz (2004), öyküler aracılığı ile çocuğun hayatla arasındaki bağı kuvvetleneceğini belirtir. Ayrıca, öyküyü, çocuğa yaşamı akışı içinde göstermenin bir yolu olarak tanımlar. Ona göre çocuğun yaşamla arasındaki ayrıntılar öyküyle daha bir su yüzüne çıkar. Çocuğun aynı zamanda her şeyi yaşayarak öğrenemeyeceği için bu ayrıntılarla deneyim kazandığı yönüne dikkat çeker. Öykünün çocuğu yaşama karşı daha güçlü kıldığını savunur.

Kara (2010), drama etkinlikleri esnasında öğrencilerin dersin kazanımları göz önüne alınarak farklı modellerde öyküleştirme çalışmalarına gitmesi mümkün olduğu görüşündedir. Çalışmalarda bazen doğrudan bir metinden / konudan, yarım bir öyküden, doğaçlamalardan yola çıkarak öyküler oluşturulup bu öykülerin canlandırılabilceği gibi bazen de canlandırmalardan yola çıkarak öykü oluşturma çalışmalarına gidilebileceğini belirtir. Ayrıca Kara (2010), Türkçenin temel becerilerinin, yaratıcılık ve hayal gücünün geliştirilmesi için, dil bilgisi konularının kolaylıkla öğretilmesi bakımından dramayla öykü oluşturma etkinliklerinin uygulanabilecek bir model olduğunu ifade eder.

Kavcar, öğrencilerin bildikleri bir öykünün yine kendileri tarafından canlandırılmasının veya o anda oluşturulan bir öykünün dramatize edilmesinin, onları o an içinde buldukları ortamdan alıp götürdüğünü, böylece yaratıcılık yollarının da alabildiğine açıldığını söyler (Kavcar, 2006, s. 25).

Köklü de bilgilerin kuru bir şekilde ezberletilmesinin drama ile önüne geçileceği görüşündedir.

Öğrenciler, okunan metindeki olayı metne bağlı kalarak ya da doğaçlama olarak dramatize edebilirler. Öğretmen daha önceden, drama kitaplarında yer alan bir öyküyü oyunlaştırıp öğrencilerine dağıtabilir. Bu metin yalnızca hatırdaki kalanlarla, ezberlenmeden de dramatize edilebilir. Böylece öğrenci yaratıcı özelliklerini de dışarı yansıtabilir. Sahne kostümlerine ve dekorlara hiç gerek olmadığı bu canlandırmalar göstermecili bir yöntemle ele alınır (Köklü'den aktaran, Aytaş, G., Özcan, Ş., 2019, s. 235-255).

Yaratıcı dramadan sadece öykü oluşturma ve canlandırmalarında değil, halk edebiyatının her dalında faydalanmak gerekir. Günümüz öğrencileri bilgileri hızlıca alıp onu hemen kullanmak istiyor. Düz anlatımla işlenen derslerden yeterince zevk almadıklarını işitiyoruz. Onların derste etkin olduğu yaratıcı drama ile günlük yaşam becerilerini geliştirebilmek mümkündür. Kültürümüze ait eserlerin çağdaş yaklaşımlar ile yeniden ele alınıp işlenmesi gerekmektedir.

Yazma becerisinin geliştirilmesi için öncelikle öğrencinin yazmadan zevk alması gerekmektedir. Bu da yazmayla ilgili yaratıcı ve eğlenceli çalışmalar yapıldığında gerçekleşebilir. İşte yaratıcı drama ve yaratıcı yazma öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecek hem de Türkçe dersinden keyif almalarını sağlayacaktır.

Aykaç (2011), çocuk edebiyatı metinlerinin, anlatma becerilerinin geliştirilebilmesi için öğrencilerin katılımına olanak sağlayan yöntemler ile birlikte kullanılmasının son derece önemli olduğunu belirtir.

Susar Kırmızı, yaratıcı dramayla yaratıcı yazma arasındaki ilişkiyi şu sözleriyle ortaya koymuştur:

Drama hem kişisel, hem sosyal gelişimi sağlarken yaratıcılık ve farklı düşünebilme becerisini de ortaya çıkarmaktadır. Bu anlayışla paralel bir özellik gösteren Yaratıcı Yazma Yaklaşımı da bu araştırmanın diğer boyutunu oluşturmaktadır. Diğer taraftan Yaratıcı Drama çalışmalarında, yazma çalışmalarından sıklıkla yararlanır. Masal, şiir ve öykülerden pek çok biçimde yararlanır. Yeni öyküler yaratma, var olan öyküden yararlanma, masaldan yola çıkarak yaratıcı düşünceyi geliştirme gibi etkinliklere yer verilmektedir (Susar Kırmızı, 2007).

Aytaş, yaratıcı drama ile yazılı anlatma becerisinin olumlu yönde gelişeceği görüşündedir. Yapılan bir etkinliğin sonucunun değerlendirilmesi veya bu etkinlikle ilgili hazırlık planı yazılı olarak istenebilir. Bütün bunların, öncelikle yazma becerilerinin geliştirilmesinde rahatlatıcı, daha sonra da geliştirici bir etkiye neden olacağını ifade ederek yaratıcılığı geliştiren drama ve yazmanın birlikte kullanımına dikkat çeker (Aytaş, 2008, s. 16).

Yaratıcı drama ile yaratıcı yazmanın beraber kullanımının sonuçlarının incelendiği çalışmamızda, öğrenci katılımına en üst seviyede imkân veren yaratıcı yazmanın Türkçe öğretiminde yerine bakmak faydalı olacaktır.

2.8. Yaratıcı yazma ve Türkçe öğretimi

Sever, Türkçe öğretiminin temel amaçlarından birinin de öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmek olduğunu belirtmektedir. Yazmanın duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile anlatmak olduğunu söyler ve yazmanın da konuşma gibi, başkalarıyla iletişim kurmanın, kendimizi anlatmanın bir yolu olduğunu ifade eder (Sever, 1993, s. 22).

Öğrencinin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini ifade etmesinde yaratıcı yazma becerisi önemli yer tutmaktadır. Yaratıcı yazma konusunu anlamak için önce yazmanın ne olduğuna kısaca değinmek gerekir.

Sever, Türkçe öğretiminin temel amaçlarından birinin öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesi olduğunu ifade eder. Yazmanın; duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile anlatmak olduğunu belirtir (Sever, 2000, s. 21).

Arı da tıpkı Sever gibi ilköğretimde yazmanın, çeşitli etkinliklerle öğrencilerin herhangi bir konuda duygu, düşünce, hayal, bilgi, tasarı, olay, durum ve gözlemlerini yazma kurallarına uygun olarak etkili ve planlı bir biçimde bir bütün halinde anlatmalarını amaçlayan bir beceri olduğunu belirtir (Arı, 2010, s. 44).

Aktaş ve Gündüz de yazılı anlatımı, her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, dili en güzel biçimde kullanarak belli bir plan dâhilinde başkalarına ve yarınlarına ulaştırmaya, bu sayede kalıcılığını sağlamaya fırsat veren bir araç olarak tanımlamaktadırlar (Aktaş ve Gündüz, 2015, s. 163).

Maltepe, yaratıcı yazma yaklaşımını şu şekilde tanımlar: “Öğrencilerin farklı yollarla duyuşsal ve bilişsel olarak yazmaya hazır duruma getirildiği, her öğrenciye uygun farklı ve zevkli, bireysel ve işbirliğine dayalı yazma etkinliklerinin uygulandığı, oluşturulan metinlerin paylaşımına önem verildiği ve ürünün yanında

sürecin de değerlendirildiği; tüm yazma süreçlerinde yaratıcılığın desteklendiği süreç merkezli bir yazma yaklaşımıdır (Maltepe, 2006, s. 33).”

Yaratıcı yazma becerisi yaratıcı düşünmeye bağlıdır. Zira yaratıcı düşünen bireyler ancak yaratıcı eserler ortaya koyabilir.

Kültürel gelişim ve yaratıcı düşünme, iyi yetişmiş, problem çözme becerilerine sahip ve kültürel değerleri özümsemiş bireylerin varlığı ile mümkündür. Günümüz eğitim anlayışı bireylerden bilgiyi kullanabilmelerini, yaratıcı ve çağrışımsal düşünme becerilerine sahip olmalarını ve sorunların çözümünde pratik, bununla birlikte akılcı çözümler üretebilmelerini beklemektedir (Altunbay, 2014, s. 14).

Güleryüz, yaratıcı yazmayı; var olan bilgileri, kavramları, olayları, bellekteki sesleri, görüntüleri, hayalleri yeniden kurgulayarak, birbiriyle ilişkilendirerek ortaya yeni bir beste, şiir, öykü ya da deneme koyma etkinliği olarak ifade etmiştir (Güleryüz, 2006, s. 126).

İpşiroğlu (2006, s. 11) yaratıcı yazmanın temel amaçlarını şöyle özetler:

- Duygu algılarını geliştirerek düşü gücünü harekete geçirme, duyma, duyumsama, düşünme, sezme, gözlemlene yetilerinin bütünlüğünü sağlama. Düşünme ve algılamayı, akıl ve duyguların karşılıklı bir alışveriş içinde birbirini tamamlamasına yol açma,
- Düşünceleri, yaşantıları, gözlemleri, kurgusal bir bütünlük içinde temellendirerek dile getirebilme,
- Alımlama, gözlemlene, düşünme, sorgulama, yorumlama, eleştirme yetilerini geliştirme,
- Kafamızdaki kalıpları ön yargıları ve tıkanma noktalarını kırarak kendi dilimizi bulabilme.

Kapar Kuvanç (2008), yaratıcı yazma yaklaşımının, yazma uygulamaları ve yaratıcılığın gelişimindeki sorunların çözümünde bir seçenek olabileceğini düşünmektedir.

2.8.1. Yaratıcı yazmanın Türkçe öğretimindeki yeri

Anahtar kelimesi yaratıcılık olan yaratıcı yazma, bireyin yaratıcılığını kullanarak, dış dünyadan edindiği izlenimleri, kendi hayal dünyasında yeni ve farklı bir tarzda ortaya koyarak yazmasıdır (Bulut, 2012, s. 69).

Çocuk edebiyatı, diğer bir söyleyişle, yaratıcı çalışmalar sonucu oluşturulmuş “söz” ve “yazıya” dayalı edebi ürünlerin çocuklarla buluşturulması ve yaratıcı söz, yazı etkinliği olarak da ifade edilebilir. Geleneksel anlamda çocuğu edebiyat ürünleriyle buluşturmada, çocuğu bir okur; sadece tüketici olarak düşünmek, çocuğu edilgin hale koymaktır. Değişik türde yazılmış kitaplar çocuklara

okutularak işin tamamlanmış olacağı sanılmaktadır. Bu nedenledir ki, çocuk edebiyatı beklenen etkiyi, düşünsel fırtınayı yaratamamakta, okumada ve sanatsal üretimde tatmin edici sonuçlara ulaşamamaktadır. Yaratıcı çocuk edebiyatı etkinliklerinde, çocuk, duruk, edilgin değil; sürece etkin olarak katılan, heyecan duyan, kendini keşfeden, kendini gerçekleştirilmeye çalışan ve ortaya yeni bir ürün koyma heyecanı yaşayan kişidir. Bu yaratma heyecanı ve yaşantısı bireylerde kalıcı öğrenmeyi; öğrenmede sürekliliği, mutluluğu sağlayabilir ve böylece çocuk edebiyatının temel amacı olan yaratıcı düşünme gücü geliştirilmiş olur (Güleryüz, 2006).

Temizkan(2010, s. 629), yaratıcı yazma etkinliklerinin en önemli amacının öğrencilerin sıkıcı, kendini tekrarlayan, monoton yazılar yazmak yerine özgün, akıcı, ilgi çekici bir biçimde duygu ve düşüncelerini ortaya koymalarını sağlamak olduğunu altını çizer. Ona göre yaratıcı yazma çalışmaları ile çocukların hayal dünyalarını görmek mümkündür.

Yaratıcı yazılarda çocuklar, duygu, düşünce, istek ve olayları özgürce anlatabilmelidir. Onlara bu özgür alanın verilmesi en çok Türkçe dersinde mümkündür. Dolayısıyla Türkçe öğretmeni dersin içeriğini, öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini geliştirecek şekilde düzenlemelidir.

İpşiroğlu da yaratıcılığın temelinde bağımsız ve özgür düşünmenin yattığını belirtmektedir.

Öğrenci merkezli, öğrenci özerkliği, işbirlikli öğrenme, bilişsel öğrenme ve keşfederek öğrenme gibi birçok kavramı eğitim sürecine taşıyan çağdaş eğitim anlayışının en önemli hedefi yaratıcı düşünceyi geliştirmektir. İnsanı insan yapan özelliklerin başında yaratıcılık gelmektedir (İpşiroğlu, 2006, s. 9).

Yaratıcı yazma, öğrencilerin hayal dünyalarının zenginleşmesini, bilgiyi yeniden ve kendilerince yorumlama imkânı verir. Bu sayede öğrenciler, yaratıcı yazma ile duygu ve düşüncelerini özgürce dile getirecek, aynı zamanda öğrencilerin kişilik gelişimleri desteklenecek ve daha özgür bireyler olarak yetişeceklerdir.

Temizkan (2010, s. 627)'a göre yaratıcı yazma kişinin yaratıcılık yeteneği ile yakından ilgilidir. Burada yaratıcılık kelimesine vurgu yapar ve yaratıcı yazma çalışmalarında başarılı olmak ve yazarlığa ilk adımı atmak konusunda anahtar kelime yaratıcılık olduğunu belirtir.

Demirbaş (2005), yaratıcılığı geliştiren yaratıcı yazma teknikleri arasında en çok beyin fırtınası, yaratıcı problem çözme, örnek olay inceleme, görüş geliştirme ve kavram haritalarının kullanılmasını önermiştir.

Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek için yaratıcı yazmada kullanılacak metinler çok önemlidir. Metinlerin öğrencileri çok yönlü düşünmeye sevk edici özellikte olması, yeniden kurgulanabilir olması yaratıcı yazmanın amacına ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Metinler bu özelliklere sahip olmazsa dersin sıkıcı geçmesine ve çeşitli sorunların oluşmasına sebep olabilir.

İpşiroğlu (1991), yazma becerisinin geliştirilmesi için bir sorun üzerinde enine boyuna düşünebilme, düşündüklerini açık ve yalın bir dille ve mantıksal bir düzen içinde dile getirebilme, güzel bir anlatım ve çarpıcı bir buluşla yazıya canlılık kazandırma konularında yetkin olmak gerektiğini belirtir. Bu yetkinliğin ilk şartı da her şeyden önce iyi bir okuyucu olmaktır. Ona göre okuduğunu özümseyen bir kişi hem kalıplarla düşünme alışkanlığından kurtulup bakış açısını hem de yazma becerisini geliştirecektir.

Maltepe de yaratıcı yazmanın önündeki en büyük engelin, öğrencilerin yazmanın zor bir uğraş olduğuna inanmakta olduğunu söyler ve bu nedenle de öğrencilerin yazmaya karşı isteksiz olduğunu belirtir. Çünkü öğrencilerin yazmanın ancak profesyonel yazarlar tarafından gerçekleştirilebileceğine inanmış olduğunu ifade eder. Öğrencinin kendi yaşantı ve deneyimlerinden yola çıkarak gözlemlerini, hayal gücünü, dış dünyaya yönelik algılarını yansıtabilmesine, dili etkili ve yaratıcı kullanabilmesine olanak sağlayan, yazma öğretiminin her aşamasında öğrenciyi etkili kılan ve diğer dil becerilerini kullanmayı gerektiren yapısıyla yaratıcı yazma, yazma uygulamalarındaki bu sorunların çözümünde bir seçenek olabileceğini belirtir (Maltepe, 2007, s. 145).

Bu sorunları ortadan kaldırabilmek için halk edebiyatı eserleri bir çözüm olabilir. Öğrencilerin keyifle yazma sürecine katılacağı etkinlikler planlanarak sınıf içinde uygulanabilir.

İpşiroğlu (2008, s. 9), yaratıcı yazma çalışmalarının birincil amacının, “yazma uğraşından keyif alınmasını sağlayarak çalışmaya katılanlarda yazmaya karşı istek uyandırmak” onları özendirmek olduğunu söyler.

İpşiroğlu'nun da bahsettiği yazma uğraşında keyif almak ve halk edebiyatı eserlerini yaratıcı yazmada kullanmak hem öğrenciler için hem de öğretmenler için yaratıcı yazmada yeni yolların keşfini sağlayacaktır.

2.8.2. Yaratıcı yazmanın Türkçe dersi öğretim programındaki yeri

2005-2006 eğitim-öğretim yılında yenilenen programla Türkçe dersinde öğrencinin yaratıcı fikirler üreten bir birey olması beklenmektedir. TDÖP’de yer alan yazma kazanımları, öğrencilerin hayal güçlerinin gelişimine katkı sağlayacak, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirecek hedefleri açık ve net bir şekilde ortaya koymalıdır.

Programda öğrencinin yazma becerisini geliştirmek için önce zihinsel hazırlık yaptırılmaktadır. Bu çerçevede yazmaya hazırlık, yazma amacını belirleme, amaca uygun yöntem seçme, konuyu sınırlandırma, dikkatini yoğunlaştırma ve kurallarına uygun yazma üzerinde durulmaktadır. Ardından kendini yazılı olarak ifade etme becerilerine ağırlık verilmektedir. Ayrıca, eğlenmek ve bilgi edinmek için yazma, sorgulayıcı, ikna edici, betimleyici ve serbest yazma gibi tür, yöntem ve teknikler de bulunmaktadır (MEB, 2005).

2015 yılındaki programda yazma becerisinin kazandırılmasında öğretmenin rolüne vurgu yapılmıştır. Sürecin daha eğlenceli geçmesini sağlayacak etkinliklere yer verilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Öğretmen, farklı yöntemlere uygun etkinliklerle yazmayı öğrencileri açısından zevkli hâle getirerek öğrencilerin yazma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalı, öğrencilerin hangi türlerde yazmaya yetenekli olduğunu belirleyerek onları başarılı olduğu türlerde yazmaya yönlendirmelidir (MEB, 2015, s. 7).

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında yazma kazanımı ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimleri ile bir konuda görüşlerini ve tezlerini dilin imkânlarından yararlanarak yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Uzun bir süreç isteyen yazma becerisinin kazanılması ve istenen amaçlara ulaşılması, ancak çeşitli ve özendirici yazma uygulamalarıyla mümkün olabilir (MEB, 2017).

2017 yılında yayımlanan ve 2018-2019 eğitim öğretim yılında aşamalı olarak uygulamaya konulan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda eski programlara nazaran değişen bir kavram vardır. Bu zamana kadarki programlarda öğrencilerin tez yazımından bahsedilmezken 2017 yılı öğretim programında bu kavram geçmektedir. Yeni programda, günümüzün değişen koşulları göz önünde bulundurularak öğrencilerin üst düzey ve daha zor kazanımlar kazanması beklenmektedir. Bu da ancak yaratıcı düşünen ve bunu her alanda uygulayabilen bireylerin yetişmesiyle mümkündür.

2.8.3. Yaratıcı yazmanın Türk halk edebiyatındaki yeri

Bir insana anadilini; konuşma dilinin bütün incelikleriyle zenginleştirilmiş masallardan, destanlardan, manilerden, atasözlerinden, ikilemelerden, uyaıklardan daha iyi ne öğretebilir (Pilancı, 1998)?

Pilancı'nın sorusu, Türk halk edebiyatının Türkçe dersindeki yeri ve önemini ortaya koyması bakımından önemlidir. Zira sadece ders kitabı metinlerinde yer alan halk edebiyatı ürünleri yine kitaptaki etkinlikler aracılığıyla yüzeysel bir şekilde geçmektedir. Oysa farklı etkinliklerle ders kitabının da dışına çıkarak Türk halk edebiyatının zengin örneklerini öğrencilerle tanıştırmalı ve onlara yeni soluklar kazandırılmalıdır.

Pilancı'nın da belirttiği gibi halk edebiyatının zengin dünyası içinde yetişen öğrenciler, Türkçenin temel dil becerilerini kazanmanın yanı sıra, kültürümüze ve insanlığa ait değerleri de bu metinler aracılığı ile elde edecektir. Öyleyse öğretmenler ders içinde halk edebiyatına ait eserleri yaratıcı yazmada nasıl kullanacaklar?

Bu sorunun cevabını Dilidüzgün (2003, s. 39) şu başlıklar altında açıklamaktadır:

- Masalın Özünü Değiştirme
- Masalı Devam Ettirme
- Masalın Öncesi ve Sonrasına Ait Tahmin Etme
- Masalı Parodileştirmek
- Alaylama
- Yazılı ve Sözlü Anlatım Önerileri
- Okumaya Özendirme Etkinlikleri

Dilidüzgün (2003), derslerin tekdüze çizgisini bir ölçüde kırmayı amaçlayan bu alıştırmalarda asıl işin öğretmenlere düştüğünü söyler. Öğrencilerin gerçekten etkin bir öğrenme ve düşünme sürecine girmesini amaçlayan öğretmenlerin hazırlayacakları benzer çalışmalarla öğrencilerinin daha yaratıcı olmasını sağlayabileceğinin altını çizer.

Dilidüzgün'ün masalların etkin işleniş örneklerinden yola çıkarak halk hikâyelerinin de Türkçe dersinde etkin kullanımına olanak sağlayan benzer alıştırmaları İnce ve Köklü (2009, s. 57-63), şu şekilde açıklar:

❖ *Hikâyeyinin özünü değiştirme*

Birçok masalda olduğu gibi halk hikâyelerinin de belli bir kalıbı vardır. Bu kalıp içerisinde dinleyene değişik öğütler vermeyi ve yaşam deneyimleri kazandırmayı amaçlayan hikâyelerin, kahramanların yüklediği rollere verilen yanlı bakış açıları, bu görevi yerine getirmede kullanılan temel öğelerdir. Masalda olduğu gibi halk hikâyelerinde de bu özellikten yararlanarak öğrencilere farklı bakış açıları kazandırmak mümkündür. Öğrencilerin farklı çevrede yetişmiş olmasından, farklı dünya görüşlerine, bilgi birikimine ve kültüre sahip bireyler olmasından yararlanarak hikâyenin anlamına yönelik farklı açılarla yaklaşılabildiği mümkündür.

❖ *Hikâyeyi devam ettirme*

Bu çalışma, öğrencilerin bilgi birikimlerine, hayat tecrübelerine, kültürel durumlarına bağlı olarak ve kendi alımlamaları doğrultusunda hikâyeyi yeniden yaratımlarına dayanmaktadır. Hikâyenin akışının belli bir yerden kesilerek, öğrencilerden hikâyeye dışarıdan bakmalarının ve hikâyenin devamının yazmalarının istenmesi; onları yaratıcı ve özgün düşünceleri ile baş başa kalmaya sevk edecektir. Şüphesiz özgür ve yaratıcı düşünebilmeyi öğrencilere kazandırmanın yolu onları aktif hale getirmekten geçer. Yapılacak böyle bir çalışma ise her şeyden önce öğrenciyi pasif bir dinleyici konumundan derse katılan, düşünen ve düşündüklerini uygulamaya koyan aktif bir üretici konumuna yükseltecektir.

❖ *Hikâyenin öncesi ve sonrasına ait tahmin etme*

Diğer çalışmadan farklı olarak, masala bağımlı kalarak ve masalın kendi iç dinamiklerini göz önünde bulundurarak yapılacak olan bu çalışma yine öğrencilerin düş güçlerini kullanmalarına ve pasif halden aktif hale geçmelerine izin veren bir etkinlik niteliğindedir. Sözlü çalışma biçiminde yapılacak etkinliklerin sonucunda çocuk bir yandan kendi düş gücünün sınırlarını zorlarken diğer yandan gerçek yaşamda fark edilmesi zor olan bazı kavramlarla, olgularla ve olaylarla tanışma fırsatı bulacaktır. Bu tanışmanın "gerçek" ten farklı olduğunun farkına vardığında ise "kurmaca" dünyanın kapılarını aralamış olacaktır. Bugün modern eğitim bilim en iyi öğrenme metodunun bildiklerini başkasına anlatmaktan geçtiğini söylüyor. Şu durumda gerçekle kurmaca arasındaki ilişkiyi bizatihi yaşayan öğrenci, başka hiçbir araca ihtiyaç duymaksızın okuduğu hikâyenin aslında görüldüğü gibi olmadığını ve farklı anlamlar içeren bir yanının olduğunu da anlayacaktır. Çocuk için heyecan ve serüven dolu bir keşif anlamı taşıyan bu etkinlik çocuğa belki de ilk kez sanatsal bir ürün koyma zevkini de tattıracaktır. Öğrenmek, eleştirilmek gibi kaygılardan uzak bir şekilde gerçekleştirilen böylesi bir etkinlik, çocuk açısından, bir bakıma kim olduğunu bulmasındaki en önemli etken olan özgür düşüncenin keşfine de yardımcı olacaktır.

❖ *Hikâyeyi parodileştirmek*

Parodi terimi, daha çok ciddi ve sanatsal değeri olan bir eseri, onu doğal konusundan kopararak hicveden, alaya alan ya da onun gülünç yanlarını ortaya koyan taklit çalışmaları için kullanılır. En genel anlamıyla metnin söyleminin taklit edilmesi ve bir başka biçime dönüştürülmesi ile metinden uzaklaşılmasıdır diyebiliriz. Parodi sayesinde öğrenci, hem metinde geçen bir konuya, olaya daha ciddi bir gözle bakmayı öğrenir hem de o konunun, olayın değerlendirilmesini, sorgulamasını yapma fırsatı bulur. Parodinin en önemli özelliği oynamaya ve oyuna dayalı olmasıdır. Dolayısıyla sınıftaki her öğrencinin parodileştirme çalışmasında etkin bir şekilde yer alması beklenmemelidir. Ama öğrencinin bu

yönde cesaretlendirilmesi şüphesiz öğrenciye yeni ufuklar kazandırması açısından etkili olacaktır. Bunun dışında eski hikâyeye ya da masalların yansıttığı dünya ile günümüz dünyası arasındaki büyük uçurum eserlerin parodileştirilmesini mecbur kılmaktadır.

❖ *Alaylama*

Bu çalışmanın neticesinde hikâyenin tahmin edilebilen sonunu alaya alarak; hikâyenin gerçekliği olduğu gibi yansıtmadığının altı çizilebilir. Aslında bildiğimiz anlamda içinde hem iyi hem de kötü olanı barındıran masal, destan ya da halk hikâyeleri, okuyana bir yaşam bilinci vermek için kurgulanmış eserlerdir. Doğal olarak bu eserlerin içeriğinde okuyanı iyi rol ile özdeşleştirmeye iten bir dayatmanın varlığı kaçınılmaz olarak bulunmaktadır. Hiçbir öğrenci Kırmızı Başlıklı Kız masalında kurt olmak, Külkedisi Sindirella' da üvey anne olmak istemez. Buna karşılık metnin içinde açık bir şekilde duran ve okuyucunun zorlanmadan bulduğu bu mesajın etkisi en azından sanatsal açıdan istenildiği gibi olmaz. Kolayca bulunan mesajın günlük yaşamda da kolayca tüketilmesi zaman zaman kaçınılmaz olur. Oysa metnin içine bir takım alaylamalar (ironiler) ekleyerek gerçeğe vurgu yapmak okur üzerinde daha vurucu ve sarsıcı bir etki uyandıracaktır.

❖ *Yazılı ve sözlü anlatım önerileri*

Bu hikâyeden yola çıkarak günümüzde de güncelliğini koruyan bazı sorunları sözlü veya yazılı anlatım çalışması yaparak tartışmak mümkündür.

Yine bunun yanında; öğrencilerin hikâyenin çevirmenine eleştiri ve düşüncelerini içeren mektuplar yazmaları istenebilir.

Hikâyenin bölümlerinin, sınıf içinde öğrencilerce oluşturulacak farklı gruplar tarafından tiyatro oyununa dönüştürülmesi sağlanabilir.

Hikâyedeki değişik sahneleri betimleyen resim-boya çalışmalarının yapılarak bunların panolarda sunulması gerçekleştirilebilir.

Mümkün ise eserin çevirmeni ile söyleşi yapılması sağlanabilir.

Hikâyenin içinde ortaya çıkan sorunlara çözümler üretilmesi ve tartışılması gündeme getirilebilir.

Metnin dili ile günümüz dilinin benzer ve farklı yönlerinin tartışılması ve buradan hareketle son dönem yazarlarının daha iyi anlaşılacağı üstünde durulabilir. Öğrencilerin bu konudaki düşünceleri yazılı ve sözlü olarak alınabilir.

Çocuklardan hikâyeyi günümüz diline yeniden uyarlayarak yazmaları istenebilir. Bu, çocukların anlatım güçlerini ve sözcük dağarcıklarını zenginleştirici bir çalışma olacaktır.

❖ *Okumaya özendirme etkinlikleri*

Öncelikle hikâyenin isminin öğrencide çağrıştırdıkları, öğrenciler tarafından resim, boyama gibi değişik yollarla ifade edilebilir. Öğrencilerden hikâyenin başlığından hareketle zihinlerinde oluşan çağrışımlara uygun, internetten buldukları resimleri

getirmeleri istenebilir. Böylece çocukların merak duygularını harekete geçirmek mümkün olacaktır.

Sınıf okuması yapılırken zaman zaman hikâyenin en gerilimli yerinde okumanın kesilmesi öğrencilerin merak duygularını artırabileceği gibi bu metinden sonra yapılacak çalışmalara yönelik isteklendirmeyi arttıracak türden bir uygulama olacaktır.

Yukarıda anlatılan uygulama örnekleri ile halk hikâyeleri, sınıf içi uygulamalarında öğretmenin zengin içerikte ders işlemesine imkân verdiği gibi öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecek şekilde kullanılabilir. Çalışmamızda bu etkinliklere yer vererek halk hikâyelerinin hem yaratıcı dramada hem de yaratıcı yazma becerisinin geliştirilmesinde önemli bir kaynak olduğunu söyleyebiliriz.

Dilidüzgün, bilgiyi değil de öğrenmeyi odak noktası yapan çağdaş eğitim anlayışında öğrencinin “bilgi yüklenen bir obje” olmadığını; bilginin öğrenci için var olduğunu savunur. Dolayısıyla amacın öğrenciye bilgi yığmak değil, öğrencinin bilgiyi anlayabilmesi, kavrayabilmesi, gerektiğinde kendi başına da bağlantılar kurarak bilgi üretebilmesini geliştirmek olduğunu belirtir (Dilidüzgün, 2003, s. 17).

Dilidüzgün’ ün bu görüşünden hareketle çağdaş yaklaşımlar ışığında halk edebiyatından da faydalanmak gerekir. Halk edebiyatını ve çağdaş yöntemleri harmanlayarak geçmiş ile bugünü buluşturup bunu da yaratıcı uygulamalar yoluyla çocuğa aktarabilmeliyiz.

İnce ve Köklü de çağdaş yöntemler eşliğinde halk hikâyelerinden yararlanmanın önemini şu sözlerle açıklar:

Ülkemiz çok köklü ve çok kültürlü bir geçmişe sahiptir. Köklerinden gelen kültür birikimlerini günümüz gençliğine ve çocuklarına aktarmak biz eğitimcilerin asıl görevidir diye düşünüyoruz. Bu noktada değişik disiplinler işbirliğine gidebilmeli, toplumumuzun geçmişinde yatan kültür hazinelerini ortaya koyabilmeli ve bununla da kalmayıp bu değerleri toplumun yeni filizlenen üyelerine çağdaş eğitim bilimin ölçütlerini kullanarak ustaca aktarmayı bilmelidir (İnce ve Köklü, 2009, s. 65).

Pilancı (1998), öğrencilerin erken çocukluk döneminde halk edebiyatı ürünleriyle tanışmasının onların hayal dünyalarının gelişmesine ve toplumun kültürüyle kaynaşmalarına katkı sağlayacağını belirtmiştir. Hayal dünyası gelişmiş çocuk, halk edebiyatı ürünleriyle tanışarak kendini ifade etme becerisi kazanacaktır.

Çalışmamız amacı, halk edebiyatını yeni nesle anlayacakları en güzel şekilde anlatabilmektir. Nitekim İnce ve Köklü (2009, s. 65) de son dönemde çok sık bir şekilde telaffuz edilemeye başlanan “medeniyetler çatışmasını” engellemenin yolunun, temelinde

sevgi, saygı ve hoşgörünün olduğu halk edebiyatı ürünlerini genç nesle doğru bir şekilde aktarabilmekten ve öz kültürlerine sahip çıkmalarını sağlamaktan geçtiğini ifade ederek konunun önemine dikkat çekmişlerdir.

2.9. İlgili çalışmalar

8.sınıf öğrencilerinin Türkçe derslerinde halk hikâyesi kullanarak yaratıcı drama yöntemiyle yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesine katkısını belirlemek amacı ile yurt içinde yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Konuyla ilgili şu çalışmalara ulaşılmıştır:

Pektaş (2016), “Ortaöğretim 10. Sınıf Türk Edebiyatı Dersinde Türk Halk Hikâyelerinin Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi” adlı çalışmasında ortaöğretim 10. Sınıf Türk Edebiyatı Dersinde yer alan Türk Halk Hikâyesi metinlerinin öğretilmesinde, yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin akademik ders başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda Türk edebiyatı dersinde, yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile mevcut programa yönelik ders işlenen kontrol grubundaki öğrenciler arasında akademik başarı ve öğrenilenlerin kalıcılığı bakımından deney grubu lehine anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacının önerisi; yaratıcı dramanın akademik başarıyı ve öğrenilenlerin kalıcılığını arttırdığı, öğrenciler açısından dersleri daha ilgi çekici, eğlenceli, merak uyandırıcı, iletişim ve etkileşime açık kıldığı düşünüldüğünde Türk Edebiyatı derslerinde dramanın yaygınlaştırılmasının yararlı olacağıdır.

Gökahmetoğlu'nun (2010)“İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Kitap setlerinde Türk Halk Edebiyatı Türleri ile Türkçe Öğretimi” adlı çalışmasında 6-8. sınıf Türkçe kitap setleriyle yapılan Türkçe öğretiminde Türk halk edebiyatı türlerine ne kadar yer verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda İlköğretim 6-8. sınıf Türkçe kitap setlerinde Türk halk edebiyatına yer verme düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki etkinliklerde yeteri kadar metne yer verilmediği görülmüştür. Metinsiz bir dil öğretiminin olamayacağı düşünüldüğünde kitaplar hem genel metin sayıları hem de Türk halk edebiyatı metinleri sayısı itibariyle yetersiz bulunmuştur. Araştırmacının önerisi, bu bulgular ışığında Türkçe öğretiminin en

temel kaynağı olan Türk halk edebiyatına hem öğretim programlarında hem de kitap setlerinde daha fazla yer verilmesi gerektiği yönünde olmuştur.

Kara (2010)“Dramayla Öykü Oluşturma Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretimine Etkisi” adlı çalışmasında temel amacının, Türkçenin nasıl daha iyi öğretileceği konusunda yeni bir yöntem önerisi getirmek olduğunu belirtir. Araştırmacı, düz anlatım, soru-cevap, tartışma gibi klasik yöntemle oluşturulmuş eğitim yaklaşımlarının dışında dramayla öykü oluşturma yönteminin Türkçe dersinde temel becerilerin kazandırılmasında etkili olacağını hedeflemektedir. Araştırmanın sonucunda, “Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” sonuçlarının kontrol grubu öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutum puanları ortalamasının deneysel çalışma sırasında değişmediği, dramayla öykü oluşturma yönteminin öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutum puanları ortalamalarını anlamlı bir düzeyde arttırdığı gözlenmiştir. Araştırmacının önerisi Türkçe ders saatinin artırılarak ders saati içerisinde “drama”ya yeterli süre ayrılması gerektiğidir. Araştırmacı, gerekirse okullara bağımsız “drama” dersi konulması görüşündedir.

Oğuz (2017) “Masalları Birleştirme Yoluyla Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında, çalışma kapsamında seçilmiş masalların, öğrenciler tarafından yaratıcı yazma becerisiyle yeniden ortaya konması amaçlanmıştır. Ayrıca, Türkçe derslerinde örnek masallardan yola çıkarak öğrencilerin yaratıcı yazma becerileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda uygulanan yaratıcı yazma derslerinin öğrencilerin yaratıcı yazma sürecinde masal birleştirme ve uygulama sürecinde masal metnini yaratıcı oluşturma ve üretmeye, yaratıcı anlama ve çözümlenmeye, yaratıcı canlandırmaya ve yaratıcı özdeşleştirmeye ilişkin elde edilen nitel veriler sonucunda sınıf düzeyi bağlamında öğrencilerin gelişme kaydettikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmenler yaratıcı yazma etkinliklerini öğrencilerin yazma alışkanlıklarını kazanmaları için derslerde kullanabilir.

Şenol (2011), “Deyimlerin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Öğretimi” adlı çalışmasında ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine Türkçe dersi müfredatındaki deyimlerin yaratıcı drama yöntemiyle öğretilmesinin etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada İskender Pala’ nın “İki Dirhem Bir Çekirdek” adlı kitabından alınan deyim hikâyelerinden hareketle hazırlanan on adet deyime yer verilmiş. Deyimler, 7. Sınıf öğrencilerine uygulanan bir anket ile belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, deyimlerin drama yöntemi ile öğretimi geleneksel anlatım yöntemiyle öğretiminden daha etkili olduğu ve daha kalıcı bir öğrenme

gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Şenol, halk edebiyatından deyimlerin öğretiminde yaratıcı dramanın katkısını ortaya koyarak ezberci eğitimin yerine yaşayarak öğretmeyi başarılı bir şekilde göstermiştir.

Uysal (2014) “Dinleme ve Konuşma Becerilerinin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Temelli Bir Model Önerisi” adlı çalışmasında amacının, dil öğretiminde dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasına yönelik yaratıcı drama temelli bir model önerisi sunmak olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın sonucunda yaratıcı drama temelli olarak hazırlanan atölye modelinin deney grubunda anlamlı derecede akademik başarı artışını sağladığı nitel ve nicel veriler aracılığıyla tespit edilmiştir. Deney grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcı drama sürecini “oyun” olarak kavrayanların “yöntem” olarak algılayanlara kıyasla daha yüksek akademik başarı elde ettiği nitel analizler sonucunda ortaya çıkmıştır. Uysal’ın yapmış olduğu çalışma sayesinde yaratıcılık ve yaratıcı drama kavramları net bir şekilde açıklanmış ve Türkçenin temel becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı dramadan faydalanmanın olumlu yanları ortaya koyulmuştur.

Aykaç (2011), “Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Metinleriyle Kurgulanan Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Anlatma Becerilerine Etkisi” adlı çalışmasında amacını, Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerilerine etkisini irdelemek olduğunu belirtmiştir. Araştırmada, Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin yazma becerisini geliştirmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Aykaç, çocuk edebiyatı metinlerinin yaratıcı drama yöntemiyle çok başarılı sonuçlara ulaşıldığını göstermiştir. Yaratıcı drama ile metin uygulamaları, çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirmesi bakımından Türkçe derslerinde örnek olarak kullanılabilir.

Aksoy Tokgöz (2004), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Programlarında Edebî Türlerden Öykünün Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiği” isimli çalışmasında ilköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe programında yer alan edebî türlerden öykünün öğretiminde drama yönteminin etkisini araştırmıştır. Araştırmada öykü öğretiminde drama yöntemi kullanılması geleneksel yöntemle göre farklı ve daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yaratıcı drama yöntemiyle deney grubunda bulunan öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal alandaki becerileri yönünde anlamlı sonuçlar çıktığı belirtilmiştir. Tokgöz’ün çalışması edebî türlerin öğretiminde yaratıcı drama yöntemiyle çok başarılı sonuçlar gösterdiğini ortaya koymasından önemlidir.

Türkel (2011), “Yaratıcı Dramanın Yaratıcı Yazma Başarısına ve Yazmaya Karşı Tutuma Etkisi (İlköğretim 8. Sınıf)” adlı çalışmasında, yaratıcı drama ile biçimlendirilen öğretim etkinliklerinin öğrencilerin yazma başarılarına ve yazmaya karşı tutumlarına etkisini ölçmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı dramanın öğrencilerin yazmaya yönelik tutumları ile yaratıcı yazma başarılarına olumlu yönde katkı sağladığı tespit edilmiştir. Deney grubundaki öğretim sürecine yönelik içerik çözümlenmeleri incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin yaratıcı drama etkinliklerinin kendilerinde yazmaya yönelik ilgi, istek, beğeni gibi olumlu duygular geliştirdiğini ifade ettikleri saptanmıştır. Türkel, yaratıcı drama ile yapılan yazma etkinliklerinde öğrencilerin yazmaya karşı daha istekli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu da göstermektedir ki yazmaya karşı dirençli öğrencilerde Türkçe öğretmenleri yaratıcı dramanın gücünden faydalanabilir.

Peker (2015), “Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Drama Tekniklerinden Özel Mülkiyet Tekniğinin Yaratıcı Yazma Yaklaşımı İle Karşılaştırılması” adlı çalışmasında Türkçe dersi kapsamında öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı drama tekniklerinden özel mülkiyet/yarım bırakılmış materyal tekniğinin yaratıcı yazma yaklaşımı ile karşılaştırılmasını amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, Türkçe dersleri kapsamında öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini geliştirmek için özel mülkiyet/yarım bırakılmış materyal tekniğinin kullanılmasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır. Peker’in çalışması yaratıcı drama ve yaratıcı yazma tekniklerini birleştirmesi bakımından önemlidir.

Maden (2010), “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersinde Drama Yönteminin Temel Dil Becerilerinin Kazanımına Etkisi (sevgi teması örneği)” adlı çalışmasında, ilköğretim 6. sınıf Türkçe dersi öğrenme alanları/dil becerileri ve dil bilgisi konularının öğretiminde [tema, metin ve kazanımlarına uygun olarak hazırlanmış etkinliklerle] drama yönteminin geleneksel öğretim yöntemine göre öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin olup olmadığının araştırılmasını amaçlamıştır. Türkçe dersinin bütün öğrenme alanlarındaki (okuma, dinleme/izleme, konuşmayazma ve dil bilgisi) başarı düzeyi araştırmada dikkate alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada drama yöntemi ile işlenen derste öğrencilerin drama yöntemine yönelik tutumlarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırma sonunda drama yönteminin, Türkçe dersinde öğrencilerin dinleme/izleme ve konuşma becerileri üzerinde geleneksel öğretime göre daha etkili

olduğu sonucuna ulaşılmıştır.Yaratıcı dramanın temel dil becerilerinin gelişimine katkı sağladığı söylenebilir.

Urhan (2016), “Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Derslerinde Masalların Yaratıcı Yazma Becerisine Etkisi” adlı çalışmasında, yaratıcı yazma çalışmalarında masallardan yararlanılarak, öğrencilerin düşünce ve hayal güçlerini özgür bir biçimde kullanmaları, deneyimlerinden yola çıkarak yeni fikirler ileri sürmeleri, yazmaya yönelik ön yargılardan arınmış bir biçimde, kendilerini yazılı olarak rahatlıkla ifade edebilmeleri amaçlanmıştır. Araştırmada, masallardan yararlanılarak yapılan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazdıkları metinlerde, fikirlerin orijinalliğini geliştirmede etkili olduğu görülmüştür.

Özcan (2013), “Yaratıcı Dramanın Anlayarak Anlatma Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi” adlı çalışmasında amacının Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine etkisini incelemek olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın sonucunda yaratıcı drama yönteminin tartışmasız bir şekilde anlayarak anlatma becerilerini etki ettiği görülmektedir.

Boztilki (2012), “Eğitim Boyutuyla Türk Edebiyatında Fantastik ve Masalsı Öğeler” adlı çalışmasında amacının nitelikli anadili eğitimini gerçekleştirebilmek için, Türkçe dersi kitaplarında yer alması gerekli fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere ne oranda yer verildiğini ortaya koymak olduğunu belirtir ve çalışmanın bir diğer amacının öğrencilerin fantastik ve masalsı öğeler barındıran metinlere karşı olan ilgilerini saptanmak olduğunu söyler.Araştırma sonucunda gerek 1981 gerekse 2006 programına uygun hazırlanan Türkçe dersi kitaplarının, fantastik ve masalsı öğeler içeren metinler bağlamında, metin türü bakımından öğrencilerin beklentilerini karşılamaktan uzak olduğu görülmüştür.

Sönmez (2006), “İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Ders Kitaplarında Yaratıcı Drama Yoluyla İşlenebilecek Metinlerin Çözümlemesi” adlı çalışmasında amacının Türkçe öğretimini işlevsel kılabilmek olduğunu belirtir. Bunun gerçekleşmesi için de araştırmacı, Türkçe öğretimindeki yaratıcı dramaya uygun yazınsal metinlerin çözümlenerek yaratıcı drama yöntemiyle işlenmesini hedeflemiştir. Araştırmada, dil öğretiminde “dramatik olan” metinlerin çözümlenerek “yaratıcı drama” yöntemiyle birlikte ise koşulmasının önemli bir zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İnce (2007),“Türkçe ve Fransızca Ders Kitaplarındaki Halk Edebiyatı Unsurlarının Nicel Açıdan Karşılaştırılması” adlı çalışmasında amacını; halk edebiyatı yapıtlarının Türkçe

ders kitaplarında ne derece yer bulabildiğini ortaya koymak ve yine Avrupa birliği ülkelerinden, halk biliminin ilk ve önemli çalışmalarına öncülük eden Fransa'nın anadili ders kitaplarında halk edebiyatı yapıtlarına verdiği yeri ve değeri Türkiye'deki durumla karşılaştırarak bir tartışma ortamı yaratmak olduğunu belirtir. Çalışmanın sonucunda çok geniş bir zamana ve mekâna yayılan halk edebiyatı unsurlarının, aynı genişlikte, Türkçe ders kitaplarında yer edinemediği, buna karşılık Fransızca anadili ders kitabında halk edebiyatına ilişkin çok daha fazla eser bulunduğu ve eserlerin daha ayrıntılı ele alındığı görülmektedir. Kocasavaş'a göre, anadili derslerinde kullanılacak olan halk edebiyatı metinleri, tür, biçim ve dile ait unsurların kullanımı bakımından ve hem dilin hem de Türk edebiyatının zenginliğinin, köklülüğünün kazandırılması bakımından çok önemlidir. Çünkü öğrencilere atalarımızın dilini, duygu ve düşüncelerini, gelenek ve göreneklerini öğretmesi açısından halk edebiyatı ürünleri önemli araçlardan birini oluşturmaktadır. Halk edebiyatı örnekleri, ciddi ve titiz bir bakış açısı ile ele alınacak olursa, 7. sınıf ve 8. sınıf bağlamında, birçok yapıtın, gerek temel metin gerekse de yardımcı metin olarak kitaplarda yer alabileceği görülecektir. İnce' nin karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele aldığı halk edebiyatı konusu, çalışmamızın da çıkış noktasını oluşturmaktadır. Zira kendi tarihine sahip çıkıp bunu anadili programlarına yansıtan, sistemli bir şekilde verilmesini amaçlayan bir program modeli ülkemizde de karşılık bulmalıdır.

Susar Kırmızı (2008)'nin "Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Tutum ve Okuduğunu Anlama Stratejileri Üzerindeki Etkisi adlı çalışmasında "Yaratıcı Drama Yöntemine dayalı Yaratıcı Yazma ve Türkçe Dersi Öğretim Programıyla yapılan öğretim öğrencilerin yazmaya yönelik tutumları üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturmakta mıdır?" sorusuna cevap aramıştır. Araştırma sonucunda, yazmaya yönelik tutuma ilişkin olarak son testlerde deney ve kontrol grupları arasında, deney grubu lehine önemli bir fark bulunmuştur. Yazmaya yönelik tutuma ilişkin olarak deney grubunun ön ve son testleri arasında önemli bir farklılık elde edilmiştir. Bu da göstermektedir ki yaratıcı drama yönteminin yaratıcılığı geliştirme üzerinde etkisi vardır. Yaratıcı düşünen birey uygun koşullar sağlandığında yazılarında da bunu gösterecek, yaratıcı ürünler ortaya koyabilecektir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile geçerlik ve güvenilirliği, verilerin toplanması ve verilerin çözümü ile analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sekizinci sınıf öğrencilerinin Türkçe derslerinde halk hikâyesi kullanmanın yaratıcı drama ve yazma becerilerinin geliştirilmesine etkisinin araştırıldığı bu araştırma nitel bir durum çalışmasıdır. Nitel yöntemlerden olan durum çalışmaları günümüzde sosyal bilimlerde çokça tercih edilmektedir.

Bu açıdan durum çalışmalarına Yin (1984'ten aktaran Ogawa, 2018) tarafından getirilen; "Durum çalışması, günümüzün konusu olan bir olguyu var olduğu çevresinde ele alıp çalışan, olgu ve var olduğu çevre arasında kesin ve katı sınırlar ile ayrılmadığı ve sadece bir kaynak vasıtası ile değil birçok kaynak ile ulaşılan kanıtın olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir." tanımlaması yaygın bir şekilde kabul edilen tanımlamadır. Bununla beraber üzerinde durulan durum sayısının çok olmasına göre, çalışma sonucunda elde edilecek bulgulardaki güvenilirlik olasılığı da yükselecektir (Yin, 2012).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Nitel yapılan araştırmalarda, genel bir sonuca ulaşma gayesi olmadığı için rakamsal bir genele ulaşma durumu, araştırmanın geçerliğini ve önemini belirlemede önemli bir kriter görülmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 43). Dolayısıyla nitel araştırmada çalışılacak örneklemin sayısı çok önemli bir unsur değildir.

Araştırmanın evrenini ülkemizde bulunan ortaokul 8.sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu ise, Düzce Mehmet Zahid Kevseri İmam Hatip Ortaokulu 8/K sınıfının 24 öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada uygulanan açık uçlu anket formları, sağlıklı cevaplar ele alındığında 12 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, akademik ve sosyo-ekonomik açıdan heterojen olmasını sağlamak amacı ile rasgele yöntem ile belirlenmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilere ulaşmak için, araştırmacı tarafından hazırlanan “Açık Uçlu Anket Formu” (EK-1) kullanılmıştır. Ayrıca, 8.sınıf Türkçe derslerinde halk hikâyesi kullanılarak yaratıcı drama yöntemiyle ders işlemenin öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesine etkisini belirlemek amacıyla Türk halk edebiyatı eserlerinden “Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû” adlı hikâye (EK-2) günümüz Türkçesine çevrilerek kullanılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin uygulama sürecine etkin katılımını sağlamak ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için hikâye ile ilgili “Çalışma Kâğıtları” (EK-3) hazırlanmıştır.

3.3.1. Açık Uçlu Anket Formu

Araştırmada 8.sınıf öğrencilerinin Türkçe derslerinde halk hikâyesi kullanmanın yaratıcı drama ve yazma becerilerinin geliştirilmesine etkisini belirlemek amacı ile açık uçlu anket formu hazırlanmıştır.

Veri toplama aracı, ilgili literatür ışığında araştırmada kullanılan tasarım da dikkate alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplamak için geliştirilen açık uçlu anket formu iki kısım olarak tasarlanmıştır. Birinci kısımda yapılacak çalışmanın amacı kısaca anlatılmıştır. İkinci kısımda ise araştırmanın amacına ulaşmada kullanılacak süreç ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Açık uçlu anket formunun geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için, formlarda sorular için 3 farklı alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca görüşmeler öncesi bir grup ile pilot uygulama yapılarak katılımcıların görüşleri alınmış ve soruların anlaşılabilirliği sınanmıştır. Uzmanlardan alınan görüşler ve pilot

uygulamaların sonucunda görüşme formlarına son biçimi verilmiş ve 6 soruluk nihai öğrenci açık uçlu anket formuhazırlanmıştır (EK-1). Görüşmeler sırasında katılımcılara isimleri ile hitap edilirken analiz ve raporlaştırma aşamasında her katılımcıya bir kod isim verilmiştir.

3.3.2. “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” Hikâyesi

Çalışmamızın kaynak eseri “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” hikâyesidir. Kaplan (2006, s. 196), insan ve toplum hakkında edinilen bilgilerin başlıca kaynağının milletlerin yüzyıllar boyunca yarattıkları maddi ve manevi eserler ile yaşayış tarzını gösteren vesikalar olduğunu belirtir. Bu nedenle bunların tam olarak bilinmesi ve incelenmesinin milletlerin ilerlemesinde büyük bir amil olan “tarih şuuru”nu yarattığını ifade eder.

Çalışmamızın uygulamasında kullanılan hikâye, “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” hikâyesidir. Osmanlının klasik edebiyatından halk edebiyatına geçişte bir geçiş ürünü olan bu eser 16. yy. da yazılmıştır (Atnur, 2011).

Hikâyede İran edebiyatına dair birçok unsur bulunmaktadır. Mesela kahramanlar İranlıdır. Bütün nüshalarda Fars mitolojisinin önemli isimleri Şah Bahtiyar’ın soyu olarak zikredilir (Atnur, 2011, s. 13).

Bu eserin seçiminde amaç, öğrencilere Osmanlı İmparatorluğu’na ait halk hikâyelerinin dil ve anlam zenginliğini hissettirmek ve o dönemin ruhunu anlamalarını sağlamaktır. Ayrıca, hikâye içinde yer alan o döneme ait sosyal meselelere farklı çözümler üretmesine imkân sağlaması bakımından da eser, zengin bir kaynak olarak görülebilir. Her toplumda kötü sayılan yanlışların yapılma nedenlerini tartışmak, gelenek ve görenekler ile ilgili o dönemle günümüzü karşılaştırmak, günümüzde de var olan ana-baba baskısı, çıkarıcılık, yalancılık, fedakârlık gibi kavramlar üzerinde yeniden düşünmelerini sağlama konuları bakımından hikâyenin öğrencilerin farklı düşünme becerilerini geliştireceği düşünülmüştür. Bunları düşünürken olayların öncesini ve sonrasını tahmin ederek yeniden canlandırmak ve yazmak, çalışmamızın amacına hizmet etmesi bakımından önemli bir kaynak olmuştur.

Çalışmamızın amaçlarından biri de ortaokul öğrencilerine Türk halk edebiyatına ait eserleri tanıtmak ve sevdirmektir. Diyebiliriz ki çocuklar bu eserleri ne kadar tanır ve okursa o kadar sevecektir. Türkçe öğretmenleri olarak bizler de gün yüzüne çok fazla çıkamamış Türk halk edebiyatı eserlerini öğrencilerin anlayacağı ve kavrayacağı şekilde onlara sunarak bu görevi yerine getirmiş oluruz.

Aşağıda seçilen hikâyenin biçimsel özellikleri ve içeriği hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca hikâyenin araştırmacı tarafından günümüz Türkçesine aktarılmış tam metnine Ekler Bölümünde (EK-3) yer verilmiştir.

3.3.2.1. Hikâyenin Biçimsel Özellikleri

Çalışmamıza konu olan “Şîrvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” hikâyesi ile ilgili İnce ve Köklü, hikâyenin biçimsel özelliklerine ait şu bilgileri vermektedir:

Anonim Türkçe kronik, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih bölümü, 4206 numaralı kayıtlı olup oldukça geç bir tarihte, 1264/1847’ de Yusuf Sa’dî tarafından istinsah edilmiştir. 234x150, 165x85 mm. Ölçülerinde, 139 yaprak olup iri ve okunaklı, hareketli nesih ile kaleme alınmış, orta boy ve kalınlıkta bir eserdir. (Süleymaniye Kütüphanesi Eser Adı Kataloğu, İstanbul 1996, VIII,163) 1^b, 76^b ve 77^a 9 satır, 139^b5 satır olup esas itibarı ile diğer yaprakların tamamı 13 satırdan oluşmaktadır. 1b ve 77a serlevha ve yıldız işlemeli, bütün yapraklar krem renkli ve cedvellidir. Eserin serlevha kısımlarında eserin bölümlerine ait başlıklar kullanılmıştır. Şemşeli dış kapak meşin cilt ve vişne rengindedir. Cilt kapağı üzerinde, zamana bağlı fazlaca yıpranma ve ciltlerde kopukluk olmasına rağmen, sayfalarda tahribat bulunmamaktadır. Bazı kelimeler üzerinde ise mürekkep yayılması mevcuttur. Eser siyah mürekkep ile yazılmıştır. Ancak serlevhalardaki başlıklar, ayet, dua ve salavat kısımları, özel yer ve şahıs isimleri bir konudan diğer bir konuya geçişte veya herhangi bir konunun özetle sonucunun belirtilmesinde sıkça kullanılan “amma günlerde...”,”çünkü...”, “lakin...”, “bizim hikayetimiz...”, “amma hikayeti...”, “amma bu tarafda...” gibi kelime ve cümleler kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

Eser, geç dönemde istinsah edilmesine rağmen noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Türk dili kurallarına uygun olabilmemesi, cümle düşüklüklerini engelleyebilmeyi ve okuyucunun daha iyi anlayabilmesini sağlamak amacıyla noktalama işaretlerine önem verilmiştir. Ayrıca paragraf olmamasına rağmen konu akışını netleştirmek amacıyla paragraf konulmuştur.

Anonim eser, Hikâyet-i Zuhûr-ı Âl-i Osmân ile Hikâyet-i Şîrvân Şâh ve Şemâ’il Bânû adı altında iki bölümden oluşmaktadır. Bu eserin Tevârih-i Âli Osman özellikleri taşıyan Hikâyet-i Zuhûr-ı Âl-i Osmân adı altındaki birinci bölümü, yüksek lisans tez çalışması olarak daha önce ele alınmıştır (İnce ve Köklü, 2009, s. 27-28).

İnce ve Köklü (2009), “*Çağdaş Eğitimde Halk Edebiyatının Yeri, Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû*” adlı çalışmasında, hikâyenin müellifinin belli olmadığını söyleyerek anonim olduğunu belirtmiş ve çalışma boyunca anonim halk hikâyesi olarak kabul etmişlerdir. Ancak bu çalışmadan iki sene sonra Atnur tarafından “*Klasik Türk Edebiyatından Halk Edebiyatına Geçişte Bir Eser: Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû Hikâyesi*” adlı eserde hikâyenin yazarının Bekayi olduğu bilgisi verilmiştir (Atnur, 2011, s. 2).

Atnur (2011) çalışmasını, yazılı ve sözlü kültürün müşterek unsurları olduğu düşüncesinden yola çıkarak hazırlamış olduğunu söyler. Ayrıca o dönemde yazılmış eserlerin yazarlarının eserlerin sadece tercümesini yapmadığını, eseri yeni baştan yazdıklarını söylemiş olduğunu belirtir. Bekayi’nin de eseri Farsçadan çevirirken onu yeniden yazdığını belirtir.

Çalışmada eserin, içindeki olaylara sadık kalarak, dilini günümüz Türkçesine çevirirken bazı eklemelerde bulunduk. Olayları dramayla kurgulanabilecek karşılıklı konuşmalarla aktardık. Türk halk edebiyatının dil ve anlam zenginliğini yansıtan atasözü ve deyimlerin yerli yerinde kullanılmasına özen gösterdik. Ayrıca, karakterlerin psikolojik durumlarını yansıtmak için sıfatlar kullanarak öğrencilerin onları daha iyi tanımasını amaçladık.

“Masalı her anlatan yeni bir telif yapıyor demektir. İşte halk hikâyesi de yalnız bu noktadan masala benzer; heyeti umumiyesiyle halk hikâyesinin de müellifi değil, sayısız müellifleri vardır. Her anlatan yeni bir müelliftir. Hatta aynı bir hikâyecinin her anlatışında yeni bir telif hadisesi vuku bulmaktadır (Boratav, 1946, s. 154).”

3.3.2.2. Hikâyenin İçeriği

Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû hikâyesinin ana konusu, İran Şâhı Bahtiyar’ın oğlu Şirvân Şâh ile Şemâ’il Bânû ve Bağdat padişahı Çapur Meliki’nin kızı Hümayun Bânû arasında geçen bir aşk hikâyesidir.

Eserde Şirvan Şah, Şema’il Banu, Hümayun Bânû ve o dönemin devlet adamlarının başlarından geçen olaylar, karşılıklı konuşma havası içerisinde, akıcı bir üslup ve anlaşılır bir dil ile anlatılmaktadır.

Hikâye, Şah Bahtiyar’ın çocuğunun olmaması sorunu ile başlar. Eşiyle beraber bu olaya çok üzülen Bahiyar Şâh’ın Şirvân Şâh adında bir oğlu olur. Olayların ana omurgasının

başladığı yer, Şirvân Şâh'ın babası tarafından evlendirilmek istenmesi ve sonrasında meydana gelen olaylardır.

Oğlunu evlendirmek isteyen Şâh Bahtiyar, akıllı veziri sayesinde Bağdat Melik-i Çapur'un kızı Hümayun Bânû 'yu oğlu Şirvân'a almaya karar verir. Olayların ilk kırılma noktası da burası olur. Babasının aldığı karardan henüz haberi olmayan Şirvân Şâh askerleriyle beraber ava çıktığı bir sırada yorgunluk ve açlıktan bir dağın eteğine oturur. Av esnasında askerlerini kaybeden Şirvân Şâh bir çeşme başında otururken yakınlarda bir çadır olduğunu görür. Çadırın içinden çıkan yaşlı bir kadın ona doğru gelmektedir. Şirvân Şâh' a selam verdikten ve kendisini tanıttıktan sonra Şirvân Şâh'ı yemeğe çağırır. Şemâ'il Bânû, az önce çeşme başında yorgun oturan Şirvân Şâh'ı görmüş, onu yemeğe çağırması için dadısını yanına göndermiştir. Az önce çadırının karşısında oturan Şirvân Şâh, şimdi Şemâ'il Bânû ile aynı sofrada, dadının hazırladığı birbirinden güzel yemekler eşliğinde karşılıklı oturmaktadır. Bir anda Şâh' a âşık olan Şemâ'il Bânû duygularını gizleyemez ve söyler. Şirvân Şâh da ona gönlünü kaptırmıştır. Ancak babasının planları başkadır. Babasının huzuruna gelen Şirvân Şâh, babası ile Bağdat Şâhı arasında geçen mektuplaşmayı öğrenir. Bu duruma çok üzülür ancak babasının sözünü asla geri çeviremeyeceği için gönülsüz kabul eder. Hikâyenin bir diğer kırılma noktası da burası olur. Şirvân Şâh'ın bu evliliği kabul etmesi üzerine çok kısa bir zamanda düğün hazırlıkları tamamlanır ve Bağdat şahının kızı Hümayun Bânû ile evlenir. Şemâ'il Bânû o sıralarda Şirvân Şâh'ı aramaktadır ve sonunda aradığını bulur. Ancak bir sorun vardır erkek kılığında geldiği sarayda Şirvân Şâh' ın karşısına da erkek kılığında çıkar. Şirvân Şâh erkek kılığında da olsa sevdiği kadını tanır. Başından geçen onca maceradan sonra sonunda Şirvân Şâh'a kavuşan Şemâ'il Bânû artık çok mutludur. Mutlulukları çok uzun sürmeyen iki sevgilinin arasına Hümayun Bânû girer. Şemâ'il Bânû öldürtmeye kalkar. Hümayun Bânû' nun ölüm planından kurtulan Şemâ'il Bânû ömrünü hayır işlerine adar. Bir gün Yolda kalanlar için yaptırdığı kervansarayında oturmuş dua ederken Şirvân Şâh yanına gelir. İki âşık aradan geçen onca yılın acısını, kederini unutarak nikâhlanır. Artık ikisi de çok mutludur. Yıllardır çektikleri bütün acılar dinmiş ve kavuşmuşlardır. Hümayun Bânû ise babasının yenildiği bir savaşta esir olmuş ve köle olarak satılmıştır. Şans eseri Şemâ'il Bânû'nun ağabeyi tarafından satın alınmış ve Şirvân Şâh'la Şemâ'il Bânû'nun yaşadığı saraya getirilmiştir. Eski halinden eser kalmayan Hümayun Bânû'yu ikisi de tanıyamaz. Kimliğini açıklayan Hümayun Bânû' ya en çok Şemâ'il Bânû üzülür. Onun eski prenses olduğunu düşününce yaşadıklarına çok üzülür ve Şirvân Şâh'la yeniden evlenmesini ister. Şirvân Şâh'ın her iki karısından

çocukları olur ve Bağdat'ta vefat eder. On birinci gün Şirvân Şâh'ın yokluğunun acısına dayanamayan Şemâ'il Bânû da vefat eder ve hikâye burada biter.

Anonim eserde nakledilen bazı bilgiler o dönemki devlet adabı ve terbiyesi hakkında önemli ayrıntıları aktarmaktadır. Mesela birbirlerine saygı duyan iki devlet adamının elçileri vasıtasıyla birbirlerine bol miktarda hediye gönderdikleri gelen elçilerin diğer devlet adamlarını tamamı tarafından karşılandığı belirtilmekte ve ayrıca elçilerin uyguladıkları protokol esasları hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılmaktadır. Anonim eserde devlet adamları arasında ki mektuplaşmalara da yer verilmektedir. Bu mektuplarda kullanılan dil ve üslup o dönemin yazışmalarında ki devlet adabı ve kültürü hakkında bilgiler vermekte ayrıca devlet adamlarının maiyeti ile birlikte sık sık ava çıktıklarından bahsedilmektedir (İnce ve Köklü, 2009, s. 34).

3.3.3. Çalışma Kâğıtları

“Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû” hikâyesinin uygulama etkinlikleri araştırmacı tarafından çalışma kâğıtları aracılığı ile yapılmıştır. Hikâyenin okuma ve canlandırma kısmından sonra çalışma kâğıtları doldurulmuştur. Önce her hafta hikâyenin belli sayfaları sınıfla beraber okunmuş ve ardından çalışma kâğıtları cevaplandırılmıştır.

Okuma çemberinde kitap okuma bireysel olmasına rağmen elde edilen kazanımlar başkalarıyla paylaşılmaktadır. Kitap okunması bittikten sonra da, ortak bir ürün ortaya konmaktadır. Öğrencilerin küçük gruplar halinde (2-6 kişi), bir işi birlikte başarmak için çalışmaları, küme düzeninde oturmaları, yoğun etkileşimde bulunmaları, birlikte ürün ortaya koymaları gibi özellikler, okuma çemberinin işbirliğine dayalı öğretim tekniği olduğunu kanıtlayan uygulamalardan sadece birkaçıdır (Tracey ve Morrow, 2006'dan aktaran Avcı, 2010).

Çalışma kâğıtlarında çeşitli görevler bulunmaktadır. Bu görevler sayesinde öğrenciler çok yönlü düşünme becerisi ile hikâyeyi değerlendirerek olayları ve karakterleri ayrıntılı olarak incelemiştir. Çalışma kâğıdında yer alan görevler şunlardır:

- 1. Görev; haritacı:** Görevi, okunan hikâyede geçen olaylar, yerler ve kişiler ile ilgili hikâye haritası oluşturmaktır. Ayrıca hikâyedeki önemli olayları belirleyerek hikâyenin anlaşılmasına katkı sağlamaktır.
- 2. Görev; analizci:** Görevi, hikâyedeki önemli kişilere ve olaylara yoğunlaşarak onları incelemektir. Ayrıca bu bölümde hikâyedeki kültürler öğeler bulunarak belirtilir. Öğrencilerden olayla ilgili çarpıcı sorular oluşturulması istenir.

Yorum soruları, öğrencinin düşünmesini sağlar, birden çok cevabı olur, hiçbir cevap tam doğru hissi uyandırmaz. Bu tip sorular kitap üzerinde düşünmeyi artırır

ve anlamayı güçlendirir. Kişisel soruların amacı ise öğrencinin konu ile ilgili kişisel yargısını anlamaktır. Bu soruya cevap değer yargısına ve deneyimlere göre verilmelidir (Avcı: 2010). Bu sorular; tartışmayı açıcı, kişileri konuşmaya yönlendirici nitelikte, çok fazla detaya girmeden ana noktalar üzerinde olmalıdır. Soru sayısı konuya göre farklılık gösterebilir. 5-10 arası ideal sayıdır (Moeller ve Moeller, 2007; Tracey ve Morrow, 2006; Straits ve Nichols, 2006; Daniels, 2002; DaLie, 2001' den aktaran Avcı, 2010).

- 3. Görev; bağ kurucu:** Görevi, hikâyede geçen olaylarla öğrencilerin kendi yaşadıkları olaylar arasında bağ kurmaktır. Ayrıca toplumun/insanların/insanlığın hangi yönlerinin anlatıldığını belirleyerek onları günümüz ile ilişkilendirmektir.

Bağ kurucu, okunan bölümle gerçek yaşam arasında bağ kurar. Gerçek yaşam öğrencinin kendi deneyimleri, yaşadığı bölgede olan olaylar, okulda yaşanan olaylar, genel olarak toplumda yaşanan olaylar, o günün haberleri, diğer kitaplar ve yazarlarla ilgili olabilir (Moeller ve Moeller, 2007; Straits, 2007; Tracey ve Morrow, 2006; Straits ve Nichols, 2006; DaLie, 2001; Daniels, 1994'ten aktaran Avcı, 2010).

- 4. Görev; karakter avcısı:** Görevi, hikâyedeki karakterleri tespit etmektir. Karakterlerin ruhsal ve fiziksel özelliklerini ayrıntılı bir şekilde anlatarak onların yakından tanınmasını sağlamaktır. Ayrıca öğrenciler, kendilerini karakterlerin yerine koyarak onların eylemelerini yapma nedenini de açıklar.

Karakter ustası, okunan bölümde geçen önemli karakterleri tespit eder, bunların özelliklerini tanımlar, diğer karakterlerle olan ilişkisini belirler ve bulgularını grup toplantısında arkadaşlarıyla paylaşır. Karakterler ilgili aile ağacı, kavram haritası vb görsel kullanması daha etkili sunum yapmasını sağlayacaktır (Moeller ve Moeller, 2007; Straits, 2007; Straits ve Nichols, 2006; Daniels, 2002'den aktaran Avcı, 2010).

Dörder kişilik altı gruptan oluşan sınıfta, drama etkinliğine katılan öğrenciler hariç toplam beş grup çalışma kâğıtlarındaki soruları cevaplandırmıştır. Grup üyeleri altı hafta boyunca sabit kalmış böylece grup içi iletişimin artacağı düşünülmüştür. Dramada yer alan gruplar her hafta değişiklik göstermiş, gönüllülük esasına göre bütün öğrenciler etkinliğe katılmıştır. Çalışma kâğıtlarındaki görevler araştırmacı tarafından ilk hafta ayrıntılı şekilde açıklanmış, öğrencilerden gelen sorularla anlaşılmayan yerler tekrar açıklanarak anlaşılması sağlanmıştır. Ayrıca her hafta yapılan etkinliklerin raporu yazılarak sürecin öğrenciler tarafından daha kalıcı olması sağlanmıştır. Her hafta değişen roller ile her öğrenci farklı düşünme becerisini geliştirmiştir.

3.4. Geçerlik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda ulaşılan verilerin doğruluğu geçerliği gösterirken, bu verilerin başka zamanlarda uygulanacak çeşitli yöntemlerle tekrarlanabilirliği güvenirliği göstermektedir. Araştırmada geçerlik ve güvenirliği yükseltmek için şu çalışmalar yapılmıştır:

- Çalışmanın i geçerliğini artırmak amacı ile çalışma kâğıtları ve açık uçlu anket formları vasıtası ile öğrencilere görüşleri sorulurken çalışma kâğıdında ve açık uçlu anket formunda katılımcılara, ulaşılan verilerin yalnızca bu çalışmada bilimsel sonuçlara ulaşmak için kullanılacağı ve kendilerinden alınan cevapların gizli tutulacağı araştırmacı tarafından söylenmiştir. Bu durum katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri ve cevaplarında gerçekçi olmalarına katkı sağlamıştır. Bunun sonucunda da elde edilen verilerin gerçek durumu yansıtma olasılığı yükseltilmiştir.
- Çalışmanın dış geçerliğini güçlendirmek için araştırma süreci ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın yöntemi, evreni temsil edecek örnekleme, veri toplama aracının geliştirilme süreci, verilere toplama aşamaları, toplanan verilerin analizi detaylı bir şekilde açıklanmıştır.
- Araştırmanın dış güvenirliğini artırmak için kullanılan veri toplama araçları, toplanan veriler, analiz sırasında yapılan kodlamalar, rapor için kullanılan notlar ve yazılar, yapılan çıkarımlar ve algılar bir uzmana teyit incelemesine tabi tutulmuştur.

3.5. Verilerin Toplanması

Günümüz Türkçesine çevrilen “şirvân şâh ve şemâ’il Bânû” adlı Türk halk hikâyesinin yaratıcı drama yöntemi kullanılarak yaratıcı yazma uygulamaları ile yürütülen araştırma, haftada bir gün olmak üzere altı haftalık bir program olarak devam ettirilmiştir. Her uygulama sonunda “alışma Kâğıtları” ile öğrencilerin hikâyeyi ayrıntılı bir şekilde değerlendirmesi sağlanmıştır. Çalışma kâğıtları ile yapılan etkinlikler dört hafta sürmüş, kalan iki haftada da öğrenciler, hikâyenin öncesi ve sonrasına ait tahminlerde bulunarak yaratıcı yazma ve canlandırma yapmışlarıdır. nchaftanın sonunda “Açık Uçlu Anket Formu” ile genel olarak programın etkililiği ile ilgili ğrenci görüşlerine başvurulmuş ve altıncı haftanın sonunda tekrar aynı “Açık Uçlu Anket Formu” ile ğrenci görüşlerine

başvurularak öğrencilerin görüşlerinin ne yönde değiştiğine bakılmıştır. Araştırmanın iç geçerliğini artırmak için çalışma grubuna dâhil edilen hiçbir bireye müdahalede bulunulmamış ve bireylerin özgür iradeleri ile kendilerini ifade etmeleri sağlanmıştır.

3.6. Verilerin Çözümü ve Analizi

Araştırmada kullanılan veriler içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizi uzun ve zor sürmektedir ancak; çalışma grubu küçük de olsa incelenen duruma ilişkin derin analizler yapma imkânı vermektedir. Bundan dolayı da tercih edilir görülmektedir. Sosyal bilimlerde içerik analizi çoğunlukla görsel ve yazılı olan verilerin analizinde kullanılan bir yöntemdir. Araştırmacı, tümden gelim yönteminde olduğu gibi, bütünden parçaya gitmektedir. Buna göre önce verilerin geneline bakarak kategoriler oluşturulmaktadır. Sonra da veriler incelenerek belirlenen kategorilerden aynı kategoriye giren resim, kelime ya da cümlelerin sayıları belirlenerek sayısal verilere ulaşılmaktadır.

Yani daha kısa söylemek gerekirse; birbirine benzeyen bulguları kavram ve temalar altında bir araya getirerek bu bulguları okuyacak herhangi bir kişinin anlamasını sağlayacak analize içerik analizi denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalara nispeten veri analizi süreci daha güç ve karışıktır. Çünkü nicel araştırmalarda doğrudan sayısal veriler üzerinde çalışma yapılırken nitel araştırmalarda metin, resim, görüntü, video veya fotoğraf üzerinde çalışılmaktadır. Doğrudan sayısal verisi olmayan bu gibi bulguları öncelikle sayısal verilere dönüştürmek gerekmektedir. Bunu insan eli ile yapmak çok güç ve zaman alıcı olmaktadır. Ancak; günümüzde geliştirilen bazı bilgisayar yazılım programları bu bulguların sayısallaştırılmasını gerçekleştirebilmektedir. Bu araştırmada da günümüzde nitel araştırmalarda sıkça kullanılan NVIVO Pro 12 nitel veri analizi yazılım programı kullanılmıştır. Bu program ile öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar sınıflandırılarak problemlerin altında ortaya çıkan tema ve alt temalar belirlenmiştir. Bu tema ve alt temaların içerisine giren öğrenci ifadelerinin frekansları belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmanın alt problemlerinin altında ortaya çıkan temalarda öğrenci ifadelerindeki kelime sıklığı analizine bakılarak kelime bulutları oluşturulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde uygulamalara katılan öğrencilerle iki ayrı zamanda yapılan açık uçlu anketlerden elde edilen veriler, NVIVO Pro 12 nitel veri analizi yazılım programı ile çözümlenmiştir. Bunun sonucunda oluşan problemlerin altında ortaya çıkan alt temaların verileri sunulmuştur.

4.1. Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Ortaya Çıkan Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin ortaya çıkan veriler sırası ile sunulmuştur.

4.1.1. Birinci Alt Probleme ve Birinci Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular

"Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumak eğlenceli midir?" şeklinde ifade edilen araştırmanın birinci alt problemine yönelik araştırmaya katılan öğrencilere uygulanan açık uçlu anket formlarında ulaşılan verilere göre oluşturulan temaların kelime bulutlarına, alt temalarına ve ortaya çıkan görüşlerin frekanslarını gösteren tablolara yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

4.1.1.1. Birinci Alt Problemin Birinci Teması

Uygulamaların üçüncü haftasında öğrencilere uygulanan açık uçlu anket formu sonucu oluşan Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin öğrenci görüşleri teması; mevcut duruma göre farklılıklarına ilişkin, akademik yönden katkısına ilişkin, dersin işlenişine

ilişkin ve daha iyi olması için önerilere ilişkin olmak üzere dört alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin ifadeleri Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1

Türkçe Derslerinde Halk Hikâyesi Okumaya İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Türkçe Derslerinde Halk Hikâyesi Okumaya İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Mevcut Duruma Göre Farklılıklarına İlişkin	Ders bu şekilde daha eğlenceli oluyor	18
		Değişik hikâyeler okuyoruz	1
		Eski ile günümüzü kıyaslayabiliyoruz	1
		Eski ile günümüzü kıyaslayabiliyoruz	1
		Uygulama ile herkes daha meraklı dinliyor	1
	Akademik Yönden Katkısına İlişkin	Eski kültürlerimizi öğreniyoruz	2
		Konuyu daha iyi anlıyorum	2
		Eğitici oluyor	1
	Dersin İşlenişine İlişkin	Halk hikâyesi okumak eğlenceli	18
		Sıkıcı olması	3
		Konuyu daha iyi anladım	2
		Değişik hikâyeler ile öğreniyoruz	1
	Daha İyi Olması İçin Önerilere İlişkin	Günümüze benzer hikâyeler olmalı	1
		Gerçekçi hikâyeler olmalı	1

Öğrenci görüşleri doğrultusunda Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin öğrenci görüşleri temasının; mevcut duruma göre farklılıklarına ilişkin alt temasında ders bu şekilde daha eğlenceli oluyor (f=18); akademik yönden katkısına ilişkin alt temasında eski kültürlerimizi öğreniyoruz (f=2), konuyu daha iyi anlıyorum (f=2); dersin işlenişine ilişkin alt temasında halk hikâyesi okumak eğlenceli (f=18), sıkıcı olması (f=3), konuyu daha iyi anladım (f=2) ve daha iyi olması için önerilere ilişkin alt temasında günümüze benzer hikâyelerin olmalı (f=1), gerçekçi hikâyeler olmalı (f=1) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumak bence eğlenceli. Çünkü eski kültürlerimizi öğreniyoruz ve bunları okumak eğlenceli...(ÖĞRENCİ 1)”

“...Eğlencelidir. Çünkü eski zamanlarda yaşanan şeyleri dinlemek ve canlandırmak hem bize bilgi veriyor hem de eğleniyoruz...(ÖĞRENCİ 6)”

“...Bazen eğleniyorum, bazen eğlenmiyorum. Eğlenmediğim zamanlar genellikle yorgun oluyorum. Çok güzel drama yapıldığı zaman eğleniyorum...(ÖĞRENCİ 7)”

“...Eğlenceli değildir. Ama bana göre, sıkıcı buluyorum. Belki de hikâyeden dolayı olabilir. Daha güzel günümüze benzer ve gerçekçi halk hikâyeleri belki dikkatimi çeker ve bana ilerleyen zamanlarda eğlenceli gelebilir...(ÖĞRENCİ 9)”

“...Hikâye okumak eğlencelidir. Bizi eğitirken eğlendirir ve biz burada canlandırma yaptığımız için daha eğlenceli oluyor...(ÖĞRENCİ 10)”

...“Hikâyeyi okurken aynı zamanda tiyatro olarak da canlandırıldığı için eğlenceli...(ÖĞRENCİ 11)”

“...Evet eğlenceli. Hem canlandırma hem de onların özetlerini çıkarmak güzel oluyor...(ÖĞRENCİ 12)”

Birinci alt problemin birinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 1’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Türkçe Derslerinde Halk Hikâyesi Okumaya İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Türkçe Derslerinde Halk Hikâyesi Okumaya İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Mevcut Duruma Göre Farklılığına İlişkin	Ders bu şekilde daha eğlenceli oluyor	23
		Değişik hikâyeler okuyoruz	4
		Uygulamada canlandırma yapıyoruz	3
		Uygulama ile konu daha anlaşılır oluyor	2
		Eski ile günümüzü kıyaslayabiliyoruz	1
		Uygulama olan ders akıcı geçiyor	1
	Akademik Yönden Katkısına İlişkin	Eski kültürlerimizi öğreniyoruz	5
		Konuyu daha iyi anlıyorum	4
	Dersin İşlenişine İlişkin	Halk hikâyesi okumak eğlenceli	23
		Değişik hikâyeler ile öğreniyoruz	3
		Dersi daha iyi dinledim ve anladım	2
		Sıkıcı olması	1
	Daha İyi Olması İçin Önerilere İlişkin	Hikâyeler ülkemizden olmalı	2
		Bütün Türkçe dersleri böyle olmalı	2
Karakterler Türk olmalı		1	
Gerçekçi ve öğüt verici hikâyeler olmalı		1	

Öğrenci görüşleri doğrultusunda Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin öğrenci görüşleri temasının; mevcut duruma göre farklılığına ilişkin alt temasında, ders bu şekilde daha eğlenceli oluyor (f=23), değişik hikâyeler okuyoruz (f=4), uygulamada canlandırma yapıyoruz (f=3); akademik yönden katkısına ilişkin alt temasında eski kültürlerimizi öğreniyoruz (f=5), konuyu daha iyi anlıyorum (f=4); dersin işlenişine ilişkin alt temasında halk hikâyesi okumak eğlenceli (f=23), değişik hikâyeler ile öğreniyoruz (f=3), dersi daha iyi dinledim ve anladım (f=2) ve daha iyi olması için önerilere ilişkin alt temasında hikâyeler ülkemizden olmalı (f=2), bütün Türkçe dersleri böyle olmalı (f=2) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumak eğlenceli. Çünkü kültürlerimizi öğreniyoruz ... (ÖĞRENCİ 1)”

“...Türkçe derslerinde halk hikâyeleri okumak bana eğlenceli gelmezdi. Fakat bu uygulama ile eğlenceli gelmeye başladı... (ÖĞRENCİ 3)”

“...Eğlencelidir. Keşke bütün Türkçe dersleri böyle olsa... (ÖĞRENCİ 4)”

“...Bence halk hikâyesi okumak eğlenceli. Çünkü şu an işlediğimiz Türkçe dersinde ders kitabındaki metinleri okuyoruz ama o metinler böyle değil. Bence ders kitaplarındaki metinler yerine halk hikâyeleri olabilir. Ve haftada bir iki derste halk hikâyesi işlemek eğlenceli olabilir... (ÖĞRENCİ 7)”

...“Halk hikâyesi okumak eğlenceliydi ama burada geçen olaylar Türkiye’ de geçseydi ve karakterler Türk olsaydı daha güzel olurdu ve daha iyi anlardık... (ÖĞRENCİ 8)”

“...Çok eğlenceliydi. Çünkü değişik hikâyeler okuyoruz, eskiden olan olayları öğreniyoruz. Bu zamanla eski zamanın adetlerini karşılaştırıyoruz... (ÖĞRENCİ 10)”

“...Eğlenceli. Çünkü halk hikâyelerini okuyunca çok güzel oluyor. Ders hemen geçiyor... (ÖĞRENCİ 12)”

Birinci alt problemin ikinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Birinci Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu

Birinci alt problemin ikinci temasına ilişkin oluşan kelime bulutuna baktığımızda “eğlenceli”, “anladım”, ”dersleri”, “hikâye”, “canlandırmak” ve “öğreniyoruz” ifadelerinin en sık geçen ifadeler olduğu görülmektedir. Bu ifadeleri birleştirdiğimizde Türkçe derslerinde hikâye okuyarak yaratıcı drama yoluyla canlandırma yapmak derslerin daha eğlenceli geçmesini ve öğrencilerin anlayarak öğrenmesini sağladığı görülmektedir.

4.1.2. İkinci Alt Probleme ve İkinci Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular

"Bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile bu uygulama arasında farklılık var mı?" şeklinde ifade edilen araştırmanın ikinci alt problemine yönelik araştırmaya katılan öğrencilere uygulanan açık uçlu anket sorularından ulaşılan verilere göre oluşturulan temaların kelime bulutlarına, alt temalarına ve ortaya çıkan görüşlerin frekanslarını gösteren tablolara yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

4.1.2.1. İkinci Alt Problemin Birinci Teması

Bu zamana kardaki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin öğrenci görüşleri teması; yaratıcı drama uygulaması mevcut Türkçe dersinin işlenişinden farklılığına ilişkin, yaratıcı drama uygulamasının öğrenciye kazandırdıklarına ilişkin ve Türkçe dersine olan katkısına ilişkin olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin bu zamana kardaki Türkçe dersleri ile bu uygulama arasındaki farklılıklara ilişkin ifadeleri Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3

Bu Zamana Kadarki Türkçe Dersleri ile Yaratıcı Drama Uygulaması Arasındaki Farklılıklara İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Bu Zamana Kadarki Türkçe Dersleri ile Yaratıcı Drama Uygulaması Arasındaki Farklılıklara İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması		Uygulamada yaratıcı drama ile canlandırma yaptık	10
		Uygulama daha eğlenceliydi	9
		Türkçe derslerinde sadece yazıyorduk	4
	Yaratıcı Drama Uygulaması	Yaratıcı drama eğitici ve konuyu daha iyi öğretiyor	4
	Mevcut Türkçe Dersinin İşlenişinden Farklılığına İlişkin	Türkçe derslerde sadece okuma yapıyorduk	4
		Türkçe derslerinde sadece konular ve test çözümü var	3
		Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumuyoruz	2
		Normal Türkçe dersleri eğlenceli değil	2
		Yaratıcı drama ile derse olan ilgim arttı	1
		Hikâyenin daha iyi anlaşılması	3
	Yaratıcı Drama Uygulamasının Öğrenciye Kazandırdıklarına İlişkin	Uygulamanın dinlendirmesi	1
		Tartışma becerisi kazandırması	1
		Fikirlerini ifade etme becerisini geliştirmesi	1
		Dinleme becerisi geliştirmesi	1
Türkçe Dersine Olan Katkısına İlişkin	Yaratıcı drama dersi eğlenceli yapıyor	9	
	Daha eğitici oldu	4	
	Konuyu daha iyi anlıyoruz	3	

Bizi dinlendirdi 1

Türkçe dersine ilgimi arttırdı 1

Öğrenci görüşleri doğrultusunda bu zamana kardaki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin öğrenci görüşleri teması; yaratıcı drama uygulaması mevcut Türkçe dersinin işlenişinden farklılığına ilişkin alt temasında, uygulamada yaratıcı drama ile canlandırma yaptık (f=10), uygulama daha eğlenceliydi (f=9), Türkçe derslerinde sadece yazıyorduk (f=4), yaratıcı drama eğitici ve konuyu daha iyi öğretiyor (f=4), Türkçe derslerde sadece okuma yapıyorduk (f=4), Türkçe Derslerinde sadece konular ve test çözümü var (f=3); yaratıcı drama uygulamasının öğrenciye kazandırdıklarına ilişkin düşünceler alt temasında hikâyenin daha iyi anlaşılması (f=3), hikâyenin daha iyi anlaşılması (f=3), ve Türkçe dersine olan katkısına ilişkin alt temasında yaratıcı drama dersi eğlenceli yapıyor (f=9), daha eğitici olması (f=4), konuyu daha iyi anlıyoruz (f=3) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin bu zamana kardaki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Normal Türkçe derslerinde okuduklarımızı tiyatro olarak canlandırmıyorduk. Bu uygulamada ise okuduklarımızı canlandırıyoruz ve bizim için bu uygulama daha eğlenceli...(ÖĞRENCİ 1)”

“...Evet. Çünkü normalde derste direk okuyoruz. Ama bu uygulamada canlandırmak daha güzel ve insanların kafasına daha iyi girer...(ÖĞRENCİ 4)”

“...Tabii ki var. Biz normal Türkçe derslerinde sadece okuyup geçiyoruz. Ama bu uygulamada canlandırıyoruz ve daha iyi anlıyorum...(ÖĞRENCİ 5)”

“...Farklılık var. Normal Türkçe derslerinde sadece metin okuyup yazı falan yazıyoruz. Ama bu uygulamada metinleri canlandırıyoruz...(ÖĞRENCİ 8)”

“...Bayağı fark var. Biz genellikle Türkçe derslerinde yazı yazıp dil bilgisi işleyip test çözüyoruz. MEB’in kitabından arada hikâye okuyoruz. Sanırım bunun nedeni sekizinci sınıf olmamız...(ÖĞRENCİ 9)”

“...Türkçe derslerinde tonlarca yazı yazardık bu bize dinlenme saati gibi oluyor...(ÖĞRENCİ 10)”

“...Evet var. Çünkü normal Türkçe dersinde hikâyeyi canlandırmıyoruz...(ÖĞRENCİ 11)”.

“...Bu zamana kadar olan derslerde hiç farklılık yok. Hep aynı...(ÖĞRENCİ 12)”.

İkinci alt problemin birinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3. İkinci Alt Problemin birinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu

İkinci alt problemin birinci temasına ilişkin oluşan kelime bulutuna baktığımızda “eğlenceli”, “uygulamada”, ”derslerinde”, “hikâye”, “canlandırıyoruz”, “farklılık” ve “okuyoruz” ifadelerinin en sık geçen ifadeler olduğu görülmektedir. Bu ifadeleri bir bütün olarak düşündüğümüzde Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması ile işlenen Türkçe dersleri arasında farklılık olduğu görülmektedir. Uygulamada hikâyeyi okumanın yanında canlandırma yapılmasının öğrenciler için büyük bir farklılık yarattığı ve bu durumun onlara eğlenceli geldiği görülmektedir.

4.1.2.2. İkinci Alt Problemin İkinci Teması

Bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin öğrenci görüşleri teması; yaratıcı drama uygulaması mevcut Türkçe dersinin işlenişinden farklılığına ilişkin, yaratıcı drama uygulamasının öğrenciye kazandırdıklarına ilişkin ve Türkçe dersine olan katkısına ilişkin olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile bu uygulama arasındaki farklılıklara ilişkin ifadeleri Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4

Bu Zamana Kadarki Türkçe Dersleri ile Yaratıcı Drama Uygulaması Arasındaki Farklılıklara İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Bu Zamana Kadarki Türkçe Dersleri ile Yaratıcı Drama Uygulaması Arasındaki Farklılıklara İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Yaratıcı Drama Uygulaması Mevcut Türkçe Dersinin İşlenişinden Farklılığına İlişkin	Uygulamada yaratıcı drama ile canlandırma yaptık	12
		Uygulama daha eğlenceliydi	10
		Türkçe derslerinde sadece yazıyorduk	5
		Derse olan katılımımız arttı	4
		Türkçe derslerde sadece okuma yapıyorduk	4
		Türkçe derslerinde sadece konular ve test çözümü var	4
		Yaratıcı drama eğitici ve konuyu daha iyi öğretiyor	3
	Türkçe derslerinde okuduklarımı unutturdum	2	
	Yaratıcı Drama Uygulamasının Öğrenciye Kazandırdıklarına İlişkin	Kendimi ifade etme becerimi geliştirdi	8
		Daha çok eğlendim	8
		Tartışma becerisi kazandırması	5
		Hikâyenin daha iyi anlaşılması	4
	Türkçe Dersine Olan Katkısına İlişkin	Yaratıcı drama dersi eğlenceli yapıyor	16
		Konunun kalıcılığı artıyor	4
		Konuyu daha iyi anlıyoruz	4
Derse olan katılımımız arttı		4	
Daha eğitici oldu		3	

Öğrenci görüşleri doğrultusunda bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin öğrenci görüşleri teması; yaratıcı drama

uygulaması mevcut Türkçe dersinin işlenişinden farklılığına ilişkin alt temasında, uygulamada yaratıcı drama ile canlandırma yaptık (f=12), uygulama daha eğlenceliydi (f=10), Türkçe derslerinde sadece yazıyorduk (f=5), derse olan katılımımız arttı (f=4), Türkçe derslerde sadece okuma yapıyorduk (f=4), Türkçe Derslerinde sadece konular ve test çözümü var (f=4); yaratıcı drama uygulamasının öğrenciye kazandırdıklarına ilişkin düşünceler alt temasında kendimi ifade etme becerimi geliştirdi (f=8), daha çok eğlendim (f=8), tartışma becerisi kazandırması (f=4), hikâyenin daha iyi anlaşılması (f=3), hikâyenin daha iyi anlaşılması (f=4), ve Türkçe dersine olan katkısına ilişkin alt temasında yaratıcı drama dersi eğlenceli yapıyor (f=16), konuyu daha iyi anlıyoruz (f=4), konunun kalıcılığı artıyor (f=4) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Var. Çünkü eski Türkçe derslerimizde okuduklarımızı tiyatro canlandırmıyorduk. Ama şu an okuduklarımızı canlandırıyoruz ...(ÖĞRENCİ 1)”.

“...Evet. Var. Türkçe derslerini direk işliyoruz ama burada canlandırıyoruz. Ve daha iyi aklımıza giriyor...(ÖĞRENCİ 4)”.

“...Tabii ki var. Normal Türkçe derste çok yazıyorduk ama. Bunda az ve öz yazıyoruz...(ÖĞRENCİ 5)”.

“...Bu zamana kadarki Türkçe dersleri sıkıcı geçiyordu ve çok yazı yazıyorduk. Burada daha az yazı yazıyoruz...(ÖĞRENCİ 8)”.

“...Evet fazlasıyla var çünkü genellikle Türkçe dersinde, özellikle bu sene dil bilgisi işliyoruz. Ders ve kendi şahsi kitaplarımız hariç kitap okumuyoruz. İşimiz gücümüz sekizinci sınıfta test çözmek oldu...(ÖĞRENCİ 9)”.

“...Evet farklılık var. İlk başlarda düşüncelerimi dışarı aktaramıyordum. Artık içimdekileri özgürce dışarı aktarıyorum ...(ÖĞRENCİ 10)”.

“...Bayağı fark var. Böyle işlemek daha eğlenceli...(ÖĞRENCİ 11)”.

“...Farklılık var. Çünkü bu uygulamadaki gibi diğer derslerde canlandırmıyoruz. Canlandırınca daha eğlenceli ve güzel oluyor...(ÖĞRENCİ 12)”.

İkinci alt problemin ikinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 4’te gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında öğrencilerin hikâye okunurken yaratıcı dramadan yaralanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin ifadeleri Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5

Hikâye Okunurken Yaratıcı Dramadan Yaralanmanın Hikâyenin Anlaşılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Hikâye Okunurken Yaratıcı Dramadan Yaralanmanın Hikâyenin Anlaşılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Hikâyenin Anlaşılmasına Katkısına İlişkin	Evet, katkısı oldu	17
		Hikâyeyi daha anlaşılır kılması	5
		Hikâyeyi daha eğlenceli hale getirmesi	3
		Hayır, katkısı olmadı	3
		Canlandırma kalıcı olmasını sağladı	2
	Öğrenciye katkısına ilişkin	Evet, katkısı oldu	20
		Eğlendim	3
		Hayal gücünü güçlendirmesi	3
		Hayır katkı sağlamadı	2
		Geçirilen zamanın daha verimli olması	2
		Düşünme becerisini geliştirmesi	1
		Yazma becerisini geliştirmesi	1
	Katkı Sağlamasına İlişkin Öneriler	Dramanın daha profesyonel yapılması için eğitimler verilmesi	3
		Yazma işleminin azaltılması	1

Öğrenci görüşleri doğrultusunda hikâye okunurken yaratıcı dramadan yaralanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin öğrenci görüşleri teması; hikâyenin anlaşılmasına katkısı olmasına ilişkin alt temasında, evet, katkısı oldu (f=17), hikâyeyi daha anlaşılır kılması (f=5), hikâyeyi daha eğlenceli hale getirmesi (f=3), hayır katkısı olmadı (f=3); öğrenciye katkısına ilişkin düşünceler alt temasında evet katkısı oldu (f=20), eğlendim (f=3), hayal

geliştirirken, öğrencileri eğlendirerek hikâyenin daha akılda kalıcı olmasını sağladığı görülmektedir.

4.1.3.2. Üçüncü Alt Problemin İkinci Teması

Hikâye okunurken yaratıcı dramadan yaralanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin öğrenci görüşleri teması; hikâyenin anlaşılmasına katkısı olmasına ilişkin, öğrenciye katkısına ilişkin ve katkı sağlamasına ilişkin öneriler olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin hikâye okunurken yaratıcı dramadan yaralanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin ifadeleri Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6

Hikâye Okunurken Yaratıcı Dramadan Yaralanmanın Hikâyenin Anlaşılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Hikâye Okunurken Yaratıcı Dramadan Yaralanmanın Hikâyenin Anlaşılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Hikâyenin Anlaşılmasına Katkısına İlişkin	Evet, katkısı oldu	32
		Hikâyeyi daha anlaşılır kılması	12
		Hikâyeyi daha eğlenceli hale getirmesi	6
		Canlandırma kalıcı olmasını sağladı	2
	Öğrenciye katkısına ilişkin	Evet, katkısı oldu	32
		Daha iyi anladım	12
		Eğlendim	6
		Hayal gücünü güçlendirmesi	3
		Yaratıcılığımızı geliştirdi	2
	Katkı Sağlamasına İlişkin Öneriler	Dramanın daha profesyonel yapılması için eğitimler verilmesi	3

Öğrenci görüşleri doğrultusunda hikâye okunurken yaratıcı dramadan yaralanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin öğrenci görüşleri teması; hikâyenin anlaşılmasına katkısı olmasına ilişkin alt temasında, evet katkısı oldu (f=32), hikâyeyi daha anlaşılır kılması (f=12), hikâyeyi daha eğlenceli hale getirmesi (f=6); öğrenciye katkısına ilişkin düşünceler alt temasında evet katkısı oldu (f=32), daha iyi anladım (f=12), eğlendim (f=6), hayal gücünü güçlendirmesi (f=3) ve katkı sağlamasına ilişkin öneriler alt temasında dramanın daha profesyonel yapılması için eğitimler verilmesi (f=3) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin hikâye okunurken yaratıcı dramadan yaralanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Yaratıcı drama yaptığımızda hikâyenin anlaşılmasına katkı sağlıyor. Çünkü canlandırdığımızda daha eğlenceli oluyor. Ve anlaşılmasını ve akılda kalmasını sağlıyor... (ÖĞRENCİ 1)”

“...Kesinlikle katkısının olduğunu düşünüyorum. Daha akılda kalıcı ve eğlenceli...(ÖĞRENCİ 3)”

“...Katkı sağladığımı düşünüyorum. Daha anlamamızı ve eğlenmemizi sağlıyor...(ÖĞRENCİ 6)”

“...Hikaye okurken drama yapmak çok eğlenceli oldu ve güzel yapamadığımızda görevlerimiz olan analizci, bağ kurucu, haritacı, karakter avcısı görevleri kolaylaştırdı...(ÖĞRENCİ 8)”

“...Mesela bir drama yaparken iyi anlarız ama, ben genellikle okurken aklımdan kendim de drama hayal ederek okuduğum için okurken daha iyi anlıyorum...(ÖĞRENCİ 9)”

“...Evet katkı sağladığını düşünüyorum. Yaratıcılığımızı da geliştirmiş oluyoruz...(ÖĞRENCİ 10)”

“...Katkı vardır. Çünkü canlandırınca daha akılda çok akılda kalıyor. Okuyunca hiç akılda kalmıyor...(ÖĞRENCİ 12)”

Üçüncü alt problemin ikinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Üçüncü Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu

Üçüncü alt problemin ikinci temasına ilişkin oluşan kelime bulutuna baktığımızda “eğlenceli”, “düşünüyorum”, ”hikâyeyi”, “okurken”, “sağlıyor”, “kalıyor” ve “aklımda” ifadelerinin en sık geçen ifadeler olduğu görülmektedir. Bu ifadeleri birleştirdiğimizde hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanılmasının öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirirken, öğrencileri eğlendirerek hikâyenin daha akılda kalıcı olmasını sağladığı görülmektedir.

4.1.4. Dördüncü Alt Probleme ve Dördüncü Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular

“Uygulama sırasında öğrencilerin görüşlerine başvurmak onların yaratıcı düşünme becerilerinizi geliştirir mi?” şeklinde ifade edilen araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik araştırmaya katılan öğrencilere uygulanan açık uçlu anket sorularından ulaşılan verilere göre oluşturulan temaların kelime bulutlarına, alt temalarına ve ortaya çıkan görüşlerin frekanslarını gösteren tablolara yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

4.1.4.1. Dördüncü Alt Problemin Birinci Teması

Hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin öğrenci görüşleri teması; katkısının olmasına ilişkin, öğrenciye katkısına ilişkin ve hikâye katkısına ilişkin olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin, hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin ifadeleri Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7

Hikâye ile İlgili Katılımcılara Verilen Çalışma Kâğıtları ve Görevlerin, Katılımcıların Yaratıcı Düşüncelerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Hikâye ile İlgili Katılımcılara Verilen Çalışma Kâğıtları ve Görevlerin, Katılımcıların Yaratıcı Düşüncelerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Katkısının Olmasına İlişkin	Evet geliştirdi	26
		Hayır, geliştirmede	4
		Kararsızım	3
	Öğrenciye Katkısına İlişkin	Evet geliştirdi	28
		Kendimi ifade etmeme katkısı oldu	8
		Hayır, geliştirmede	4
		Hayal gücümü geliştirdi	3
		Dikkat süresini arttırması	2
		Yorumlama becerisini geliştirmesi	2
		Yazmayı sevdirdi	1
	Olayların ayrıntısını görebildim	1	
	Hikâyeye Katkısına İlişkin	Evet katkısı oldu	16
		Öğrenciyi hikâyenin içine alması	7
		Hikâyede anlatılanların somutlaştırması	3

Öğrenci görüşleri doğrultusunda hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin öğrenci görüşleri teması; katkısı olmasına ilişkin alt temasında, evet geliştirdi (f=26), hayır geliştirmede (f=4), kararsızım (f=3); öğrenciye katkısına ilişkin düşünceler alt temasında evet geliştirdi (f=28), kendimi ifade etmeme katkısı oldu (f=8), hayır geliştirmede (f=4), hayal gücümü geliştirdi (f=3), dikkat süresini arttırması (f=2), yorumlama becerisini geliştirmesi (f=2) ve hikâyeye katkısına ilişkin alt temasında evet katkısı oldu (f=16), öğrenciyi hikâyenin içine alması (f=7), hikâyede anlatılanları somutlaştırması (f=3) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı

öğrencilerin fikirlerini ifade etme fırsatı bulmaları onların yeni fikirler geliştirmesine katkısı olduğu görülmektedir.

4.1.4.2. Dördüncü Alt Problemin İkinci Teması

Hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin öğrenci görüşleri teması; katkısının olmasına ilişkin, öğrenciye katkısına ilişkin ve hikâye katkısına ilişkin olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin, hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin ifadeleri Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8

Hikâye ile İlgili Katılımcılara Verilen Çalışma Kâğıtları ve Görevlerin, Katılımcıların Yaratıcı Düşüncelerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Hikâye ile İlgili Katılımcılara Verilen Çalışma Kâğıtları ve Görevlerin, Katılımcıların Yaratıcı Düşüncelerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Katkısının Olmasına İlişkin	Evet geliştirdi	49
		Hayır, geliştirmede	1
	Öğrenciye Katkısına İlişkin	Evet geliştirdi	49
		Kendimi ifade etmeme katkısı oldu	9
		Hayal gücümü geliştirdi	7
		Farklı bakış açısı kazandım	4
		Daha kolay anladım	4
		Sorgulama becerim gelişti	2
		Yorumlama becerisini geliştirmesi	2
	Yazmayı sevdirdi	1	
Hikâyeye	Evet katkısı oldu	21	

Katkısına İlişkin	Öğrenciyi hikâyenin içine alması	11
	Hikâyede anlatılanların somutlaştırması	4

Öğrenci görüşleri doğrultusunda hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin öğrenci görüşleri teması; katkısı olmasına ilişkin alt temasında, evet geliştirdi (f=49), hayır geliştirmede (f=1); öğrenciyi katkısına ilişkin düşünceler alt temasında evet geliştirdi (f=49), kendimi ifade etmeme katkısı oldu (f=9), hayal gücümü geliştirdi (f=7), farklı bakış açısı kazandım (f=4), daha kolay anladım (f=4), yorumlama becerisini geliştirmesi (f=2) ve hikâyeye katkısına ilişkin alt temasında evet katkısı oldu (f=21), öğrenciyi hikâyenin içine alması (f=11), hikâyede anlatılanları somutlaştırması (f=4) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Evet geliştirdi... (ÖĞRENCİ 1)”

“...Olaylara daha kapsamlı bakmayı ve sorgulamayı öğrendim...(ÖĞRENCİ 3)”

“...Evet. En azından kendi cümlelerimi kurdum...(ÖĞRENCİ 5)”

“...Geliştirdi. Çünkü bunu yaparken düşünüyor ve kendi düşüncelerimizi açıkça belirtiyoruz ... (ÖĞRENCİ 6)”

“...Evet çok olmasa da biraz geliştirdi. Daha kapsamlı düşünmeye başladım her şeyi. Fikirlerim geliştirdi... (ÖĞRENCİ 7)”

“...Aslında evet becerim gelişti. Mesela okurken aklıma gelmeyen konuları görevlerim sayesinde hikâyenin içine girdim. Daha iyi anlamaya başladım... (ÖĞRENCİ 9)”

“...Evet geliştirdi. Başka konularda düşüncelerimi daha kolay aktarabiliyorum... (ÖĞRENCİ 10)”

Dördüncü alt problemin ikinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 8’de gösterilmiştir.

üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin ifadeleri Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9

Çalışma Kâğıtlarına Düşüncelerini Özgürce Yazabilmelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Çalışma Kâğıtlarına Düşüncelerini Özgürce Yazabilmelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Düşüncelerini Özgürce İfade Ettiklerine İlişkin	Evet düşünüyorum	30
		Düşüncelerimi olduğu gibi yazdım	10
		Düşüncelerimizi yazarken kimse karışmadı	5
		Özgürce yazabildiğim için eğlendim	2
	Düşüncelerini Yazarken Nelerin Kolaylaştırıcı Etki Yaptığına İlişkin	Düşüncelerimizi yazarken kimse karışmadı	5
		Yazdıklarımı sadece hoca okuyor	1
		Hayal gücümü kullanabildim	1
	Düşüncelerini Yazarken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin	Hocamız fikirlerimizi söylememizde teşvik etti	1
		Arkadaşlarımızla yardımlaşık	1
		Yazı yazmak zorladı	1
		Bize verilen göreve göre yazmak zordu	1

Öğrenci görüşleri doğrultusunda çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması; düşüncelerini özgürce ifade ettiklerine ilişkin alt

4.1.5.2. Beşinci Alt Problemin İkinci Teması

Çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması; düşüncelerini özgürce ifade ettiklerine ilişkin ve düşüncelerini yazarken nelerin kolaylaştırıcı etki yaptığına ilişkin olmak üzere iki alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin ifadeleri Tablo 10’da görülmektedir.

Tablo 10

Çalışma Kâğıtlarına Düşüncelerini Özgürce Yazabilmelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Çalışma Kâğıtlarına Düşüncelerini Özgürce Yazabilmelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması		Evet düşünüyorum	38
	Düşüncelerini Özgürce İfade Ettiklerine İlişkin	Düşüncelerimi olduğu gibi yazdım	16
		Düşüncelerimizi yazarken kimse karışmadı	7
		Özgürce yazabildiğim için eğlendim	1
		Düşüncelerimizi yazarken kimse karışmadı	7
	Düşüncelerini Yazarken Nelerin Kolaylaştırıcı Etki Yaptığına İlişkin	Hayal gücümü kullanabildim	6
		Arkadaşlarımızla yardımlaşık	3
		Hocamız fikirlerimizi söylememizde teşvik etti	2
		Yazdıklarımı sadece hoca okuyor	1

Öğrenci görüşleri doğrultusunda çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması; düşüncelerini özgürce ifade ettiklerine ilişkin alt temasında, evet düşünüyorum (f=38), düşüncelerimi olduğu gibi yazdım (f=16), düşüncelerimi yazarken kimse karışmadı (f=7) ve düşüncelerini yazarken nelerin

kolaylaştırıcı etki yaptığına ilişkin alt temasında, düşüncelerimi yazarken kimse karışmadı (f=7), hayal gücümü kullanabildim (f=6), arkadaşlarla yardımlaştık (f=3), hocamız fikirlerimizi söylememizde teşvik etti (f=2) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Evet düşünüyorum. Çok açık sözlü davrandım ...(ÖĞRENCİ 2)”.

“...Görevler verilirken düşünmüyordum. Ama böyle olunca düşünüyorum ...(ÖĞRENCİ 3)”.

“...Evet. Çünkü yazdığımı sadece hoca okuyor...(ÖĞRENCİ 4)”.

“...Evet. Çünkü bir sınırlamam yok. Aklımdan ne geçiyorsa iyi veya kötü yazdım...(ÖĞRENCİ 5)”.

“...Evet. Çalışma kâğıdına kendi fikirlerimi ve düşüncelerimi yazdım. Bazen arkadaşlardan fikir aldım, onlar benden fikir aldı ve böyle çalıştık...(ÖĞRENCİ 7)”.

“...Ben fazlasıyla özgür yazdığımı düşünüyorum. Ne düşünüyorsam yazdım...(ÖĞRENCİ 9)”.

“...Evet, düşünüyorum...(ÖĞRENCİ 10)”.

Beşinci alt problemin ikinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 10’da gösterilmiştir.

Şekil 10. Beşinci Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu

Beşinci alt problemin ikinci temasına ilişkin oluşan kelime bulutuna baktığımızda “düşünüyorum”, ”özgürce”, “fazlasıyla”, “yazdığımı”, “fikirlerimi” ve “aktardım” ifadelerinin en sık geçen ifadeler olduğu görülmektedir. Bu ifadeleri birleştirdiğimizde öğrencilerin düşüncelerini ve fikirlerini özgürce yazıp aktardıkları görülmektedir.

4.1.6. Altıncı Alt Probleme ve Altıncı Alt Problemin Temalarına İlişkin Bulgular

“Öğrencilerin Türkçe derslerini yaratıcı drama ile işlemeye ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilen araştırmanın altıncı alt problemine yönelik araştırmayakarıtılan öğrencilere uygulanan açık uçlu anket formlarında ulaşılan verilere göre oluşturulan temaların kelime bulutlarına, alt temalarına ve ortaya çıkan görüşlerin frekanslarını gösteren tablolara yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

4.1.6.1. Altıncı Alt Problemin Birinci Teması

Türkçe derslerini uygulamada olduğu gibi işlemek istemelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması; dersi bu şekilde işlemek istemelerine ilişkin, dersi bu şekilde işlemenin öğrenciye faydalarına ilişkin ve dersi bu şekilde işlemek istemelerinin nedenlerine ilişkin olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin Türkçe derslerini uygulamada olduğu gibi işlemek istemelerine ilişkin ifadeleri Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11

Türkçe Derslerini Uygulamada Olduğu Gibi İşlemek İstemelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (Birinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Türkçe Derslerini Uygulamada Olduğu Gibi İşlemek İstemelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Dersi Bu Şekilde İşlemek İstemelerine İlişkin	Evet isterim	22
		Hayır istemem	11
		Haftada 1-2 ders isterim	2
	Dersi Bu Şekilde İşlemenin Öğrenciye Faydalarına İlişkin	Eğleniyoruz	10
		Derse ilimiz artıyor	8
		Daha iyi öğreniyoruz	5
		Bizi geliştiriyor	2

	Ders bu şekilde daha eğlenceli	10
Dersi Bu Şekilde İşlemek	Derse ilgimiz artıyor	8
İstemelerinin Nedenlerine İlişkin	Daha iyi öğreniyoruz	5
	Normal Türkçe derslerinde sıkılıyorum	4
	Bizi geliştiriyor	2

Öğrenci görüşleri doğrultusunda Türkçe derslerini uygulamada olduğu gibi işlemek istemelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması; dersi bu şekilde işlemek istemelerine ilişkin alt temasında, evet isterim (f=22), hayır istemem (f=11), haftada 1-2 ders isterim (f=2); dersi bu şekilde işlemenin öğrenciye faydalarına ilişkin alt temasında, eğleniyoruz (f=10), ders ilgimiz artıyor (f=8), daha iyi öğreniyoruz (f=5), bizi geliştiriyor (f=2) ve dersi bu şekilde işlemek istemelerinin nedenlerine ilişkin alt temasında, eğleniyoruz (f=10), ders ilgimiz artıyor (f=8), daha iyi öğreniyoruz (f=5), normal Türkçe derslerinde sıkılıyorum (f=4) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...Evet isterim çünkü dersler böyle daha eğlenceli...(ÖĞRENCİ 1)”.

“...Evet işlenmesini isterdim. Dersi daha dikkat çekici yapıyor...(ÖĞRENCİ 3)”.

“...Evet isterim. Çünkü bu şekilde bizim ve çocukların kafasında kalır...(ÖĞRENCİ 4)”.

“...Tabii ki isterim. Çünkü canlandırma daha iyi bir şekilde kavramaya yardımcı oldu ve Türkçe dersi böyle daha iyi oldu...(ÖĞRENCİ 5)”.

“...Türkçe derslerinin tümünü böyle işlemek istemem ama haftada birkaç dersi böyle işlemek isterim...(ÖĞRENCİ 7)”.

“...Hayır istemem çünkü, ben sekizinci sınıf öğrencisiyim ve o geçen 50-60 dakikada 100 soru çözebilirim. Evet bu tür dersler işimize yarar ama test çözmek bana daha uygun geliyor...(ÖĞRENCİ 9)”.

“...Hayır. Çünkü derslerimiz gidiyor...(ÖĞRENCİ 11)”.

Altıncı alt problemin birinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 11’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Türkçe Derslerini Uygulamada Olduğu Gibi İşlemek İstemelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması (İkinci Uygulama)

Tema	Alt Temalar	Görüşler	Frekans(f)
Türkçe Derslerini Uygulamada Olduğu Gibi İşlemek İstemelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri Teması	Dersi Bu Şekilde İşlemek İstemelerine İlişkin	Evet isterim	43
		Hayır istemem	2
		Haftada 1-2 ders isterim	1
	Dersi Bu Şekilde İşlemenin Öğrenciye Faydalarına İlişkin	Eğleniyoruz	22
		Derse ilgimiz artıyor	16
		Daha iyi öğreniyoruz	7
		Bizi geliştiriyor	7
		Dinlenme saati gibi oluyor	3
		Ders bu şekilde daha eğlenceli	22
		Derse ilgimiz artıyor	16
	Dersi Bu Şekilde İşlemek İstemelerinin Nedenlerine İlişkin	Daha iyi öğreniyoruz	7
		Bizi geliştiriyor	7
		Normal Türkçe derslerinde sıkılıyorum	3
		Dinlenme saati gibi oluyor	3

Öğrenci görüşleri doğrultusunda Türkçe derslerini uygulamada olduğu gibi işlemek istemelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması; dersi bu şekilde işlemek istemelerine ilişkin alt temasında, evet isterim (f=43), hayır istemem (f=2), haftada 1-2 ders isterim (f=1); dersi bu şekilde işlemenin öğrenciye faydalarına ilişkin alt temasında, eğleniyoruz (f=22), ders ilgimiz artıyor (f=16), daha iyi öğreniyoruz (f=7), bizi geliştiriyor (f=7). Dinlenme saati gibi oluyor (f=3) ve dersi bu şekilde işlemek istemelerinin nedenlerine ilişkin alt temasında, ders bu şekilde daha eğlenceli (f=22), ders ilgimiz artıyor (f=16), daha iyi öğreniyorum (f=7), bizi geliştiriyor (f=7), normal Türkçe derslerinde sıkılıyorum (f=3), dinlenme saati gibi oluyor (f=3) öne çıkan görüşlerdir. Aşağıda bazı öğrencilerin çalışma

kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin düşüncelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

“...İsterim çünkü bu şekilde işlemek daha eğlenceli oluyor...(ÖĞRENCİ 1)”.

“...İsterim çünkü daha eğlenceli ve beni daha çok geliştirdiğini düşünüyorum...(ÖĞRENCİ 3)”.

“...Evet isterim. Çünkü normalde Türkçe işlerken sıkılıyorum ama böyle ilerken eğleniyorum ve daha iyi öğreniyorum...(ÖĞRENCİ 4)”.

“...Evet isterim. Çünkü Türkçe dersinde sürekli test çözüyor ve bundan bir zaman sonra sıkılıyoruz. Fakat halk hikâyelerini okurken hem eğleniyor hem de ifadelerimizi açıkça kağıda döküyoruz...(ÖĞRENCİ 6)”.

“...Türkçe dersini böyle işlemek isterim. O zaman Türkçe dersimiz olmazdı çünkü, dilmeme saati gibi oluyor çok çabuk geçiyor...(ÖĞRENCİ 8)”.

“...Evet isterim. Drama derslerimiz çok eğlenceli geçiyor. Ayrıca da yeni şeyler öğreniyoruz...(ÖĞRENCİ 10)”.

“...İşlemek isterim çünkü böyle çok eğlenceli geçti ...(ÖĞRENCİ 12)”.

Altıncı alt problemin ikinci teması ile ilgili öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması sonucu oluşan kelime bulutu Şekil 12’de gösterilmiştir.

Şekil 12. Altıncı Alt Problemin İkinci Temasına İlişkin Oluşan Kelime Bulutu

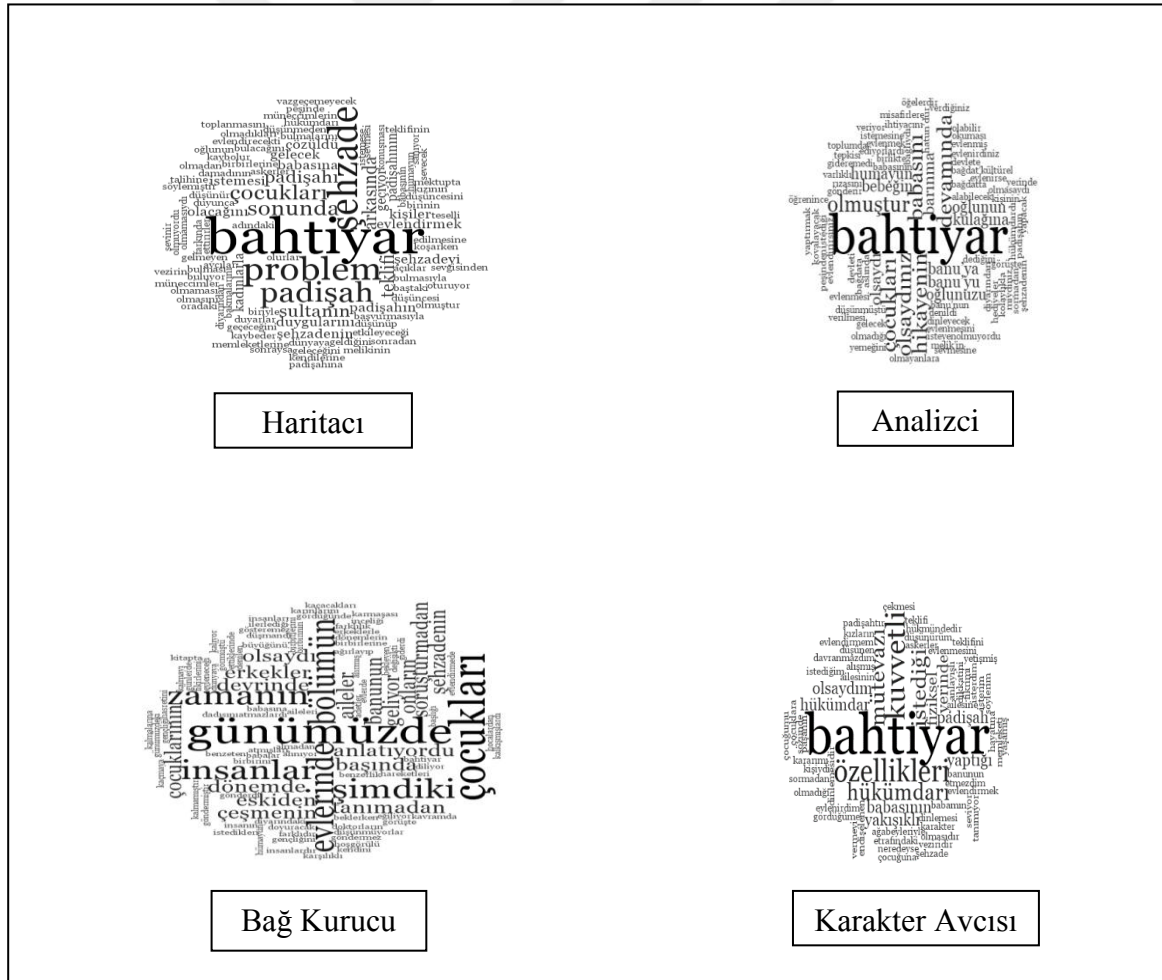
Altıncı alt problemin ikinci temasına ilişkin oluşan kelime bulutuna baktığımızda “isterim”, “eğlenceli”, “işlemek”, “dersler”, “geliştiriyor” ve “geçiyor” ifadelerinin en sık geçen ifadeler olduğu görülmektedir. Bu ifadeleri bir bütün olarak ele aldığımızda derslerin yaratıcı drama ile daha eğlenceli geçtiği için ve öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiği için dersleri yaratıcı drama ile işlemek istedikleri görülmektedir.

4.2. “Şirvân Şah ve Şemâ’il Bânû” Hikâyesinin Grup Çalışmalarına İlişkin Bulguları

Bu bölümde araştırmanın uygulamaları sırasında grup çalışmalarında öğrencilere verilen görevlere ilişkin ortaya çıkan veriler sırası ile sunulmuştur.

4.2.1. Birinci Hafta Grup Çalışması Bulguları

Birinci hafta uygulamalarında grup çalışmalarında öğrencilere verilen görevlere göre öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması ile oluşan kelime bulutu Şekil 13’te gösterilmiştir.

Şekil 13. Birinci hafta grup çalışması kelime bulutları

Birinci haftada grupların çalışma kâğıtlarında ortaya çıkan kelime bulutlarına baktığımızda haritacının; *Bahtiyar, şehzade, problem, padişah ve çocuk* kelimelerine vurgu yaptığı görülmektedir. Bu bölümde öğrenciler hikâyedeki kahramanları, olayı, olayın nerede geçtiğinin ve problemi ve probleme bulunan çözümleri tespit edecekti. Bu kelimelerden ve çalışma kâğıtlarının kendisinden ulaştığımız sonuç doğrultusunda hikâyedeki ilk problemin bahtiyar şahın çocuğu olmadığını, şehzade beklediğini belirtmişlerdir. Problemin çözümü için şeyhe başvurarak padişah sonunda şehzadeye kavuşur.

Analizci öğrenciler, en çok *Bahtiyar, çocukları, babasını, olsaydınız, Banu, devamında ve olmuştur* kelimelerine vurgu yapmıştır. Kelimelerden ve çalışma kâğıtlarından ulaştığımız sonuç doğrultusunda hikâyenin ilk bölümünde öğrenciler kişiler arası rolleri belirlemiş ve baskın karakter olan bahtiyar Şahın oğlu üzerinden aldığı karara değinilmiştir. Ayrıca bu bölümde kültürel öğelere de değinen öğrenciler yeni doğan bebeğin kulağına ezan okunması, hediyeler dağıtılması gibi değerleri yakalayabilmiştir. Bu bölümde öne çıkan bir diğer husus siz olsaydınız şeklinde sorulan sorulardır. Öğrenciler, o dönemle ilgili empati yaparak kendilerini kahramanların yerine koyarak düşünmüşlerdir.

Bağ kurucu öğrenciler *günümüzde, zamanın, çocukları, devrinde, şimdiki, insanlar, evlerinde* kelimelerine vurgu yapmıştır. Birinci haftadaki en yoğun cevaplar bağ kurucu grubuna aittir. Öğrenciler geçmişle günümüz arasındaki benzerlik ve farklılıkları doğru bir şekilde yakalayarak bunu kâğıtlarında ifade etmişlerdir. Kelime bulutundan hareketle bu bölümde öğrenciler eskiden insanların birbirlerinin evlerine rahatlıkla girip çıkacak kadar samimi olduğuna, evli çiftlerin çocuk sahibi olamama sorunlarında akıl dışı yollara başvurmaya ve ailelerin çocuklarını evlendirmede kararı kendilerinin aldıklarına değinerek bu meselelerin bir kısmının günümüzde değiştiğine fakat bazı yanlış uygulamaların hala devam ettiğine dikkat çekmişlerdir.

Karakter avcısında *bahtiyar, kuvvetli, mütevazı, özellikleri, hükümdar, babasının, yakışıklı* kelimeleri ön plana çıkmıştır. Burada öğrenciler bahtiyar şahın zengin, kuvvetli bir hükümdar oluşuna, eşinin de mütevazı bir hanım oluşuna dikkat çekmişlerdir. Oğullarının da yakışıklı ve babasının sözünden çıkmayan biri olduğunu belirtmişlerdir.

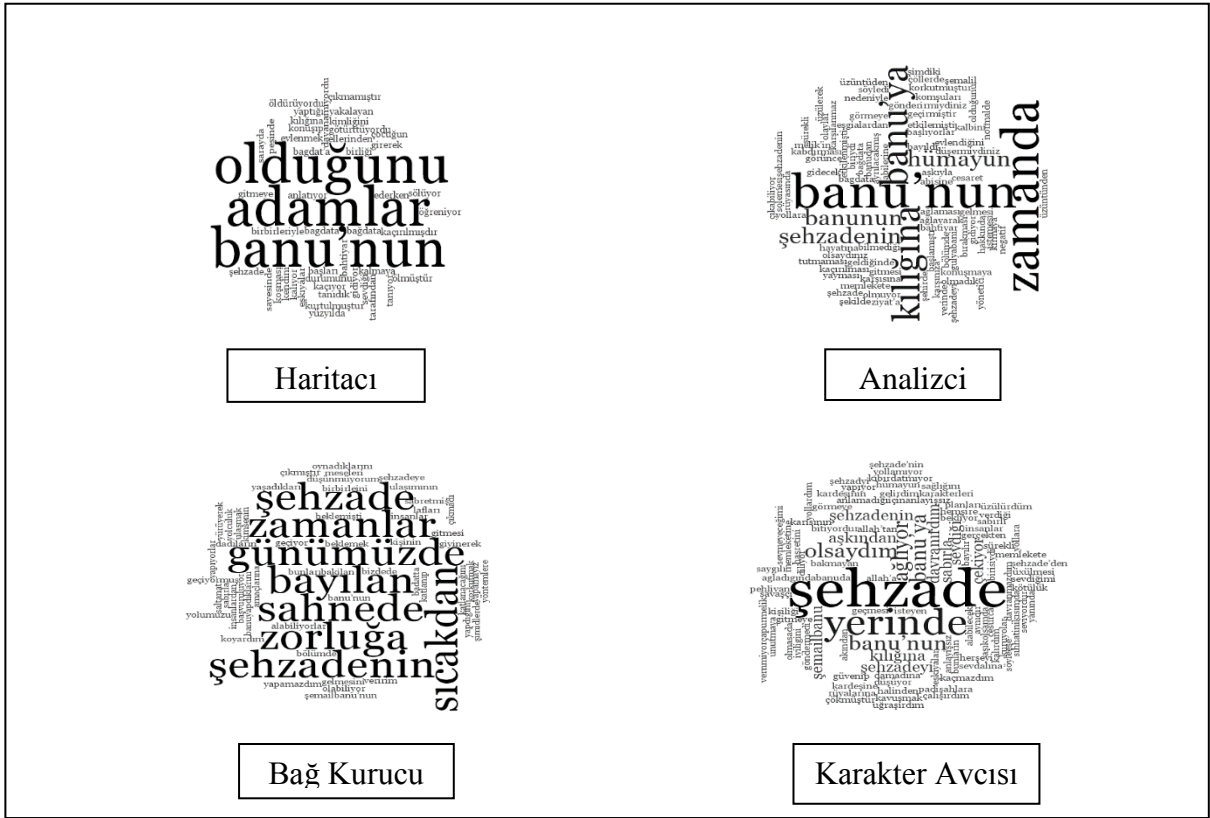

Bağ kurucu öğrenciler, günümüzde, dadılar, şehzade, Bağdat'a kelimelerine vurgu yapmıştır. Öğrenciler, o zamanlarda dadıların çocuk gelişiminden yetişkinliğine kadar çocuğun hep yanında olmasına ancak günümüzde böyle bir olayın olmadığı dikkat çekmişlerdir. Bir de o zamanki ulaşım şartlarında bir yere gitmenin zor olduğunu (Bağdat'a), günümüzde ise her yere kolaylıkla gidilebildiğini belirterek ulaşımda karşılaştırma yapmışlardır.

Karakter avcısı, en çok *Hümayun*, *şehzade* ve *güzel* kelimelerine değinmiştir. Buradan da Hümayun Bânû' nun güzel bir kadın olduğu ve şehzadeyi sevdiği sonucu çıkmaktadır. İkinci hafta kelime bulutunda dikkat çeken bir başka olay da Hümayun ve Hümeyra adında iki isim çıkmasıdır. Birinci hafta hikâyede Hümayun adı geçmiş, öğrencilerin çok aşına olduğu bir isim olmadığından ikinci hafta Hümeyra olarak değiştirilmiştir. Öğrenciler ikinci hafta hikâyede her ne kadar Hümeyra olarak okusalar da çalışma kâğıtlarının çoğuna Hümayun olarak yazmışlardır. Hangi ismin kullanılması yönünde öğrenci fikirlerine başvurulmuş, Hümayun olarak kalmasına karar verilmiştir. Sürecin hemen her aşaması öğrenci görüşleri alınarak şekillendirilmiştir.

4.2.3. Üçüncü Hafta Grup Çalışması Bulguları

Üçüncü hafta uygulamalarında grup çalışmalarında öğrencilere verilen görevlere göre öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması ile oluşan kelime bulutu Şekil 15'te gösterilmiştir.

Şekil 15. Üçüncü hafta grup çalışması kelime bulutları

Üçüncü hafta haritacılar, *olduğunu*, *adamlar*, *Banu'nun* kelimeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Kelime bulutunda kelime sayısının az çıkmasının sebebi o hafta etkinliğe katılan öğrenci sayısının azlığından kaynaklanmaktadır. Haritacı görevini üstlenen üç kişi bulunduğu için kelimeler eksik olmuştur. Kelime bulutundan ve çalışma kâğıtlarından hareketle Şemâ'il Bânû 'nun peşinde adamlar olduğunu, onlardan kaçıp kurtulduğunu anlayabiliriz.

Analizciler, *Banu'nun*, *şehzadenin*, *kılığında*, *zamanda*, *Hümayun* kelimelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Kelime bulutu ve çalışma kâğıtlarından hareketle Şemâ'il Bânû'nun erkek kılığına girip şehzadenin yanına geldiğini, ancak onların buluşmalarından Hümayun Bânû 'nun haberi olmadığı sonucuna varabiliriz.

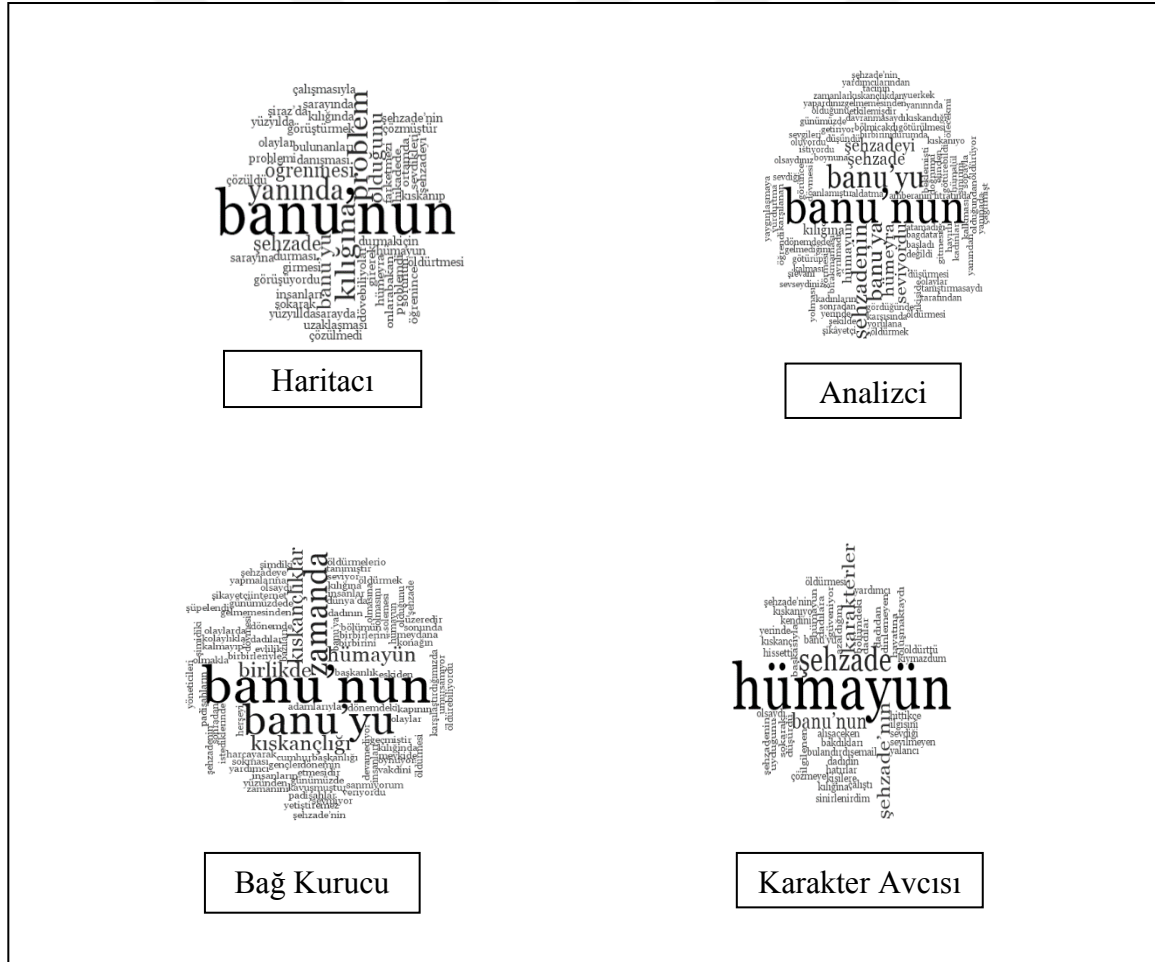
Bağ kurucuların, *şehzade*, *zamanlar*, *günümüzde*, *bayılan*, *sahnedeki*, *zorluğa*, *şehzadenin*, *sıcaktan* kelimelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Geçmişle günümüzü karşılaştıran bağ kurucuların kelime bulutlarından hareketle, o zamanlar zorluklar karşısında direnmenin daha fazla olduğu, Bağdat gibi sıcak bir memlekette sıcaktan bayılmaların olduğu, şehzadenin gidişinin ardından Şemâ'il Bânû 'nun sabırla beklediği sonucuna varabiliriz.

Karakter avcıları, *şehzade*, *yerinde*, *olsaydım*, *kılığında*, *Banu'nun*, *aşkından* kelimelerine yoğunlaşmıştır. Kelime bulutundaki kelimelerden hareketle Şemâ'il Bânû 'nun aşkından kılık değiştirip şehzadenin yanına gelmesi, şehzadenin de aşkıdan dolayı her gece ağlaması sonucuna varabiliriz.

4.2.4. Dördüncü Hafta Grup Çalışması Bulguları

Dördüncü hafta uygulamalarında grup çalışmalarında öğrencilere verilen görevlere göre öğrencilerin ifadeleri sonucu ortaya çıkan görüşlerinin kodlanması ile oluşan kelime bulutu Şekil 16'da gösterilmiştir.

Şekil 16. Dördüncü hafta grup çalışması kelime bulutları

Dördüncü hafta haritacı öğrenciler en çok *Banu'nun, yanında, öğrenmesi, kılığına, problem, olduğunu* kelimeleri üzerinde durmuştur. Kelime bulutundaki kelimelerden hareketle Şemâ'il Bânû 'nun erkek kılığında şehzadenin yanında durmasını Hümayun Bânû 'nun öğrendiğini ve bu durumun çok büyük bir problem oluşturduğunu anlayabiliriz.

Analizcilerin, *Banu'nun, şehzadenin, hümayun, seviyordu, şehzadeyi, kılığı* kelimelerine çok fazla değindiği görülmektedir. Olayları analiz ederken kişiler ve onlar arasındaki bağa değinen öğrencilerin kelimelerinden hareketle Hümayun Bânû 'nun şehzadeyi sevmesinden dolayı erkek kılığına girmiş Şemâ'il Bânû'yu öğrenince çok sinirlendiği sonucuna varabiliriz.

Bağ kurucular *Banu'yu, Banu'nun, kıskançlığı, kıskançlıklar, zamanda, birlikte, hümayun* kelimelerinde yoğunlaşmıştır. Kelime bulutundaki kelimelerden hareketle Hümayun Bânû'nun kıskançlığını dile getiren öğrenciler günümüzde de o döneme benzer kıskançlık olaylarının görüldüğüne dikkat çekmişlerdir.

Karakter avcılar, Hümayun, şehzade, Banu'nun, şehzadenin, karakterler kelimelerinde yoğunlaşmıştır. Kelime bulutundaki öne çıkan diğer kelimelerden hareketle karakterlerin özelliklerini tek tek tespit eden öğrenciler Hümayun Bânû' nun adam öldürmeye kadar giden kıskançlığına değinmişler ve şehzadenin olaylar karşısındaki tavrını eleştirmişlerdir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

“Türkçe Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Türk Halk Hikâyesi Kullanılarak Ders İşlemenin Yaratıcı Yazmaya Etkisi” başlıklı araştırmada, üçüncü ve altıncı hafta uygulamaları sonrası açık uçlu anket formları ile görüşlerine başvuru alan öğrencilerin ifadeleri ve çalışma kâğıtlarındaki görevlere ilişkin öğrencilerin ifadeleri doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar

“Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumak eğlenceli midir?” sorusuna cevap aranan birinci alt problemin öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan tema ve alt temalarına ilişkin sonuçları şöyledir:

- Üçüncü ve altıncı hafta uygulamaları sonrası açık uçlu anket formuile görüşlerine başvuru alan öğrencilerin ifadelerine baktığımızda; Türkçe dersinin halk hikâyesi okuyarak işlenmesi, mevcut ders işleme şekliyle karşılaştırıldığı zaman, dersin daha eğlenceli olmasını sağladığı, öğrencilerin hikâyeleri değişik bulduğu ve hikâyelerin canlandırılmasının dersin daha iyi anlaşılmasına katkısı olduğu görülmüştür. Ayrıca halk hikâyeleri okumak ve canlandırma yapmanın eski kültürlerin aktarımında ve konunun daha iyi anlaşılmasında da olumlu katkı sağladığı; öğrencilerin eğlenerek öğrenmesini sağladığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler değişik hikâye okuduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçtan hareketle diyebiliriz ki Türkçe ders kitaplarındaki metinler Türk halk hikâyesinden oldukça uzak kaldığından öğrenciler halk hikâyesini *değişik* olarak yorumlamıştır. Halk hikâyesi metinleri öğrencilere yabancı gelmiştir. Öğrenciler, canlandırma

yaptıklarını ve bu şekilde konuyu daha iyi anladıklarını belirtmiştir. Buradan hareketle, dramanın halk hikâyesinin anlaşılır olmasına katkı sağladığı söylenebilir. Üçüncü hafta ve altıncı haftada aynı açık uçlu anket formuile görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin halk hikâyelerini eğlenceli bulmasına ve dersin bu şekilde işlenmesine ilişkin görüşlerinin (3. hafta, f=18; 6. hafta, f=23) ve eski kültürleri öğrenilmesine ilişkin görüşlerinin olumlu yönde arttığı (3. hafta, f=2; 6. hafta, f=5) dikkati çekerken derslerin yaratıcı drama ile işlenmesini sıkıcı bulan görüşlerin olumlu yönde azaldığı (3. hafta, f=3; 6. hafta, f=1) sonucuna ulaşılmıştır.

- Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumaya ilişkin öğrenci görüşleri teması kelime bulutlarına baktığımızda; üçüncü haftada oluşan kelime bulutunda Türkçe derslerinde hikâye okumak ve bu hikâyelerin yaratıcı drama yoluyla canlandırılması derslerin daha eğlenceli geçmesine katkı sağladığı söylenebilir. Altıncı hafta uygulamasında oluşan kelime bulutuna baktığımızda Türkçe derslerinde yaratıcı drama yöntemiyle halk hikâyesi okuyarak canlandırma yapmak, derslerin daha eğlenceli geçmesine ve öğrencilerin anlayarak öğrenmesine katkı sağladığı söylenebilir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar

“Bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile bu uygulama arasında farklılık var mı?” sorusuna cevap aranan ikinci alt problemin öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan tema ve alt temalarına ilişkin sonuçları şöyledir:

- Üçüncü ve altıncı hafta uygulamaları sonrası açık uçlu anket formuile görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin ifadelerine baktığımızda; mevcut durum ders işleme şekli ile farklılığına ilişkin Türkçe derslerinde yazı yazdıklarını, test çözdüklerini ya da sadece okuma yaptıklarını; bu uygulamalar ile derslerde sıkılmadan ve de canlandırmalar yaparak eğlendikleri görülmektedir. Bu durumdan hareketle, Türkçe dersinin sadece okuma, test çözme ya da yazı yazma dersi olmadığı, yaratıcı drama ile öğrencilerin sürece katılımı sağlandığında keyif alarak dersi işledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaratıcı drama uygulamasının öğrencilerinde olan katılımını artırdığı ve buradan yaratıcı dramanın öğrenciyi daha etkin hale getirdiği sonucuna

varabiliriz. Öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerinin geliştirdiğininve bu sonuçtan hareketle, yaratıcı drama sayesinde öğrencilerin, özgüven kazanarak topluluk karşısında kendilerini daha iyi ifade edebilmelerine katkısının olduğu görülmektedir. Üçüncü hafta ve altıncı haftada aynı açık uçlu anket formu ile görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasının kendilerine tartışma becerisi kazandırmasına ilişkin görüşlerinin (3. hafta, f=1; 6. hafta, f=5) ve dersin yaratıcı drama ile daha eğlenceli olmasına ilişkin görüşlerinin olumlu yönde arttığı (3. hafta, f=9; 6. hafta, f=16) dikkat çekmektedir.

- Bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması arasındaki farklılıklara ilişkin öğrenci görüşleri teması kelime bulutlarına baktığımızda; üçüncü hafta kelime bulutunda Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması ile işlenen Türkçe dersleri arasında farklılık olduğu, uygulamada hikâyenin okunmasının yanında canlandırma yapılmasının öğrenciler için büyük bir farklılık yarattığı ve bu durumun onlara eğlenceli geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Altıncı haftadaki kelime bulutuna baktığımızda; Türkçe dersleri ile yaratıcı drama uygulaması ile işlenen Türkçe dersleri arasında farklılık olduğu, Türkçe derslerinde çok yazı yazmak zorunda kalan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasında hikâyeyi canlandırıyor olması onların daha çok eğlenmesini katkı sağladığı görülmektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar

“Hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanmak hikâyenin anlaşılmasına katkı sağlar mı?” sorusuna cevap aranan üçüncü alt problemin öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan tema ve alt temalarına ilişkin sonuçları şöyledir:

- Üçüncü ve altıncı hafta uygulamaları sonrası açık uçlu anket formuile görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin ifadelerine baktığımızda; hikâyenin anlaşılmasına katkısı sağladığı, hikâyeyi daha anlaşılır hale getirdiği görülmektedir. Öğrenciye katkısına ilişkin;konunun daha iyi anlaşılmasını sağladığı, öğrenciyi eğlendirdiği ve hayal gücünü geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Üçüncü hafta ve altıncı haftada aynı açık uçlu anket formuile görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin hikâye okunurken

yaratıcı dramadan yararlanılmasının hikâyenin anlaşılmasına ilişkin (3. hafta, $f=17$; 6. hafta, $f=32$), öğrenciye katkısının olmasına ilişkin görüşlerinin (3. hafta, $f=20$; 6. hafta, $f=32$) olumlu yönde arttığı dikkati çekmektedir. Bunun yanında öğrencilerin drama konusunda eğitim ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir.

- Hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanmanın hikâyenin anlaşılmasına ilişkin öğrenci görüşleri teması kelime bulutlarına baktığımızda; üçüncü haftadaki kelime bulutunda hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanılmasının öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirirken öğrencileri eğlendirerek hikâyenin daha akılda kalıcı olmasını sağladığı görülmektedir. Altıncı haftada kelime bulutuna baktığımızda; hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanılmasının öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirirken, öğrencileri eğlendirerek hikâyenin daha akılda kalıcı olmasını sağladığı görülmüştür.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar

“Uygulama sırasında öğrencilerin görüşlerine başvurmak onların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir mi?” sorusuna cevap aranan dördüncü alt problemin öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan tema ve alt temalarına ilişkin sonuçları şöyledir:

- Üçüncü ve altıncı hafta uygulamaları sonrası açık uçlu anket formuile görüşlerine başvuru öğrencilerin ifadelerine baktığımızda öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği, dikkat süresini artırdığı, kendilerini ifade etmeye katkı sağladığı, yorumlama becerisini geliştirdiği ve öğrencileri hikâyenin içine aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Üçüncü hafta ve altıncı hafta uygulamaları karşılaştırıldığında yaratıcı düşünme becerisine katkı sağlamadığına ilişkin (3. Hafta, $f=4$; 6. Hafta, $f=1$) görüşlerin azaldığı; yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiğine dair görüşlerin ise (3. Hafta, $f=26$; 6. hafta, $f=49$) olumlu yönde değiştiği görülmektedir.
- Hikâye ile ilgili katılımcılara verilen çalışma kâğıtları ve görevlerin, katılımcıların yaratıcı düşüncelerine etkisine ilişkin öğrenci görüşleri temasında üçüncü hafta oluşan kelime bulutuna baktığımızda hikâye ile ilgili öğrencilere verilen görevleri

yaparken öğrencilerin fikirlerini ifade etme fırsatı bulmaları onların yeni fikirler geliştirmesine katkısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Altıncı haftadaki kelime buluntunda ise, hikâye ile ilgili öğrencilere verilen görevleri yaparken öğrencilerin fikirlerini ifade etme fırsatı bulmaları onların düşünme becerilerine, öğrenmelerine, olaylara farklı açılardan bakabilmelerine yardımcı olarak onların gelişimine katkısı olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar

“Uygulamaya ait çalışma kâğıtlarına öğrenciler düşüncelerini yazarken kendilerini özgür hissettiler mi?” sorusuna cevap aranan beşinci alt problemin öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan tema ve alt temalarına ilişkin sonuçları şöyledir:

- Üçüncü hafta ve altıncı haftada aynı açık uçlu anket formuile görüşlerine başvuru alan öğrencilere düşündüklerini yazarken karışılmamasının ve özgürce kendilerini ifade etmeleri yönünde teşvik edilmesinin de etkisi ile öğrencilerin düşüncelerini özgürce ifade edebildikleri ve hayal güçlerini kullanabildikleri görülmüştür. Üçüncü hafta ve altıncı hafta öğrenci cevapları karşılaştırıldığında; düşüncelerini özgürce yazmalarına ilişkin görüşlerin (3. hafta, f=30; 6. hafta, f=38) olumlu yönde değiştiği görülmektedir. Bu durum da göstermektedir ki yaratıcı drama ve yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencileri yaratıcı düşünmeye sevk etmeye, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmeye, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerine katkı sağlamaktadır.
- Çalışma kâğıtlarına düşüncelerini özgürce yazabilmelerine ilişkin öğrenci görüşleri teması üçüncü ve altıncı haftada oluşan kelime bulutlarına baktığımızda öğrencilerin düşüncelerini ve fikirlerini özgürce yazıp aktardıkları sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Ulaşılan Sonuçlar

“Öğrencilerin Türkçe derslerini yaratıcı drama ile işlemeye ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranan beşinci alt problemin öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan tema ve alt temalarına ilişkin sonuçları şöyledir:

- Üçüncü ve altıncı hafta uygulamaları sonrası açık uçlu anket formu ile görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin ifadelerine baktığımızda Türkçe derslerini uygulamada olduğu gibi işlemek istedikleri, yaratıcı drama uygulamasının derse karşı ilgilerini artırdığı, kendilerini geliştirdiği, uygulama sırasında eğlendikleri, daha iyi öğrendikleri ve uygulamanın dinlenme saati gibi geçtiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Üçüncü ve altıncı hafta öğrenci cevapları karşılaştırıldığında derse bu şekilde işlemek istemeyenlerin görüşlerinin olumlu yönde (3. hafta, f=11; 6. hafta, f=2) azaldığı ve işlemek isteyenlerin görüşlerinin ise olumlu yönde (3. hafta, f=22; 6. hafta, f=43) arttığı görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin yoğun ders ve sınav temposunun yanında yaratıcı dramaya yer vermenin onları hem eğlendirdiği hem de dinlendirdiği sonucuna ulaşabiliriz.
- Türkçe derslerini uygulamada olduğu gibi işlemek istemelerine ilişkin öğrenci görüşleri temasının üçüncü haftada oluşan kelime bulutuna baktığımızda yaratıcı drama ile derslerin eğlenceli geçtiği için öğrencilerin çoğunluğunun dersleri yaratıcı drama ile işlenmesini istediği bazı öğrencilerin bunu istemediği sonucu çıkmıştır. Altıncı haftadaki kelime bulutunda ise istemeyen öğrenci görüşü azalmış, derslerin yaratıcı drama ile daha eğlenceli geçtiği için ve öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirdiği için dersleri yaratıcı drama ile işlemek istedikleri sonucuna varılmıştır.

Çalışmamızda kullanılan Türk halk hikâyesi aracılığıyla öğrencilere toplumda yaşayan her özellikte insanın olabileceğini, bunlarla karşılaştıklarında nasıl tepki vermeleri gerektiğini uygulamalı bir şekilde öğrettiğini söyleyebiliriz.

Türk halk edebiyatı ürünlerinin Türkçe öğretiminde kullanımı ve yaratıcı yazmaya etkisinin araştırıldığı çalışmamızda, öğrencilerin fikirlerini ifade etme fırsatı bulmalarını onların düşünme becerilerine, öğrenmelerine, olaylara farklı açılardan bakabilmelerine ve

yaratıcılıklarını geliştirmeye yardımcı olarak onların gelişimine katkısı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Öğrencilerin düşüncelerinden hareketle Türk halk hikâyelerinin toplumsal olaylarla ilgili öğrencilere bir bakış açısı kazandırdığını, olayları çözümlenmede farklı bakış açılarını kullanabileceklerini, insan ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini öğretmesi bakımından Türkçe dersinde yaratıcı yazmayla beraber kullanılmasının önemi ortaya çıkmıştır.

5.1.7. “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” Hikâyesinin Grup Çalışmalarının Kelime Bulutlarına İlişkin Sonuçları

“Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” hikâyesinin dört haftalık çalışma bulguları derlenerek çalışma kâğıdındaki görevlere göre ulaşılan sonuçları şöyledir:

5.1.7.1. Haritacı

Bu bölümde öğrencilerden hikâyedeki olayı, kahramanları, kahramanların özelliklerini bulmaları istenmiştir. Özellikle “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” hikâyesinin ana karakterlerinin başından geçen olayların, kahramanların olaylar karşısındaki tavır ve durumlarının öğrenciler tarafından başarıyla belirlendiği tespit edilmiştir.

5.1.7.2. Analizci

Bu bölümde öğrenciler kahramanlar arası ilişkileri incelemiş ve olayları o günün şartlarına göre değerlendirmişlerdir. Siz olsaydınız ne yapardınız şeklindeki sorulara mantıklı cevap veren öğrenciler o dönemdeki kişilerle empati kurmuştur. Buradan hareketle çalışmamızın, öğrencilerin empati yeteneğinin gelişmesine katkı sağladığını söyleyebiliriz. Ayrıca bu bölümde hikâyedeki kültürel öğeleri (evlenme/düğün adetleri, doğum kutlamaları ve ölüm, yeme-içme, devlet adabı, vb.) tespit eden öğrenciler o zamanlar ile günümüzü de

kıyaslayarak hem kültürümüze ait bilmedikleri adetleri öğrenmiş hem de olayların dönemin şartlarına göre değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

5.1.7.3. Bağ Kurucu

Uygulamalarda en uzun yazılan bölümlerinden biri bağ kurucudur. Geçmişle günümüzü karşılaştıran bağ kurucular, eski zamanlarla günümüz arasındaki benzerlik ve farklılıkları doğru bir şekilde tespit ederek her dönemin kendi içinde kolay ve zor yanlarının olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özellikle insan ilişkilerini günümüzde daha çok bozulduğunu, kimsenin kimseye güveninin kalmadığını ifade eden öğrenciler eskiden böyle sorunları daha az olduğunu söylemişlerdir. Böylece öğrenciler halk hikâyeleri aracılığıyla toplumsal olaylarla ilgili fikirlerini özgürce ifade etmişlerdir.

5.1.7.4. Karakter Avcısı

Hikâyedeki karakterlerin fiziksel ve ruhsal özelliklerinin belirlendiği bu bölümde öğrenciler önemli karakterleri başarıyla tespit etmiştir. Karakterlerin özelliklerinden olan yalan söylemek, kıskançlık, sahtekârlık, âşık, duygusallık, güçlü vb. gibi özellikleri başarıyla bulmuşlar ve onlardan kötü olanı ayırt edebilmişlerdir. Buradan hareketle hayatımızın içinde var olan bu karakterlerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığı da belirlenmiştir. Mesela yalan söylemenin toplumda yol açabileceği zararlara değinerek onun kişiler arası ilişkilerde güven kaybına neden olacağını yazmışlardır. Ayrıca kıskançlığın olabileceğini ama bunun dozunun iyi ayarlanması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde “8. Sınıf Türkçe Dersinde Türk Halk Hikâyesi Kullanılarak Yaratıcı Drama Yöntemiyle Ders İşlemenin Yaratıcı Yazmaya Etkisi” başlıklı araştırmaya ilişkin ulaşılan sonuçlara dayalı öneriler aşağıda sunulmuştur:

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak Türkçe öğretim politikalarını belirleyenlere, Türkçe öğretmenlerine, yazarlara ve velilere şu önerilerde bulunulabilir:

- Türk halk edebiyatına ait ürünlere ders kitaplarında daha çok yer verilmeli, bu ürünlere yer verirken de etkinlikler çocuğa göre ilkesi gereğince öğrencilerin ilgi ve merakını çekecek şekilde olmalıdır. Ayrıca ders kitaplarında halk edebiyatına ait yazılı ve sözlü unsurların sayısı artırılmalıdır (İnce ve Köklü, 2009, s. 23)
- Türk halk edebiyatı eserleri ortaokul öğrencileri için yazıldıkları dönemlere göre sınıflandırılarak Türkçe Öğretim Programlarına yansıtılmalı, bunun için de yakından uzağa, somuttan soyuta ilkeleri doğrultusunda programlarda yer almalıdır. Çalışmamızda kullanılan “Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” hikâyesi 16. yy.’ a ait bir hikâyedir. Dil ve anlatım özelliği, kültürel ve toplumsal olayların zenginliğinden dolayı bu çalışma 8. sınıflarla gerçekleştirilmiş ve yaratıcı drama ve yaratıcı yazmaya dair başarılı sonuçlar elde edilmiştir. O halde 8. sınıflar için 16-17. yy., 7. sınıflar için 18. yy., 6. sınıflar için 18-19. yy. ve 5.sınıflar için 20. yy.’ a ait seçkin eserlere programlarda yer verilerek bu durum öğretmenin inisiyatifinden çıkarılarak zorunlu hale getirilmelidir.
- Halk edebiyatı seçmeli dersinin içeriği doldurularak ders hakkında öğrenci ve Türkçe öğretmenlerine gerekli bilgi verilmeli, öğrencilerin bu dersi seçmesi için farklı ve eğlenceli etkinliklerle ders cazip hale getirilmeli.
- Türkçe öğretmenlerine yaratıcı drama konusunda hizmet içi eğitimler verilmeli, dramanın gerekliliği hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.
- Türkçe öğretmenleri eski metinleri günümüz koşullarına uyarlayacak dramaturgi çalışmaları yapmalıdır. Bunun içinde;

1. Metinleri sadeleştirerek öğrencilerin rahatlıkla anlayacağı seviyeye getirmeli, dilimizin halk edebiyatına ait zengin unsurlarını da kullanarak çocukların anlayacağı bir dille bunu sunmalıdır.
  2. Halk edebiyatına ait eski unsurları günümüz koşulları ile birleştirilmelidir. Bu sayede hem komedi unsuru artırılabilir hem de izleyenlere yabancılaşma yaşatılarak o eserlerin yansımalarının günümüzde de devam ettiği izlenimi verilebilir.
- Öğrencilerin halk edebiyatı ürünlerine tek noktadan bakmalarını engellemek, çoklu bakış açısına sahip olmalarını sağlamak için değişik yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları yapılabilir. Böylece her öğrenci kendi alımlama koşullarına göre olayları ele alacak ve farklı anlamlara ulaşabilecektir (İnce ve Köklü, 2009, s. 24-25).
  - Hikâye uygulamalarında yaptığımız çalışmalardan biri de hikâyenin öncesi ve sonrasına ait tahminlerde bulunup onları yazılı ifade etmelerini ve canlandırma yapmalarını sağlamaktır. Buradan hareketle bu çalışmalar sayesinde öğrenciler yeni bir şey üretmeyi, düş gücünü geliştirmeyi, kendilerini yazılı ve sözlü ifade etme becerisi kazanmayı öğrenecektir. Burada Türkçe öğretmenleri halk edebiyatına ait eserlerin farklı uygulamalarını sınıf içi ve sınıf dışı faaliyetlerle gerçekleştirerek öğrencilere yukarıdaki becerileri de kazandırmış olacaktır.
  - Türkçe öğretmenleri bu uygulamaları yaratıcı dramayla da birleştirerek sadece ders içinde değil ders dışı etkinliklerle (egzersiz, kurs) ve gönüllü öğrencilerle çalışmaları yapmalıdır.
  - Türkçe öğretmenleri, Türkçe dersinin sadece okuma, yazma hatta test çözme dersi olmadığını eğlenceli etkinliklerle öğrencilere hissettirmelidir.
  - Uygulamalarda öğrenciler, derslerin dinlenme saati gibi geçtiğine değinmişlerdir. Normal Türkçe dersinde ise çok yazı yazdıkları ve test çözdüklerini belirtmişlerdir. Buradan çıkan sonuçlar doğrultusunda 8. sınıftaki öğrencilerin üzerinden sınav stresinin azaltılması yönünde çalışmalar yapılmalı, yapılan bu çalışmalar öğrencilere yük gelmeyip tam aksine eğlenecekleri ve yeni şeyler üretecekleri verimli zamanlara dönüştürülmelidir.
  - Uygulamalar sırasında öğrenciler, eski kültüre ait değerleri öğrenmenin ve günümüzle kıyaslamının eğlenceli olduğunu belirtmişlerdir. Buradan hareketle çocuk edebiyatı alanında kitap yazan yazarlar da bu gerçeği göz önünde bulundurarak kültürümüze ait eşsiz değerleri çocuğa göreilkesi doğrultusunda kitaplarında yer vererek kültür aktarımını gerçekleştirmiş olur.

- Uygumalar sırasında Türk halk hikâyesi ile karşılaşan öğrenciler, hikâyenin değişik olduğunu söylemişler, aralarından çok azı hariç bu zamana kadar halk hikâyesi okumadığını belirtmiştir. Bu sonuçtan hareketle çocuklar halk edebiyatına ait eserlerle daha küçük yaşta tanıştırılmalı, veliler çocuklarına kitap seçerken çocukların seviyesine uygun şekilde Türk halk edebiyatına ait ürünlerin yer aldığı kitapları tercih etmelidir.

5.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

8. sınıf Türkçe dersinde Türk halk hikâyesi kullanılarak yaratıcı drama yöntemiyle ders işlemenin yaratıcı yazmaya etkisinin araştırıldığı araştırma, 24 kişilik bir grupla gerçekleştirilmiş ve sadece 8. sınıflardaki sonuçlar elde edilmiştir. Alanda çalışma yapacak araştırmacılar, çalışmalarını Türk halk edebiyatının seçkin eserlerini kullanarak ortaokulun her kademesindeki öğrencilerle ve daha kalabalık gruplarla yapabilir ve bu eksikliği tamamlayabilir.

Çalışmamız 8. sınıflar için beş saatlik Türkçe dersi içerisinde altı haftada yapılmıştır. Alanda yapılacak çalışmalar, Türkçe ders saatleri dışında kurs ya da egzersiz şeklinde yapılarak bir veya iki dönemi kapsayacak ölçüde genişletilebilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, H.Ö. (2006). Yaratıcı drama derslerine (okul öncesinde drama ve ilköğretimde drama) ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. *ÇDD Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(2), 7-15.
- Adıgüzel, H.Ö. (2010). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Aça, M., Ekici M. ve Yılmaz, M. (2017). Anonim halk edebiyatı. M. Öcal Oğuz(Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* (ss.133-238). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aksoy Tokgöz, İ. (2004). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf türkçe programlarında edebi türlerden öykününün öğretiminde yaratıcı drama yönteminin etkililiği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 145678).
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2015). *Yazılı ve sözlü anlatım*. (20. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, A. K. (2003). Okul öncesi eğitimde drama ve drama etkinlikleri. *Türkiye 5. drama liderleri buluşması ve ulusal drama semineri*. Ankara: Oluşum Yayınları.
- Albayrak, N. (1993). *Dini türk halk hikâyelerinden geyik, güvercin ve deve hikâyeleri* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 26226).
- Alptekin, A. B. (2011). *Halk hikâyelerinin motif yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Altunbay, M. (2014). Yaratıcı ve çağrışımsal düşünmeyi geliştirmesi bakımından Türk halk bilmeceleri, *TÜBAR-XXXV*.
- Aral, N., Baran, G., Erdoğan, S. ve Pedük, Ş. (2003). *Eğitimde drama*. İstanbul: Ya-pa.
- Arı, G. (2010). Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin yazdığı hikâye edici metinlerin değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 43-75.
- Arslan, M. M., Mirici, İ. H. ve Yaman, M. (2001). *Millî eğitimin yasal dayanağı mevzuat – I*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Artun, E. (2009). Ortak Türk kültürü ürünlerinin çocuk edebiyatına katkıları. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*.
- Artun, E. (2010). *Türk halk bilimi*. (6. Baskı). İstanbul: Kitabevi.
- Aşlıoğlu, B. (2000). İlköğretim Türkçe programının amaçlarının gerçekleştirilmesinde çocuk kitaplarının yeri. S. Sever (Yay. haz.). I. *Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayınları.
- Atnur, G. (2011). *Klasik Türk edebiyatından halk edebiyatına geçişte bir eser Şirvan Şah ve Şemâ'il Bânû hikâyesi*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.

- Avcı, S., Yüksel, A. ve Akıncı, T. (2010). Okuma alışkanlığı kazandırmada etkili bir yöntem: Okuma çemberi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32,5-24.
- Aydın, E. (2017). Türkçe dersi öğretim programlarının (2015 ve 2017) değerlendirilmesi. S. Taş ve S. Durukoğlu (Hakemler), *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(28), 41-66. doi:10.7827/TurkishStudies.12476.
- Aykaç, M. (2011). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerilerine etkisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 302014).
- Aykaç, N. ve Ulubey, Ö. (2008). Yaratıcı drama yöntemi ile yapılandırmacılık ilişkisinin 2005 MEB ilköğretim programlarında değerlendirilmesi. *13. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama / Tiyatro Kongresi Bildiri Kitabı* (ss.144-164). Ankara: SMG Yayıncılık.
- Aytaş, G. (2006). Edebî türlerden yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 261-276.
- Aytaş, G. (2008). *Türkçe öğretiminde tematik yaratıcı drama etkinlik uygulamaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aytaş, G. ve Özcan, Ş. (2019). Türkçe eğitimi konularını temel alan drama çalışmalarına yönelik bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 235-255.
- Banarlı, N. S. (2007). *Edebiyat sohbetleri*. (4. Baskı). İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Baş, G. (2011). Türkiye’de eğitim programlarında yapılandırmacılık: Dün, bugün, yarın. *Eğitişim Dergisi*, 32.
- Bilkan, A. F. (2001). *Masal estetiği*. (1. Basım). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Biltekin, H. (2012). *Halk edebiyatına giriş-I (Önsöz içinde)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Boratav, P. N. (1946). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve edebiyat-I*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boztilki, G. (2012). *Eğitim boyutuyla türk edebiyatında fantastik ve masalsı öğeler* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 328647).
- Bulut, K. (2012). *2006 Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programında yer alan yazma kazanımlarının yaratıcı yazmaya uygunluğu* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 313432).

- Buzan, T. (2003). *Aklın gücü*. (Çev. G. Yazgan). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Cemiloğlu, M. (2001). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2013). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. (2. Baskı). Bursa: Aktüel Yayınları.
- Çevirme, H. (2004). Şiirsel halk edebiyatı ürünlerinin çocuğun dil eğitimine katkıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 23.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). Resmi gazete (Sayı: 25876)
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.html> adresinden erişilmiştir.
- Demirbaş, A. (2005). *Biyoloji öğretiminde yaratıcı yazma uygulamaları* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 169051).
- Demirel, Ö. ve Yağcı, E. (1999). *Öğretim ilke ve yöntemleri (Anadolu öğretmen liseleri için)*. (1. Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Elçin, Ş. (1985). *Folklor ve halk edebiyatının milli birliğin oluşmasındaki rolü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Vakfı.
- Elçin, Ş. (2005). *Halk edebiyatına giriş* (9. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Emil, B. (2007). *Edebiyat sohbetleri (Önsöz içinde)*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Epçaçan, C. ve Erzen, M. (2008). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 1(4), 182-202.
- Gökahmetoğlu, E. (2010). *İlköğretim 6-8. sınıf Türkçe kitap setlerinde Türk halk edebiyatı türleri ile Türkçe öğretimi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 420403).
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gürel, Z., Temizyürek, F. ve Şahbaz, N.K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. (1. Basım). Ankara: Öncü Kitap.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2005). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. (3. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2002). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İnce, B. (2007). Türkçe ve Fransızca ders kitaplarındaki halk edebiyatı unsurlarının

- nicel açıdan karşılaştırılması. Subaşı Uzun ve diğerleri (Yay. haz.). *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar* (ss.186-203). Ankara: Tömer
- İnce, B. ve Köklü, S. (2009). *Çağdaş eğitimde halk edebiyatının yeri Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (1991). Yazma uğraşısı. İpşiroğlu ve diğerleri(Yay. haz.), *Yazma eylemi*(ss. 21-30). İstanbul: Cem Yayınevi.
- İpşiroğlu, Z. (2006). *Yaratıcı yazma çalışmalarında yazınsal metinlerin işlevi-yaratıcı yazma*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (2008). *Yaratıcı yazma çalışmalarında gözün işlevi- yaratıcı yazma*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kantarcıoğlu, S. (1988). *Masalların eğitimdeki yeri*. İstanbul: MEB Yayınları. Kapar
- Kuvaç, E. B. (2008). *Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 220360).
- Kaplan, M. (2006). *Kültür ve dil* (21. Basım). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karadağ, E. ve Çalışkan, N. (2005). *Kuramdan uygulamaya ilköğretimde drama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kara, Ö. T. (2000). *Türkçe öğretiminde yaratıcı drama* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 94148).
- Kara, Ö. T. (2010). *Dramayla öykü oluşturma yönteminin ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretimine etkisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 278535).
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretimi –öğretmen el kitabı-*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi* (31.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C. (2006). Örgün eğitimde dramatisasyon. H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama (1985-1995 Yazılar)*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Kocasavaş, Y. (2009). *Çağdaş eğitimde halk edebiyatının yeri ŞirvânŞâh ve Şemâ'il Bânû (Önsöz içinde)*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Köklügiller, A. (1974). *Türkçe edebiyat sözlüğü*. İstanbul: Hür Yayınları.
- Levend, A. S. (1968). Halk ve tasavvufî halk edebiyatı. *Türk Dili Dergisi*, 19, 207.
- Maden, S. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe dersinde drama yönteminin temel dil*

- becerilerinin kazanımına etkisi (sevgi teması örneği)* (Yüksek lisans tezi).YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 263947).
- Maltepe, S. (2006). *Yaratıcı yazma yaklaşımı açısından Türkçe derslerindeki yazma süreçlerinin ve ürünlerinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 186048).
- Maltepe, S. (2007). Yaratıcı yazı yaklaşımı açısından Türkçe derslerinde oluşturulan yazılı anlatım ürünlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 143-154.
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2015). *Türkçe dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu.http://haticeseyitceker.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/27/05/966683/dosyalar/2017_07/20094729_TYRKYE_YYRETYM_PROGRAMI.pdf adresinden erişilmiştir.
- Ogawa, A. (2018). *İngilizce öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlara ilişkin görüşleri: bir durum çalışması* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 488718).
- Oğuz, S. G.(2017). *Masalları birleştirme yoluyla ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 463327).
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okur, A., Keskin, F. ve Demirtaş, T. (2013). Yazma eğitiminde en son uygulamalar üzerine bir model incelemesi: Avustralya ana dili öğretim programı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,32(1), 297-319.
- Orhan, S., Bulut, M. ve Gedik, M. (2012). Türkçe eğitimi açısından kültürel değerlerin aktarılmasında halk hikâyelerinin yeri ve önemi üzerine bir inceleme. *International Journal of SocialScience*,5(3), 51-57.
- Öğüt Eker, G. (2017). Gelenekten geleceğe halk edebiyatı. M. Öcal Oğuz (Ed.), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 399-416). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özcan, Ş. (2013).*Yaratıcı dramanın anlayarak anlatma becerilerinin geliştirilmesine etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 333428).

- Özgül, M. K. (2007). Şifahi Kültürden Yazılı Kültüre Çocuk Edebiyatı ve Klasikler Müzakeresi. *Türkiye III. Dinî Yayınlar Kongresi-Türkiye’de Çocuk Yayıncılığı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Peker, Ş. (2015). *Yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı drama tekniklerinden özel mülkiyet tekniğinin yaratıcı yazma yaklaşımı ile karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 419268).
- Pektaş, E. (2016). *Ortaöğretim 10. sınıf Türk edebiyatı dersinde Türk halk hikâyelerinin öğretiminde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin akademikbaşarısına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 436762).
- Pilancı, H. (1998). *Çağdaş eğitimde halk edebiyatının kullanılması içinde Türk halk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- San, İ. (2006). Eğitimde yaratıcı drama. H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama (1985-1995 Yazılar Prof. Dr. İnci San’a Armağan)*. (2. Baskı). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (2010). Türkiye’de eğitimde yaratıcı drama çalışmalarının gelişimi. H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama (1999-2002 Yazılar Tamer Levent’e Armağan)*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Savaş, B. (2006). *İlköğretim 4. sınıfta bütünleştirilmiş ünite ve yapılandırmacı yaklaşımın öğrencilerin öğrenme düzeylerine, öğrenmeye karşı tutumlarına, akademik özgüvenlerine etkisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 189844).
- Selvi, K. (2003). Eğitimde yaratıcı drama yöntemini uygulama ilkeleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 181-188.
- Sever, S. (1993). *Türkçe öğretiminde uygulanan tam öğrenme kuramı ilkelerinin, öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerindeki erişiyeye etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 25902).
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sınar, Alev. (2006). Türkiye’de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 175-225.

- Sönmez, K. (2006). *İlköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarında yaratıcı drama yoluyla işlenebilecek metinlerin çözümlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 187341).
- Susar Kırmızı, F. (2007). Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yöntemine dayalı okuduğunu anlama stratejilerinin kullanımına ve yöneme ilişkin öğrenci görüşleri. *Çağdaş Drama Derneği Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (3-4), 159-177.
- Susar Kırmızı, F. (2008). Türkçe dersinde yaratıcı drama yönteminin yaratıcı yazma başarısına etkisi ve anlatım ürünlerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41, (Özel sayı), 251-275.
- Şahbaz, Ö. (2004). *İlköğretim 4. sınıf "canlılar çeşitlidir" ünitesinde yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin sözel yaratıcılıklarına, başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 145225).
- Şenol, Z. (2011). *Deyimlerin yaratıcı drama yöntemiyle öğretimi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 292968).
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul:Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2009). *Türkçe sözlük*. (11. Baskı) Ankara: TDK Yayınları.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *TÜBAR*, 27, 622-643.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, 161-167.
- Temur, T. (2007). Kelime hazinesinin geliştirilmesi. A.Kırkılıç ve diğerleri (Ed.), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (ss.195-232). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Topçuoğlu, F. (2006). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında bulunan halk edebiyatı metinlerindeki metin sonu sorularının temel eğitim Türkçe programında amaçlanan davranışlara uygunluğu* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 190008).
- Tosunoğlu, M. ve Arslan, M. M. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Tosunoğlu, M. ve Melanlıoğlu, D. (2006). Türkçe müfredat programlarının değerlendirilmesi: *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı. C.I*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Tural, S. (1998). *Tarihten destan akan duyarlılık*. (1. Basım). Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.
- Türkel, A. (2011). *Yaratıcı dramanın yaratıcı yazma başarısına ve yazmaya karşı tutuma etkisi: İlköğretim 8. Sınıf* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 330136).
- Urhan, O. (2016). *Ortaokul 8. sınıf Türkçe derslerinde masalların yaratıcı yazma becerisine etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 448390).
- Uyar, N. (1995). *Anaokuluna devam eden 60–72 aylık çocuklara destekleyici olarak uygulanan eğitiminde drama programının çocukların dil gelişimine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 40459).
- Uysal, B. (2014). *Dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı drama temelli bir model önerisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 356705).
- Üstündağ, T. (1998). Yaratıcı drama eğitim programının öğeleri. *Eğitim ve Bilim/Education and Science*, 22(107), 28 -35.
- Üstündağ, T. (2000). *Yaratıcı drama öğretmenin günlüğü*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2006). Yaratıcı Dramanın Üç Boyutu. H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama (1985-1995 Yazılar Prof. Dr. İnci San'a Armağan)*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Üstündağ, T. (2007). *Yaratıcı drama öğretmenin günlüğü*. Ankara: PegemYayınları.
- Variş, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri-yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. (1. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002a). *Tiyatro ve canlandırma: Sahneleme bilgileri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yel, A. M. (2007). Çağdaş dünya edebiyatında çocuk yayınları: *Türkiye III. Dinî yayınlar kongresi-Türkiye'de çocuk yayıncılığı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9.Basım). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, D. (1999). *Türk edebiyatında bektâşi fıkraları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, R. (1998). *Yaratıcılık ve yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yin, R. K. (2012). *Applications of case study research*. London: Sage Publications Ltd.

EKLER

EK-1. AÇIK UÇLU ANKET FORMU

“ŞİRVÂN ŞÂH VE ŞEMÂ'İL BÂNÛ” HİKÂYESİ İLE İLGİLİ ETKİNLİK SÜRECİ DEĞERLENDİRME SORULARI

Sevgili öğrenciler,

Üç/altı hafta boyunca tüm gayretinizi gösterdiğiniz uygulamada, sürecin daha verimli geçmesini sağlamak için aşağıdaki soruları içtenlikle cevaplamanızı istiyorum. Cevaplarınız uygulamanın önümüzdeki sürecini şekillendirerek çalışmayı daha verimli hâle getirecek ve bilimsel çalışmam için kullanılacaktır. Bunun dışında herhangi bir amaç için kullanılmayacaktır.

Türkçe Öğretmeni
Merve YILMAZ

1. Türkçe derslerinde halk hikâyesi okumak eğlenceli midir? Nedenlerini yazınız.
2. Bu zamana kadarki Türkçe dersleri ile bu uygulama arasında farklılık var mı? Varsa neler olduğunu açıklayınız.
3. Hikâye okunurken yaratıcı dramadan yararlanmanın hikâyenin anlaşılmasına katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Varsa katkıları nelerdir?
4. Hikâye ile ilgili size verilen çalışma kâğıdı ve görevler, yaratıcı düşünme becerilerinizi geliştirdi mi? Açıklayınız.
5. Çalışma kâğıtlarına düşüncelerinizi özgürce yazdığınızı düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
6. Türkçe derslerini bu şekilde işlemeyi ister misiniz? Nedenleri ile açıklayınız.

EK-2. “ŞİRVÂN ŞÂH VE ŞEMÂ’İL BÂNÛ” HİKÂYESİ

ŞİRVÂN ŞÂH VE ŞEMÂ’İL BÂNÛ

Bir zamanlar Bahtiyar isminde bir İran hükümdarı vardı. Bâhtiyâr Şâh çok zengin ve kuvvetli bir hükümdardı. Çok sayıda askere ve mala mülke sahipti. Ancak, bu kadar varlığın arasında hiç çocuğu olmadığı için üzgündü. Bâhtiyâr Şâh’ın güzeller güzeli bir de karısı vardı. Karısının adı Gülnaz Sultan idi. Mütevazı ve kibar bir sultan olan Gülnaz Hatun, aynı zamanda gönlü zengin birisiydi. Kendi çocuğu olmadığından etrafındaki herkese özellikle de çocuklara yardım ederdi. Onların her türlü ihtiyacını karşılardı. Karı koca oldukça muhabbetli bir çiftti. Ne zaman bir sıkıntıları olsa teselliyi birbirlerinde bulurlardı. Bu iki eli açık ama gönlü kırık karı koca; malı mülkü, şanı şöhreti unutulup gitmesin diye çocuklarının olması için gece gündüz dua ederlerdi.

Bir gün padişah ve vezir eşleri mecliste toplanmıştı. Aralarında bir haber dolaşmaya başladı. Kadınlardan biri:

-Hint diyarında bir şeyh var. Çocuğu olmayanlara dua eder, Allah’ın izniyle onların çocuğu oluverir, dedi.

Bir diğeri:

- Olmuş işte. Osmanlı sultanlarından bir hatuna derman olmuş da sonra sultanın beş tane şehzadesi olmuş, diye konuşmaya katıldı.

Gülnaz Sultan bütün konuşmalara kulak kesildi. İçinde bir umut ışığı belirdi. “Acaba buraya gelir de bize de dua eder mi?” diye düşünerek hemen Bâhtiyâr Şâh’ın yanına gitti.

- Efendim, size müjdeli bir haber vereceğim, dedi heyecanla. Hükümdar merakla:

- Benim de sana güzel bir haberim var, dedi ve karısına şeyhten bahsedince birbirlerine verecekleri haberin aynı olduğunu anladılar. Karı koca birbirlerine bakıp gülüştiler.

Bâhtiyâr Şâh:

- Hint diyarındaki şeyh memleketimize geldi. Kendisini yarın sarayda ağırlayacağız. Hazırlıklara başlayın, deyince Gülnaz Hatun'un gözleri ışıltı ışıltı oldu. Hizmetlilere sevinçle haykırdı:
- Tez hazırlıklar yapılsın. En güzel sofrayı kurun, diye emir verdi ve kendisi de bizzat hizmetlilerin başında bulunarak onlara yardım etti.

Ertesi gün olunca Bâhtiyâr Şâh şeyhi sarayın en güzel konuk odasında ağırladı. Hal hatır sorduktan sonra Bâhtiyâr Şâh:

- Şeyhim, methinizi daha siz gelmeden duyduk. Derler ki çocuğu olmayanlara dua eder, Allah'ın izni ile o çiftin çocukları olurmuş. Benim de durumumu biliyorsunuz. Yıllardır çocuğumuz olmadığı için karım da ben de çok üzüldük. Allah'tan ümit kesilmez diyerek size durumumuzu bildiriyorum.

Şeyh:

-Padişahım hiç üzülme. Size ceviz büyüklüğünde toprak vereceğim. Toprağı bir fincanda ezin, eşin de sen de ondan için ve yatın. Bu gece cuma gecesidir. Allah Teâlâ hazretlerinden umarım ki dualarınız kabul olur da çocuğunuz olur, diyerek oradan ayrıldı.

Bâhtiyâr Şâh, şeyhin dediklerini aynen yaptı. Aradan birkaç ay geçtikten sonra karısı hükümdarın yanına gelerek:

- Efendim, yakında baba olacaksın, dedi. Yanakları sevinçten al al olmuştu. Bâhtiyâr Şâh ağzı kulaklarına vararak:
- Allah'a şükürler olsun. Sonunda bizim de bir bebeğimiz olacak dedi ve karısına sarıldı.

Hükümdar, bu müjdeyi etrafına duyurdu ve ailesine altınlar dağıtarak sevincini paylaştı. Dokuz ay on gün sonra ebe kadın şehzadenin kundağını padişaha verdi ve:

- Hünkârım, nur topu gibi bir şehzadeniz oldu, dedi.

Padişah bebeğin sağ kulağına ezan-ı Muhammedîye okuyup sol kulağına ise ismini Şirvân Şâh olarak söyledi. Kundağı ebe kadına verdi ve sevincinden kundağın üstüne hediyeler serpti. Ardından padişah vezirine dönerek:

- Gün akşam olmadan şehzademizin kurbanları kesilip fakir fukaraya dağıtılsın, dedi.

Ardından Padişah, veziri Firûz Paşa'ya:

- Ülkedeki bütün müneccimleri tez huzuruma getir, diye emir verdi.

Firûz Paşa padişahın baş veziriydi. Akıllı, yaptığı işin önünü ardını düşünen bir kişiydi. Bir hafta içinde verilen görevi yerine getirdi. Ülkedeki bütün müneccimleri topladı ve Şâhın yanına getirdi. Bâhtiyâr Şâh müneccimlere:

- Hepiniz yanımda oğlumun talihine bakın ve ne görüyorsanız doğrusunu söyleyin, diye emretti. Onlar da:

- Ferman Şâhımızın, diyerek şehzadenin talihine baktı ve şöyle dediler:

- Padişahım 'Gaybı (geleceği) yalnız Allah bilir.' Şehzadeniz aşkı yüzünden perişan olup avare bir şekilde uzun yıllar gezecek. Sonunda tahta sultan olacak.' diye cevap verdiler. Padişah bu cevaptan oldukça memnun oldu. Şehzadenin kendi tahtına geçeceği haberi padişahı teselli etti ve vezirine:

- Civar memleketlerdeki vezir ve beylere nameler gönderip sarayına çağır, diye emretti. Firûz Paşa:

- Emriniz başım üzerine, diyerek hemen padişahın emrini yerine getirdi. Bütün vezir ve beyler saraya geldi. Padişah çok memnun oldu ve herkesi hayrette bırakacak derecede görkemli bir ziyafet verdi.

Şah, şehzadeye hizmetçiler ve dadılar tuttu ve şehzade günden güne büyümeye başladı. Dört yaşına girdiğinde ilme başladı. Yedi yaşına geldiğinde ise âlim oldu. On iki yaşına girdiğinde silahşörlük eğitimine başladı ve bir sene içinde ok atmak, kılıç sallamak, gürz vurmak, at oynatmak gibi konularda Rüstem'i aratmayacak pehlivan bir yiğit oldu. Şehzadenin o kadar güzel yüzü vardı ki Yusuf Peygamber gibi bakanın gözlerini kamaştırırdı. Lakin şehzade daima kadınlarla sohbet etmekten hoşlanırdı. Ancak bu durum devletin geleceği için çok uygun bir davranış değildi. Firûz Paşa bu durumu fark ederek şahı uyardı:

- Hünkârım, şehzademiz hatun kişilerle konuşmakta, sarayda onlarla vakit geçirmekte, dedi. Padişahın aklına o anda müneccimlerin söylemleri gelmiş ve vezirine:

- Bu duruma nasıl tedbir almalıyız, diye sordu. Veziri:

- Padişahım, divan kurup hangi padişahın kızı münasip ise onunla şehzademizi evlendirelim, diyerek aklına gelen ilk çareyi söyledi. Padişah bu cevaptan çok memnun oldu. Karısı Gülnaz Hatun da bu fikri beğendi. Oğlunun mürüvvetini göreceği için oldukça heyecanlandı. Bâhtiyâr Şâh ertesi sabah divanı topladı. Şah, âlimlere, vezirlere ve bütün divandakilere:

- Şehzadeyi evlendirmek isterim. Hangi padişahın kızı münasip ise söyleyin onu alayım, dedi. Âlimler ve vezirler:

- Padişahım, bu etrafta olan padişah kızları şehzademize uygun değildir. Ancak Bâğdat padişahı Melik-i Çâpur ulu padişaktır ve Arap memleketleri onun hükmündedir. Allah Teâlâ hazretleri ona bir kız evladı vermiştir ki dünyada bir eşi var ise o da bizim şehzademizdir, dediler ve isminin Hümayun Bânû olduğunu söylediler.

Şâh Bahtiyar duyduklarından gayet memnun oldu ve Hümayun Bânû'yu şehzadeye istemeye talip oldu. Bu görevi Firûz Paşa'ya vererek:

- Hemen Bâğdat'a gidin ve ondan Allah'ın emri ile Çâpur Melik'i'nin kızını şehzadeye isteyin, dedi. Veziri:

- 'Ferman Padişahımındır.' diyerek Bâğdat'a asker gönderdi ve ileri gelen devlet adamlarından birini Şâh Bahtiyar'ın elçisi olarak Çâpur Melik'i'ne gönderdi. Bâğdat Padişahı Çâpur Melik, Firûz Paşa'yı da huzuruna çağırdı. Çâpur Melik'i vezirin edepli hareketlerinden hoşlanmıştı. Divanda yemekler yendi, dualar okundu, şeker şerbetler geldi ve padişah Firûz Paşa'ya:

- Safa geldiniz, hoş geldiniz. Şâh Bahtiyar pederimizin keyfi güzel mi ve şehzade oğlumuz iyi midir, diye sordu. Firûz Paşa da:

- Şâh Bahtiyar pederiniz size dualar etmekte ve şehzade oğlu da size hürmet ve saygılarını bildirmektedir padişahım.''' diyerek Bâhtiyâr Şâh' ın mektubunu Çâpur

Melik'ine sundu. Padişah mührü bozup mektubu yardımcısına vererek okumasını istedi. Mektupta şunlar yazılı idi:

“Ben İran padişahı Melik-i Bahtiyarım. Sen ki Bâğdat padişahı Çâpur Meliksin. Allah Teâlâ Hazretlerinin emri ile kızın Hümayun Bânû'yu oğlum Şîrvân Şâh'a isterim. Bizler de bu fani dünyada iki kardeş olup sefa sürelim.”Çâpur Melik'i fermanı dinledikten sonra çok memnun bir halde şunları söyledi:

-Ey has vezir! Benim kızım öyle ulu bir padişahın oğluna layık değilken onlar kızıma talip olmuşlar. Can baş üstüne, lakin benim bir hafta misafirimsin.” diyerek Firûz Paşa'ya özel vezir tayin etti. Hizmetinde kusur olmamasını emretti, bütün Bâğdat'ı gezdirdi. Her gün bir bahçede ziyafet verdirdi. Aradan bir hafta geçtikten sonra Firûz Paşa'yı huzuruna davet etti, ona ikramlarda bulundu ve kıymetli hediyelerle birlikte namesini vererek onu uğurladı. Firûz Paşa Şîrâz'a gelmeden sarayda hazırlıklar başladı. Başta Gülnaz Sultan olmak üzere saraydaki bütün kadınlarda merakla Firûz Paşa'yı bekledi. Firûz Paşa padişahın huzuruna gelerek Çâpur Melik'inin mektubunu ve hediyelerini takdim eyledi. Divanda bulunan herkes hediyeleri görünce parmak ısırıldı. Padişah merakla mektubu okuttu. Mektupta Çâpur Melik'i şunları yazmıştı:

“Firûz Paşa ile gönderdiğiniz mektup beni ve eşimi oldukça memnun etti. Sizden bir tek ricamız vardır ki o da şehzadenin evlendikten sonra Bâğdat'ta yaşamasıdır. Siz de takdir edersiniz ki benim bir tek kızım vardır. Ben ve eşim öldükten sonra her şey kızıma ve onun eşine kalacaktır. Devletimizin geleceği için ben de kızımın ve kocasının Bâğdat'ta kalmasını isterim, dedi. Devamında şehzadenin ne zaman isterse ailesini alıp Şîrâz'a gelebileceğini ve şehzadeyi bağrına basacağını söyleyerek ricasını dile getirdi.

Bâhtiyâr Şâh, Çâmur Melik'inin oğlunu Bâğdat'a istemesinden dolayı çok üzüldü. “Şimdi ne yapmalı, nasıl karar vermeli? Bu haberi karıma nasıl vereceğim?” diye kara kara düşünürken Firûz vezir yanına geldi:

-Padişahım neden üzülürsünüz? Çâpur Melik'i çok iyi bir padişaktır. Ben böylesi bir padişah görmedim.”diyerek padişahın gönlüne bir nebze de olsa su serpmeye çalıştı. Bunun üzerine bütün divan üyeleri padişaha:

- Padişahım, şehzademiz sağ olsun, diyerek padişahı teselli ettiler. Duydukları karşısında rahatlayan Bâhtiyâr Şâh:

-Tamam, o zaman izin veriyorum. Ancak kış mevsimi olduğu için yol şartları zor olur, diyerek bahar geldiğinde gitmesinin daha uygun olacağına karar verdi.

Hikâyemizin bundan sonraki kısmında biraz da şehzadeden bahsedelim. Bir gün şehzadenin canı ava gitmek istedi. Pederinin yanına gelerek:

- Kıymetli babacığım. Müsaadeniz olursa bugün ava gitmek isterim, dedi.

Bâhtiyâr Şâh:

- Oğulcuğum, dikkatli ol. Yol iz tehlikelidir. Tedbirsiz çıkma, dedi.

Şehzade babasının elini öptü ve dediklerine uyacağını söyledi. Yanına güvenilir adamlarını alıp Şîrâz taraflarına avlanmaya çıktı. Az gidip uz gittikten sonra bir sahraya geldiler. Adamalarını ava gönderip kendisi de yüksek bir tepenin üstüne oturdu. Bir saat geçmeden ava gidenler avlarını şehzadenin önüne getirdiler. Avları gören şehzade:

- Avcılar, bugün çok iyi iş çıkardınız. Bu altınları hak ettiniz, diyerek onları memnun etti.

Kendisi de iştaha gelerek atına binip ava çıktı. Biraz gittikten sonra karşısına bir av çıktı. Şehzade avın ardı sıra at sürdü. Avı kovalaya kovalaya bir çöle geldi. Bir de baktı ki ne görsün, av kaybolmuş. Şehzade etrafına baktı ve ucu bucağı görünmeyen bir çölde olduğunu anladı. Ardına baktı; vezirden ve atlardan hiç kimse yok. Allah'a sığınarak atını bilmediği bir yöne sürdü. Akşam olduğunda şehzade adamlarını bulamadığı için üzölmeye başladı. Çünkü bu zamana kadar kendisi değil akşama kadar bir saat bile yalnız kalmamıştı. Sabaha kadar atından inmeden ve ne yöne gittiğini bilemeden dolandı durdu. Sonunda sabah oldu, hava çok sıcak olmuştu. Karşısında azametli bir dağ gördü ve "Dağın ardında su olsa gerek." diye düşünerek atını o dağa doğru sürdü. Gerçekten de doğru tahmin etmişti. Dağın eteğinde bir çeşme vardı. Yanında da çadırlar kurulmuştu. Şehzade çok memnun oldu ve çeşmeye yöneldi.

Sonra ne mi oldu? Bu dağın öbür yüzünde bir büyük köy vardı. Ahmet isimli bir beyin hâkimiyeti altındaydı. Ahmet Bey gayet pehlivan bir insandı. Etrafındaki herkes kendisinden korkardı. Allah Teâlâ hazretleri kendisine altı tane evlat vermişti. Beşi erkek, bir tanesi kızdı. Evlatları da babaları gibi pehlivandı. Büyük oğlunun adı Ruhâm, diğerlerinin adı da Feridun, Mirzabey, Behzat, Ferhât ve kızının adı da Şemâ'il Bânû idi.

Kardeşler her bahar bir ay kadar bu çeşmenin yanında çadır kurup ava çıkarlardı. Günlerden bir gün babaları vefat etti. Büyük kardeşleri Ruhâm Bey oldu. Bu üzüntü ile de olsa çeşmenin yanına çadırlarını kurdular. O sabah bütün erkek kardeşler ava çıktı, bir tek Şemâ'il Bânû çadırda kaldı. Dadısıyla sohbet ederken birden çeşmeye doğru at süren şehzadeyi gördü. Kız o anda şehzadeye âşık oldu. Dadısına:

- Dadıcığım, çeşmenin yanındaki genci görüyor musun? Zavallı çok yorgun gözüküyor. Ayrıca asil bir yiğit olduğu çok belli. Onu çadıra çağırırım, biraz su ve yemek verelim, dedi.

Çaresiz dadı neylesin? Şehzadeye:

-Buyurun oğlum, şu çadırda kızım ve ben kalırız. Kendimize yemek hazırlamıştık. Belli ki açsın, yorgunsun. Gel soluklan, dedi.

Şehzadede şaşkın ve bir o kadar sevinçle:

-Allah razı olsun sizden benim de karnım çok acıkmıştı. Nerede soluklansam da dinlensem diye bakıyordum, dedi ve davetten çok memnun kaldı. Atını Bânû sultanın çadırına doğru çevirdi ve gitti. Bânû misafirinin geldiğini görünce çadırından çıktı:

-Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, deyip sohbete başladılar.

Bânû'nun dadısı ortaya yemek getirdi ve beraber yemeklerini yediler. Hoş geçen yemeğin ardından dadı sofrayı kaldırdı. Herkesin neşesi yerine gelmişti. Şemâ'il Bânû duygularını belli etmemeye çalışsa da başaramadı. Şehzade de ondan hoşlanmıştı. O da duygularını belli etmemek için gözlerini kaçırıyordu. Bânû sonunda dayanamayarak:

-Efendim, beni helalliğe kabul eyle, eşin olayım, deyip ağlamaya başladı. Şehzade Banu'da öyle bir güzellik gördü ki o ana kadar öyle bir şey görmemişti. Kendisi de ağlamaya başladı:

- Ben de bunu murat etmiştim, dedi. Bânû inanmayarak:

- Beni teselli etmek için söylüyorsun. Yoksa senin gibi bir beyzade benim gibi bir kızı alır mı? Çadırdan çıktıktan sonra unuttur gidersin deyip hüngür hüngür ağladı. Şehzade de aşık olduğunu anlatabilmek için öyle yemin etti ki:

-Senden murat almadıktan sonra gayri başka bir kızın yüzüne bakıp murat almamayım, deyince Bânû da sevindi ve tekrar mesut oldular.

Çadırda bunlar yaşanırken şehzadenin askerleri şehzadeyi kayb ettikleri için etrafı aramaya başladılar. Bânû'nun dadısı akıllı bir kadındı. Belki Bânû'nun kardeşleri gelir de onun şehzade ile böyle oturduğunu görürlerse Bânû'yu telef ederler. En iyisi dağın üzerine çıkıp etrafı gözleyeyim, dedi ve dağa çıktı. Çıkar çıkmaz çölün kenarından bir grup asker in geldiğini gördü. Hemen Bânû'ya haber verdi. Bânû'yu:

- Çölün bir tarafı asker ile doldu. Haydi, kalk toparlan, diye uyardı.

Bânû hemen kendini dışarı attı, şehzade de peşinden dışarı çıktı. Bânû'nun perişanlığını görüp:

-Hayırdır? Ne oldu böyle birden bire kendini dışarı attın? diye sordu.

Bânû:

-Efendim, askerler gelmiş ona baktım. Kimdir bunlar, neden gelmişlerdir diye korktum, dedi.

Şehzade askerlerin geldiği tarafa bakınca rahat bir nefes aldı. Bânû'ya:

-Ey dünyalar güzelim! Korkma, rahat ol, onlar benim askerlerimdir, dedi ve atını hazırlamaya başladı. Bânû yere çöküp:

-Bu gece gitmeyin. Askerler de burada çadırlarını kursunlar, siz de çadırınız da kalın. Ağabeylerim geldiğinde sizin misafir olduğunuzu söyleriz, onlar da misafirleri ağırlar. Bu sayede tekrar görüşmüş oluruz, dedi. Şehzaden hoşuna giden bu teklifi geri çevirmedi.

-Baş üstüne, deyip askerlerinin yanına giden şehzadenin ardından Şemâ'il Bânû şu beyti söyledi:

“Gönlüm ol beni gamzesi fettan ile gitti.

Sabrım benim ol naziki müjgân ile gitti.”

Veziri ve askerleri şehzadeyi büyük bir sevinçle karşıladılar.

-Efendim gece gündüz sizi aradık. Çok şükür sağ salim karşımızdasınız, dediler. Şehzade de askerlerine aynı muhabbetle karşılık verdi:

-Çok şükür Allah’a iyiyim. Burada iyi yürekli insanlara denk geldim beni misafir ettiler. Sizler de çadırlarınızı burada kurun. Bu gece burada kalalım. Hayvanlar da yorulmuştur. Hep birlikte dinlenelim dedi. Askerler de:

-Ferman efendimizindir, deyip çadırlarını kurdular. Şehzade de çadırına yerleştikten sonra Şemâ’il Bânû’nun çadırına doğru bakmaya başladı. Akşam vaktine doğru altı tane pehlivan gibi yiğitlerin Bânû’nun çadırına girdiğini gördü. Kardeşler de etraftaki çadırları gördüler. Banu’ya:

- Allah-u Teâla bizlere misafir göndermiş çok şükür. Şu getirdiğimiz avları hemen kebab yapın da misafirleri davet edip hep birlikte yiyelim, dediler.

Beş kardeş çadırların yanına gittiler. Bir de baktılar ki büyük bir çadırda yakışıklı bir genç oturmuş. Ay gibi parlayan yününe bakmak mümkün değil. Hemen beşi birden atlarından indiler. Şehzadenin önünde yer öptüler ve edepli bir şekilde selam verdiler. Şehzade de onların selamına karşılık verdi ve ayağa kalktı. Onları yanına alarak ikramda bulundu. Kardeşler:

- Efendim, bizim mekânımız buradadır. Eğer kabul ederseniz bu akşam yemeği birlikte yiyelim. Gelirseniz bizleri çok memnun edersiniz, dediler. Şehzade özür dileyerek:

-Çok uzaktan geldik. Yorulduk. Sizleri çok sevdim; ancak asker sayımız çoktur. Sizlere rahatsızlık vermek istemem, dedi.

Kardeşler hemen lafa karıştı:

-Ne rahatsızlığı efendim. Başımızın üstünde yeriniz var, dediler. Şehzade:

- O zaman beş-altı asker ile geleyim deyince Şemâ’il Bânû’nun kardeşleri çok sevindiler. Şehzadenin önüne düşerek çadıra getirdiler. Sofralar kuruldu, kebaplar yendi, şaraplar

içildi. Herkes neşe içinde yiyip içerken Bânû'nun küçük kardeşi Ferhât, şehzadenin askerlerinin yanına gitti.

Askerlere:

-Bu yakışıklı bey kimdir, kimlerdendir? diye sordu. Asker:

-Beyimiz, hâlen Şîrâz Şâhı olan Bahtiyar Sultan'ın oğlu Şîrvân Şâh'tır, diye cevap verdi.

Duyduklarına şaşırان Ferhât hemen içeri girdi. Haberi en büyük ağabeyi Ruhan'ın kulağına söyledi. Ruhan:

-Şehzadem, bilemeden de olsa hizmetinizde kusur ettiyse affedin, dedi. Şehzade olanları anladı ve:

-Ey misafirperver yiğitler, Allah Teala sizlerden razı olsun. İkranda hiç kusur etmediniz. Eğer ölmezsem tekrar görüşürsek ben de size izzeti ikamda bulunmak isterim, dedi.

Sohbet ortamında Şîrvân Şâh Ferhât'ın Şemâ'il Bânû'ya çok benzediğini fark etti. Ferhât'a baktıkça sanki sevdiği kadına bakıyordu. Saatler ilerledi. Şehzade iyice yorulmuştu. Yorgunluktan gözleri kapanıyordu. Şehzadenin o halini gören Bânû'nun kardeşleri şehzadenin ve askerlerinin yataklarını yaptırdı ve şehzadeyi yatırdılar. Herkes çadırına çekilmiş huzurla uykuya dalmaya hazırlandı. Bânû ağabeylerinin yattığından emin olduktan sonra şehzadenin çadırına girdi. Şehzadeyi uyandırmadan sadece onun yüzünü seyrederek sabahladı. Bânû'yu çadırında bulamayan dadısı nerede olduğunu anladı. Hemen şehzadenin çadırına geldi. Bânû'ya:

-Ey Bânû! Sabah olmak üzere. Kardeşlerin şehzadenin yanına gelirler. Seni burada görmeleri hiç iyi olmaz, diyerek nasihat etti. Bânû:

-Haklısın dadıcığım. Sabırdan başka yapacak bir şey yok. Şehzadem geldiğimden beri uyuyor. Onu uyandırmadım, geldiğimi bilmiyor. Geldiğimi anlasın diye ona bu değerli elması bırakıyorum. Babama bir padişah hediye etmişti. Bu elmas ancak padişahlara layıktır, diyerek dadısıyla çadırdan çıktı. Mahzun bir şekilde çadırına doğru gitti. Hikmeti gör ki Bânû çadırdan çıkar çıkmaz Ruhan uyandı, hemen kardeşlerini uyandırdı, şehzadenin yanına gittiler. Şehzadeyi uyandırdılar ve yemek için sofraya geçtiler. Şehzade bu misafirperverliğe karşılık vermek için hazinedarına emir vererek çadırından iki sandık

getirmesini istedi. Sandıkları açıp beş kardeşe en güzellerinden kaftan ve her birine Bâğdat'tan gelen birer at hediye etti. Bânû'nun kardeşleri hediyeler karşısında çok memnun oldular. Şehzade koynundan bir güzel yüzük çıkardı:

-Bu da kız kardeşinize hediyemdir, dedi. Ruhan'a dönüp:

-Ey pehlivanlar, sizleri asla unutmayacağım. Sizler de beni unutmayın, halinizi bana bildirin, diyerek vedalaştı. Askerleriyle beraber yola çıktı. Şîrâz'a yaklaşınca babası Bâhtiyâr Şâh'a müjde verdiler. Padişah, etrafındaki vezirlere ve bütün meclis üyelerine emirler verdi, şehzadeyi karşılamaya çıktılar. Şehzadeyi saraya getirdiler. Şehzade padişahın huzuruna gelerek önce yeri, ardından padişahın eteğini öptü. Padişah oğluna sarıldı ve:

-Oğlum, nasılsın neler yaptın? diye sordu. Şehzade hem yorgun hem de Şemâ'il Bânû'nun aşkından dünyayı görmez durumdaydı.

-Çok şükür kıymetli babacığım, diyerek kısa bir cevap verdi.

Şimdi hikâyenin geri kalan kısmını Bâğdat'tan anlatalım. Bir gün Firûz vezir padişahın yanına geldi ve dedi ki:

-Şâh'ım Bâğdat'tan Çâpur Melik'i'nin elçisi gelmiş. Ne yapmamızı emredersiniz? Padişah:

-Safa gelmiş, hoş gelmiş. Dinlenmesi için hemen ona güzel bir saray ayarlayın. Emrine yardımcılar verin, dedi.

Elçi bir iki gün istirahat ettikten sonra padişahın huzuruna getirildi. Padişaha âdet olduğu üzere hediyelerini sundu. Vezir, padişahın karşısında el pençe divan durdu. Padişah elçiye oturması için yer gösterdi ve elçi saygıyla yerine oturdu. Ardından sofralar kuruldu, yemekler yendi, şerbetler içildi. Şimdi sıra elçinin getirdiği mektubun okunmasındaydı. Padişah ve divan üyeleri merakla bekledi. Padişahın yardımcısı mektubu okumaya başladı. Mektupta Çâpur Melik'i selam edip hal hatır sorduktan sonra şunları söylemişti:

-Bana veziriniz ile gönderdiğiniz mektuba karşılıktır. Kızımın çeyizi hazırdır. Oğlum şehzadenin teşrifi için de gözüm yoldadır. Eğer kararınızdan vazgeçmediyseniz damadımı en kısa zamanda burada görmeyi çok isteriz.

Bâhtiyâr Şâh okunanları dikkatlice dinledi ve oğluna dönerek:

-Gözümün nuru oğul, kayınpederiniz Bâğdat Şâhı sizleri davet etmiş. Her ne lazım ise hazineden alabilirsin. Hazırlıklarını tamamladıktan sonra yola çıkabilirsin. Zira o Şâhı da artık gönül azabından kurtarmak lazım, dedi.

Şehzade babasının sözlerine çok üzüldü. Çünkü gözü Şemâ'il Bânû'dan başka bir şey görmüyordu. Ama görünen o ki babası ve Bâğdat Şâhı bu evliliği canı gönülden istiyordu. Ne yapsa da bu düğünü erteleyebilseydi? Hemen aklına babasına şöyle bir cevap vermek geldi:

-Babacığım, şimdi mevsim kıştır, Bâğdat ise çok uzaktır ve yolları sarptır. Yaz olsa gidilirdi; ancak bu havada yola çıkmak tehlikelidir, dedi. Bâhtiyâr Şâh biraz düşündükten sonra:

-Ciğerimin köşesi! Bahane üretme. Eğer gitmek istiyorsan önünde hiçbir engel yoktur. Şimdi gitmezsen Bâğdat Şâhı bizlere gücendir. Söz verip tutmamış gibi oluruz. El âlem sonra ne der? deyip oğluna nasihatler verdi. Çaresiz şehzade, babasının ısrarlarına daha fazla dayanamadı. Kesin olmaz dese babası gücenecekti. Çaresizce babasının dediklerini kabul etmek zorunda kaldı. "Emir sizin. Nasıl buyurursanız öyle olsun." dedi.

Babası Bâhtiyâr Şâh hemen emir verdi. Düğün hediyesi olarak gönlünden ne koptuysa verdi. Yüz âdet deveye en güzel atlas kumaşlar yüklendi. Yirmi beş âdet katıra da pırlantalar, altınlar, gümüşler yüklendi. "Biricik oğlum için bunlar ne ki!" dedi ve elli âdet elmas takımlı atları hazırlatıp hareminden yardımcı ve askerler tertip edip bir pehlivan askeri de onların başı tayin etti. Lalası Amber Ağayı da oğluyla gönderdi. Padişah ve karısı Gülnaz Hatun oğlunu yalnız gönderecekleri için üzgündü. Onlar da yolun yarısına kadar yola çıkan kervanla birlikte gittiler. Şehzade dışında herkes hem mutlu hem de ayrılacakları için üzgündü. Şehzade ise istemediği bir evlilik yapmanın üzüntüsünü yaşıyordu. Babasına çıksa dese ki: "Kıymetli babacığım ben istemiyorum. Ben Şemâ'il Bânû'yu seviyorum." O zaman ülkeler karışır verilen sözler çiğnenir, padişah olan babasının itibarı iki paralık olurdu. Böyle bir rezilliği göze alamazdı. Mecburen verilen emre boyun eğerek yola çıktı. Yola çıkıp akşam olunca bir kervanda konakladılar. Babası oğlunu yanına davet etti. Oğluna:

-Oğlum, göreyim seni. Bâğdat'a vardığında bize yakışır şekilde hareket et. Çâmur Melik ile baba-oğul gibi ol ve ahali senden hoşnut olsun, diye nasihatle bulunarak oğlunun gözlerinden öptü ve vedalaştılar. Padişah ve karısının gözünden iki damla yaş yerine kan

aktı. Bütün divan üyeleri Şîrâz'ageri döndü. Ancak şehzade orada kaldı. Gece olunca şehzade lalası Amber Ağayı çağırdı. Ona:

-Lalacığım, bizim nakkaş başını buraya getir. Lala hemen:

-Emriniz olur efendim, deyip nakkaş başını huzura getirdi.

Şehzade:

-İpek bir bezin üstüne benim resmimi yap, dedi. Nakkaş başına elindeki ipeği verdi ve kendisi de nakkaşın karşısında durdu. Nakkaş çok maharetliydi. Şehzadenin karşısında diz çöküp resmi yaptı. Resim şehzadeye o kadar çok benziyordu ki görenler “İki tane şehzade olmuş.” derlerdi. Şehzade de yapılan işten memnundu. Resmi Amber Ağaya verdi ve:

-Bunu çok dikkatli bir şekilde sakla. Ne zaman ister isem verirsin, dedi.

O gece şehzade Şemâ'il Bânû'nun aşkı yüzünden uyuyamayıp sabahladı. Amber Ağa'yı yanına çağırdı. Ona:

-Yanına bir elbise, iki büyük altın ve bir kutu elmas al, dedi.

Amber Ağa:

-Emredersiniz efendim, diyerek hazırlıklarını yapmaya gitti. Şehzadenin aklında bir önce Şemâ'il Bânû'yu görmek vardı. Ne yapıp edip yanına gidecekti. Başpehlivanı yanına çağırdı ve ona:

-Bütün yükleri yüklet ve yola çıkın. Önümüzdeki konağa varın. Akşam olunca ben de yanınıza geleceğim inşallah, dedi.

Kendisi de Amber Ağayı yanına alarak yola çıktı. “Ver elini Şemâ'il Bânû” deyip atıyla dörtnala gitti.

Hikâyemizin bundan sonraki kısmını Şemâ'il Bânû'dan dinleyelim. Şemâ'il Banu Şîrvân Şâh yanından gittikten sonra her gün çadırında gözyaşı döktü. Bir gün dadısı içeri girip dedi ki:

-Ey güzeller güzeli Bânû kızım! Müjdemî isterim. Şehzade geliyor. Bânû sevincinden Şâhin gibi ayağa fırladı. Hemen çadırından dışarı çıktı. Bir de ne görsün? Gerçekten

dadısının dediği gibi şehzade gelmiş. Sevincinden şehzadenin atının ayağına kapanıp şu beyti söyledi:

“Kati müştak idi görmege bu can sizleri

Kıldın ihya Hazreti İsa gibi cansızları”

Deyip ağlamaya başladı. Şehzade Şemâ’il Bânû’nun bu halini görünce hemen atından indi. Birbirlerine bakakaldılar. Hal hatır sordular. Yemek için çadıra geçtiler. Şemâ’il Bânû’nun dadısı da sofrayı kurdu. Yemekleri hazırladı. Tatlı bir sohbet havası her yanı sarmıştı. Şehzade Şemâ’il Bânû’ya kardeşlerinin nerede olduğunu sordu. O da ava çıktıklarını söyledi. Şehzade:

-Ey dünya güzeli Bânûm! Bu zamana kadar gelemedim. Seni gözü yaşlı bıraktım. Ama şimdi geride ne varsa hepsini bırakıp geldim, deyince Şemâ’il Bânû da yalvararak:

-Sevgili şehzadem, neden gelemediğinizi bilirim, dedi. Şehzade:

-Pederimin memleketine bir düşman kasteylemiş. Şâh pederim bana asker verdi, ben de düşmana karşı giderim. Eğer gerekli görürsem savaşıyoruz. O yüzden askerlerim filan yerde beni beklerler. Ben de gül yüzünüzü bir kez olsun görmek için Amber Ağayı alıp yanınıza geldim. Ama bundan sonra ne olacağını bilemem, deyip ağlamaya başladı.

Şemâ’il Bânû da bu kötü haberi işitince ağlamaya başladı. Şehzade Amber Ağaya işaret edip bohçayı getirtti. İçindeki elbiseleri ve mücevherleri çıkarıp Şemâ’il Bânû’nun önüne koydu ve ona: “Efendim, bilirim sende bunlardan çok vardır. İstersen yardımcılara verirsin. Benim sana asıl vermek istediğim budur diyerek kendi muskasını çıkarıp Bânû’ya verdi. Bânû muskayı alıp öptü ve çok memnun kaldı. Şehzade : “Ey Bânû cihanım! Bana izin verin, diyerek kalktı ve çadırdan çıktı. Bânû’nun dadısı yolculuk için ikramlarda bulundu. Şemâ’il Bânû da şehzade ile gitmek istedi:

-Şehzadem! Sen gittikten sonra ben çok ağladım. Garip kaldım buralarda. Bir daha seni ne zaman göreceğim? Senden ayrılığa gönlüm dayanmaz. Bu gidişle ancak kıyamette kavuşuyoruz, deyip bir ağladı ki yerler gökler ağladı sanki. Onun bu hallerini gören şehzadenin de yüreği burkuldu o da ağlamaya başladı ve dedi ki:

-Ey Bânû cânım! İnşallah hemen gelip sana kavuşacağım. Çünkü cefa çekmeyen âşık olamaz. Sen beni dualarında unutma. Ben nereye gidersem gideyim sen hep benimle olacaksın. Seni asla unutmayacağım ve senden başka kimseye de gönül vermem, diye yemin etti ve atına binip Amber Ağa ile tekrar askerlerinin konakladığı yere gitti. O akşam askerlerinin yanına vardı. Şehzadeyi karşılarında gören askerler çok sevindiler. Şehzade odasına geçti. Kendi başına kalınca Şemâ'il Bânû'yu hatırladı ve ağlamaya başladı. Şehzadenin çok akıllı bir dadısı vardı. Küçük yaşından beri şehzadeye bakar, onu çok severdi. Şehzade de dadısını çok sever, onun sözlerini dinlerdi. Gün boyu şehzadeyi göremeyince meraklandı. Akşam yanına geldi. Bir de baktı ki şehzade iki gözü iki çeşme ağlıyor. Dadısı:

-Ey gözümün nuru, kalbimin süruru! Sabredersen muradına erersin. Hem sen yiğit, cesur bir gençsin. Eğer bir kere Hümeyrâ Bânû'yu görsen Şemâ'il Bânû'yu aklına bile getirmezsün. Hiç çölde başına buyruk gezen bir kızla Bâğdat Padişahı'nın kızı bir olur mu? Hem o sizin kıymetinizi de bilemez. Sizin gibi bir şehzadeye ancak padişah kızı layıktır. Şehzade dadısını dinledi ama yüreğine söz geçiremedi. İçinin acısıyla şu beyti söyledi:

“Gel ey nasih kop indi can-u dilden bi-habersin sen,
Beni mecnun eyledi ol pir, bilmem ne dirsın sen.”

Deyip tekrar ağlamaya başladı. Sabah olunca askerden göç boruları çalmaya başlandı. Dügün katarı yollandı. Şehzade de atına binip “Nerdesin Bâğdat şehri?” diyerek yola koyuldular.

Yiye içe kona göçe yol gittikten sonra Bâğdat'a bir konak mesafe kalmıştı. Şehzade bir adamı ile saraya geldiğini bildirdi. Adam Çâpur Melik'i'ne şehzadenin geldiğini haber verdi. Çâpur Melik'i ferman verdi. Padişahla birlikte vezirler, âlimler ve bütün divan üyeleri gösterişli atlarına binerek şehzadeyi karşılamaya çıktılar. Şehre yakın yerde karşılaştılar. Şehzade hemen atından inip Çâpur Melik'i'ne doğru yürüdü. Şâh da şehzade gibi atından inerek onu karşıladı. Kucaklaşıp hal hatır sorduktan sonra tekrar atlarına binerek sohbet ede ede Bâğdat'a vardılar. Hümayun'nın sarayına geldiler. Çâpur Melik'i şehzadenin elinden tutup onu tahta çıkardı ve kendi yanına oturttu. Bütün divan üyeleri şehzadenin eteğini öptü. Şehzade de onlara iltifat ederek hal hatır sordu. Padişahın emriyle o dönemin âdeti olarak şehzadenin üstüne altınlar serpildi. Ardından sofralar kuruldu, yemekler yendi. Yemeğin ardından sazandeler geldi ve fasıl icra ettiler. O gece sabaha

kadar eğlenceler sürdü. Üç beş gün bu şekilde geçtikten sonra padişah bütün divan üyelerini de toplayarak herkesin huzurunda “Kızımı şehzadeye verdim. Allah’ın emri ile nikah edin.” dedi. Gelin ve damattan vekâlet alındı, nikâh kıyıldı. Dualar okundu, şerbetler içildi. Bütün davetliler şehzadeye “Hayırlı olsun.” dediler. Tıpkı bin bir gece masalları gibi eğlenceler, gösteriler kırk gün kırk gece sürdü. Herkes bu kadar eğlenirken kırk birinci gün padişah büyük bir divan topladı. Bütün devlet adamları yerlerinde hazır bulundu. Vezirler şehzadeyi divana getirdiler. Şehzade içeri girince padişah ayağa kalktı. Bütün divan üyeleri de ayağa kalkarak şehzadeyi alay ile padişahın yanına getirip tahta çıkardılar. Ardından yemekler getirildi, şerbetler içildi ve dualar okundu. Padişahın emriyle âlimlere, vezirlere ve bütün divan üyelerine çok değerli kumaştan yapılmış kaftanlar giydirildi. Şehzadenin başına mücevher bir taç, üstüne elbiseler, beline kemer, üstüne de en değerli kumaşlardan yapılmış kaftan giydirdiler. Padişahın hediyesi sadece bunlar değildi: ayrıca yüz tane on altı yaşında kız ve erkek hizmetçiler, yüz tane mücevher takımlı Arap atı, yüz tane katır, yüz tane üçer yaşında semizli deveyi de bahşiş olarak vermişti. Bütün Bâğdat halkı bu hediyelere hayran kaldı ve “Padişah dediğin böyle olur.” dediler. O gün akşam olunca yemekler yendi. Yatsı namazı vakti gelince cemaatle namaz kıldılar. Şehzadeye ikramlarda bulunup onu atına bindirdiler. Divan üyeleri de ellerinde meşalelerle şehzadenin önünden yürüyerek şehzadeyi Hümayun Bânû’ nun sarayına getirdiler. Âlimler dualarla şehzadeyi saraya uğurladılar. Şehzade sarayda kendisine hizmet etmek için bekleyen gençlere selam verip içeri girdi. İçeride de ellerinde altın şamdanlar ile şehzadeye yol gösterecek hizmetçiler vardı. Şehzadenin önünden yürüyerek üst kata divanhaneye çıkardılar. Burada da dadı hanımlar şehzadeyi Hümayun Bânû’nun odasına getirdiler. Şehzade etrafi incelemek istedi. Lakin bu pek mümkün değildi. Etrafta yanan meşalelerden şehzadenin gözü kamaştı. Göz alıcı ışıkların arasından Hümayun Bânû şehzadeyi gördü. Edalı edalı yürüyerek şehzadenin yanına geldi. İki birlikte tahta çıktılar. Hümayun Bânû o anda şehzadeye gönlünü kaptırmıştı. Yüzüne bakmaya doyamıyordu. Şehzade de Hümayun Bânû’nun güzelliğinden etkilenmişti. Hümayun Bânû keman kaşlı, ahu gözlü, servi boylu bir güzeldi. Şehzade onun ay gibi parlayan yüzüne baktığı anda aklına Şemâ’il Bânû geldi. Onun güzelliği, sevdası, muhabbetleri ve dahası verdiği yemin aklında şimşek gibi çaktı. O esnada içeri dadı hanımlar girdi. Şehzadenin odanın ortasında soğuk bir şekilde durduğunu görünce birbirlerine işaret ettiler. “Belki şehzade bizden utanmıştır.” diyerek hemen odadan çıkarak Hümayun Bânû ile şehzadeyi baş başa bıraktılar. Ama Hümayun Bânû da şehzadedeki bu soğukluğu fark etti. Dadılar çıktıktan sonra bile şehzade ağzını bıçak açmadan öylece durdu. Bu durum karşısında oldukça üzülen Hümayun Bânû “Şehzadenin

gönlü bende olsaydı karşımda bu şekilde durmazdı. Belki zaman geçtikçe o da beni sever.” diye içinden geçirerek yatağına girip yattı. Şehzade de bir köşede sabaha kadar Şemâ’il Bânû’yu düşünerek ağladı. Sabah olunca Hümayun Bânû’nun dadısı ve yardımcıları odaya girince bir baktılar ki Hümayun Bânû yatağında yatıyor, şehzade de bir köşede ağlıyor. Onların bu hallerini görünce çok üzüldüler. “Bu ne garip bir iştir.” deyip Hümayun Bânû’yu uyandırdılar. Ona:

-Efendim bu ne haldir? diye sordular. Hümayun Bânû onlara hiçbir şey olmamış gibi davranarak:

-Şehzade ile muhabbetimiz gayet iyidir. Sizi kapının yanında görünce kalkıp hemen oraya geçti, dedi. Şehzade, Hümayun Bânû’nun verdiği bu cevaptan hoşnut olmuştu. O da kalktı hazırlanıp dışarı çıktı. O gün Çâpur Melik’i şehzadeye yine hediyeler gönderdi. Sonra da kendisi kalkıp kızı Hümayun Bânû’nun sarayına geldi. Şehzade padişahı karşılayarak selam verdi. Şâh bir yanına şehzadeyi diğer yanına da Hümayun Bânû’yu alarak bir meclis kurdurdu. Yemekler yendi, sazlar çalındı. Akşama kadar bu şekilde eğlendiler. Akşam olduğunda padişah halinden memnun bir şekilde kendi sarayına gitti. Diğer tarafta şehzade önceki gece gibi yine Hümayun Bânû’yla konuşmayıp bir köşeye çekildi. Günler geceler böyle geçti ve sonunda Hümayun Bânû’nun gül gibi yüzü sararıp soldu. Bu durum artık canına tak etti ve dadısına söylemeye karar verdi. Bir gün dadısını kimsenin görmediği bir yere çağırdı. Orada ona şehzadeden şikâyet etti ve şehzadenin halini anlatıp geldiğinden beri içinde olduğu durumu anlattı:

-Bu halimi kimseye açamadım. Şâh babama da söyleyemem, ama artık dayanamıyorum. O yüzden sana söyledim, deyip hüngür hüngür ağlamaya başladı. Dadısı akıllı bir kadındı. Duydukları karşısında çok üzülse de Hümayun Bânû’yu teselli etmeliydi. Ona:

-Ey benim nazlı kızım! Sakın şehzadeyi incitecek bir söz söyleme ve bu sırrı kimseye açma. Çünkü şehzade daha genç bir delikanlıdır. Ana-baba yanından ayrılıp gurbet ellere gelmiştir. Onların acısına dayanamadığı için sana karşı böyle soğuk davranır. Ancak sen ona biraz vakit ver, bak gör sana da kalbi ısınacak ve çok mutlu olacaksınız, diye nasihatte bulundu. Dadısının bu sözlerinden sonra Hümayun Bânû’nun gönlü ferahladı. İçindeki acı biraz olsun dindi. Günlerden bir gün şehzade kayınpederi Çâpur Melik’i ile divanda otururken bir hizmetçi içeri girdi. Şehzadenin huzura gelerek ona:

-Efendim Şîrâz'dan bir Tatar gelmiş. “Şehzadeye bir mektup getirdim.” der. Emriniz nedir? dedi. Şehzade

-Getirin görelim. Belki önemli bir şeydir, diyerek Tatar'ı getirtti. Tatar, padişahın ve şehzadenin eteğini öpüp mektubu tahtın kenarına koydu. Şehzade hemen mektubu eline aldı, mührünü açtı ve okumaya başladı. Mektupta:

“Baş tacımız şehzadeye. Efendimiz, babanız Bâhtiyâr Şâh vefat etti. Allahu Teâlâ hazretleri siz şehzademize uzun ömürler nasip etsin. Eğer siz de uygun görürseniz bir an evvel buraya gelip hem bizleri sevindirmiş olursunuz hem de tahta çıkasınız.”

Şehzade mektupta yazılanları okuyunca öyle bir nara attı ki gökten ses geldi sanki. Ardından hüngür hüngür ağlamaya başladı. Onun bu hali karşısında padişah ve bütün divan üyeleri de ağlaştılar. Yedi gün yedi gece yas tuttular. Ardından Çâpur Şâh şehzadenin yanına gelerek:

-Oğlum! Allahu Teâlâ'nın emri karşısında boynumuz kıldan ince. Rabbim sana uzun ömürler nasip etsin.” diyerek şehzadeye nasihat edip üzerinden matem elbisesini çıkararak gösterişli elbisesini giydirdi. Şehzadenin de matemini bitti ve gönlü bir nebze de olsa rahatladı. Ama Şemâ'il Bânû'nun hayali o zamanda bile gözünün önünden gitmeyip babasının bahanesi ile içten içe ona ağladı. Bir gün şehzade padişahın vezirini davet ederek ona:

-Ey has vezir! Bildiğiniz gibi babam Bâhtiyâr Şâh vefat etti. Bu gece de yedinci gecesidir. Memleketim şimdi padişahsız kalmıştır. Çâpur Şâh bize izin verirlerse memleketime gidip bir an önce tahta çıkmak isterim. Çünkü bir memlekette Şâh olmazsa halkının hali nasıl olur? Hem her yandan düşman memleketimi ele geçirmek için pusuda bekler.

Vezir etek öpüp “Baş üstüne.” diyerek yanından ayrıldı. Hemen Çâpur Melik'inin huzuruna gelerek şehzadenin ricasını söyledi. Şâh:” Var oğlum şehzadeye söyle onun gül cemaline doyamadan şu yalan dünyada biraz daha birlikte vakit geçirelim. Memleketine en iyi askerlerimizi gönderirim, onlar oraya göz kulak olur. Eğer memleketine düşman saldıracak olursa Allah'ın izni ile askerlerimi gönderir düşmanın hakkından gelirim. Şimdi Tatar'a mektup versinler, o da bu dediklerimi Firûz vezire iletсин.” dedi. Vezir etek öpüp şehzadenin huzuruna geldi. Etek öpüp Şâhın cevabını bir bir söyledi. Şehzade bu cevaptan

dolayı biraz üzöldü; ancak “Emir kendilerinin.” deyip cevap verdi. Şehzade bir gün gizlice kendi askerlerinin yanına giderek Şâhın izin vermediğini söyledi. Onlar da: “Şehzadem! Bizler de bir senedir yurdumuzdan yuvamızdan ayrı kaldık. Eğer izin verirsen en lazım eşyalarımızı alıp kimse uyanmadan Şîrâz’a gidelim. Şehzade: “Güzel olur. O zaman usulca hazırlanın.” dedi. Askerler gizlice hazırlıklarını yapmaya başladı.

Şimdi hikâyenin bundan sonraki kısmını Şemâ’il Bânû’dan dinleyelim. Şemâ’il Bânû şehzadeden ayrıldıktan sonra bir ay sabretti. Düşündü ki şehzade de bir aya kalmaz seferden dönerdi. Bu sayede de kavuşmuş olurlardı. Ancak böyle bekleye bekleye iki üç ay geçti, şehzade hala gelmedi. Şemâ’il Bânû’nun da beklemeye artık gücü kalmadı. Benzi gamdan günden güne sarardı. Yemeden içmeden kesilip yataklara düştü. Geceleri sabahlara kadar feryat figan eyleyip ağladı. Bir gün kardeşleri çadırının önünden geçerken içeriden gelen sese kulak kesildiler. Hepsi bu duruma hayret etti. Ferhât, kardeşine seslenerek:

-Hemşire, niçin böyle feryat figan etmekte? Derdin ne ise söyle, bizler de dersine derman bulalım.” dedi.

Şemâ’il Bânû onları geçiştirmek için yalan söyledi:

-Kardeşlerim! Bir gün su kenarında gezerken bir kedi gördüm ve kucağıma alıp okşamaya başladım. Kucağımda bir yılan olup kendini suya attı. Ben de bu halden çok korktum. O günden beri böyle ağlarım.” dedi.

Kardeşleri kendi aralarında bir karar aldı:

-Bunu şehre götürüp okutmalı.” dediler ve kız kardeşlerini at arabasıyla Şîrâz’a götördüler. Bâhtiyâr Şâh’ın kapıcı başçısı Hasan Ağa ile Ruhan’ın eskiden dostluğu vardı. Altı kardeş şehre vardıklarında doğru Hasan Ağa’nın yanına giderek onun misafiri oldular. Hasan Ağa, ikram sahibi iyi bir insandı. Hemen bütün hekimleri getirtti. Hekimler, Şemâ’il Bânû’nun nabzına baktı. Yüksek ateşine bir anlam veremediler. “Sizler bunu bir de okutun.” dediler. Hemen hocalar getirilip Bânû’yu okumaya başladılar. Bir ay boyunca okudular; lakin bir çare olmadı. Bir gün Şemâ’il Bânû Hasan Ağa’nın eşi Hafize hatun ile oturup sohbet ederken ona:

-Duydum ki Bâhtiyâr Şâh vefat etmiş. Şimdi onun yerine padişah kim olacak ki?” diye sorduğunda Hafize hatun: “Kızım! Bâhtiyâr Şâh’ın bir oğlu vardı. Onu Bâğdat

Şâhî Çâpur Melik'inin kızı ile kendi elleriyle evlendirdi. Babası vefat edince buradan bir Tatar'la haber gönderdiler. Haberi alınca, muhakkak ki babasının tahtına geçecektir. O gelene kadar yerine Firûz vezir hâkimdir.” dedi.

Şemâ'il Bânû Hafize Hatun'dan bu üzücü sözleri duyunca gözleri yaşla doldu ve nazik vücudu zayıf düştü. Kardeşleri, şehirdeki halinin gelmeden önceki halinden daha kötü olduğunu görünce hep birlikte yine at arabasıyla köylerine döndüler. Bânû'yu kendi haline bıraktılar. Çaresiz Şemâ'il Bânû kâh Mecnun gibi çöllerde kâh Ferhât gibi kayalarda feryat edip ağlardı. Bu hal ile biraz vakit geçtikten sonra bir gün kendisine :“Böyle ağlayarak, başıboş gezerek elime ne geçecek? En iyisi bu kötü talihimi değiştirmek için Bâğdat'a gitmektir. Gerçi Bâğdat çok uzak ama olsun. Aşığa Bâğdat bile uzak değildir.” deyip hemen çadırına geldi. Kardeşi Ruhan yanına gelerek:

-Hemşire, inşallah biraz daha iyisindir?” diye hal hatır sordu. Şemâ'il Bânû bir kez daha yalan söyleyerek:

-Kardeşim, bugün çölde bir pir geldi bana okudu. Elhamdülillah kendime geldim.” dedi.

Kardeşleri bu cevaba çok sevindiler. Hemen kurbanlarını kestiler. Birkaç gün geçtikten sonra Bânû'nun kardeşleri yine ava gittiler. Bânû “Fırsat bu fırsattır.” diyerek hazırlanmaya başladı. Yanına bir kese altınla birlikte bir kutu elmas aldı. Erkek kıyafetleri giyerek beline kılıç kuşandı. Hançerini, okunu ve yayını alarak atına bindi. Kendisi de tıpkı kardeşleri gibi pehlivandı. Yola çıkmadan önce dadısını çağırarak ona:

-Dadıcığım, ben şehzade için Bâğdat'a gidiyorum. Bana hakkını helal et ve beni dualarında unutma. Kardeşlerime de sırrımı sakın söyleme.” deyip ağladı. Dadısı da:

-Ey Bânû'm, dikkat et, kendini tehlikeye atma. Bâğdat yolları güçtür. Kılavuzsuz gidilmeye müsait değildir. Sen kendine acımazsın, bari şu yaşlı dadına acı. Biraz sabretsen. Şehzadenin pederi vefat etti. Elbette memleketine gelir. O zaman kavuşursunuz, diyerek aklını çelmeye çalıştı ama başaramadı. Bânû bildiğinden şaşmayarak:

-Dadı, bu dediklerinin bir faydası yok. Elbette kişinin başına kaderinde yazılan gelir, diye vedalaşarak ava gider gibi gitti. O gün o gece at sürüp rüzgâr gibi gitti. Yemeden içmeden yoluna devam etti. Gece yolda giderken üç kişinin geçtiğini gördü.

Karşısında ateş yanıyor ve garip sesler geliyordu. Atını o tarafa doğru sürdü. Önüne ansızın bir adam çıktı ve dedi ki:

-Bu kara gecede burada bir başına ne gezersin? Sen Şemâ'il Bânû değil misin? Beni tanımadın mı? Ben şehzadenin Amber Ağasıyım. Şehzadenin askerleri buraya yakındır. Gel seni götüreyim deyince Şemâ'il Bânû sevinçle:

-Ey Amber Ağa! Çok şükür Allah'a ki Hızır gibi yetiştin ve beni bu beladan kurtardın, dedi. Amber Ağa:

-Benim ardımdan çabuk yürü, dedi.

Bânû denileni yaptı ve atını hızlı hızlı sürdü. O arada kendi kendine "Hamdolsun işim kolay oldu." dedi. Meğer bu Amber Ağa gulyabaniymiş. Biraz gittikten sonra büyümeye başladı. Boyu iki minare boyu kadar oldu. Üst dudağı gökte alt dudağı yerdeydi. O kadar çirkindi ki Bânû bu hali görünce neye uğradığını şaşırды. İçinden dualar okumaya başladı. Gün doğmaya başlamıştı. Horozlar ötmeye başlayınca gulyabani de ortadan kayboldu. Güneş doğup ortalık aydınlanınca Bânû kendini bilmediği yerlerde buldu. Canından ümidi kesmişti. Atını bilmediği yerlere doğru sürdü. Üç gün üç gece böyle devam etti. Dördüncü gün açlık ve susuzluktan bayılacak gibi oldu. Üstüne hasretlik de eklenince dudakları pare pare oldu. Artık ecelinin geldiğini düşünerek Allah'a yalvarmaya başladı. Duasının hemen ardından bir ceylan çıkageldi. Bânû onun peşi sıra atını sürdü. Az gidip uz gittikten sonra ceylan gözden kayboldu. Bânû etrafına bakarken bir yol olduğunu gördü. Allah'a şükrederek o yol boyu gitti. Biraz gittikten sonra karşısına bir pir çıktı. Pirin sesli bir şekilde dua ettiğini görünce onun da kendisi gibi yolcu olduğunu düşündü. Haline acıyarak bir kese altın verdi ve ona:

-Baba, hiç bu tarafta su var mıdır? dedi. Pir altınları görünce Bânû'ya dualar ederek:

-Şu tarafta çeşme var, deyip çeşmenin olduğu tarafı gösterdi. Bânû gösterilen tarafa atını sürdü. Gördü ki kuş yatağının hemen yanında bir çeşme var. Çeşmenin yanına geldi, atından indi, silahını bırakıp hararetle su içti. Atını ota saldı, çok yorgun olduğundan başının altına bir taş koyup orada uykuya daldı.

Hikâyenin sonrasında neler mi oldu? O etrafa yakın bir kale vardı. Kaleyi eşkıyalar zapt etmişti. Yüz kadar eşkıya o kalede mekân tutmuşlardı. Eşkıyaların liderinin adı Ziyat'tı.

Genelde kendisi kalede oturur, etrafa adam gönderip haraç toplar, yol keser, kervandaki yolcuların mallarını gasp ederdi. Bânû'nun da yolda gördüğü pir ihtiyar Ziyat'ın casusuydu. Pir kılığında yola çıkar, yolda kime rast gelirse onu eşkıya başına haber verirdi. Bânû'yu da yolda görünce hemen kaleye gelip eşkıya başına: “Fılan yerde bir kişi gördüm. Üzerinde güzel elbiseleri vardı. Çokça altını olduğunu anladım. Benden su sordu. Ben de çeşmeyi gösterdim.” deyip sustu. Eşkıya başı Ziyat, casustan bunları işitince hemen tek başına Bânû'nun yanına gitmek istedi. Ama sonra kendisine: “Eğer, bu genç, pehlivan olmasa böyle bir yerde yalnız gezmez.” dedi ve hemen bir plan hazırladı. Fazlı ve Haris adlı iki başpehlivanını yanına alarak üçü birden Bânû'nun olduğu mahalleye geldiler. Tam onların geldiği sırada Bânû'nun soylu atı onları görüp bir nara attı. Bânû atının narası ile gözünü açınca karşısında üç tane atlı adamı gördü. Adamları kardeşleri zannetti ve tedirgin oldu. “Çektiğim zahmet heba oldu.” diyerek atını hazırlamaya başladı. Adamlar yaklaştıkça gelenlerin kardeşleri olmadığını anladı ve hemen silahını aramaya başladı. Adamlar kıza ok atmaya başladı. Bânû atına binememiş ve silahına da ulaşamamıştı. Hazırlıksız yakalandı. Adamlar üç taraftan hücum ettiler ve Bânû'yu tuttular. Bânû'yu köle gibi atlarının önünde yürüterek bir mağaraya geldiler. O sırada Bânû'nun ayağına bir taş takıldı. Sendeledi ve bir anda başındaki miğfer düştü. Miğferi düşünce kâkülleri ortaya çıktı. Adamlar bir baktılar ki bu bir kız hem de yüzü ay gibi parlayan dünyalar güzeli. Şaşkınlıkla Bânû'ya:

-Ey güzel kız, sen nereden geldin? Bu ne hal?” diye sorunca Bânû da doğruları söyleyerek:

-Ben Şîrâz'danım. Bâğdat'a şehzadeyi görmeye gidiyorum. Eğer bana zarar vermeden yoluma gitmeme izin verirseniz, sizler iyi bir rütbe kazanırsınız, dedi. Adamlar, alaycı bir gülüşle Bânû'ya:

-Tamam, ama biraz soluklan. Hep beraber içki içelim sonra senin yanına bir kılavuz vererek seni bırakırız, dediler. Eşkıyalar içki içmeye başlamışlardı bile. Adamlar eşkıya olunca her türlü fenalık beklenirdi onlardan. Bânû da bunu bilerek kendi kendine: “Şimdi bunlar sarhoş olursa bana bir kötülük yaparlar. Ya Rabbi! Kendimi sana emanet ettim. Sen beni bu adamlara karşı koru. Beni içinde bulunduğum kötü durumdan kurtar.” diye canı gönülden yalvardı. O sırada adamlar sarhoş olmuşlardı bile. Üçü de Bânû'ya kötülük yapmanın planını kuruyordu. Fazıl, Haris ve Ziyat Bânû için kavga etmeye başladı. Ziyat: “Ben sizin başınızım, ben ne dersem o olur.” deyince Fazıl ile Haris bir olup Ziyat'ı

öldürmeye yeltendi. Onlar kavga ederken Bânû da hemen planını uygulamaya başladı. Ziyat'ın yanına gitti. "Ben senin yanındayım. Sen şimdi benim silahlarımı ver. Ben de seninle birlikte savaşayım." dedi. Ziyat başka çaresinin olmadığını anlayınca Bânû'ya silahlarını ve atını verdi. Bânû atına bindi, kılıcını çekti ve Haris'e öyle bir vurdu ki onu iki parçaya ayırdı. Ondan sonra "Ya Allah!" diyerek Fazlı'ya da bir kılıç çekti ve onun da başını top gibi yere yuvarladı. İsteseydi o esnada Ziyat'ı da iki parçaya ayırırdı; ama yolu bulamayacağını düşünerek onu sağ bıraktı. Ziyat bu hali gördükten sonra: "Ey Bânû, aferin. Çok iyi savaştın. Gerçekten pehlivanmışsın. Koluna kuvvet." dedi ve sonra Bânû'ya: "Bu kalede eşkıya çoktur. Hemen hepsi de Haris'in akrabalarıdır. Eğer onları öldürdüğünü duyarlarsa bizi sağ çıkarmazlar." dedi. İki de atlarına binip kalenin gizli geçitlerinden geçerek yola koyuldular. Gece gündüz yol aldıktan sonra bir dağ kenarına geldiler. Orada bir mağara görüp atlarından indiler ve yemek için erzaklarını çıkardılar. Ziyat Bânû'ya içki içirmek istedi; ancak Bânû akıllı kızdı. Onun teklifini bir şekilde geri çevirerek içkinin hepsini Ziyat'a içirdi. Bu sayede eşkıyaların başı sarhoş oldu ve uykuya daldı. Hemen Bânû Ziyat'ın ellerini arkasından bağlayarak gücü eline aldı. Artık içi rahatlamıştı. Bu şekilde sabah etti. Sabah olunca Bânû kılıcını çekti, Ziyat'ın başucuna geçip yere bir tekme vurdu. Ziyat gözünü bir açtı baktı ki iki eli arkadan bağlanmış, kılıcıyla Bânû başında bekliyor. Yalvararak:

-Ey Bânû! Kıyma cânıma, deyince Bânû:

-Korkma seni öldürmeyeceğim. Lakin sen de elleri bağlı önüme düşüp beni Bâğdat'a götüreceksin. Orada seni bırakacağım, dedi. Ziyat bir anda yerinden sıçrayıp:

-Ey Bânû, ben senin hizmetinden kaçmam. Lakin benim yollarda düşmanım çok. Beni görecektürler senin elinden alıp parçalarlar, diyerek hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bânû:

-Bu konuda dert etme. Ben onlara gereken cevabı veririm, dedi ve her ikisi de atlarına binerek tekrar yola çıktılar. Üç gün geçtikten sonra bir şehre vardılar. Şehir halkı Ziyat'ı hemen tanıdı ve ellerinin bağlı olduğunu görünce çok şaşırды. Hemen şehrin beyine koştular ve ona:

-Eşkıya Ziyat'ı eli kolu bağlı getirdiler. O çok zalim biridir. Bu katili kim getirdiyse ondan alıp hemen şuracıkta öldür. Bizim ve başka nicelerinin canını çok yakmış, ocağına incir ağacı dikmiştir bu zalim. Bu Allah'ın bize bir hediyesidir. Eğer sen bu katili almaz,

onun gitmesine göz yumarsan hepimiz sana isyan eder, seni de parça parça ederiz, dediler. Şehir halkının hepsi ellerine silahlarını alarak birlik oldu. Şehrin beyi bu sözlerden oldukça etkilenmişti. Bânû'nun yanına gelerek ona:

-Pehlivan, Allah rızası için bu zalimi bize teslim eyle. Eğer sen onu vermezsen bütün halk beni parçalayacak. Ne olur bana acı, diye yalvardı. Bânû beyi تنها bir köşeye çağırıp şunları söyledi:

-Benim bu adamla bir sözleşmem vardır. Şimdi ben bir camiye gireyim. Ben yokken siz nasıl biliyorsanız öyle yapın,dedi. Ziyat'a:"Sen biraz atların yanında dur, ben camide namaz kılayım, deyip gitti.Bânû gider gitmez şehrin beyi askerlere:"Yakalayın şu zalimi!" diye bağırdı. Hemen oracıkta bütün şehir halkı Ziyat'ı paramparça etti. Şehrin beyi ve halk Bânû'ya yaptığı bu iyilikten dolayı izzeti ikramda bulunarak onu misafir ettiler. Bânû için çok büyük ziyafet düzenlediler ve dediler ki:

-Ey pehlivan, bu yaptığın gaza ile peygamberimizi hoşnut eyledin. Allahu Teâlâ bu yaptıklarını görüp sana elbette bunun mükâfatını her iki cihanda da verecektir. O zalimin yaptığı kötülükler saymakla bitmez. Bizi ondan sen kurtardın." diyerek sevinçlerini dile getirdiler. Ertesi gün Bânû onlara Bâğdat'ın yolunu sordu. Onlar da:

-Bu yoldan ayrılma."diyerek yolu tarif ettiler. Bânû :

-Yolum uzundur, her şey için teşekkür ederim sağlıcakla kalın." diyerek vedalaştı ve yola revan oldu. Gece gündüz durmadan şehzadenin aşkı ile gitti. Bir ay kadar gittikten sonra bir gün Şat ırmağına geldi. Irmağın kenarında biraz dinlendi. Yol boyu yaşadığı zorlukları düşündü. Bir kızın zor atlatacağı şeylerdi, ama Allah'ın yardımıyla ve aşkının gücüyle hepsinin üstesinden gelmeyi başarmıştı. Daha fazla oyalanmadan hazırlandı. İkinci vakti şehre ulaştı. Bâğdat'a geldi gelmesine ama yer bilmez iz bilmezdi. Bir kenarda beklemeye karar verdi. Etrafa baktığında kendi kıyafetlerine benzer elbiseler giymiş kadınları gördü. Hemen onların yanına giderek kendisine en sıcak gelen bir kadının elini öpüp hal hatır sorduktan sonra ona:

-Teyzeciğim, buraya yeni geldim, bir yer biliyorum. Sizlerin kıyafetlerinizden hemşeri olduğunuzu anladım. Allah'ını seversen bana yardım et, diye yalvardı. Kadın:

-Sen neredensin, kimin nesisin ve kim için bu uzak yerlere geldin? diye sordu. Şemâ'il Bânû o anda bir ah çekti ki ağzından ateş fırladı sanki. Kadın hayretler içerisinde kaldı. Bâğdat, Bânû'nun âhıyla sanki yandı tutuştu zannetti. Bânû:

-Benim maceram çoktur. Ancak halimi kimseye söylemeye dermanım yok. Beni hizmetkârlığa kabul eyle. Eğer hizmetimden hoşlanmazsan giderim, dedi. Bânû'nun sözleri yaşlı kadını etkilemişti. Ona bir anda kalbi ısındı. Haline acıyarak:

-Tamam, ama önce konağa gidelim ve bir şeyler yiyelim dedi.

Konağa geldiler, yemekler hazırlandı. Konağın hizmetçileri ikramları bir bir getirdiler. Yemekten sonra yaşlı kadın Bânû'yu yanına çağırarak:

- Ey mahcup delikanlı, bana halini doğru söyle. Neredensin ve bu şehre neden geldin? diye yoldaki sorusunu tekrarladı.

Bânû:

-Ben burada yabancıyım. Kime güveneceğimi bilemem. O yüzden önce siz halinizi söyleyin. Zira siz de benim gibi garibe benzersiniz. Sizden teselli bulur sonra ben halimi anlatırım, dedi

Kadın:

-Ey güzel genç, ben aslında Şîrâz'danım. Bâhtiyâr Şâh'ın oğlu Şîrvân Şâh'ın dadısıyım. Şehzade burada Çâpur Melik'inin kızı Hümayun Bânû ile evlendi. Ancak keşke evlenmeseydi. Evlendiği günden beri yüzü hiç gülmedi. Hümayun Bânû'nun da yüzüne bakmaz onunla muhabbet etmez. Bence bizim şehzade başka bir kıza âşık olmuş. Bu durumu da babasına ve kimseye söyleyememiş. Aşkından eriyip bitmiştir, dedi. Şemâ'il Bânû dadıdan bunları işitince bir ah edip sırt üstü yıkıldı. O esnada başından miğferi yere düşünce her şey ortaya çıktı. Dadı bir anda neye uğradığını şaşırıldı. Erkek sandığı bu kişinin aslında dünyalar güzeli bir kız ve dahası şehzadenin gönül verdiği Bânû olduğunu anladı. Kızın yüzüne bakıp Allah'ın onu ne kadar güzel yaratmış olduğunu düşündü. Hemen gülsuyu serpip kızın ayılması için yakasını açtı. Bânû yavaş yavaş kendine gelince miğferini başına geçirmeye uğraştı. Dadı:

-Ey güzeller güzeli, şehzadenin haberini alınca üzüntüden bayıldın. Bence sen Şemâ'il Bânû'sun ve şehzade için kalkıp buraya kadar gelmişsin. Bize doğruyu söyleyerek müjdeyi ver. Zira şehzade senin aşkından perişan olmuştur. Bizim de içimiz yandı kül oldu ona üzülmekten.

Bânû, dadının şehzadeye çok sadık olduğunu anlayınca ona başından geçen bütün macerayı anlattı. Şehzadeyle ilk karşılaştıkları andan başlayarak Bâğdat'a gelinceye kadar yollarda çektiği sıkıntıları da anlatıp ağlamaya başladı. Dadı Bânû'yu dinlerken çok üzüldü, içi parçalandı âdeta. Bânû'ya: "Ey benim güzel kızım, bundan sonra üzülmek yok. Çektiğin zahmetlerin yerini artık safalar alacak. Şehzade seni çok özledi." diyerek şehzadenin o zamana kadar Şemâ'il Bânû'yu düşünerek geçirdiği günleri ve acısını anlattı. Bunlar burada tatlı tatlı sohbet ederken hikâyenin devamında şehzadeden haber verelim.

Şehzade bir gece rüyasında Şemâ'il Bânû'yu gördü. Kendisine: " Yazıklar olsun sana! Ben gece gündüz senin derdinden ağlarken sen burada Hümayun Bânû ile zevk sefa içinde yaşa. Bana verdiğin sözü tutamayacaktın madem neden beni kandırdın? deyip ağlar. Şehzade de Bânû'nun sözlerini duyup ağlarken uyandı. Uyandığında Şemâ'il Bânû'yu yanında göremeyince ayrılık ateşi yandı ve Bânû'nun hayali gözünün önünden gitmedi. Şehzade sabaha kadar üzgün üzgün oturdu. Sabah olunca bir hizmetli ile dadısını konağa çağırttı. Hizmetli dadının yanına gelip: Şehzade sizi görmek istiyor, dedi. Dadısı: "Baş üstüne." diyerek şehzadenin huzuruna geldi. Etek öpüp selam verdikten sonra şehzadenin perişan halini gördü:

-Ey gözümün nuru şehzadem, niçin böyle kederli duruyorsun, diye sorunca şehzade:

-Dadıcığım, halimi bildiğin halde neden sorarsın? Bu gece bir rüya gördüm. Bana tabir et, dedi ve gördüğü rüyayı söyledi. Dadı:

-Benim efendim, rüyanın tabiri şöyledir ki Şemâ'il Bânû ile en kısa zamanda kavuşup mutlu olacaksınız, deyince şehzade çok sevindi:

-Dadı, çok güzel bir yorum yaptın. Beni de mutlu ettin, diyerek dadısına çokça ihسانlarda bulundu. Dadısı izin isteyip konağına geldi. Şemâ'il Bânû'ya şehzadenin halini ve gördüğü rüyayı anlattı. Bânû üzülmekten:

-Şehzadeye buraya kadar geldiğimi ve ne halde olduğumu neden söylemedin, diye sordu. Dadı:

-Cânım benim, şimdi şehzadeye senin geldiğini söylesem Hümeyrâ Bânû'yu hemen terk eder. Senin muhabbetinden bir saat bile ayrı kalmak istemez. Sonra Çâmur Melik işitir şehzademe bir kötülük yapar diye korktum söylemedim, dedi. Şemâ'il Bânû:

-Haklısın, iyi yapmışsın; ancak ne olur bir kez olsun yüzünü göreyim de içimdeki acı hafiflesin, dedi ve ağlamaya başladı. Şemâ'il Bânû'nun bu halini gören dadının içi parçalandı. Bânû'ya:

-Ey gözümün nuru, sen üzülme inşallah seni muradına erdireceğim, dedi. Aradan kısa bir zaman geçti. Dadı bir gün şehzadenin huzuruna vardı. Gördü ki şehzade taht üstüne oturmuş. Saz meclisi kurdurup sazendeler getirtmiş. Hali, keyfi yerinde sefa eder. Dadısı:

-Şehzadem, Allahu Teâlâ hazretleri sefanı artırsın. Her zaman seni böyle görmek isterim, dedi ve şehzadeye dualar etti. Dadısının duasını alan şehzade çok mutlu oldu. Dadısına ikramlarda bulunup onu yanına oturttu. Hoş muhabbet ettikten sonra dadısı:

-Benim efendim, neden her zaman böyle sefa etmezsin? Ne de olsa genç bir beysin, deyince şehzade:

-Dadıcığım, ben de isterim. Bazen böyle saz çaldırır, şarkı söyletirim. Ancak bu diyarın sazendeleri Arapça söyler, Türkçe bilmezler. Oysa ben Türkçe ile büyüdüm, Arapçadan çok zevk alamıyorum, deyince dadısı "Fırsat bu fırsattır." deyip lafa girdi:

-Benim efendim, İranTürklerinden bir hizmetçi getirdim. Çok güzel Türkçe bilir. İyi bir şairdir. Bu gece şehzademin meclisine getireyim de sesi ve yüzü canına can katsın, dedi ve izin isteyip konağına geldi. Heyecanla Şemâ'il Bânû'ya şehzade ile konuştuklarını anlattı. Bânû çok sevindi. Dadı da sözünü tutmanın huzuruyla mutlu oldu. Hemen Bânû'yu hazırlamaya başladı. Bânû'yu güzel elbiseler ile donatıp başına da büyük bir şal sardı. Ona erkek kıyafetleri giydirdi ve eline de bir saz verdi. O akşam şehzade yine saz meclisi kurdurmuştu. Dadı Şemâ'il Bânû'yu alıp şehzadenin yanına getirdi. Bânû'nun şehzadeyi gördüğü zaman akli başından gitti. Az kalsın yere yığılacaktı. Hemen kendini topladı. Şehzadenin huzuruna vararak etek öptükten sonra sazendeler arasında yerini aldı. Şehzade de Şemâ'il Bânû'yu gördüğü zaman elindeki şerbet kadehi yere düştü. Şemâ'il Bânû'nun

simasında bir aşinalık vardı. Ama erkek kıyafetleri içinde olduğundan çıkaramadı. Sazendeler şarkı söyledikten sonra sıra Bânû'ya geldi. Bânû sazlar eşliğinde çalıp şarkı söylemeye başladı. Şehzade sesini beğenmişti. Ona iltifat olsun diye şerbet yolladı; ancak Şemâ'il Bânû hizmetçinin getirdiği bardağı almayarak kafasını çevirdi. Bu sefer şehzade tahtından inerek bardağı kendisi uzattı. Şemâ'il Bânû çok heyecanlanmıştı. Belli etmemek için hemen ayağa kalkıp bardağı aldı ve yerine geçti. Şehzade de tahtına geçti. Dadı Şemâ'il Bânû'yu şehzadenin fark etmesini sağlamak için Bânû'ya: "Sazendeler dursunlar. Yalnız sen söyle. Bu şehzadenin hoşuna gidecektir." dedi. Bânû elindeki sazının tellerine vurarak içli bir şiir söyledi.

“Şâhâ gittin,nigârı anmadın hiç.

O bî-çâre mihribânı anmadın hiç

Nigâr-ı cûybâr-ı fasl-ı nevrûz

Hevâ-yı dil-i sâni anmadın hiç

Miyân-ı sebze-zâr-ı mecâli behâri

Gülistânı anmadın hiç

Tutup dest-i nigârın ahdi kıldın

Acep niçün anı anmadın hiç

Havf itmeyüp ahde vefâ kılmadın,

Hüdâvend-i cihânı anmadın hiç”

Dedi ve selam verip oturdu. Şehzade, Bânû'dan bu sözleri duyunca derdini hatırlayıp feryat eyledi. Bânû'ya bakıp: “ Ey genç! Bu gazeli sen mi yazdın, yoksa bir başka şairden mi aktardın? diye sordu. Bânû saygıyla eğilerek: “Efendim, üç beş gün önce Bağdat'a gelmeden İran'a bir şair gelmişti. Şîrâz'da altı kardeş dostları olduğunu söylemişti. Bir gün onlarla görüşmeye gitmiş. Bir hafta yanlarında kalmış. Bir gün kardeşler ava gitmiş. Şair orada yalnız kalmış. Sazını alıp kendi kendine çalarmış. Bir anda çadırdan bir figan gelmiş. “Acaba bu ses de nedir?” diye sormuş. Onları tanıyan biri cevap vermiş: “Senin dostlarının güzel bir kız kardeşi var. Onu biri çok incitmiştir. Kızcağz mecnun olmuş. İşin aslı

budur.” demiş. Şair kıza çok acımış. Çadırının önüne gelip saz çalmaya başlamış. İçeriden bir kız çıkıp şairden sazı istemiş ve ağlayarak bu gazeli söylemiş. Şair de oracıkta ezberlemiş. Ben de ondan öğrendim.” diyerek şiiri tekrar söyledi. Şehzade Bânû’dan bunları işitince Bânû’ya çok miktarda altın verdi. Ancak Bânû’nun isteği altın, para, pul olmadığı için bakmadı bile. Şehzadeden izin isteyerek dadının konağına geldi. Eğlence bittikten sonra şehzade dadısını çağırdı. Ona:

-Bana hemen doğruyu söyle, bu şair köle değildir. Çünkü söylediği sözler aklımı başımdan aldı. O kişi bence ya Şemâ’il Bânû ya da onun kardeşi Ferhât’tır, dedi. Dadısı:

-Ey şehzadem! Aklından bu hayali çıkar artık. Ulu orta yerde böyle şeyler söyleme. Yoksa bir hizmetçi duyar, Hümayun Bânû’ya söyler. O da gider babasına söyler. Sonra işler hep karışır, diye cevap verdi. Ancak akşam olup ortalık iyice sakinleşince şehzadenin yanına gitti ve:

-Şehzadem efendim, tahmininde haklısın. O kişi Şemâ’il Bânû’dur, dedi ve onun Bâğdat’a kadar ne zorluklarla geldiğini hızlıca anlattı. Şehzadenin kalbi yerinden çıkacak gibi oldu. Yıllardır beklediği an gelmişti. Yıllarca o da en az Şemâ’il Bânû kadar acı çekmişti. Babası ve ülkesi için istemediği bir evlilik yapmış, aşkını ikinci plana atmıştı. Şimdi talih onun da yüzüne gülmüştü. Dadısına:

-Dadı, ne kadar mutlu olduğumu bilemezsin. Şimdi sen bizi nasıl görüştüreceksin onu düşün, dedi. Dadısı:

-Efendim! Sabah ava çık, akşama kadar da gelme. Akşam karanlığında benim konağıma gel. Ancak bu sırrı kimseye söyleme, dedi ve saygıyla eğilerek odadan çıktı. Konağına geldiğinde Şemâ’il Bânû heyecanla onu bekliyordu. Dadı şehzade ile olanları bir bir anlattı. Bânû’ya erkek elbiseleri giydirdi ve şehzadeyi beklemeye başladılar. Sabah olduğunda şehzade dadısının dediğini yaparak askerleriyle ava çıktı. Akşama kadar gezdiler. Akşam olduğunda askerlerini av yerinde bırakarak yanına Amber Ağa’yı alıp şehre gitti. Dadısının konağına geldi ve Şemâ’il Bânû ile kavuşmanın heyecanı ile beklemeye başladı. Dadısı şehzadeyi karşılayarak Şemâ’il Bânû’ya haber verdi ve Şemâ’il Bânû şehzadenin yanına geldi. Eğilerek selam verdikten sonra ikisi birlikte konağın salonuna geçtiler. Yıllarca hasret çekip kavuşmanın mutluluğu ile kâh ağladılar kâh güldüler. Onlar muhabbet ederken dadı onlara mükellef bir sofraya hazırladı. Uzun uzun

konuşup hasret giderdikten sonra gün yavaş yavaş doğmaya başladı. Saatlerin su gibi akıp gittiğini anlayan şehzade dadısına:

-Senden bir ricam var. Artık Şemâ'il Bânû'dan bir an bile ayrı kalmak istemiyorum. Bunun için bir çare düşün. Ama dikkatli ol Hümayun Bânû duymasın ve duyup bir kötülük yapmasın, dedi. Dadısı:

-Efendim! Şemâ'il Bânû'yu erkek kılığına sokarak senin sarayında hizmetçilik yaptır. Bu sayede daima yanında olur ama Allah sonunu hayır eyleye, dedi ve Şemâ'il Bânû'yu alıp onu hazırladı. Erkek kıyafetleri içerisinde tam bir hizmetçi gibi olmuştu. Şehzade, en güvendiği adamı olan Amber Ağa'ya Şemâ'il Bânû'yu emanet ederek: "Ağam, Bânû'yu benim sarayına götür. Soranlara şehzadenin kendi hizmetinde olan hizmetçisidir. Şîrâz'dan gelmiştir. İsmi de Teskîn'dir dersin." diyerek onları gönderdi. Dadısına:

-Bânû'nun adını beğendin mi? Çünkü o gelmeseydi benim içim *teskin* olmazdı dedi. Dadısı:

-Efendim çok iyi düşünmüşsün, diyerek her zaman yaptığı gibi oğlu gibi sevdiği şehzadeye dualar okudu. Şehzade konakta biraz daha kaldıktan sonra atına binerek av yerine askerlerinin yanına geldi. Akşam olana kadar askerleriyle gezdikten sonra sarayına döndü. Artık her gün Şemâ'il Bânû'yu görebiliyordu. Şemâ'il Bânû erkek kılığında olduğundan onunla rahatça konuşup yemek yiyebiliyordu. Hem kayınpederi Çâpur Melik'inden hem de Hümayun Bânû'dan çekinmesine ve korkmasına gerek kalmamıştı. Şemâ'il Bânû'yla zaman geçirmekten Hümayun Bânû'yu iyice ihmal etmişti. Önceden ayda bir defa da olsa Hümayun Bânû'nun sarayına gider hal hatır sorup muhabbet ettikten sonra geri dönerdi. Şemâ'il Bânû geldiğinden beri gitmez olmuş, gittiği zamanlarda bile hiç konuşmadan durup geri geliyordu. Bu durumdan iyice rahatsız olan karısı Hümayun Bânû bir gün şehzadeye: "Efendim şehzadem! Niçin böyle yapıyorsun? Eskiden ayda bir kez olsun yanıma gelir halimi hatırıma sorardın. Şimdi yanıma hiç gelmez oldun. Bunun bir sebebi olmalı. Bana hiç mi acımıyorsun?" diyerek ağlamaya başladı. Şehzade Hümayun Bânû'nun bu halini görünce üzüldü. Onu teselli etmeye çalıştı. Yanında biraz oturduktan sonra sarayına döndü. Hümayun Bânû kendi kendine "Şehzadem halimi görüp çok üzüldü. Artık benim yanıma daha çok gelir." diye sevinerek hayaller kurmaya başladı. Şehzade ise Şemâ'il Bânû'yu görünce bütün dünyayı unuttuğu için Hümayun Bânû'nun yanına hiç

gitmedi. Aradan aylar geçti. Hümayun Bânû şehzadenin ayda bir yanına gelmesine razı olmuştu ama geçen sürede hiç gelmemişti. Üzüntüsü biraz dindikten sonra şehzadeden kuşkulanmaya başladı: “Eğer bunun sarayda ilgisini çeken bir şey olmasaydı böyle yapmazdı. En iyisi bu işi araştırıp gerçeği anlayayım.” diyerek en güvendiği dadılarını ve yardımcılarını çağırdı. Onlara: “Şimdiye kadar sizlere halimi anlatmadım. Artık vakti geldi. Halimi anlatayım da bana acıyın ve yardım edin.” Herkes çok merak etmişti. Koskoca padişahın biricik kızı ne anlatacaktı? Neden kendisine acınmasını isteyecekti. Herkesin aklından bin bir türlü soru geçerken Hümayun Bânû anlatmaya devam etti: “Şehzade yüzünden halim içler acısıdır. Ellere gül ise bana dikendir. Çünkü bu zamana kadar bir kez olsun bana güler yüz göstermedi. Önceden haftada bir olsun yanıma uğrar halimi hatırlamı sorardı; ancak şimdi ayda bir bile gelmez oldu. Yıllarca acımı ve sevgimi içimde yaşadım ama artık dayanamıyorum. Acaba sarayında gizli bir halimi var diye merak ediyorum. Sizlerden ricam bu durumu benim için araştırın. Beni endişelerimden kurtarın.” Herkes şaşkınlık içerisindeydi. Hümayun Bânû'nun haline çok üzüldüler. Ona: “Ferman hanımımızdır. Biz bu olayı araştırıp sizi haberdar ederiz.” dediler. Gerçekten de dedikleri gibi gece gündüz araştırdılar. Ancak şehzadenin bu halini bir türlü anlayamadılar. Ortada gözle görülür yanlış hiçbir şey yoktu. Hümayun Bânû yardımcılarının çözemediğini görünce Yakup Ağa adlı sinsi; ancak verilen işi iyi yapan bir hizmetçisine bu işi verdi. Yakup Ağa çok kötü bir adamdı. Hümayun Bânû da onun sinsi ve kötü yanını bildiği için bu işi öğrenebileceğini düşündü. Bir gün etrafın sakin olduğu bir zaman Yakup Ağa'yı yanına çağırdı. Ona: “Ağam, benim derdime çare olur ise senden olur. Benim için şehzadeyi takip ettir. Sarayda kiminle görüşür, kiminle oturur hepsini öğren. Eğer benim için gerçeği öğrenirsen benden ne muradın varsa alırsın.” diyerek ondan kimseye söylememesi için yemin aldı. Yakup Ağa: “Baş üstüne” diyerek hemen ne yapacağını düşünmeye başladı. Şehzadenin Şâdî adından bir hizmetçisi vardı. Bazen Yakup Ağa ile de görüşürdü. Hümayun Bânû derdini anlattıktan sonra Yakup Ağanın aklına ilk olarak Şâdî'yi bulmak ve ondan şehzade hakkında bilgi almak geldi. “İşte haber alırsam ancak Şâdî'den alabilirim.” diyerek Şâdî'yi arayıp bir yerde buldu. Şâdî'yle muhabbet edip onun konuşmasını sağlamak için hediyeler vererek gönlünü kazanmaya çalıştı. Şâdî, Yakup Ağa'nın dostluğuna aldanıp onunla sık sık görüşmeye başladı. Bir gün yine Yakup Ağa Şâdî'yi odasına davet etti. Güzel bir karşılamadan ve muhabbetten sonra yemek yediler. Çaylar içildikten sonra Yakup Ağa hizmetçilere işaret ederek odadan çıkmalarını istedi. Sonra Şâdî'ye dönerek:

-Kardeşim, benim şehzadeyi ne kadar sevdiğimi bilirsin. İsterim ki her zaman yakınında olayım. Eğer Şîrâz'a gitmek gerekirse Hümeyrâ Bânû'dan izin ister ben de gelirim. Eskiden bizim saraya haftada bir olsun uğrardı. Kendisini görür, sevinirdik. Şimdi sarayından dışarı çıkmaz oldu. Acaba onu sarayından dışarı çıkarmayan şey de nedir? Dedi. Şâdî:

-Kardeşim, bizler de senin gibiyiz. Şehzadeyi çok nadir görürüz. Şîrâz'dan gelme bir hizmetçisi var. İsmi Teskîn'dir. Şehzade ile muhabbetleri çok iyidir. Lakin bu sırrı bir şehzade, bir Amber Ağa, bir de Teskîn bilir. Her an şehzadenin yanındadır. Ancak bana öyle gelir ki bu erkek kılığında bir kızdır. Tebdili kıyafet giyerek şehzadenin yanında bulunur, dedi. Yakup Ağa ile Şâdî biraz daha sohbet ettiler. Ardından Şâdî izin isteyip kalktı. Yakup Ağa aradığı bilgiyi bulmuştu. Hemen Hümayun Bânû'nun yanına geldi. Saygıyla eğilip selam verdikten sonra Şâdî'den duyduklarını bir bir anlattı. Duydukları karşısında çok üzülen Hümayun Bânû Yakup Ağa'ya:

-Bu sırrı meydana sen çıkardın. İntikamımı almak da sana düşer. Eğer ben Teskîn'in hakkından gelmezsem benim ateşim teskîn olmaz, dedi. Her ikisi de Teskîn'i ortaya çıkarmak için pusuda beklemeye başladı.

Bütün bunlar olup biterken Çâpur Melik'i ne haldeydi? Hikâyenin bundan sonraki kısmını bir de ondan dinleyelim. Bir gün Mısır'dan ve Çin'den elçiler geldi. Âdet olduğu üzere elçi geleceği zaman padişah ziyafet verirdi. O gün de sarayındaki vezirlere, ulemâlara ve bütün divan üyelerine ziyafet vereceğini duyurdu. Bir vezir ile şehzadeye haber gönderip onu da davet etti. Yakup Ağa da bu ziyafeti işitmişti. Anında Hümeyrâ Bânû'ya haber verdi. Hümeyrâ Bânû bu haberden oldukça memnun kaldı. Yakup Ağa'ya: “ Yarın sabah şehzade divana gelecek. O geldiğinde bana haber ver. Teskîn'in hakkından gelelim.” dedi.

O gece şehzade korkulu bir rüya kördü. Şemâ'il Bânû'yu haber gönderip onu da uyandırdı ve rüyasını anlattı:

-Bir acayip rüya gördüm. Hayırdır inşallah. Başıma bir kuş hücum edip tacımı kaptı,dedi. Şemâ'il Bânû:

-Allah'ın izniyle düşmanlarınız size zarar veremez. Tacın tahtın seninle bana kalır, dedi. Şehzade biraz olsun rahatlamıştı; ama yine de içinde bir tedirginlik vardı. Şemâ'il

Bânû“Ne olur ne olmaz” diyerek şehzadenin başında bekledi. Şehzade tekrar uykuya daldı. Bir saat oldu olmadı irkilerek yeniden uyandı. Şemâ’il Bânû:

-Efendim, bu gece size bir hal oldu. Şimdi neden irkildin? diye sordu. Şehzade kan ter içinde kalmış bir vaziyette:

-Gene korkulu bir rüya gördüm. Allah hayır eylesin, dedi ve devam etti. Seninle beraber bir ırmak kenarında duruyorduk. O esnada çok şiddetli bir rüzgâr esti ve seni suya bıraktı. Seni kurtarmaya çok çalıştım, ama gücüm yetmedi. Şemâ’il Bânû bir an düşündü. Şehzadeye:

-Şehzadem, “Gaybı yalnız Allah bilir.” Bu rüya benim bir belaya maruz kalmamı işaret ediyor. Görünen o ki sen Çâpur Melik’inin davetine gittiğin zaman Hümayun Bânû da fırsatını bulup beni tuzağa düşürecektir. Eğer izin verirsen yarın sen gittiğinde ben de dadının konağına gideyim, deyip ağlamaya başladı. Şehzade sakin olmasını söyleyerek:

-Sen merak etme. Her düş bir olmaz. Genellikle “Korkulu düş hayırla biter.” derler. Hem kimin ne haddine benim konağıma gelip sana zarar vermek? Eğer istersen “Keyfim yok.” deyip divana gitmem, dedi. Şemâ’il Bânû:

-Eğer sen gitmezsen daha kötü olur. Niçin gelmedin diye sorarlar ve bu işin peşini araştırırlar. Hemen bana izin ver dadının konağına gideyim. Benim başıma bir bela gelirse sen de pişmanlıktan mahvolursun, diyerek yeniden ağlamaya başladı. Şehzadenin Hümayun Bânû’nun intikam alıp bir kötülük yapabileceğini aklı kesmedi. Şemâ’il Bânû’nun sözlerini çok dikkate almadı. Koskoca saray bir sürü yardımcılarla korunuyordu. Bu kadar korkmak gereksiz diye düşündü. Sabah olduğunda padişahın fermanı üzere bütün divan üyeleri saraya gelerek yerlerine oturdular. Sadece şehzade gelmemişti. Çâpur Melik’i vezir göndererek: “Cümle divan ehli kendilerini beklemektedir. Davetimize icabet etsinler.” dedi. Şehzade vezire: “Şâh babamı saygıyla selamlarım; ancak bugün biraz rahatsızım. Gitmeye takatim yoktur. Af buyursunlar.” dedi. Vezir, Çâpur Melik’ine şehzadenin cevabını söyledi. Şah, vezirini tekrar şehzadeye gönderdi: “Ne kadar zahmetli olsa da buyursunlar. Şehzademiz bizimle olmazsa bizim de keyfimiz kaçır. Eğer siz buraya gelemezseniz bizler oraya geliriz.” dedi. Vezir selam verip padişahın cevabını okudu. Şehzade bu cevabı işitince baktı gitmese olmayacak Amber Ağa’yı yanına çağırttı. Ona: “Ağam, bu gece korkulu bir rüyam gördüm. Ben gelene kadar sakın bir yere gitme. Hizmetçileri kapıdan ayırma ve sakın içeri kimseyi sokma.” diye tembihledi. Vezirle

birlikte padişahın sarayına geldiler. Şehzadenin geldiğini görünce şah ve bütün divan üyeleri ayağa kalkıp şehzadeyi karşıladılar. Çâpur Melik'i şehzadeyi yanına alıp tahta geçti ve çok memnun oldu.

Padişahın sarayında bunlar olurken Yakup Ağa Hümayun Bânû'nun yanına gelip ona: "Efendim, bundan iyi fırsat olmaz. Şehzade ziyafete gitti. Teskîn şimdi yalnızdır." dedi. Hümayun Bânû hayırlı bir iş yapar gibi acele edip bütün hizmetçilerini alarak doğru şehzadenin sarayına geldi. O esnada sarayın önünde gürültüler çıkmaya başladı. Şemâ'il Bânû sesleri duyunca ne olduğunu hemen anladı. Çaresiz Amber Ağa'ya baktı. O da ne yapacağını bilemez halde ellerini ovuşturmaya başlamıştı. Hümayun Bânû'nun hizmetçileri kapıyı açmaya zorladılar. En sonunda kapıyı kırarak içeri girdiler. İçeri girer girmez önce Teskîn'i kollarından tutup sürükleyerek, sonra da Amber Ağa'nın iki elini arkadan bağlayarak döve döve dışarı çıkardılar. İkisini de Hümayun Bânû'nun huzuruna getirdiler. Hümayun Bânû, Amber Ağaya dönüp:

-Seni hain! Benim düşmanımı saraya almaya nasıl cüret edersin? Ben sana kendi yardımcılardan daha çok hürmet ettim. Ama sen bana hainlik ettin, dedi. Amber Ağa yalvararak:

-Efendim, ben sadece şehzademin emrini uyguladım. Onun sözünü yerine getirmemek mümkün mü? Şehzade askerleriyle ava gittiği zaman bu erkek hizmetçiyi bana getirerek bunu sakla diye emir verdi, deyince Hümayun Bânû küplere bindi. Amber Ağaya:

-Bre hain, meydanda olan kızı bana hala erkek diye söylersin. Gel Yakup Ağa şu hain adamı öldür, dedi. Yakup Ağa, gözünü bile kırpmadan bir çırpıda Amber Ağa'nın işini bitirdi. Hümayun Bânû bu defa da Şemâ'il Bânû'ya dönerek ona:

-Ey huzurumu bozan, doğruyu söyle, buraya gelmene kim sebep oldu? İsmi Teskîn koymak kimin aklına geldi. Eğer yalan konuşursan seni de Amber Ağa gibi yerle bir ederim dedi ve yemin etti. Şemâ'il Bânû olanları önceden biliyormuş gibiydi. Çünkü şehzadenin rüyasında da çıkmıştı. O yüzden sakindi. Hümayun Bânû'ya:

-Ey Hümayun Bânû! Ben kızım; ama erkeklerden daha yiğit ve cesurum. İki senedir aşk belası yüzünden şehzadeyi araya araya buraya geldim. Onun yoluna evimi ocağımı terk ettim. Şehzadenin yüzünü görmek için yollarda nice belalara katlandım. Allah'a çok şükür başıma hiçbir fenalık gelmedi. İşin doğrusu budur. Gerisini sen bilirsin,

dedi. Hümayun Bânû bu sözlere çok hiddetlendi. Yerinden fırlayarak Şemâ'il Bânû'nun saçlarını koparmaya başladı. Zülüflerinden kopardığı saç tellerinden dolayı Şemâ'il Bânû'nun yüzü kan içinde kaldı. Ama hala Hümayun Bânû sinirini alamamıştı. Eline bir sopa aldı ve var gücüyle vurmaya başladı. Kolları yorulana kadar vurdu. Gücü tükenince Şemâ'il Bânû'ya:

-Eğer Allah'tan korkmasam seni de Amber Ağa gibi öldürürdüm, dediğinde Yakup Ağa lafa atılarak:

-Efendim, neden böyle söylersin? Eğer Allah'tan korkuyor isen neden suçsuz Amber Ağa'yı öldürttün? O da benim gibi efendisinin verdiği emri yerine getirmiş. Ben senin emrinle onun boynunu vurdum. Eğer şehzade ona emir verseydi o da aynısını bana yapacaktı. Ama her durumda bütün suçlu bu kızdır. Tâ Şîrâz'dan gelip şehzadenin aklını başından almış, diyerek ateşe körükle gitti. Hümayun Bânû tekrar hiddetlenerek Yakup Ağaya:

-Ey Yakup! Bunun da Amber Ağa gibi boynunu vur, dedi. Din düşmanı Yakup çaresiz Şemâ'il Bânû'yu yakasından tutup avluya çıkardı. O sırada Hümeyrâ Bânû'nun yardımcılarında Atike, olanlara çok üzüldü. Kendisi çok sevilen ve muhabbetli bir hanımdı. Eşine az rastlanır derecede sadık ve çalışkandı. İçten içe şehzadeyi severdi; ancak bunu kimseye söylemedi. Bu olanlara şehzadenin çok üzüleceğini düşünerek hemen bir şeyler yapmaya karar verdi. Aklına Çâpur Melik'inin kız kardeşi Ketayûn Bânû geldi. Bu işi çöze çöze ancak o çözebilirdi. Hemen onun yanına koştu. Selam verip içeri girdikten sonra olanları bir çırpıda anlatarak: "Efendim, Hümayun Bânû böyle bir iş yaptı. Eğer onları durdurmazsak şehzade Bâğdat'ın altını üstüne getirir." dedi. Hemen Ketayûn Bânû hazırlanarak aceleyle saraya geldi. Geldiği esnada Yakup Ağa tam Şemâ'il Bânû'yu öldürmeye hazırlanıyordu. Ketayûn Bânû: "Ey zalim adam! Sakın kızın canına kıyma. Ben önce Hümeyrâ Bânû'yu göreyim, dedi. Yakup' a güvenmediği için yanına hizmetçiler bırakıp Hümeyrâ Bânû'nun yanına geldi. Ona:

-Kızım, bu olanlar da nedir böyle? Neden sebepsiz yere kan dökersin? Bu hiç iyi bir şey değildir. Senin aklın ermiyor mu? diyerek yeğenini azarladı. Hümeyrâ Bânû:

-Halacığım! Sen benim halimi bilmediğin için böyle söylersin. Bu kızın günahı çoktur. Çünkü Şîrâz'dan gelip şehzademi baştan çıkardı. Şehzade benim yanıma gelmez oldu. Bana çok eziyet etti. Eğer bu kız sağ kalırsa daha çok kötü işler yapar, dedi. Ketayûn

Bânû, yeğenine yaptığı işten dönmesi için çok dil döktü, yalvardı; ancak çare olmadı. Sonunda Hümayun Bânû'ya:

-Ey Hümeyrâ! Kan dökme, günahdır. Eğer kararından dönmüyorsan bari bunu sarayda yapma. Git başka bir şehirde yap. Sonra çok pişman olursun; ama işi işten geçmiş olur, dedi. Hümayun Bânû'nun sınırdan gözleri hiçbir şey görmüyordu. Sadece halasının "Git başka yerde öldür." sözünü duymuştu. Yakup Ağa'yı çağırarak:

-Al bunu sarayın dışında bir yere götür, dedi o da alıp dışarı çıktı. Şemâ'il Bânû artık kendisi için dünyanın sonu geldiğini anlamıştı. Şehzadeyi son bir kez görmek için Yaradan'a yalvardı. O sırada önlerine bir kervan çıktı. Kervanın başında yaşlı bir adam vardı. Ona Hoca Ferâh derlerdi. Gerçekten de adı gibi insanın içini ferahlatan bir hali vardı. Sanki bu dünyadan değil de cennetten gelmiş gibi sürekli gülümser, etrafa iyilik saçardı. O gün de uzaktan zalim olduğu her halinden anlaşılan bir adamla yanında dünyalar güzeli bir kız olduğunu gördü. Adam kızın boğazına hançerini dayamış, zavallı kız da dua ediyordu. İşin aslını merak etti. Yakup' a:

-Bu kız sana ne yaptı da onu öldürmek istersin? Hem şunun yüzüne bak, hiç suç işleyecek bir hali var mı? Merhamet eden merhamet olunur, buyurmuş dinimiz. Sen neden böyle yaparsın? diye sorular sorunca Yakup Ağa'nın canı sıkıldı. Hoca Ferâh'a:

-Ey hoca! Bu merhamet edilecek bir kız değildir. Çâpur Melik'inin kızı Hümayun Bânû'nun hizmetçisidir. Hanımına kötülük yapmıştır ve cezasını çekecektir, dedi. Hoca Ferâh, kızın o haline acıdı ve Yakup'a:

-Gel bu kız bana sat. Kız ölüp gittikten sonra sana ne faydası olacak. Sana dilediğin kadar altın veririm, deyince Yakup Ağa'nın aklını çeldi. Yakup, mala düşkün aşâğılık bir adamdı. Para için her türlü kötülüğü yapardı. İlk kez mala olan düşkünlüğü işe yaradı ve Şemâ'il Bânû'yu hocaya satmaya karar verdi. Ama Hoca Ferâh'ı uyardı: "Eğer Hümayun Bânû bu kızın ölmediğini anlarsa onun yerine benim cânımı alır," dedi. Hoca Ferâh:

-Sen merak etme, ben zaten Bâğdat'a gitmiyorum. Kızı alır yoluma devam ederim. Bir daha da asla haberiniz olmaz. Allah'tan başka kimse kızın yerini bilemez, dedi ve Yakup'a bir kese altınla üç âdet çok kıymetli elmas verdi. Şemâ'il Bânû'yu elinden aldı. Yakup, Bâğdat'a döndü. Hümayun Bânû'ya:

-Efendim, dediğin iş tamamdır. Başını kesip onu bir uçurumdan aşağı attım, dedi. Hümayun Bânû'nun öfkeden ateş olmuş yüreğine bu haberle su serpilmiş oldu.

O sırada Hoca Ferâh da Şemâ'il Bânû'yla yola düştü. Biraz ilerledikten sonra Şemâ'il Bânû'nun sürekli ağladığını fark etti. Hoca Ferâh, Şemâ'il Bânû'nun bu haline daha fazla dayanamayarak sordu:

-Kızım niçin içli içli ağlarsın? Şemâ'il Bânû:

-Ben Bâğdat'ta halimden çok memnundum. Ama az önceki adam bana düşmanlık edip beni bu hallere soktu, dedi. Hoca Ferâh Bânû'ya çok üzüldü ve haline acıdı. Çünkü kendisinin hiç çocuğu yoktu. Bânû'yu kızı gibi sevmiştii. O kadar ki onu evlat edinip malı mülkünü ona teslim etti. Günlerce yol aldıktan sonra bir iskeleye geldiler. Birkaç gün de orada kaldıktan sonra bir gemi tutarak eşyaları içine yerleştirdiler. Kendileri de gemiye bindikten sonra deniz derya geçerek Gilman şehrine geldiler. Önce bütün eşyayı kenara çıkardılar. Kırk deve yükü kadar eşyayı indirmek epey zahmetli olmuştu. Bir-iki gün orada istirahat ettiler. Çünkü Hoca Ferâh Gilmanlıydı.

Bütün bu olaylar olurken şehzade ne yapıyordu? Şimdi biraz da şehzadeden bahsedelim. Padişahın konağında elçiler için verilen ziyafet sona ermişti. Şehzade de sarayına geldi bir de ne görsün? Her yer birbirine girmiş. Hizmetçilerin hepsi bir köşede ağlaşıyorlardı. Şehzadenin bu hal karşısında aklı başından gitti. Hizmetçilerine sorup olanı biteni öğrenmek istedi:

-Amber Ağa ve Teskîn nerede? diye sordu. Hizmetçiler ağlayarak:

-Siz padişahın sarayına gittiğinizde Hümayun Bânû askerleri ile gelip önce Amber Ağayı öldürttü, Teskîn'i de bağlayıp götürdü. Gerisini bilmiyoruz, dediler. Şehzade bu acı haberi işitince beyninden vurulmuşa döndü. Oracıkta yere yığıldı. Yardımcıları yanına koştu. Şehzadeyi öldü sanarak feryat fıgan ağlamaya başladılar. Hemen dadısına haber vererek saraya getirdiler. Dadı şehzadenin başını dizine koydu. Eline yüzüne gül suyu serpererek kendine gelmesini sağladı. Şehzade biraz olsun kendine gelmişti. Üzgün üzgün dadısının yüzüne baktı ve ah edip ağlamaya başladı. Dadısına:

-Dadı! Gördün mü, Hümayun bana neler yaptı. Cânıma ateş bıraktı. Amber Ağamı öldürdü. Sevdığım Şemâ'il Bânû'nun başına ne işler geldi bilmiyorum. Ona ne yaptı kim bilir? Ben de bunun intikamını alacağım. Onları perişan edeceğim. Hümayun'un ve Çâpur

Melik'inin saraylarını yerle bir edip Bâğdat'ı tarumar edeceğim. Burada taş üstünde taş bırakmayıp ondan sonra da Şîrâz'a gideceğim, dedi. Bu sözler karşısında dadısının yüzü bembeyaz oldu. Çünkü, şehzade dediklerini fazlasıyla yapabilecek cesarete sahipti. Ancak Çâpur Melik'inin de askeri çok fazlaydı. Yani şehzade bunları yaptığı takdirde onlar da boş durmayıp karşılık vereceklerdi. Sonuçta çok fazla kan dökülmüş, çok asker şehit olmuş olacaktı. Kısa sürede bunları aklından geçiren dadısı şehzadeye:

-Gözümün nuru şehzadem! Çok şükür ki sen okuryazarsın. Bu kadar kanın dökülüp askerin şehit olmasına Allah Teâlâ Hazretleri razı gelmez. Sen de bilirsin ki sabır her zorluğun anahtarıdır demişler. Eğer önceden benim sana verdiğim nasihati tutup Hümayun Bânû'yu bu kadar ihmal etmeseydin bugün bu kötülükler başına gelmezdi. Bundan sonra benim nasihatimi tutmazsan sana hakkımı helal etmem, dedi. Şehzade dadısının sözleriyle bir nebze de olsa rahatladı. O sırada içeri Hümayun Bânû'nun yardımcılarında Atike girdi. Eğilip selam verdikten sonra şehzadenin halini hatırlı sordu. Şehzade:

-Sen de kimsin? Neden benim halimi merak edersin? diye sordu. Atike:

-Efendim! Ben Hümayun Bânû'nun yardımcısıyım. Size ilk gördüğüm anda gönül verdim. O yüzden ne zaman sizi üzgün görsem ben de üzülürüm, dedi. Şehzade Atike'nin sadık bir insan olduğunu anladı. Ona:

-Ey Atike! O zaman bu soruma cevap ver: Hümayun Bânû Teskîn'e ne yaptı? dedi. Atike de Hümayun Bânû'nun Teskîn'e çektiirdiği eziyetleri, onu Yakup Ağa'ya verişini, kendisinin bu olayları durdurması için Ketayûn Bânû'ya haber verişini her şeyi anlattı. Şehzade tekrar üzülerak ağlamaya başladı. Günlerce gecelerce ağlayan şehzade iyice hastalanıp yataklara düştü. Şehrin hiçbir doktoru derdine çare bulamadı. En sonunda Çâpur Melik'ine haber verdiler. Melik sarayındaki bütün vezirler ve ulemâlarla şehzadeyi görmeye geldi. Şehzadenin yanına oturan padişah şehzadeye halini hatırlı sordu; ancak sorularına cevap alamadı. Bu durum karşısında morali bozulan Çâpur Melik'i biraz daha oturup gitti. Şehzadenin hastalanıp yatak döşek yattığı haberi Hümayun Bânû'ya da ulaştı. Onun da gözleri yaşla doldu, hemen şehzadenin yanına koştı. Gördü ki şehzadenin yüzü solmuş, gözleri solgun bakmakta. Hümayun Bânû'nun içi parçalandı. Ağlamaya başladı ve:

-Bütün suç benim. Seni çok incittim; ama böyle olacağını bilemezdim. Eğer seni böyle göreceğimi bilseydim Amber Ağa'ya ve Teskîn'e kötü gözle bile bakmazdım. Çok

pişmanım. Ne olur affet beni! deyip ağlamaya başladı. Şehzadenin gözüne bakmak istedi; ama şehzade onun yüzüne bile bakmadı. Hümeyrâ Bânû tekrar ağlayarak:

-Ben ölseydim de senin bu halini görmeseydim. Ben senin hasretine dayanamam, dedi ve ağlaya ağlaya sarayına gitti. Yakup Ağa bu hali görünce endişeye kapıldı. “Eğer şehzade iyileşmezse bu şekilde can verir. Hümayun Bânû da onun acısına dayanamayıp helak olur. Ama şehzadeye Teskîn’in ölmediğini söylersem o zaman onu aramaya başlar.” diye içinden geçirdi. Çünkü altın yumurtlayan tavuğun ölmesi Yakup Ağa’nın işine gelmezdi. Şehzade gözünü açana kadar onun başında bekledi. Şehzadenin uyanmasına yakın bir zamanda kulağına eğilerek:

-Efendim! Sakın üzülmeysin. Teskîn sağdır, dedi

Şehzade uyandığında Yakup Ağa’yı gördü ve ona:

-Sen de kimsin? Bu müjde doğru mudur?” diye sordu. Yakup Ağa eğilip selam verdikten sonra:

-Şehzadem! Hümayun Bânû onu öldürmem için bana vermişti. Ben onu şehrin dışında bir köye götürüyordum. O sırada yoldan geçen bir kervan sahibi beni gördü. Bir kese altınla üç elmas karşılığında kızı istedi. Ben de verdim. Ancak nereye gittiklerini bilmiyorum, deyip inandırmak için altını ve elmasları gösterdi. Şehzade de bu müjdeli haberi vermesinden dolayı ona bir kese altın verdi. Heyecandan yerinde hop oturup hop kalktı. Şemâ’il Bânû yaşıyordu. Nerede olursa olsun bulacaktı onu. Ama önce eski sağlığına kavuşması gerekiyordu. Yemesine içmesine daha çok önem verdi. Bir aya kalmadan eski gücüne ve sağlığına kavuştu. Her geçen gün Şemâ’il Bânû’nun hayali daha çok gözünde canlandı. Yüzü gözünün önünden gitmez oldu. Amber Ağa’nının ölmesi de şehzadeyi çok yaraladı. Çünkü onun ellerinde büyümüşü. Onu babası gibi severdi. Böyle haince öldürülmesine tahammül edemiyordu. O bu düşünceler içindeyken Yakup Ağa da şehzadeye daha çok yaklaşmış, onun hizmetinde kalmıştı. Bir gün sohbet esnasında şehzade Yakup Ağa’ya aklına takılan en önemli soruyu sordu:

-Yakup Ağa, Hümayun Bânû Teskîn’i nasıl öğrendi? Yakup’ un o soru karşısında bir anda basireti bağlandı. Ayaküstü kırk yalan uyduran adam bülbül gibi gerçekleri şakımaya başladı. Hile ile Şâdî’yi nasıl kandırdığını, şehzadenin ziyafette olduğu saatte de Hümayun Bânû’ya bizzat kendisinin haber verip saraya geldiklerini anlattı.

“Sanma ki hayin ber-hüdâr olur.

Ya katl iderler, ya ber-dâr olur”.

Şehzade hizmetçisi Şâdî’yi getirterek işin aslını sordu. Şâdî: “Ben böyle olacağını bilmiyordum. Bu hain adam benim ağzımdan laf aldı.” dedi. Şehzade çok hiddetlendi. Bu öfkesiyle iki adamın da boynunu vurdu. Onlar da ettikleri kötülüklerin cezasını buldular. Hümayun Bânû, Yakup’un öldürüldüğünü duyunca çok üzüldü. Acaba bu haberi şehzadeye kim verdi? diye düşünmeye başladı. Bütün hizmetçi ve yardımcılarını toplayarak sorguya çekti. Hepsisi de: “Biz bilmiyoruz. Haberimiz yok.” dediler. Ancak içlerinden biri: “Her zaman Atike şehzadenin yanına gider.” Deyince Hümeyrâ Bânû o kadar sinirlendi ki oracıkta Atike’nin saçlarından tutup onu yerde sürüdü. Zavallı Atike’nin başına gelenleri şehzadeye söylediler. Şehzade de Atike’ye sahip çıkarak onu kendi sarayına getirtti. Gece olunca kimse görmeden dadısının konağına gönderdi. Aradan bir hafta geçmişti. Şehzade bir gün dadısını çağırarak:

-Bana bu dünya haram oldu. Şemâ’il Bânû’yu aramaya gidiyorum. Beni dualarında unutma. Bu sırrı da kimseye söyleme. Şu altınları al. Benden sonra zorda kalma. Hakkını helal et, dedi. Dadı feryat ederek ağlamaya başladı. Kararından vazgeçirmek için çok dil döktüyse de fayda vermedi. Şehzade o gece pehlivan bir askerini çağırttı. Ona da altın ve silah vererek: “Bunları askerlerim arasında bölüştür. Her şey için hazırlıklı olun. Ben üç güne kalmaz ava gitme bahanesiyle çıkarım, dedi. Pehlivan eğilip selam verdikten sonra şehzadenin huzurundan ayrıldı ve aldığı emir ile askerlerin yanına geldi. Altınları görünce askerleri de sevindi. İki gün sonra şehzade Çâpur Melik’i ile görüşmeye gitti. Hoş sohbetten sonra padişah şehzadeye: “Oğlum, yarın sabah inşallah ava gitmek istiyorum. Birlikte gidersek çok memnun olurum.” dedi. Şehzade “Aradığım fırsat ayağıma geldi.” diye sevindi ve padişaha: “Baş üstüne! Ancak; hastalıktan daha yeni çıktım. Yarına kadar biraz daha dinleneyim. Siz buyurun. Ben ertesi gün gelir sizi bulurum.” dedi. Padişah şehzadenin davetini kabul etmesinden memnun oldu. Sabah olduğunda erkenden hazırlanıp ava gitti. O sırada şehzade de askerlerini haberdar edip yol için hazırlanmalarını emretti. İki yüz katır kıymetli eşyaları yükleyip ertesi gün şafak vaktinde yola çıktılar. Gece gündüz demeden yol aldılar. Şehirden iyice uzaklaştıklarını anlayınca bir konakta yemek ve dinlenme molası verdiler. Dinlendikten sonra atlarına binerek dağlar aştılar, çölden geçtiler. Arkalarına bakmadan atlarını sürdüler.

Hikâyenin bundan sonraki kısmını bir de Çâpur Melik'inden dinleyelim. O gün ava gitti ve ertesi gün şehzadenin gelmesini bekledi. Ertesi gün akşam oldu; ancak şehzade hala gelmemişti. O gece padişahın gözüne uyku girmedi. Sabah olduğunda Bâğdat'a geldi. Vezirlerini çağırarak onlara:

-Şehzade, buraya geldi mi? Benimle ava geleceğini söylemişti; ancak gelmedi, dedi. Vezirler şaşkınlıkla:

-Efendim! Sizin ava çıktığınız gece şehzade Bâğdat'tan çıkıp sizin yanına gitti, dediler. Padişah ne olduğunu anlayamamıştı. Etrafındakilere emir vererek:

-Sarayın her köşesini arayın! dedi. Sarayın her yerine bakan vezirler hasırdan başka bir şey göremediler. Padişaha durumu haber verdiler. Padişah ateş püskürerek Hümayun Bânû'nun sarayına geldi. Kızına:

-Çabuk bana doğruyu söyle! Şehzadeye nasıl bir kötülük yaptın da burayı terk etti? Hümayun Bânû:

-Kıymetli babam! Ben bir şey yapmadım. Şehzade Bâğdat'a geldiğinden beri benim yüzüme bile bakmadı. Ama ben bu durumu size söyleyemedim, dedi ve ağlamaya başladı. Padişah kızının o halde olduğunu öğrenince gözleri doldu. Yanağından birkaç damla yaş süzüldü. Kızına:

-Kızım, sabırdan başka çaremiz yoktur, diyerek sarayına döndü.

Geçen zamanda Şemâ'il Bânû'nun kardeşlerinin başına neler geldi neler. Onlar yine ava gitmişlerdi. Günler sonra geri geldiklerinde kız kardeşlerini bulamayıp dadısına sordular. Dadısı:

-Ava gidiyorum deyip çıktı. Yedi gün oldu hala gelmedi. Kardeşleri bunu duyunca çok üzüldüler. Ferhât:

-Kardeşlerim! Düşünerek ve üzülenek elimize bir şey geçmez. En iyisi hazırlanıp kardeşimizi aramaya çıkmak, dedi. Hepsisi bu fikir beğenip hemen hazırlıklarını yapmaya başladı. En büyük ağabey Ruhâm yerine bir vekil bırakarak işleri halletmesini buyurdu. Beş kardeş yanlarına kırk tane en yiğit pehlivanları aldı ve Şemâ'il Bânû'nun dadısıyla vedalaşarak kardeşlerini aramaya çıktı. Gece gündüz yol aldılar, çok memleket geçtiler;

ancak kardeşlerinden en ufak bir ize rastlayamadılar. Bir gün büyük bir şehre geldiler. Orada konaklamaya karar verdiler. Çünkü çok yorulmuşlardı. Yanlarında da yiyecek hiçbir şey yoktu. Ferhât'ı yiyecek alması için şehre gönderdiler. Ferhât bütün şehri dolaştı. Gördü ki açık hiçbir dükkân yok. Çarşıda pazarda hiç insan yok. Bu hale çok şaşırın Ferhât: “Böyle büyük bir şehirde bu insanlar nereye gitti?” diye şaşırınmış bir haldeyken bir pir gördü. Ona:

-Baba, bu şehrin adı nedir? Şehirdeki insanlar nerededir? diye sordu. Pir:

-Oğlum! Bu şehrin ismi Umman'dır. Adil bir padişahı vardır. Onun da adı Zeyyan'dır. Bizlere yakın bir memleket var. Onun da başın da çok zalim bir padişah var. Onlara Zengiler derler. O zalim padişah bize savaş açtı. Bütün askerleriyle üstümüze geldi. Bizim padişahımız da memlekette ne kadar adam varsa toplayıp memleketin diğer ucunda savaşmaktadır. Ben çok yaşlı olduğum için gidemedim, dedi. Ferhât yaşlı adamı alıp kardeşlerinin yanına getirdi. Yaşlı adam Ferhât'a anlattıklarının aynısını onlara da söyledi. Ruhâm: “Hemen çadırları bozun. Savaş alanına gidiyoruz.” dedi. Yaşlı adamı da ata bindirerek yola çıktılar. Şehrin öbür ucunda bir dağ vardı. Dağın eteğine çadırlarını kurdular. Savaşı izlemeye başladılar. Öyle bir savaş ki daha önce böyle bir şey görmemişler. Meydanda can pazarı yaşanmakta. Her yer kan revan içinde. Savaşın sonuna doğru Zengiler, Ummanilere galip geldi. Ama Zeyyan Melik'i pehlivan bir yığitti. Hemen fili meydana sürüp Zengileri geri püskürttü. Zengilerin padişahı bu hali görünce halkına feryat etti: “Ne bakıyorsunuz öyle? Ne oldu da bir adamdan bu kadar korktunuz? Korkaklar!” diye bağırdı. Halk, padişahlarının bağırmayla bir anda kudurmuş kurt gibi padişahlarının üstüne hücum ettiler. Padişah onların hücumuna karşı kendini savundu. O sırada filin ayağı bir deliğe girdi, fil yüz üstü yere düştü. Padişah da filin altında kaldı. Zengiler, padişahı hemen şehit ettiler. Şemâ'il Bânû'nun büyük kardeşi Ruhâm, bu hali görünce hemen yerinden fırlayarak savaş meydanına geldi. Öyle bir Allahu Ekber dedi ki yer gök inledi. Ortalık bir anda mahşer yerine döndü. Zengiler birbirine girdi. Atlar ürküp başıboş koşmaya başladı. Ruhâm bu kargaşadan yararlanarak atını ileri sürdü. Zengilerin padişahını iki parçaya ayırdı. Zengiler padişahlarının öldüğünü görünce başsız kaldılar ve yenildiler. Ruhâm, kardeşlerinin yanına döndü. Kardeşleri sevinçle onu atından indirerek “Gazan mübarek olsun kardeşim.” dediler. Savaşın sonunda Umman halkı Zengilerin yenildiğini görünce çok mutlu oldular. Savaş ganimeti olarak onların malını yağma ettiler. Ama padişahlarının şehit olmasına çok üzüldüler. Şimdi başlarına kim geçecekti? Devlet

büyükleri bir araya gelerek “Nasıl edelim? Padişahımızın evladı yok ki yerine padişah edelim?” diye kara kara düşündüler. Padişahın bir annesi vardı. İsmi Merbeh Bânû idi. Dini bütün, temiz yüzlü bir kadındı. Saltanatı ona teklif ettiler. Merbeh Bânû da kabul etti. Ancak, devletin içinde ileri görüşlü bir vezir vardı. Devlet büyüklerine:

-Size bir şey söylesem gücenmezsiniz değil mi? diye sordu. Bütün devlet büyükleri:

-Gücenmeyiz. Ne söyleyeceksen kabul ederiz, dediler. Vezir devam etti:

-Bizim içimizde ve devletimizde padişahlığa yakışır kimse yok. Çünkü padişah dediğin önce adil olmalı, sonra cesur bir pehlivan olmalı. Ben düşündüm taşındım birini buldum. Eğer sizler de razı olursanız ve o da teklifimizi kabul ederse ondan daha iyisi yoktur. Oradakiler:

-Dediğin kişi kim? diye sordular. Baş vezir:

-Dün dağdan inerek bizi düşmandan kurtaran pehlivan, dedi. Çünkü o olmasaydı bizi Zengilerin elinden kimse kurtaramazdı. Hepimiz esir olurduk, dedi.

Herkes bu fikri çok beğendi. Veziri tebrik ettiler. Memleket halkı da bu tedbire memnun olmuştu. Vezirler, ulemâlar ve bütün devlet büyükleri Ruhâm'ın olduğu dağa gittiler. Gördüler ki etrafa çadırlar kurulmuş. Çadırların etrafında askerler var. Ortada da büyük bir çadır bulunmakta. Ona doğru yürüdüler. Ruhâm, kardeşlerine:

-Galiba şehrin büyükleri bizi görmeye geldi. Gidin karşılayın, dedi. Kardeşleri dışarı çıktı:

-Buyurun, dediler. Herkes çadıra girdi. Ruhâm'a selam verip karşısında el pençe divan durdular. Ruhâm da onları selamlayarak misafirlerine ikramda bulundu. Ardından baş vezir pehlivana:

-Allahu Teâlâ hazretleri senden razı olsun. Umman halkını düşmanlardan kurtardın. Hepimizin isteği bizimle burada kalman ve padişahımız olmandır. Çünkü bizim padişahımızın oğlu olmadığı için yerine geçecek kimse de yoktur. Biz senin ne kadar cesur biri olduğunu gördük. Sen de kabul edersen seni padişahımız olarak görmek isteriz, dediler. Ruhâm, duydukları karşısında oldukça memnun oldu. Takdir edilmek, beğenilmek

ve dahası padişah olmasını istemeleri gururunu okşadı. Ancak biraz temkinli davranarak cevap verdi:

-Bizler beş kardeşiz. Bu kırk pehlivan da akrabalarımıdır. Bizim de geldiğimiz yerde memleketimiz var ve oraya hükmederiz. Bizim bir amacımız var onun için böyle memleket memleket gezeriz, dedi. Devlet adamları bu cevabı dinledikten sonra Ruhâm'a:

-Ey cesur genç! Bu sana Allahu Teâlâ hazretlerinin bir nimetidir. Verdiği nimeti geri çevrime, diyerek yalvardılar. Ruhâm baktı ki başka çare yok, razı oldu. Hemen harekete geçtiler. İlk olarak Ruhâm'ı alıp padişah sarayına getirdiler. Ardından onu tahta çıkararak cülus bahşişi verdiler. Devlet büyükleri de Ruhâm'a yardımcı olacaklarına dair söz verdikten sonra herkes Ruhâm'ı tebrik ettiler. Ruhâm da divan üyelerine ödül olarak değerli kumaştan yapılmış kaftanlar hediye etti. İlk iş olarak emrindeki memleketlere adalet fermanları yazdırarak güvenilir adamlarla gönderdi. Fermanlarda şunlar yazıyordu: "Eğer aranızda zalim varsa hemen bana bildirin ki halk incinmesin." Ruhâm'ın adaleti dilden dile yayılmaya başladı. O kadar ki ta Hindistan'dan Türkistan'a, İran'dan Turan, Rum ve Yunan'a kadar tüccarlar Ruhâm'ın yanına gelmeye başladı. Ruhâm Melik'i vezirlerine emir verdi: "Her nereden vezir gelir ise benim yanıma da getirin." dedi. Vezirler de dediği gibi yaptı. Ruhâm gelen vezirlerin elbiselerine bakar, onların nereden geldiğini sorardı. Bunları yapmasının asıl amacı Şemâ'il Bânû'dan haber almaktı. Lakin bu zamana kadar onu tanıyan kimse çıkmamıştı. Birkaç sene onu bu şekilde arayarak geçti. Günlerden bir gün veziri gelip yer öptükten sonra Ruhâm'a: "Padişahım, Bâğdat'tan ünlü bir tüccar gelmiş. Malları da çok kaliteli ve güzel. İsmine Hoca Ferâh derler. Yanında binden fazla hizmetçileri ve çok sayıda değerli eşyası varmış."Ruhâm emir vererek tüccarı yanına getirtti. Hoca Ferâh padişahın huzuruna geldi. Selam verip yer öptükten sonra Ruhâm'ın karşısında durdu. Ruhâm baktı ki gelen yaşlı bir adam ona oturması için sandalye getirtti. Hoca Ferâh'a oturması için işaret etti o da eğilip sandalyeye oturdu. Ruhâm Hoca Ferâh'a:

-Baba, hoş geldin, safa geldin. Hangi diyardan gelirsin ve aslen ve nerelisin? diye sordu. Hoca Ferâh:

-Padişahım! Bâğdat'tan geliyorum ve aslen buralıyım. Ancak buraya gelmeyeli çok vakit oldu. Diyar diyar gezer işimi yaparım. Bir senedir her yerde sizin adaletinizi işitirim.

Ben de sizinle tanışmak ve mübarek yüzünüzü görmek için buraya geldim, dedi. Umman Şâhı Hoca Ferâh'ın bu sözlerinden çok memnun kaldı. Ona:

-Ey Hoca Ferâh! Bizlere yakışır ne hediyeler getirdin, dedi. Hoca Ferâh:

-Padişahım! Ne isterseniz vardır. Dilerseniz hemen getireyim, dedi. Ruhâm:

-Şimdi yorgunsundur. Yarın sabah getirirsin, dedi. Hoca Ferâh izin isteyerek kendi konağına gitti. Bütün memleketli Hoca Ferâh'ı karşılarında görünce çok sevindi. Hepsini:

-Safa geldin, dediler. Hoca Ferâh da onlara:

-Bunun gibi adaletli ve becerikli padişahı nasıl buldunuz? diye şaşırarak sorunca şehir halkı başlarından geçen durumları bir bir anlattılar. Ardından herkes dağılarak evlerine gitti. Hoca Ferâh da konağına geldi. Ahiret kızı olan Şemâ'il Bânû'ya padişahı övdü ve kardeşlerinin ismini bir bir söyledi. Şemâ'il Bânû Hoca Ferâh'ın bahsettiği kişilerin kardeşleri olduğunu anladı. Kendi kendisine: "Demek ki beni aramak için buraya kadar geldiler. İyi de Ruhâm nasıl padişah oldu?" diye düşündü. Hoca Ferâh'a:

-Baba, şimdi o padişaha layık hangi hediyeyi götüreceksin? diye sordu. Hoca Ferâh:

- Kızım, o padişaha senden âlâ hediye olmaz. Sen benim dünya ahiret kızımsın. Padişah seni gördüğü zaman sana muhabbet eder, benim de daha iyi bir yere gelmeme vesile olur. Eğer sen de razı gelirsen benim isteğim budur, dedi. Şemâ'il Bânû:

-Efendim, siz daha iyisini bilirsiniz, emrinize razıyım, dedi. Hoca Ferâh Şemâ'il Bânû için bir sandık getirdi. İçinde çok güzel elbiseler ve mücevherler vardı. Şemâ'il Bânû hazırlandı. Yanına dört tane yardımcı kız ve bir tane de koç alarak padişahın sarayına geldi. Ruhâm Melik'i hediyeleri beğendi ve hocaya ikramlarda bulundu. O da hocanın hediyelerine karşılık çok değerli bir kaftan hediye etti. Ruhâm hediyelere yakından bakmak için tahtından indiği sırada Şemâ'il Bânû'nun yüzünü gördü. Onu hemen tanıdı. Şemâ'il Bânû kardeşi Ruhâm'ın ayaklarına kapanacağı sırada Ruhâm kardeşini sineline bastı, onu gözlerinden öptü. Ruhâm'ın yardımcılarından biri bu hali görünce koşa koşa diğer kardeşlere müjdeli haberi verdi. Onlar da ağabeylerinin yanına geldi. Şemâ'il Bânû'yu görünce öpüp sarıldılar. Hepsini Bânû'nun bu zamana kadar neler yaptığını çok merak ediyordu. Bânû, onları daha fazla meraklandırmadan anlatmaya başladı. Yola çıktığında

karşısına çıkan eşkıyaları, Bâğdat'ta Çâpur Melik'inin kızı Hümayun Bânû'nun yaptığı eziyetleri ve Hoca Ferâh'ın kendisini nasıl kurtardığını ve bu adaya geldiğini uzun uzun anlattı. Kardeşleri çok üzüldü. “Artık başına kötü bir şey gelmeyecek inşallah.”dediler. Şemâ'il Bânû da : “Ölmeden önce sizi gördüm ya çok şükür Allah' a.”dedi. Ruhâm, kardeşini bulmanın sevinciyle ferman vererek yedi gün yedi gece eğlence düzenletti. Bütün şehir halkıyla sevincini paylaştı. Ardından Hoca Ferâh'ı getirtip ona teşekkürlerini sundu ve ona çokça yardım etti. Şemâ'il Bânû rahatlamıştı. Kardeşlerine kavuşmak ona güç vermişti; ancak şehzadenin aşkından yine üzgündü. Bir gün Ruhâm Melik'ine:

-Sizlere kavuşursam dört yol ortasında bir saray yaptırıp içine de yardımcıları alarak gece gündüz ibâdet edeceğim diye Allahu Teâlâ Hazretleri'ne adak adamıştım. Bu sayede yoldan gelip geçen yolculara da yemek verir daha çok sevap kazanırım diye düşündüm. Kıyamete kadar yaptığım iyi amelikle anılırım, dedi. Ağabeyi Ruhâm:

-Ey güzel kardeşim! Neden böyle bir isteğin var? Daha çok gençsin. Senin dediğin ancak yaşlılıkta yapılır, diye söyleyince Bânû :

-Ey Şâhim! İbâdeti sadece yaşlılar mı yapar? Gençlere de farz değil midir? diye sordu. Bunun üzerin Ruhâm kardeşini kırmayarak:

-Baş üstüne. Sen ne istersen o olsun, dedi. Dört yol ağzında saray binasına başladılar. Ruhâm, kardeşine verdiği sözü tutarak sarayı bir ay içinde yaptırdı. Saray o kadar güzel olmuştu ki görenler: “Saray olursa böyle olur.” diye hayranlıklarını dile getirdi. Şemâ'il Bânû sarayın içini zevkle döşedi. Atlastan perdeler asıp inci ile süsledi. Artık her şeyi hazırды. Bânû mesut bir şekilde sarayın içine yerleşti. İlk işi uzakta olan dadısını ve yardımcılarını getirmek oldu. Çünkü dadısı onun hem annesi hem de sırdaşydı. Yıllarca ayrı kalmışlardı. Şemâ'il Bânû başından geçen her şeyi dadısına anlatmak için âdeta can atıyordu. Nihayet hasret sona erdi. Dadısı saraya geldiğinde Şemâ'il Bânû onu sevinçle kucakladı. Hemen dadısıyla baş başa kalacakları bir odaya geçtiler. Dadısına başından geçen her şeyi anlattı. En sonunda da ona:

-Dadıcığım, bu sarayı neden buraya yaptırdığımı biliyor musun? diye sordu. Hafifçe tebessüm ederek devam etti. Burası dört yol ağzı. Yani her taraftan gelen kervanlar buraya uğramak zorunda. Senden isteğim onlardan şehzadenin halini öğrenmen. İlla ki bilen bir Allah'ın kulu çıkar. Ben bilirim şehzade beni aramaya çıkacaktır. Bâğdat'ı terk edip etrafı aramaya başlayacaktır. Biz de hazırlıklı olalım, dedi. Şemâ'il Bânû, ağabeyi

Ruhâm'a dediği gibi kendisini ibâdete adadı. En gösterişli elbiselerinin yerine siyah feracesini giydi.

Aradan uzun zaman geçmiş, kış yerini baharın tazeliğine, yeşilliğine bırakmıştı. Her şey yeniden canlanıyordu âdeta. Şemâ'il Bânû da canlanmış, sanki beklediği haberi alacakmış gibi hissediyordu. Baharın verdiği huzurla odasında dua ederken dadısının çığlıklarıyla bir anda irkildi. Koşarak dışarı çıktı. Sarayın bahçesine geldiğinde gözlerine inanamadı. "Hayal mi görüyorum?" diye kendini yokladı; ama dadısının sevinç çığlıklarıyla tekrar kendine geldi. Şîrvân Şâh karşısında duruyordu. Şemâ'il Bânû ondan hiç umudunu kesmemişti. Er geç geleceğini biliyordu. "Kısmet bu güzel bahar sabahına nasipmiş." dedi gülümseyerek. Şîrvân Şâh da karşısında heyecanla bekliyordu. Ne yapacağını bilemedi. Dadı hemen onu dinlenmesi için bir odaya geçirdi. Yemek ikramından sonra kahveler geldi ve herkes büyük bir sevinç içinde konuşmaya başladı. Hoş muhabbetler edilmiş, artık çekilen çileler son bulmuştu. Şîrvân Şâh ve Şemâ'il Bânû her zorluğu yenmiş, her engeli aşmış bu zamana gelmişlerdi. Şemâ'il Bânû'nun kardeşleri de yanlarına geldi. Şîrvân Şâh'ı karşılarında görünce çok sevindiler. Hal hatır sorup muhabbet ettiler. Ruhâm, Şîrvân Şâh'ı o gece kalması için sarayına götürdü. Sabah olunca Şemâ'il Bânû ve dadısı da saraya geldi. Zamanın geldiğini düşünen Şîrvân Şâh daha fazla beklemeden Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile kız kardeşlerini Ruhâm Melik'inden istedi. Ruhâm, kardeşinin de şehzadeyi çok sevdiğini biliyordu. "Bize düşen sevenleri kavuşturmak." diyerek kardeşini şehzadeye verdi. Kırk gün kırk gece süren düğünün ardından Şîrvân Şâh Sasanilerin malını toplamak için kayınbiraderleriyle Bâğdat yakınlarına gitti. Malları aldı ve üçe ayırarak bölüştürdü. Bir parçasını Çâpur Melik'i için ayırdı. Bir parçasını yanındaki askerlerine hediye etti. Son parçasını da kendi hazinesi için aldı. Yanındaki beylere ve pehlivanlara izin verip memleketlerine gönderdi. Kendisi de Firûz vezir ve kayınbiraderleriyle Bâğdat'a gitti. Bâğdat' ta büyük bir sevinç ve coşkuyla karşılandı. Başlarında kimse olmadığı için Şîrvân Şâh'ı tahta geçirdiler. Şîrvân Şâh oradakilere Çâpur Melik'ini sordu. Kendisi Bâğdat' tan ayrılalı çok uzun zaman olmuştu. Çâpur Melik'inden hiç haber almamıştı. İçlerinde Çâpur Melik'inin nerede ve ne halde olduğunu bilen kimse yoktu. Şîrvân Şâh çok üzüldü. Etrafındaki Şâhlara ve beylere mektup göndererek: "Çâpur Melik'ini araştırın." diye emretti.

Günlerden bir gün Şîrvân Şâh, Şemâ'il Bânû ile sohbet ederken aklına birden dadısı geldi. Yardımcılarına, şehri ve köyleri arayıp dadısını bulmaları için emir verdi. Yardımcılar, her

yeri aradıktan sonra uzakta bir köyde dadıyı buldular. Şirvân Şâh'ın huzuruna getirdiler. Şirvân Şâh dadısını gördüğünde hemen tahtından inerek elini öptü ve onu yanına aldı. Dadı da Şirvân Şâh'ı çok özlemişti. Ona hasretle bakıp elini yüzünü öptü. Şemâ'il Bânû da dadıyı kucaklayıp öptükten sonra üçü koyu bir sohbete dalılar. Başlarından geçen maceraları uzun uzun anlattılar. Sonunda kavuştukları için hepsi Allah şükretti.

Bir gün Şirvan Melik'i büyük bir divan topladı. Bütün vezirleri, ulemâları ve devlet büyüklerini yanına çağırdı. Hepsi toplantıya katılarak yerlerini aldılar. Şirvân Şâh o gün Şemâ'il Bânû'nun kardeşlerine valilik vereceğini duyurdu. O dönemin âdeti olarak her birine tek tek kürk giydirerek gideceği yerleri söyledi. Feridun'u Asitane'ye (İstanbul'un eski adı), Mirzabey'i Musul'a, Behzat'ı Basra'ya, son olarak Ferhât'a da bir kürk giydirerek Bâğdat'a vali tayin etti. Diğer şehirlere de yiğit ve güçlü beylerini vali olarak atadı. Her biri makamlarına yakışır kaftanlarını giydi. Valiler, padişah tarafından yazılmış fermanlarını alarak yola çıktılar. Şirvan Melik'i, en güvenilir adamlarından olan Firûz veziri de memleketi Şîrâz'a gönderdi. Ona:

-İnşallah ben de Çâpur Melik'inden bir haber alırsam memleketime geleceğim. Ancak şimdi burada kalmalıyım. Sen, ben gelene kadar kimin ne ihtiyacı varsa hepsini karşıla, dedi ve ona da kürkünü giydirerek askerleri ile uğurladı. Kendisi Ferhât ile Bâğdat' ta kaldı. Bir gün Ferhât, Şirvan Melik'inin yanına gelerek ona:

-Eğer emriniz olursa siz sarayda iken ben de köyleri dolaşayım. Fakir fukara ne halde diye bir bakayım, dedi. Şirvân Şâh onun bu isteğinden oldukça memnun oldu ve ona yirmi gün izin verdi. Ferhât, yanına asker alarak köyleri dolaşmaya, halkın ihtiyaçlarını öğrenmeye başladı. Bütün köyleri dolaştıktan sonra büyük bir köye denk geldi. Köyün ortasından bir kervan geçmekteydi. Kervanın başında zengin bir tüccar vardı. Yanında da servi boylu güzel bir kız vardı. Ferhât'ın kızı gördüğü zaman aklı başından gitti. Kervandakilere dönerek:

-Bu kız kimin nesidir? diye sordu. Oradakiler:

-Şurada oturan tüccar var ya onun hizmetçilerindendir, dedi. Ferhât, hemen tüccarı konağına davet etti. Tüccara:

-Senin bir hizmetçin varmış. Onu bana sat, dedi. Tüccar Ferhât'ın karşısında saygıyla eğilerek cevap verdi:

-Efendim! Emriniz başımın üstüne. Lakin o kızın çok kusuru vardır, deyince Ferhât:

-Neymiş kusuru? diye sordu. Tüccar anlatmaya devam etti:

-Efendim! Bu zamana kadar kimseyle konuşmadı, hiç gülmez. Kendi âleminde yaşar, dedi. Ferhât:

-Ayıbıyla, kusuruyla alıyorum, dedi. Tüccar bu işe çok sevindi. Ferhât'tan bin altın alarak kızını ona verdi. Ferhât kızını alıp Bâğdat' a geldi. Önce kendi sarayına gitti. Kızını da yanında götürdü. Ardından Şirvân Şâh'ın sarayına gitti. Padişahın huzuruna vararak selam verdikten sonra Şirvân Şâh Ferhât'a:

-Hoş geldin, safa getirdin. Anlat bakalım köylerin hali nasıldır? diye sordu. Ferhât:

-Çok şükür efendim, her taraf güzeldir. Fakirler de rahattır, dedi. Şirvân Şâh bu cevaba çok sevindi. Çünkü kendisi iyi bir liderdi. Memleketin her yerinde halkın refah içinde yaşaması için uğraşıyordu. Zenginlerden zekât ve sadaka toplayıp onları fakirlere dağıtıyordu. Ferhât'ın verdiği bu cevap onun için önemliydi. “Bu gece huzurla uyuyabilirim.”diye sevindi. Akşama kadar hoş sohbet ve muhabbetle geçen günün sonunda Ferhât kendi sarayına geldi. Tüccardan aldığı kızını görmek için onun bulunduğu odaya geçecekti; ancak kız Ferhât'ı görür görmez kız çılgınlık atmaya ve Ferhât'ın yüzünü tırmalamaya başladı. Ferhât olanlara anlam veremedi. Ona bir zarar vermeyecekti; sadece ona aklına takılan bazı soruları soracaktı. Kızın böyle davranmasından sonra kaçarak kendi odasına geldi. Bu halini kimseye söylemedi. Ertesi gün Şirvân Şâh'ın huzuruna geldi. Padişah, yüzündeki tırnak izlerini ve Ferhât'ın üzgün halini görünce dayanamadı ve sordu:

-Dün görüştüğümüzde yüzünde hiçbir şey yoktu. Bu halin de ne böyle? Yüzünden düşen bin parça. Attan mı düştün yoksa?

Ferhât padişahın saklayamayacağını anlayınca olanları anlattı. Şirvân Şâh kahkaha ile güldükten sonra:

-Sen o hizmetçiyi benim sarayına götür. Oradan da istediğin bir tanesini al dedi. Ferhât çok sevindi. Hizmetçiyi getirerek kardeşi Şemâ'il Bânû'ya verdi ve istediği bir hizmetçiyi aldı.

Şemâ'il Bânû'nun aldığı hizmetçi çok tuhaf biriydi. Hiç kimseyle konuşmazdı. Tek başına gezer, kendi kendine sohbet ederdi. Günlerden bir gün Şîrvân Şâh, Şemâ'il Bânû ve dadısı yemek yiyorlardı. Sohbet esnasında Şîrvan Melik Şemâ'il Bânû'ya:

-Acaba Çâpur Melik ile Hümayun Bânû ne haldeler? Etrafa mektuplar gönderdim; ama hiç haber çıkmadı. Galiba büyük bir belaya uğradılar, dedi. Ferhât'ın getirdiği hizmetçi yemek sofrasının yanında su tutardı. Şîrvân Şâh'ın sözlerini duyduktan sonra ah ederek yere düştü. Elindeki bardak da yere düşüp kırıldı. Şîrvân Şâh, panikleyerek diğer hizmetçilere seslendi:

-Bu hizmetçiye ne oldu böyle? diye sordu. Hizmetçiler:

-Sultanım! Bu hizmetçi divanedir. Ferhât Melik bunu getirdiğinden beri kimseyle konuşmadı. Yüzünün güldüğünü hiç görmedik, dediler. Hizmetçi biraz kendini toparlayınca Şîrvân Şâh:

-Derdin ne ise söyle, sana hekimler getirteyim, dedi. Hizmetçi:

-Benim derdime hekimler çare bulamaz. Çünkü beni felek Bâğdat'tan ve tahtımdan ayrı düşürdü. Sen beni tanıyamadın; ama ben seni görünce hemen tanıdım. Sen Çâpur Melik'inin damadı Şîrvân Şâh değil misin? Ben de senin karın Hümayun Bânûyum. Reva mı böyle sen Şemâ'il Bânû ile evlenip eğlenirken ben acılar içinde sürüneyim? Bu hali düşümde görsem kahrımdan öldümdü, dedi ve Şîrvân Şâh'la Şemâ'il Bânû'ya ağzına gelenleri söyledi. Şîrvân Şâh, duyduğu sözler karşısında incinmişti. Hümayun Bânû'ya:

-Eğer sen bu cezayı hak etmesen Allahu Teâlâ sana bunu yaşatmazdı. Ettiğin günahları unuttun mu da bu sözleri söylersin? diye bağırdı. Şemâ'il Bânû, Şîrvân Şâh'ın çok sinirlendiğini görünce ayaklarına kapanarak:

-Ey sultanım! Eğer beni seviyorsan benim hatırım için ona bağırma. O sana cefa ettiyse sen ona vefa eyle. Aslında onun günahı yoktur. Bütün günah benimdir. O kendi halinde otururken ben geldim ve senin aklının karışmasına sebep oldum. Onun yerinde ben olsam ve o da benim yaptığımı yapsa ben razı olur muydum? Allah'ın emri ile benden önce nikâhlı karın odur. Eğer ben Şemâ'il Bânû isem o da Hümayun Bânû'dur. Uygun olanı artık senin ona eziyet etmen değil gönlünü almandır, dedi. Şîrvân Şâh Şemâ'il Bânû'nun sözlerinden çok etkilendi. Gözünde değeri bir kat arttı. İstese ona türlü eziyetler edebilirdi; ama o affetmeyi seçti. Dadı da araya girerek padişahın sakin olmasını istedi.

Şirvân Şâh sakinleşmişti. Sofradan kalkarak tahtına geçti. Şemâ'il Bânû da Hümeyrâ Bânû'yu alarak odasına götürdü. Onu hamama götürüp kendi elleriyle yıkadı. Üzerine en güzel elbiselerinden birini giydirdi. Gözlerine sürme çekip süsledikten sonra elinden tutup Şirvân Şâh'ın yanına tahtına çıkardı. Şirvân Şâh'a:

-Padişahım, benim hatırım için ve Çâpur Melik'ini hatırı için Hümayun Bânû'ya yüzünü asma.

Şirvân Şâh, Şemâ'il Bânû'nun sözünü dinleyerek onu da sohbetinden esirgemedi. Aradan bir iki gün geçtikten sonra yine üçü birlikte tahtta otururken Şirvân Şâh Hümayun Bânû'nun üzgün olduğunu fark etti.

-Neden böyle üzgünsün. Bizim için artık üzölmek, gam çekmek yoktur. Bak, her şey yoluna girdi; ama senin yüzün hala gülmez, deyince Hümayun Bânû:

-Padişahım, ne kadar mutlu olduğumu anlatmaya kelimelerim yetmez. Yıllarca bu anın hayaliyle yaşadım ve sen şimdi yanımdasın. Ancak Şemâ'il Bânû'ya bakmaya çok utanıyorum. Ben ona onca kötölük yaptım. O ise bana güzellikle karşılık verdi ve tekrar sultan karısı yaptı. Onun bu iyiliği altında eziliyorum, dedi. Şemâ'il Bânû:

-Ey güzel Bânû! Yaşadıklarımız geride kaldı. Ben hepsini unuttum bile. Şimdi eğlenme vaktidir. Sen de unut ve boş yere üzölme, dedi ve ayağa kalkarak Hümayun Bânû'yu kucakladı. Hümayun Bânû da ona sarılarak mutluluktan gözlerinden yaş geldi. Hepsi Allah!a şükretti. Şirvân Şâh Hümeyrâ Bânû'nun bu hale nasıl geldiğini merak ediyordu. Sohbet esnasında:

-Ey gül yüzölüm! Sen babandan nasıl ayrıldın ve tüccarın eline nasıl düştün? diye sordu. Hümayun Bânû ağlayarak anlatmaya başladı:

-O zaman Sasaniler Bâğdat'ı işgale gelmişti. Çâpur Melik'i de askerleriyle şehirden çıkararak savaşa gitti. Aralarında İki büyük savaş oldu. Ama savaşın sonunda Sasaniler galip geldi. Bizim askerlerin gücü tükenmişti. Hepsi kaçtı. Çâpur Melik'i bir baktı yanında kimse yok. Gece olduğunda yanına yüz tane adamını ve beni alarak Bâğdat'tan ayrıldı. Bir deniz kenarına geldik. Hepimiz bir gemiye binerek denizde nereye gittiğimizi bilmeden yol alıyorduk. Bir gün sonra şiddetli bir rüzgâr esti. Gemiye denizde beşik gibi sallayıp durdu. Üç gün üç gece bu fırtınayla mücadele ettik. Dördüncü gün fırtına dinmiş, deniz süt liman olmuştu ama babam ve yüz tane adamı fırtınada denize düşerek boğulmuşlardı. Ben ve

yanımdaki yardımcı kızla bir tahtaya tutunup kıyıya çıktık. Ardından bir adam beni bulup pazarda köle diye sattı. Tüccar da beni satın aldı. Fırtınadan sağ çıkmıştık ama tüccar bizi esir etti. Onun elinden kurtulmak için dua ederken Ferhât beni satın aldı. Buralara kadar getirdi. Çok şükür Allah' a dualarım kabul oldu. Babamın başına işte bu işler geldi. Rabbim onun ömrünü size versin inşallah, dedi. Şîrvân Şâh, Çâpur Melik'inin boğulma haberine çok üzüldü. Gözünden yaşlar süzüldü. Bütün sarayın içi matem havasıyla doldu. Üzücü haber Bâğdat' ta duyulunca halk yedi gün yas tuttu. Sekizinci gün halk matemden çıkınca Şîrvân Şâh büyük bir divan toplantısı düzenledi. Askerlerine: “Üç gün içinde bütün işlerinizi halledin. Dördüncü gün Şîrâz a gitmem gerek, dedi. Yola çıkma vakti geldiğinde Hümayun Bânû'yu yanına çağırdı. Ona:

-Ey Bânû! Sen burada babanın memleketinde kal. Ben kâh burada kâh Şîrâz'da olacağım, diyerek vedalaştı. Bânû, padişahın dediğini yaparak Bâğdat'ta kaldı. Şîrvân Şâh, sabah namazından sonra Şemâ'il Bânû'yla Şîrâz'a doğru yola çıktı. Ferhât, şehrin çıkışına kadar padişaha ve kardeşine eşlik etti. İkişiyile de vedalaştıktan sonra Ferhât Bâğdat'a, Şîrvân Şâh ve Şemâ'il Bânû Şîrâz'a gitti.

Bir gün bir adam Firûz vezirin yanına gelerek padişahın geldiğini müjde verdi. Firûz vezir ve bütün Şîrâz halkı bu habere çok sevinerek Şîrvân Şâh'ı karşılamaya çıktılar. Şehrin girişine yakın bir yerde padişahlar, vezirler ve bütün Şîrâz halkı Şîrvân Şâh'ın huzuruna vardı. Şîrvân Şâh, gelenleri görünce atından indi. Herkesle tek tek selamlaşp kucaklaştıktan sonra tekrar atına bindi. Şîrvân Şâh, alaylarla şehre girdi. Babasının tahtına çıktı. Âdet olduğu üzere devlet adamlarına hediyeler verdi. Kurbanlar kestirip başta fakir fukara olmak üzere herkese ziyafet verirdi. Bütün şehir coşkuyla padişahlarının gelişini kutladı. Yedi gün eğlenceler ve şenlikler sürüp gitti. Sekizinci gün Şîrvân Şâh, divanını toplayarak bütün Şâhlara tac, kemer ve kaftan giydirerek hepsine izin verdi. Şâhlar illerine gitti. Oralarda hayırlı hizmetler yaptı. Hepsisi de Şîrvân Şâh'ın cömertliğini anlatarak onun gibi olmak için çalıştı. Şîrvân Şâh, halkını adaletle yönettiği için namı dilden dile dolaştı. Günler böyle geçti gitti. Şîrvân Şâh artık babaydı. Şemâ'il Bânû'dan iki oğlu oldu. Birinin adını Nûşîrevân, diğerinin adını ise Behram koydu. Hümayun Bânû'dan da iki kızı oldu. Kızlarından birinin adını Sihin, diğerinin adını Ketayûn koydu. Şîrvân Şâh bir sene Bâğdat'ta, bir sene Şîrâz'da kalarak hükümdarlığını sürdürdü. Halkı mutlu ve huzurlu olduğu için kendisi de mutluydu. Bir gün Şîrâz'da olduğu zaman Ferhât, Hümayun Bânû'nun vefat haberini getirdi. Şîrvân Şâh çok üzülmüştü. Sarayda herkes çok üzgündü;

ama en çok feryat figan eden Şemâ'il Bânû oldu. Öyle çok ağladı ki öz kardeşi ölse ancak o kadar ağlayabilirdi. Yedi gün yas tuttuktan sonra sekizinci gün matemden çıkarak günlük işlerine geri döndüler.

Aradan yıllar geçti. Şîrvân Şâh seksen üç yaşına girdi. O yaşında bile bir gün olsun Şemâ'il Bânû'dan ayrılmadı. Yaşlılık, hastalık demek olduğu için Şîrvân Şâh da bir gün çok hastalandı. Hekimler geldi, ilaçlarını yaptılar; ama hiçbiri çare olmadı. Günden güne hastalığı arttı. Şemâ'il Bânû, Şîrvân Şâh'ın yüzüne baktıkça içi kan ağladı. Aradan bir hafta geçmişti. Şîrvân Şâh'ın durumu iyice ağırlaştı. Kendisi de ömrünün sonuna geldiğini anlamıştı. Şemâ'il Bânû'nun ellerini tutup helalleşti. İkisinin de ağlamaktan gözlerinden kanlı yaşlar geldi. Şîrvân Şâh, oğullarını yanına çağırdı. Birini sağ, diğerini sol yanına oturttu. Büyük oğlunun elinden tutup ona şunları nasihat etti: "Oğlum, benim halimi gör de ibret al. Nasihatime iyi kulak ver. Ben bu dünyadan, tacı tahtı terk ediyorum. Yerime sen geçerek, padişah olacaksın. Senden isteğim ülkeni adaletle yönet. Kardeşlerini hor görme. Kız kardeşlerini Bâğdat'tan getirt. Anneni sakın üzme. Onun gönlünü her daim hoş tut. Firûz veziri de incitme, onu yanından ayırma." dedi. Tekrar Şemâ'il Bânû'nun ellerini tutarak kelime-i şehadeti söyledi ve canını Rahman'a teslim etti. Şemâ'il Bânû, Şîrvân Şâh'ın vefatının ardından öyle bir feryat figan etti ki herkes padişahın acısını unutarak Şemâ'il Bânû'yu sakinleştirmeye çalıştı. Şîrvân Şâh'ın büyük bir kalabalıkla cenaze namazı kılındı ve çok sevdiği babası ve annesinin yanına defnedildi. Şîrâz halkı padişahlarının ölümüne çok üzüldü. Şîrvân Şâh'ın yerine büyük oğlu Nûşîrevân tahta çıktı. Tahta çıkmanın âdeti olarak bütün devlet adamlarına kaftanlar giydirip hediyeler sundu. Kardeşlerini yanına alıp tahta çıkardı. Firûz vezire ikramlarda bulunup sağ yanına aldı. Tüm halka yemekler yedirdi. Nûşîrevân padişah olduktan sonra annesinin elini öpüp duasını aldı. Ama Şemâ'il Bânû, Şîrvân Şâh'ın vefatının ardından ağlamaktan on gün on gece yemek yiyemedi. Zayıf bedeni daha da çöktü. On birinci gün Şîrvân Şâh'ın yokluğunun acısına dayanamayarak Allahu Teâlâ'ya canını teslim etti. Oğulları çok üzüldü. Babalarından sonra çok sevdikleri annelerini de sonsuzluğa uğurladılar. Cenaze namazını kılıp Şîrvân Şâh'ın yanına defnettiler. Nûşîrevân Şâh, babasının Bâğdat'taki hazinesini getirtti. Babası ve annesi için türbe ve hayrat yaptırarak onların ruhunu şad eyledi. Bu yalan dünya da onlara kalmayıp yalnız isimleri kaldı. Bu hikâye de onlardan yadigâr kaldı.

EK-3. ÇALIŞMA KÂĞITLARI

HİKÂYEMİZİ OKURKEN...

“Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû” adlı hikâyeyi okurken aşağıdaki görevinize yönelik okuma yapmayı ve sizden beklenen notları almayı unutmayınız. (Her öğrenci kendi göreviyle ilgili aldığı notları gruptaki diğer arkadaşlarıyla paylaştıktan sonra ortak çalışma kâğıdına yazacaktır.)

<p><u>1. GÖREV:</u></p> <p>HARİTACI</p> <p>Okunulan bölümün sayfaları:</p> <p>1 - 8</p> <p>Gruptaki görevli öğrencinin adı - soyadı:</p>	<p>Okuduğunuz bölümde geçen olaylar, yerler ve kişiler ile ilgili hikâye haritası oluşturulmak üzere seçildin.</p> <p>Hikâye haritasını oluştururken aşağıdaki başlıkları bulmayı unutmamalısın:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kim? - Nerede? Ne zaman? - Problem neydi? - Problem nasıl çözüldü? <p>Hikâyede önemli olayları belirleyerek hikayenini anlaşılmasına katkı sağlayabilirsin. (Toplumumuzda doğum, ölüm, düğün önemli olaylardır. Bunlara benzer unsurlar var mı?)</p> <p>Yazdıklarını arkadaşlarınla paylaşmalısın.</p> <p>Bu zor çalışmada gayret gösterdiğin için teşekkür ederim.</p>	
---	--	--

HİKÂYEMİZİ OKURKEN...

“Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû” adlı hikâyeyi okurken aşağıdaki görevinize yönelik okuma yapmayı ve sizden beklenen notları almayı unutmayınız. (Her öğrenci kendi göreviyle ilgili aldığı notları gruptaki diğer arkadaşlarıyla paylaştıktan sonra ortak çalışma kâğıdına yazacaktır.)

2. GÖREV:

ANALİZCİ

Okunulan bölümün
sayfaları:

1 - 8

Gruptaki görevli öğrencinin
adı - soyadı:

Hikâyede geçen olaylar ve kişilere yoğunlaşarak onları incelemek için seçildin.

Hikâyede geçen olayların birbirleri ile olan ilişkilerini, hangi olayın kimleri nasıl etkilediğini inceleyebilirsin.

Ayrıca hikâyede geçen kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerine odaklanarak birbirlerini nasıl etkiledikleri üzerine analizler oluşturabilirsin.

Hikâyede kültürel öğelerle ilgili neler bulunduğunu belirtmelisin.

Okunan bölümle ilgili çarpıcı sorular sorabilirsin.

Yazdıklarını arkadaşlarıyla paylaşmalısın.

Bu zor çalışmada gayret gösterdiğin için teşekkür ederim.

HİKÂYEMİZİ OKURKEN...

“Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû” adlı hikâyeyi okurken aşağıdaki görevinize yönelik okuma yapmayı ve sizden beklenen notları almayı unutmayınız. (Her öğrenci kendi göreviyle ilgili aldığı notları gruptaki diğer arkadaşlarıyla paylaştıktan sonra ortak çalışma kâğıdına yazacaktır.)

<p><u>3. GÖREV:</u></p> <p><i>BAĞ KURUCU</i></p> <p>Okunulan bölümün sayfaları:</p> <p>1 - 8</p> <p>Gruptaki görevli öğrencinin adı - soyadı:</p>	<p>Hikâyede geçen olaylarla ilgili aklına gelen bağlantıları yazmak için seçildin.</p> <p>Unutma, hikâyede geçen olayları kendi yaşadığın olaylarla ilişkilendirebilirsin.</p> <p>Ayrıca daha önce okuduğun hikâyelerle de ilişkilendirebilirsin.</p> <p>Bunun dışında kendi yaşadığın bölge ve dünyada meydana gelen olaylarla da ilişkilendirebilirsin.</p> <p>Toplumun/insanların/insanlığın hangi yönlerinin kitapta anlatıldığını belirleyerek görevini başarıyla yerine getireceksin.</p> <p>Ayrıca bu bölüme bir bölüm adı verilseydi ne verirdin?</p> <p>Yazdıklarını arkadaşlarıyla paylaşmalısın.</p> <p>Bu zor çalışmada gayret gösterdiğin için teşekkür ederim.</p>	
--	--	--

HİKÂYEMİZİ OKURKEN...

“Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânû” adlı hikâyeyi okurken aşağıdaki görevinize yönelik okuma yapmayı ve sizden beklenen notları almayı unutmayınız. (Her öğrenci kendi göreviyle ilgili aldığı notları gruptaki diğer arkadaşlarıyla paylaştıktan sonra ortak çalışma kâğıdına yazacaktır.)

<p><u>4. GÖREV:</u></p> <p>KARAKTER AVCISI</p> <p>Okunulan bölümün sayfaları:</p> <p>1 - 8</p> <p>Gruptaki görevli öğrencinin adı - soyadı:</p>	<p>Sen bir karakter avcısısın. İlk işin okunan bölümdeki karakterleri tespit etmen.</p> <p>Bulduğun karakterlerin ruhsal ve fiziksel özellikleri ayrıntılı bir şekilde anlatarak onları yakından tanımamızı sağlayabilirsin.</p> <p>Kendini karakterlerin yerine koyarak yaptıkları eylemlerin nedenini açıklar mısın?</p> <p>Yazdıklarını arkadaşlarıyla paylaşmalısın.</p> <p>Bu zor çalışmada gayret gösterdiğin için teşekkür ederim.</p>	
--	---	--

**EK-4. “ŞİRVÂN ŞÂH VE ŞEMÂ’İL BÂNÛ” HİKÂYESİ İLE KURGULANAN
YARATICI DRAMA-YARATICI YAZMA ETKİNLİKLERİNİN PİLOT
UYGULAMASI**

I.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/F

Yer: Sınıf

Süre: 40+ 40 dakika

Tarih:20/02/2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

1. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
2. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.
3. T.8.3.20.Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
4. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
5. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
6. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânûhikâyesinin ilk 8 sayfası (1-8) 28 adet

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

Uygulama öncesi öğretmen tarafından öğrencilere yapılacak çalışma hakkında kısa bilgi verilmiştir. Sınıf düzeni U şekline getirilerek etkinlik sınıf içinde yapılmıştır. Öğrenciler beşer kişilik (iki grupta dört öğrenci) gruplara ayrılmıştır. Her grup bir çalışma görevini gerçekleştirecek şekilde oluşturulmuş, toplamda altı farklı çalışma grubu olmuştur. Öğretmen, çalışmanın kurallarını sınıfa açıklamıştır. Her gruba hikâye metinleri

dağıtılmıştır. Dramada yer alan öğrenciler etkinlik esnasında seçilerek anında canlandırma yapmaları istenmiştir. Altı gruba da çalışma kâğıtları dağıtılmış, görevleri hakkında bilgi verilmiştir. 16. yy. da geçen başka hikâyeye okumadıklarını belirten sınıfla o dönemde neler olabileceği ile ilgili kısa bir beyin fırtınası yapılarak öğrenciler etkinliğe hazırlanmış ve okumaya geçilmiştir.

Uygulama:

Öğretmen hikâyeyi sesli bir şekilde okuyarak öğrencilerden takip etmelerini istemiştir. Hikâyenin uygun yerlerinde durarak sonrasındaki gelişmeleri tahmin etmelerini istemiştir. Tahminlerden sonra okuma devam etmiş, gerekli görülen yerlerde öğretmenin rehberliğinde gönüllü öğrenciler canlandırma yapmıştır. Canlandırmaların ardından öğrenciler çalışma kâğıtlarını doldurmuştur.

Değerlendirme:

Öğrenciler, hikâyenin devamında neler olabileceğini tahmin ederek görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencilere hikâyenin anlaşılmasını sağlamak için sorular sorulmuş ve çalışma kâğıdındaki cevaplar kontrol edilmiştir. Çalışma kâğıdında 1. grup *özetleyiciler*, özet çıkarmada zorlandıkları tespit edilmiştir. Grubun yarısı boş kâğıt vermiş, diğerleri de 1-2 cümle ile açıklamaya çalışmıştır. 2. grup *karakter avcısı*, hikâyedeki karakterleri tespit etmişler ancak kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerini anlatırken zorlandıklarını belirtmişlerdir. 3. grup *bağ kurucu*, geçmişle günümüz arasında benzerlikleri ve farklılıkları doğru tespit ettikleri görülmüş ve boş kâğıda rastlanmamıştır. 4. grup *sorgulayıcılar*, hikâyeyi destekleyecek sorular oluşturmuş ve hikâyede yer alan sorunların günümüzle benzerliğine dikkat çekmişlerdir. 5. grup *alıntıcılar*, her öğrenci hikâyeden önemli gördüğü cümleleri yazmış ve yine boş kâğıt verilmemiştir. 6. grup *kavram haritacıları*, hikâyede geçen *yalan söylemek, güven vermek, söz dinlemek, çaresiz kalmak, değer vermek, sevmek* gibi kavramları doğru bir şekilde tespit edip açıklamıştır.

Öğrenciler, süreç içinde, canlandırma kısmında eğlendiklerini ancak çalışma kâğıtlarını doldururken sıkıldıklarını, dolayısıyla bir kısmını boş bıraktıklarını belirtmiştir. Ayrıca, etkinlik grupları oluşturulurken aynı görevdeki öğrencilerin aynı grupta olması da öğrencilerin çalışma kâğıdını doldururken zorlanmalarına sebep olmuştur. Esas çalışmamızda bu durum dikkate alınmış ve gruplar oluşturulurken farklı çalışma görevleri aynı grupta yer alarak grup içi etkileşime de fırsat tanınması sağlanmıştır. Pilot

uygulamaların sınıf içinde yapılmasının ve sınıfların küçük oluşunun etkinliğin verimliliğini düşürdüğü tespit edilmiş ve esas çalışmanın çok daha geniş ve masalardan oluşan kütüphanede yapılmasına karar verilmiştir. Çalışmamıza yön veren bir diğer husus da dramada yer alacak öğrencilerin önceden tespit edilmemesinin çalışmayı yavaşlattığıdır. Esas uygulamada öğrenciler önceden seçilerek görevleri ve rolleri hakkında bilgilendirilmiş ve doğaçlamaya da imkân tanıyacak alanlar bırakılarak hazırlanmaları sağlanmıştır. Hikâyenin sınıfta öğretmen tarafından okunması da öğrencilerin edilgen olmasına sebep olmuştur. Zira amacımız öğrencilerin etkin olduğu bir sınıf ortamı oluşturmaktır. Esas uygulamada bu durum düzeltilmiş ve hikâye dramada yer alan öğrenciler tarafından okunarak ve canlandırılarak sınıfa sunulmuştur. Böylece öğretmenin rehberlik ettiği, öğrencilerin ise etkin olduğu ve daha çok canlandırmaya ve doğaçlamaya imkân verecek şekilde etkinlik yeniden oluşturulmuştur. Bu şekilde daha verimli olduğu görülmüştür. Sonuçlar bölümünde daha ayrıntılı ele alınacak bir başka konu da çalışmaya katılan öğrencilerin 8. sınıf olmaları ve akademik başarılarının yüksek olması, bu gibi faaliyetlerin gereksiz ve zaman kaybı olarak görülmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla öğrenciler etkinliklere kendilerini yeterince veremedikleri için çalışma kâğıtlarını boş bırakmıştır. Belirtilen sonuçlar çerçevesinde gerekli düzenleme ve işlemler yapılarak esas uygulamanın daha verimli geçmesi sağlanmıştır.

**EK-5. “ŞİRVÂN ŞÂH VE ŞEMÂ’İL BÂNÛ” HİKÂYESİ İLE KURGULANAN
YARATICI DRAMA-YARATICI YAZMA ETKİNLİK PLANLARI**

I.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/K

Yer: Kütüphane

Süre: 40+40 dakika

Tarih: 27.03.2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

7. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
8. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.
9. T.8.3.20.Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
10. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
11. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
12. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ’il Bânû hikâyesinin ilk 8 sayfası (1-8) 24 adet, o dönemin ruhunu yansıtan şapka, pardösüden kaftan

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

Dersin öncesinde gönüllü altı öğrenci ile seçilip okunacak metinler öğrencilere verilir. Derste öğretmen sınıfı dörder kişilik beş gruba ayırır. Kütüphanede bulunan dörder kişilik masalarda grup üyelerinin her birinin yüzleri dönük şekilde oturur. Masalar birbirine çok

yakın olmayacak şekilde ayarlanır. Her grup üyesine hikâye dağıtılır. Ardından drama grubu hariç diğer gruplara çalışma kâğıtları dağıtılarak orada yer alan görevler ayrıntılı bir şekilde açıklanır. 16. yy. da geçen başka hikâye okumadıklarını belirten sınıfla o dönemde neler olabileceği ile ilgili kısa bir beyin fırtınası yapılarak öğrenciler etkinliğe hazırlanır.

Uygulama:

Dramada yer alan altı öğrenci hikâyeyi okumaya başlar. Çalışmayı izleyen diğer gruplar ellerindeki kâğıtlardan hikâyeyi takip eder. Drama grubundaki öğrenciler, olayları akış seyrine göre ve bazen doğaçlayarak olayları canlandırır.

Değerlendirme:

Canlandırmalar bittikten sonra drama grubu hariç diğer gruplar, hikâye ile ilgili hazırlanmış çalışma kâğıtlarını doldurur. Drama grubu da dâhil her grup o günkü dersle ilgili süreç raporlarını yazar. Çalışma kâğıtlarını eksiksiz dolduran öğrenciler, hikâyenin devamında neler olabileceğini tahmin ederek ifade eder ve etkinlik sonlandırılır.

II.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/K

Yer: Kütüphane

Süre: 40+40 dakika

Tarih: 03.04.2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

1. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
2. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

3. T.8.3.20.Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
4. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
5. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
6. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânûhikâyesinin 9-17. sayfası 24 adet, o dönemin ruhunu yansıtan şapka, pardösüden kaftan, palto, pantolon

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

İkinci hafta drama grubunda yer alan öğrenciler değiştirilerek öğrencilere hikâyenin devamı önceden verilir. Öğrenciler dersin olduğu gün kıyafetleriyle hazır gelir. Diğer gruplar da kütüphanedeki yerlerinde hikâyenin sonrasında neler olabileceği hakkında fikirler üretir.

Uygulama:

Dramada yer alan dört öğrenci önce geçen haftadaki tahminlerini canlandırır. Ardından hikâyeyi okumaya başlar. Çalışmayı izleyen diğer gruplar ellerindeki kâğıtlardan hikâyeyi takip eder. Drama grubundaki öğrenciler, olayları akış seyrine göre ve bazen doğaçlayarak olayları canlandırır.

Değerlendirme:

Canlandırmalar bittikten sonra drama grubu hariç diğer gruplar, hikâye ile ilgili hazırlanmış çalışma kâğıtlarını doldurur. Öğretmen, öğrencilere olayların tahminlerine göre gelişip gelişmediği sorarak öğrencilerin kendilerinin rahat ifade edebileceği bir atmosfer oluşturur. Tahminlerin benzer ve farklı yanları üstünde durularak gelecek haftaya dair tahminleri istenir. Drama grubu da dâhil her grup o günkü dersle ilgili süreç raporlarını yazarak etkinlik sonlandırılır.

III.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/K

Yer: Kütüphane

Süre: 40+40 dakika

Tarih: 13.04.2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

1. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
2. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.
3. T.8.3.20.Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
4. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
5. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
6. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânûhikâyesinin 18-24. sayfası 18 adet, o dönemin ruhunu yansıtan şapka, pardösüden kaftan

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

Üçüncü hafta drama grubunda yer alan öğrenciler değiştirilerek öğrencilere hikâyenin devamı önceden verilir. Öğrenciler dersin olduğu gün kıyafetleriyle hazır gelir. Diğer gruplar da kütüphanedeki yerlerinde hikâyenin sonrasında neler olabileceği ile ilgili fikirler üretir.

Uygulama:

Dramada yer alan dört öğrenci önce geçen haftadaki tahminlerini canlandırır. Ardından hikâyeyi okumaya başlar. Çalışmayı izleyen diğer gruplar ellerindeki kâğıtlardan hikâyeyi takip eder. Drama grubundaki öğrenciler, olayları akış seyrine göre ve bazen doğaçlayarak olayları canlandırır.

Değerlendirme:

Canlandırmalar bittikten sonra drama grubu hariç diğer gruplar, hikâye ile ilgili hazırlanmış çalışma kâğıtlarını doldurur. Öğretmen, öğrencilere olayların tahminlerine göre gelişip gelişmediği sorarak öğrencilerin kendilerinin rahat ifade edebileceği bir atmosfer oluşturur. Tahminlerin benzer ve farklı yanları üstünde durularak gelecek haftaya dair tahminleri istenir. Drama grubu da dâhil her grup o günkü dersle ilgili süreç raporlarını yazar. Üçüncü haftanın sonunda öğrencilerden sürecin etkililiğini değerlendirme amaçlı araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu anket formudoldurmaları istenerek etkinlik sonlandırılır.

IV.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/K

Yer: Kütüphane

Süre: 40+40 dakika

Tarih: 20.04.2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

1. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
2. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.
3. T.8.3.20.Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
4. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
5. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
6. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânûhikâyesinin 25-32. sayfası 23 adet, o dönemin ruhunu yansıtan şapka, pardösüden kaftan, çeşitli takılar, taç, bıyık

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

Dördüncü hafta drama grubunda yer alan öğrenciler değiştirilerek öğrencilere hikâyenin devamı önceden verilir. Öğrenciler dersin olduğu gün kıyafetleriyle hazır gelir. Diğer gruplar da kütüphanedeki yerlerinde hikâyenin sonrasında neler olabileceği ile ilgili fikirler üretir.

Uygulama:

Dramada yer alan dört öğrenci önce geçen haftadaki tahminlerini canlandırır. Ardından hikâyeyi okumaya başlar. Çalışmayı izleyen diğer gruplar ellerindeki kâğıtlardan hikâyeyi takip eder. Drama grubundaki öğrenciler, olayları akış seyrine göre ve bazen doğaçlayarak olayları canlandırır.

Değerlendirme:

Canlandırmalar bittikten sonra drama grubu hariç diğer gruplar, hikâye ile ilgili hazırlanmış çalışma kâğıtlarını doldurur. Öğretmen, öğrencilere olayların tahminlerine göre gelişip gelişmediği sorarak öğrencilerin kendilerinin rahat ifade edebileceği bir atmosfer oluşturur. Tahminlerin benzer ve farklı yanları üstünde durularak gelecek haftaya dair tahminleri istenir. Drama grubu da dâhil her grup o günkü dersle ilgili süreç raporlarını yazarak etkinlik sonlandırılır.

V.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/K

Yer: Kütüphane

Süre: 40+40 dakika

Tarih: 24.04.2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

1. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
2. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.
3. T.8.3.20. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
4. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
5. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
6. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.
7. T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.
8. T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânûhikâyesinin 32-36. sayfası 24 adet, 24 adet A4 kâğıdı, o dönemin ruhunu yansıtan şapka, pardösüden kaftan, çeşitli takılar

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

Beşinci haftada dramada yer alan öğrencilere etkinlik öncesi hikâye verilmez. Öğretmen tarafından olayların doğaçlama yapılacağı anlatılır. Dördüncü haftada yapılan etkinliklere kısaca değinilerek öğrenciler sürece hazırlanır.

Uygulama:

Gruplardan bir öğrenci geçen haftayı hatırlatmak amacıyla hikâyenin son sayfası olan 32. sayfayı okur. Bütün öğrenciler kendilerine verilen A4 kâğıdına belirlenen sürede olayların nasıl geliştiğini tahmin ederek yazar. Her grup tahminlerini sırayla canlandırır. Ardından hikâyenin 33-36. sayfaları verilir. Hikâye ile öğrenci tahminleri karşılaştırılır.

Değerlendirme:

Her öğrenci hikâyenin devamını tahmin etme becerisini ve canlandırmalarını değerlendirir. Ardından her grup süreci değerlendirme amaçlı raporlarını yazar. Öğrencilerin süreç değerlendirme raporlarında ortak çıkan görüş en eğlenceli haftanın beşinci hafta olduğudur. Hem tahminlerini yazarak hem de kendi yazdıklarını oynayarak sürece katılan öğrenciler, yaratıcı drama ve yaratıcı yazmanın birleştiği olan bu etkinliğin çok keyifli geçtiğini belirtmiştir.

VI.Hafta

Ders: Türkçe

Sınıf: 8/K

Yer: Kütüphane

Süre: 40+40 dakika

Tarih: 04.05.2018

Öğrenme Alanı: Okuma-Yazma

Kazanımlar:

1. T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.
2. T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.
3. T.8.3.20.Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.
4. T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
5. T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
6. T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.
7. T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.
8. T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.

Yöntem ve Teknik: Yaratıcı Drama (rol oynama, doğaçlama)

Araç-gereç: Şirvân Şâh ve Şemâ'il Bânûhikâyesinin 37-49. sayfası 24 adet, 24 adet A4 kâğıdı, o dönemin ruhunu yansıtan şapka, pardösüden kaftan, çeşitli takılar

Uygulama Aşamaları

Hazırlık:

Altıncı haftada da beşinci haftadaki gibi öncesinde öğrencilere hikâye verilmeden doğaçlama olarak gerçekleştirilir. Öğrenciler beşinci haftada yapılan etkinlikler hakkında kısaca konuşarak sürece hazırlanır.

Uygulama:

Dramada yer almamış son gruptaki öğrenciler tarafından hikâye 41. sayfaya kadar okunur. En heyecanlı yerde kesilerek sonrasında neler yaşanabileceği tahmin edilir ve A4 kâğıdına yazılır. Ardından hikâyenin son sayfası hariç kalan sayfalar da okunarak son grup tarafından canlandırılır. Canlandırmalar bittikten sonra hikâyenin son sayfasının tahminleri sözlü olarak alınır ve son sayfa öğretmen tarafından okunur.

Değerlendirme:

Her grup hikâyenin devamını tahmin etme becerisini ve canlandırmalarını değerlendirir. Altıncı haftanın sonunda bütün süreci değerlendirmek amacıyla üçüncü haftada öğrencilere uygulanan açık uçlu anket formu tekrar uygulanır. Etkinliğe katılan öğrencilere teşekkür edilerek etkinlik sonlandırılır.

EK-6. UYGULAMA FOTOĞRAF ÖRNEKLERİ

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Adı ve Soyadı: Merve YILMAZ

E-postası:merve88c@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi

Lisans: Gazi Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği

GÖREVLER:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Vekil Öğretmen	Ordu Kabadüz Ortaokulu	2011-2012
Öğretmen	Düzce Mehmet Zahid Kevseri İHO	2012-2019

ESERLER:

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

- Addicta: The Turkish Journal on Addictions, Uluslar arası Hakemli Dergi, *Ortaokullarda Uygulanan Bağımlılıkla Mücadele Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesine Yönelik Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri.*

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler:

- Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi 2018 (UBEK), 23-25 Mart 2018 Afyonkarahisar, Türkiye,*Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) Hizmetlerinin Etkililiğine İlişkin Değerlendirmeleri; Düzce İli Örneği*
- Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi 2018 (UBEK), 23-25 Mart 2018 Afyonkarahisar, Türkiye,*Bilim ve Sanat Merkezlerinde Üstün Yetenekli İlkokul Öğrencilerine Verilen Eğitim ve Kurslar Hakkında Velilerin Düşünce ve Değerlendirmeleri; “Düzce İli Örneği”*

- VIII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi 2018 (ULEAD), 9-11 Mayıs, Manisa, Türkiye, Çocuk Edebiyatı Alanında Eleştirel Bir İnceleme Örneği “Yürek Dede İle Padişah”
- VIII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi 2018 (ULEAD), 9-11 Mayıs, Manisa, Türkiye, Bilsem’de Öğrenim Gören ve Resim Yeteneği Alanında Özel Yetenekli Olan İlkokul Öğrencilerinin Bilsem’e İlişkin Görüşleri “Düzce İli Örneği”
- Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi (Crc) 5-7 Ekim 2017 Düzce/Türkiye, Ortaokullarda Uygulanan Bağımlılıkla Mücadele Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi

